

ליקוטי

מזהר"ן

מבואר

חברותא

ללימוד בעיון

תדעו כשיבא משיח צדקינו יווספו עוד ישיבות שילמדו בהם ספרי רבינו ז"ל
דברי מוהרנ"ת זצ"ל (שישיק היא תש"ז)

הערות אפשר להפנות למייל lezavotlaze@gmail.com

ליקוטי מוהר"ן

מבואר

חזרותא

ללימוד בעיון

מבוא לביאור

הביאור מורכב מג' חלקים:

הראשון – ביאור הפשוט, ששולב בגרסת התורה והוא מסקנת העיון שבהערות החלק השני – ההערות^א, בנוי על פי רוב בדרך של קושיא ותירוץ. ופתיחת כל המראה מקומות עם מפרשיהם כדי שהלומד יוכל בעצמו לדון בדיוק הדברים ולא יוכרח לסמוך עלי. שעל כן נקרא חיבור זה חזרותא, כי הכוונה להיות עזר ללומד ולא ספר חידושי תורה אע"פ שמובלעים בו גם הרבה חידושים.

והשלישי – היא הקדמה לתורה שהיא מבט כללי על התורה, שאמור לקשור את כל חלקי התורה בקשר אחד.

ועוד גם לבאר נושאים שבמיוחד קשים להבנה בתורה. ההקדמה – בנויה על מסקנת העיון שבהערות לכן אין בה כמעט ראיות למבואר בה

דרך הלימוד נ"ל לדמות למחרוזת כי כל תיבה ומשפט בתורה הן חרוז נפלא שצריך לעיין בו תחילה בפני עצמו ללמוד אותו היטב ולכן בזה גלשתי גם מעבר לקשר העניין לתורה, ואח"כ לעיין בו כיצד נקשר לתורה, וכן לעבור מחרוזת לחרוז אע"פ שעדיין לא נקשרו היטב החרוזים כולם זה לזה. וכך נהגתי בכל מקום שכתבתי הערה ולפי מסקנת ההערה ביארתי את הפשט המשולב בגרסא.

וכל זה עדיין בחי' "הזורעין בדמעה", כי עיקר ה"ברינה יקצורו" זה למצא את החוט החזק שיחרו את כל החרוזים היטב דהיינו לתפוס את מהלך התורה באופן שכולל את כל הפרטים בלא שישאר פרט מיותר שכביכול אין בו צורך למהלך התורה. וזה השתדלתי לעשות אחרי לימוד כל התורה בעיון כתבתי הקדמה לתורה שהכוונה בה לבד מביאורי מושגים קשים להבנה, העיקר לעשות סיכום קצר שכולל את כל החרוזים ופושט את כל הספיקות כפי שנתבררו בעיונים שבהערות. (אמנם כיון שאין ביהמ"ד בלא חידוש גם בהקדמה נתחדשו דברים שלא תמיד העתקתי אותם להערות) (זו היתה כוונתי ועדיין אני מצפה להצליח יותר)

דפי הליקוטי מוהר"ן בצורת הדף נלקחו מליקוטי מוהר"ן המדויק, מהדורת תקפא שהיא גרסת מוהרנ"ת שהדפיס בביתו, מוגה בהשוואה לשאר מהדורות. ובתוספת מ"מ הישנים וחדשים.

הערות אפשר להפנות למייל lezavotlaze@gmail.com

^א היכן שנזכר הריצ"ח הכוונה להרה"ג רבי יוסף צבי חשין שליט"א. (הריצ"ח כה 23) פירוש שהוא ביאור שאמר בתורה כה בדקה 23. (הריצ"ח במדבר תשנ"ד) הפירוש שהוא ביאור שאמר בשיעור על הזוהר פיקודי שנאמר בשנת תשנ"ד פ' במדבר. הרבה יסודות וביאורים ששמעתי ממנו הבאתי ולא כולם ציינתי מחשש שלא לזה היתה כוונתו ובחלקם ציינתי שדברי הם עפ"י מה ששמעתי ממנו דאוי לי אם אומר ואוי לי אם לא אומר, והוא רחום יכפר עוון.

^ב השתדלתי מאד כל ביאור להקדים לו את הקושיא המכריחה אותו וכל קושיא התחלתי בלשון צ"ע כדי להקל על מי שרוצה לעיין בעיקר בקושיות.

^ג עיין חיי מוהר"ן אות שפט שכל תורה של רבינו אע"פ שהיא חדרים חדרים היא קשר אחד הדוק, ועיין תורה סה שהתפלה של רבינו היא אחד ממש ובסופה עדין אחוז בתחילתה וכן מסתבר שמי שאמר על עצמו שזכה ליחידה דיחידה אצלו התורה והתפלה הן כל אחת ושתייהן יחד אחדות פשוטה.

הודעה

כל הביאורים הם בדרך אפשר והצעה בלבד,

כי מי יודע עומק כוונתו ובפרט אנו והלוואי שגם במה שכיוון למדרגתי לא שבשתי, ורק כיון שציוה לעיין ולחדש בתורתו אנו מקיימין דבריו על פי שכל הפשוט שלנו וכדברי מוהר"ת הנוקבים שכל מה שמוקבל מרבו צריך לידע שצדקו אינו יודע כלל, כי כפלים לתושיה, פי מאד עמקו מחשבותיו, פי דבריו הם כמעין הנובע והם פחינת מים עמקים עצה בלב איש. וצריך כן פעם לעיין היטב בדבריו הקדושים ולחזור ולשאב מהם עצות נפלאות באופן שיוכל להציל את עצמו ממשקף מים רבים של זה העולם. וכל מה שיודע ויוציא מדבריו צריך לידע ולהבין ולהאמין שצדקו אינו יודע כלל עד היכן מגיעים עמקות דבריו העמקים מני ים וכו'. רק במה שהרש"ה יכול להתבונן מהם עצות לעבודתו יתברך כפי מדרגתו, אבל עצם תורתו ואפילו שיחותיו הקדושות אי אפשר להשיג בשום אופן וכמו שאמר רבותינו זכרונם לברכה, הריפה למדתי מרבותי ולא חסרתי מהם אלא וכו'. עכ"ל

ועיקר כוונת החיבור הזה הוא לבאר הפשט באופן שכל אחד יוכל ללמוד ולעורר קושיות ללימוד בעיון ולפתוח את המראה מקומות להקל על הלומד בעיון. ולרגע לא שכחתי את אנ"ש החריפים שאם יעינו בזה מסתמא יהיו להם הרבה הערות, והרבה חרושים שעמלתי שעות רבות להבין ולחדש מסתמא אצלם הוא דבר פשוט שמיד עלו עליו. כל מעלתי עליהם היא רק הסבלנות לעמוד ולטרוח הרבה שעות עמ"נ להגיש כשלחן ערוך את הדברים להקל על הרוצה ללמוד בעיון, כיון שלא מצאתי אחר שעשה זאת.

התנצלות

אמנם מעט בברסלב העיון לפרסם חידושיהם חלקם כדי לא להיקרא בעל המחבר וכיו"ב תארי כבוד

וחלקם כנראה מחשש שלא יצאו חובת הזהרת רבינו בתורה כא את ח' שאין לדרוש לרבים אלא דברים המבוררים לו כאחותו שאסורה לו כמבואר בשבת קמה, ואע"פ שהזהיר בתורה סא' (סוף אות ה') שכ"א חייב להאמין בחשיבות חרושיו, מסתמא כוונתו להאמין אבל לא לדרוש ולפרסם.

אבל כיון שאמר אני חדש מלא ישן ולא ידוע שבוה דווקא יצא לחדש ולחלוק על מפרשים רבים שהאריכו בחיוב כתיבת חידושים עיין **מוהרש"א** ב"ב י: שעל זה אחו"ל פסחים נ. אשרי מי שבא לכאן ותלמודו בידו ובספר חסידים אות תקל מי שגילה לו הקב"ה דבר, ואינו כותבה ויכול לכתוב, הרי גוול מי שגילה לו, כי לא גלה לו אלא לכתוב, דכתיב (תהלים כה יד) סוד ה' ליראיו ובריתו להודיעם, וכתיב (משלי ה טו) יוצאו מעינותיך חוצה, וזה שכתוב (קהלת יב יד) יביא במשפט על כל נעלם, שגורם שנעלם, אם טוב שגילה לו אם רע, שאינה כותבה: ובביאור **ברית עולם להחיד"א** שם. הוסיף בשם ספר **לב אריה** שכתב בהקדמתו משם רז"ל שבזמן שבית המקדש קיים כשארם מקריב קרבן מתכפר לו וכשארם כותב בספר מה שלומד איזה חידוש הכתיבה זו עולה לו במקום קרבן. ובוה פ"י הרב הנ"ל את הכתוב ובה ומנחה לא חפצת וכו' עולה וחטאה לא שאלת או אמרתי הנה באתי במגילת ספר כתוב עלי שיעלה במקום קרבן. עוד עי"ש בשם ספר **רבינו אפרים** על התורה כתב יד פרשת כי תשא שכתב בשם **רבי אליעזר מגרמזיא** ז"ל שכל מי שמגלין לו רוי תורה מן השמים ואינו כותב עתיד ליתן את הדין עכ"ל. ועיין **שפתי כהן** למוה"ר מרדכי הכהן מגורי הארז"ל בהקדמת ספרו בוה"ל 'זינתה רשות למי שחננו ה' קצת דעה וחכמה ובינה לבאר ולפרש מה שקבלה נשמתו בסיני ואם לא יכתבם נראה לי שהוא נענש כמו הנביא שהוא כובש נבואתו שחייב מיתה. ועיין בספר **מחשבות חרוץ** לר' **צדוק הכהן** אות טו שכתב שיש גם חיוב לפרסם כי שמא יש בדבריו איזה חידוש השייך לחלקו ולא נגלה לשום אדם והוא לכך נוצר לגלותו בעולם, ואם לא, ח"ו יצטרך להתגלגל. עוד עיין בספר **קהילות יעקב** ז"ע שכתב בהקדמת ספרו בשם ספר תורת גיטין מאמר הקדמון שדבר טוב אחד בספר מציל על הספר כולו. עכ"ל. לכן אולי ע"י הודעה והתנצלות הנ"ל אפשר כן לפרסם איזה חרושים גם לפחותים כמונו, ואנו תקווה שעכ"פ דבר טוב אחד יש גם בחיבור זה ויציל על הספר כולו.

ואע"פ שהרמב"ם מוה"ר באגרות קדש מאמר קדוש ה' שלפני שדורש לרבים יחזור ד"פ אבל מה שכותב צריך לחזור אלף פעמים, מסתמא הכוונה להוראה למעשה ואע"פ שבודאי בדברי רבינו יש הוראה בקיום עצותיו ועיני השקפה למעשה, מסתמא בדרך לימוד מותר דאל"כ לא שבקת חי. ומסתמא גם הוהרת רבינו הנ"ל אפשר לפרש כך.

עכ"פ אם טעינו והוהרתם היא בכל ענין, אולי ראוי לכנות את הביאור חברותא, כי חברותא דרכו לומר גם את ספקותיו ולא רק דברים המבוררים כאחותו שאסורה.

עוד ענין חתימת שם המחבר היא סוגיא בפ"ע עיין **ספר חסידים** שסו שחכמים ראשונים נמנעו כדי שלא להנות מהתורה ועיין שם סימן ח' שרשב"ג מי' הרוגי מלכות תלה בזה סיבת הריגתו עוד עי"ש סימן פד שמנכין לו מזכותיו, אמנם יש מקשים א"כ מאי משמאלה עושר וכבוד. מאידך רובא דעלמא נהגו כן לציון שמם ונ"ל הטעם או שצויין ע"י תלמידיהם או שכל היחס לפירוש הוא כפי גדולת המחבר בחכמה ויר"ש לכן חששו שאם לא יציינו שמם לא ינהגו כבוד ראש בדבריהם.

לעורר על חשיבות העיון בתורה של רבינו

עיין **חיי מוהר"ן** סימן שמו שאמר שטוב לקבוע לעצמו שני שעורים ללמוד ספריו הקדושים, שעור א' פשוט ללמוד במהירות הרבה מאד כדי שיהיה שגור בעל-פה, ושעור א' ללמוד בעיון גדול. כי יש עמקות גדול ונפלא בספריו. ועין במקום אחר מזה מענין עצם העמקות הגדול שיש בתורתו הקדושה והנוראה מאד עד אין סוף ואין תכלית:

ועיין **תורה קה תנינא** שהעיון בתורתו מסוגל לבטל הרהורים רעים כי הם באים מהמדמה ועיין ככבי אור (חכמה ובינה אות לו) לבאר דברי רבינו בסוף תורה כה שצריך לקרא שם חדש ליצה"ר דהיינו מדמה. הטעם כי המדמה הוא מדרגה שמינית ביצה"ר שנחתה כנגד התורה של רבינו ולפ"י דווקא תורת רבינו מסוגל ביותר להכניע ולתקן את המדמה.

ועיין **ח"מ סימן תקבא** – שרבינו אמר כבר נתתי לכם כח המדמה כשר וטוב וכו'.

ועיין **ביאור הלכות** (תורה נד אות ד) – שהכוונה בעיקר לתורה נד שבה המשיך לאנשיו ובעיקר למוהר"ת מדמה זך וברור. ועי"ש אות ו' שכל אחד כפי התכללותו בו ובתורתו כן זוכה. (וכיצד התכללות בתורתו עיין בסוף תורה פו תנינא מש"כ רבינו דהיינו לעיין באותו מאמר ולכות להבין בו ולעשות עמו איזה עבודה עי"ש)

ועיין **תורה ח' תנינא אות ז'** שעיקר האמונה תלויה בברור המדמה ועי"ש אות ח' שע"כ צריך מאד לחפש ולבקש מאד צדיק כזה שיכול להמשיך מדמה מבורר לאנשיו.

עוד עיין **תורה עב תנינא** שע"י הסתכלות בצדיק והצדיק בו זוכין להתנוצצות המוחין ולשפלות (שרק היא תקום בתחית המתים) ולגדולה כפי מדרגת מוחו. ועיין בפל"ח שם אות ב' וד' עפ"י לק"ה תפלין ו' כו שגם ע"י לימוד ספרו מתקיים כל זה עפ"י המבואר בתורה קצב שפניו ושכלו של הצדיק נמצא בספרו.

ועיין **ככבי אור** (שיחות וספורים אות מג) הובא בחכמה ותבונה (סימן ב' אות טו) – שרבינו שאל את רבי אהרן תלמידו שהיה הרב של ברסלב למה לא תקח את ספרי ותענין בו היטב עד שיעלה על דעתך איזה קשיא ואח"כ תוסיף ותענין בו עד שתבין ותדע את התירוץ שע"י.

ידועים דברי רבינו שכינה בשם אפיקורס את אותם שאמרו שתורתו גבוהה מדאי. ונראה פשוט כוונתו בזה שאין אחד שלא יכול למצא תועלת בספרו. וא"א לומר שהכוונה שכל אחד יש כמה תורות שמתאימות לו שהרי לא אמר זאת על ספרו אלא על תורתו קודם שנעשו לספר א"כ בכל תורה בלקוטי מוהר"ן יכול כל אחד בכל מדרגת הבנה למצא איזה תועלת נצחית ואמנם לכאורה צריך לומר זאת גם על כל חלק מתורה אבל בזה צ"ע. עכ"פ לפ"י צריך זהירות גדולה וכל אחד לבחון עצמו אולי ח"ו הוא מאתם אלה שמכונים בפי רבינו אפיקורס. מה שנקט לשון אפיקורס דהיינו כופר במציאות הנבואה ובנבואת משה (רמב"ם תשובה ג' ח'). נראה כוונתו כיון שאמר בתורה מו תנינא שאסור לומר תורה אלא אם יכול לומר באופן שכל אחד ישמע רק מה שצריך לו ולא יותר. נמצא שמי שסובר שרבינו אמר תורה גבוהה הוא מיטל פגם בצדיק.

ואם תקשה שרבי אברהם בן נחמן זצ"ל שהיה גאון ועמקן עצום אמר בככבי אור (ששן ושמה יו) הלואי שאבין ואדע עכ"פ עשרת אלפים שנה לאחר התחיה דבור אחד מדבריו הנוראים כפי שידע אותו אדמו"ר ז"ל עוד בזה העולם. וא"כ מה הטענה על אזובי הקיר כמונו. אבל אדרבה משם ראייה כי המשך דבריו שם שעל כל זה רבנו בעצמו הזהיר לכמה וכמה שישתדלו לחדש בתורתו כמבואר בתורה קה תנינא שאפילו אם לא יכוון לכוונתו זה טוב, ומוכן מזה שהיו לו כמה כוונות בדבריו הנוראים שגם אנו נוכל לידע ולהבין בהם קצת וכו' עי"ש.

מי שיש לו קצת הרגשה בליקוטי מוהר"ן רואה בחוש שהספר לא נכתב לגאונים, ולא ליודעי קבלה, ולא ליודעי כל התורה כולה, אלא לכל אדם כפשוטו ממש ורואים בחוש שאדם פשוט יכול להתעורר מהספר של רבינו יותר מגאונים גדולים. ויש גאונים גדולים ואפילו כאלה שכותבים פירושים על הספר אעפ"כ רואים בחוש שאין להם את ההרגשה והמסר של רבינו שמקבל חסיד פשוט של רבינו, כי הספר הזה צריך רק ביטול לרבינו זה הכל, וכמוכן כשיש ביטול אזי ככל שהוא בעל כשרון ויותר בקי בספרים גם מוצא בו יותר טעם ועומק.

חברותא
ללימוד עיון
בספה"ק
ליקוטי מוהר"ן

דף טו: טז: יז.

תורה יב

תורה אור
 ישעיהו יג (יב) אוקיר אנוש
 מן ואדם מקדם אופיר:
 תהלים צג (א) יקוק קלך
 גאות לבש יקוק עז
 התאזר אף תכון תבל בל
 תמוט:
 תהלים קכט (ו) שלא מלא
 כפר קוצר ויחצנו מעפר:
 תהלים קד (ג) תקנה בנים
 עליותי השם עבים רכבו
 תהלה על כנפי רוח:
 ישעיהו מד (ג) תרש עצים
 נטה קו ותארו בשדה
 יעשהו פקצעות ויבחוהו
 ותארו ויעשהו פתקבית איש
 כתפארת אדם לשבת בית:
 דברים עב ז (ז) כי תאמר
 בלבך רבים הגוים האלה
 מפני איכה אכל להורישם:
 תהלים כט (ג) קול יקוק על
 המים אל הכבוד הרעים יקוק
 על מים רבים:
 תהלים קמה (כא) תהלת
 יקוק ידבר פי ויברך כל
 בשר שם קדשו לעולם ועד:

ותשכב, שהדיבור צריך להאיר באדם, שהוא למטה במדרגה פחותה. וע"כ נקרא הדיבור צפרתא דקאי עד קרסוליה במיא. **מיוא** הוא בחי' האדם, שנתהוו ממיין דוכרין ומיין נוקבין כידוע [א]. והדיבור שהוא בחי' צפרתא קאי עד קרסוליה, אצל האדם שהוא במדרגה פחותה, כדי להאיר לו בבחי' ותגל **מרגלותיו וכו'** כנ"ל. וזהו דקאי עד קרסוליה במיא כנ"ל : **ואמרין לית מיוא**, היינו שהבינו שא"א לזכות לדיבור, אלא ע"י כבוד בשלימות, שיהיה האדם בעיניו אפס ואין. וזהו לית מיוא, שהאדם יהיוק עצמו **לנחותי, לשון שפלות**, היינו להיות שפל ועניו. אך שהיה **לאוקורי נפשינו, לשון (ישעיהו יג) אוקיר אנוש מפני**. היינו שהיה הענוה בשביל גדלות, כדי להתכבד ולהתייקר [ב]. כי מחמת שיודעין גדול ביוזי הגדלות, ע"כ הם ענווים בשביל להתכבד ולהתייקר ע"י הענוה. וזהו בחי' עניויות שהוא תכלית הגדלות. וזהו **ובעינין לנחותי**, להיות שפלים וענווים, **לאוקורי נפשינו** כדי שע"י נהיה יקרים וחשובים, כי הגאווה מבוזה מאד: **נפק ברת קלא ואמר, לא תחותו להכא, לא תחותו להיות שפלים בשביל זה בשביל לאוקורי נפשינו**. שהזוהרם הבת קול שלא יהיו ענווים בשביל להתייקר ולהתכבד כי זה עניויות היא תכלית הגדלות : **דנפלה חצינא לבר נגרא הא שבע שנין, ולא מטיא לארעא** שהבת קול הודיעה להם שורש הגדלות, כדי שיתרחקו" עד קצה אחרון. ולא יחותו להכא, שלא יהיו ענווים בשביל גדלות, כמאמר חז"ל (אבות פ"ד) [ג] מאד מאד הוי שפל רוח. היינו שהודיעה להם, שהגדלות הוא מנפילות והתפארות והגאות' של הקב"ה שהוא לבושו, כמ"ש (תהלים צג) **ה' מלך גאות לבש**. וזה **דנפלא" חצינא** בחי' לבוש, כמ"ש (שם קכט) **והצנו מעמרה בר נגרא**, זה הקב"ה. כמ"ש (שם קד) **המקרה במים עליותיו**, וכמאמר (חולין ס'). אלתיכם נגר הוא. מנפילת הלבוש הזה נתהווה הגדלות, שהוא בחי' שבע בתי עכו"ם, שע"י גלו ישראל מארצם, כמאמר חז"ל (גיטין פ"ה). לא גלו ישראל עד שעבדו בה שבע בתי עכו"ם. ובשביל זה נקרא עכו"ם בלשון תפארת, כמ"ש (ישעיה מד) **כתפארת אדם לשבת בית**. כי הע"ז שהוא הגדלות, הוא מנפילת התפארותו. וזהו **הא שבע שנין**, זה בחי' הגדלות שהוא בחי' שבע בתי ע"ז כנ"ל. וזהו **ולא מטיא לארעא**, היינו שע"י העון הזה עדיין לא חזרנו לארצנו. כי ע"י העון הזה שהוא הגדלות שהוא כעובד ע"ז, בחי' שבע בתי ע"ז, ע"י גלינו מארצנו כנ"ל. וע"י עדיין לא חזרנו לארצנו, הכל ע"י העון הזה של הגדלות שהוא בחי' ע"ז כנ"ל (ד): וזהו **ולא מטיא לארעא**, היינו שאין יכולין להגיע ולשוב לארץ ישראל, משום דנפישו מיוא, מחמת שהעכו"ם הם רבים, בחי' **רבים הגוים האלה** (דברים ז), שהם בחי' **מים רבים** [א], **אלא משום דרדיפי מיוא**, שהם רודפים אחר הכבוד, שהוא בחי' מים,

בחי' אל הכבוד הרעים ה' על מים רבים (תהלים כט), על ידי זה אין יכולין להגיע ולחזור לארץ ישראל. היינו ע"י רדיפת הכבוד והגדלות, כי עיקר אריכת הגלות שאין יכולין לשוב לארצנו, הוא רק מחמת עון הגדלות ורדיפת הכבוד כנ"ל [ב]: כל זה הודיעה להם הבת קול, גדול ביוזי הגדלות. כדי שיתרחקו מהגדלות עד קצה אחרון כנ"ל : ואז כבוד הש"י בשלימות כנ"ל. ואז זוכין לדיבור המאיר שהוא בחי' צפרתא הנ"ל כנ"ל. אבל איך זוכין לזה לשבר הגדלות והכבוד של עצמו לגמרי ושיהיה כבוד הש"י בשלימות. הוא ע"י שמירת הברית כב' בחי' הנ"ל, שהם בחי' יהודא עילאה ויהודא תתאה. וזהו **שאמר רב אשי, האי זיו שדי הוואי** היינו בחי' יהודא עילאה ויהודא תתאה. שע"י יהודא עילאה ויהודא תתאה, שהם בחי' שמירת הברית כב' ב"ב בחי' כנ"ל, ע"י הכבוד בשלימות. וע"י כבוד בשלימות, זוכין לצפרתא, שהוא הדיבור, שהוא אמצעי בין מיוא לרקיע כנ"ל. כי ז"ל הוא בחי' יהודא תתאה, בחי' מט"ט, בחי' **מכנף הארץ כנ"ל**. כי אי' במ"ד ובראשית רבה יט [ח] (ויקרא דב [י]) עוף א' יש בשעה שמפריש את כנפיו הוא מחשיך את השמש וזו שמו. וזה בחי' יהודא תתאה, בחי' מט"ט, בחי' **מכנף הארץ** שבו מתלבש ברית "עילאה שהוא בחי' השמש (ע"י) **שדי**, זה בחי' יהודא עילאה כנ"ל : **וזה אני ה'**, יהודא עילאה. **הוא שמי**, יהודא תתאה. **וכבודי לאחר לא אתן**, זה בחי' כבוד בשלימות. **ותהלתני לפסילים**, זה בחי' הדיבור, כמ"ש (תהלים קמ"ה) **תהלת ה' ידבר פי, הכל כנ"ל** :

(לשון רבינו ז"ל)

(תהלים קמה) **יב** [א] **תהלה לדוד ארוממך וכו'**.

א מזה שאנו רואים, שע"פ הרוב הלומדים חולקים על הצדיקים, ודוברים על הצדיק עתק **בנאוה וכו'** [ב], זהו מכוון גדול מאת הש"י. כי יש בחי' יעקב ולבן. יעקב, הוא הצדיק המחדש חידושין דאורייתא, ולומד תורתו לשמה, וטובו גנוז ושמור וצפון לעתיד, כמו שאמרו רז"ל למחר לקבל שכרם (ערובין כב). וע"ש ששכרו לבסוף, על שם זה נקרא יעקב, לשון עקב וסוף, שכרו לבסוף : ולבן, הוא ת"ח ש"ד יהודי (ב"ב [ג]), שתורתו התייהר ולקנמר. ות"ח כזה נבילה מובה הימנו ומ"ר ויקרא א עיין עמ"כ [ד]: **וזה ידוע שאינו נקרא ת"ח**, אלא ע"י תורה שבע"פ. כי זה שיודע ללמוד חומש, אינו נקרא ת"ח, אלא זה שהוא בקי בגמ' ופוסקים. וכשלומד בלא דעת, נקרא לבן, ע"ש ערמימות שנכנס בו. ושונא ורודף את הצדיקים, צדיק עליון וצדיק תחתון. כי שכניתא בין תרין צדיקא י"תבה, כמ"ש בזהר (ויצא דף קנג ע"ב) (ויחי רמה): **צדיקים ירשו ארץ** [ב], צדיקים תרי משמע. ושני צדיקים אלו הם, זה הצדיק שהידש זאת התורה שבע"פ, זה צדיק עליון. וצדיק התחתון, זה שלומד החידושין.

^א עץ חיים שער לט דרוש ו'
^ב בתרלד - לאוקורי
^ג עיין ערכין טז: תוס' ד"ה וענוה שלא לישמה
^ד בתרלד - לאוקורי
^ה בתרלד - שותחוקו, ובלוח"ת שם - שיתחוקו
^ו משנה ד'. לשון עד קצה האחרון ע"ש פירוש המשניות לרמב"ם.
^ז גם בדפוס"ר - והגאות, ובתשכט - והגאווה
^ח לעיל נפלה וכאן נפלא וכן הוא בכל הדפוסים
^ט בתרלד - זהו, ובלוח"ת שם - וזהו
^י **תנא דבי אליהו רבה פרק לא**
^{יא} * שיר השירים ח' ו' ועיין ביאור הלכות אות לד. גם עיין פרש"י תהלים לב ו'
^{יב} עיין הקדמת מהר"ח לשער ההקדמות, נדפס בתחילת העץ חיים
^{יג} בתשכט - הש"י
^{יד} בתרלד - היא
^{טו} בחי' שהיא בחינות

^{טו} פסקא ד'
^{טז} ויקרא רבה כב פסקא י'
^{יז} וכן בדפוס"ר ובתורצו - עילאה
^{יח} **עיין זוהר שמות דף ג' זוהר פנחס ריו**.
^{יט} מתורצו - ותהילתי
^כ נאמרה בשבת נחמו שנת תקסג בברסלב
^{כא} לשה"כ תהילים לא יט
^{כב} **עיין זוהר פנחס רנג:**
^{כג} עיין חסד לאברהם מעין ז' נהר ט'
^{כד} ויקרא רבה א' טו ובפ"י מתנות כהונה שם. ועיין גם באבות דרבי נתן א' ב'.
^{כה} גם בדפוס"ר ותולד - יתבה, מתורלו - יתבא
^{כו} תהילים לו כט

תורה אור

תהלים קג (ו) המשיב ענן
צדק תמחש כנשר עיניו כי
בראשית ויצא כס (יג) ויהי
כשמע לכן את שמע יעקב
בן אהרן ויזן לקראתו
ויחבק לו וינשק לו ויביאהו
אל ביתו ויספר ללפניו את כל
הקברים והצא (יד) ויאמר
לו לכן את צמתי וכשרי
אָהָה ויִשָּׁב עִמּוֹ חֹדֶשׁ יָמִים:
(טו) ויאמר לכן ליעקב הכי
אָהָה אָהָה וְעַבְדְּתָנִי תָסֵם
הַיָּדָה לִי מֵהַ שְׂפִירָתָיו:
תהלים לא (ט) תִּלְמָלְכָה
שְׂפִיתִי שִׁקָר הַדְּבָרוֹת עַל
צְדִיק עֲתָק בְּגֹאֲתָהּ [כו]:
שיר השירים ב (א) אָנֹכִי
הַבְּצִלָּה הַשְּׂרֹן שֹׁשְׁנֵת
הַעֲמֻקִּים:

דהיינו שיתקשר הלמדן עם התנא בהתקשרות גדול. וישב
עמו חדש ימים, ויתיישב בדבר עם רוח התנא, איך לחזור
בתשובה [א], לחדש ימיו שעברו בחשך, בבחי' (תהלים קג)
תתחדש כנשר נעוריו [ב]. אבל ת"ח שד יהודי, אינו רואה כל
אלה, ואינו שומע שמע יעקב בן אהרן. ויאמר לו אחי אתה
[ג], שלכן הושב ואומר שגם התנא לא אמר תורתו אלא
בערמימות, ואין בה שום צד כשרות, והושב שהוא אחיו
ברמאות, שכולו רמאות ח"ו, ואינו רוצה לחזור בתשובה, ודובר
על צדיק עתק בגאווה ובוז [ד]:

ד ודע שזה מכוון מאת הש"י, שהקב"ה מפיל איזה צדיק
גדול בפניו של הלמדן. היינו הלמדן דובר רעות על הצדיק, כדי
שהצדיק יקה התורה שבע"פ, היינו השכינה מהגלות שבפה
הלמדן, ומעלה אותה לשרשה, ממדרגה למדרגה. מתחילה
לכחי' חיבוק, ואח"כ לכחי' נישוק, ואח"כ לכחי' זיווג. כמ"ש
(שיר השירים ב') אָנֹכִי הַבְּצִלָּה הַשְּׂרֹן, בתחילה היא ירוקה
כחבצלת (עין בוזהר ויהי דף רכא ע"א אמור דף קו ע"א) [ה],
כמ"ש (מגילה יג) אסתר ירקרקת היתה. וזה בחי' חיבוק,
וימינו תחבקיני [ז]. כי השמחה בא מהלב, כמ"ש (תהלים ד')
נתת שמחה בלבי. והלב הוא בינה [ו], ששם יין המשמח [ח],
שהוא עלמא סתימא [ט], בחי' (שם קד) ויין ישמח לבב.
והצדיק שנופל לתוך פה הלמדן, שהלמדן דובר עליו עתק. והוא
מבין שאלו הדברים שהלמדן דובר עליו, הם צירופים מאותיות
שבתורה שבע"פ. ומבין מאיזה הלכות נעשו הידבורים אלו,
ומקבל אותם בשמחה ובאהבה, כמ"ש הו"ל (שבת פח ע"ב) [י]
הנעלבים וכו' שמחים ביסורים ועושים מאהבה. ואהבה
שהצדיק מקבל את החרפה באהבה, זה בחי' חיבוק, וימינו
תחבקיני. וע"י השמחה ששמה ביסורין, [הוא"] מעלה לכחי' אני
הבצלת השרון, לכחי' לב, כמ"ש נתת שמחה בלבי. ואז הוא
בכחי' [יב] צור ללבי, שבכחי' תורה שבע"פ הנקראת צור [יג],
כמובא בתיקונים (תיקון כא דף מג ע"א) [יד] אלמלא לא הכה
משה רבינו ע"ה את הצור לא הו"ל צריכין למרוח כ"כ בתורה
שבע"פ. וזה בחי' (בראשית יד) וירק את הניכיו, שאברהם הוא
בחי' ימין, בחי' חיבוק. וירק, זה בחי' קו הירוק, שנמשך מבינה,
ומקיף את כל העולם [טו] [טז]. והניכיו, זה בחי' חסדים, כמובא
במדרש ובר' לך לך פ' מג [יז] לשון הניכיתו [יח], ששמן
אברהם כשמו. היינו שקו הירוק מבחי' אני הבצלת, בחי' אסתר
ירקרקת [יט], זאת עלייה יש לשכינה, ע"י חיבוק ימין : ועיקר
בניינה ע"י חכמה [כ], שאז ראויה לזווג, כמ"ש [כא] וגם אמנה
אחותי בת אבי אך לא בת אמי וכו', ואז ותהי לי לאשה שאז
היא ראויה לזווג [כב] (כמובא בוזהר אמור דף ק' ע"ב, ר' אבא
שלה ליה לר' שמעון אמר אימתי זווגא דכנסת ישראל במלכא
קדישא שלה ליה וגם אמנה וכו' [כג]). ואיאת בפירוש
ספרא דצניעותא [כד], שהנשיוקן הוא"ש ע"י החכמה,
כשנתעוררים משפתיים עליונים שהן נצה והוד עליונים, לכחי'
זווג, לכחי' התדבקות רוחא ברוחא, אזי נתעוררין נצה והוד
תחתונים לזווג, לאתדבקא גופא בגופא. נמצא כשהצדיק

משכיל בחכמתו, ויודע מאיזה צירופין של תורה שבע"פ, נעשה
אלו הצירופין שהלמדן דובר עליו. והצדיק לומד אלו הצירופין,
ועושה מהם צירוף הלכה [לא] שהיה מקודם שנתקלקל. כשיש לו
זאת החכמה, אזי ע"י החכמה הזאת, השכינה היא מבחינות
שושנת העמקים [לב], מבחי' נשיוקן, בחי' שפתותיו שושנים,
בחי' אתדבקות רוחא ברוחא. ואז מתעורר זווגא דגופא בגופא,
שהשכינה בין תרין צדיקא יתבא, בין צדיק עליון שהוא התנא
שחידש זאת התורה, ועכשיו משפיע בה, ובין צדיק התחתון,
הלומד להתורה, ומעלה להשכינה מיין נוקבין [לג], כדי
שתדבק. וזה (ש"ה ה') שפתותיו שושנים, ע"י בחי' נשיוקן,
נוטפות מור עובר, לשון מעבר לעבר. היינו שנוטף להשכינה
ריח טוב משני עברי', מצדיק עליון ומצדיק תחתון. וזה (שם ז')
היודאים נתנו ריח, ששני דודים [לד], היינו שני הצדיקים, נתנו
ריח :

וזה שאמר רבב"ח רש"י הורמיו שד הוא
כדאמרינן בסנהדרין [לז] מפלגן ותתא"ל הורמיו.
אקופא דשורא על שיני החומה והאי עובדא להודיע
צדקותיו של הקב"ה שמרחה על ברותיו ואינו נותן רשות
לאלו להזיק וגם שלא לצאת בדרך יחידי. ורהיט פרשא.
לפי תומו. ולא יכיל ליה שהיה השד ריח ביותר מזהו
הפרש ליה היה מתכוין לכך. מסרגין שהיה אוכף וסרגא
נתונין על הפרידות. פ"רי גשרי דדונג. שם אותו נהר
והיו רהוקים זה מזה, והשד מדלג מפרידה זו לפרידה זו.
תרתני כסי דחמרא. שניה' מלאי' יין והוה מורק תרווייהו
ביחד זה בתוך זה כהדי דקא משוור ואין נשפך אפי' טפה
אחת ואע"פ שהיה אותו היום רוח סערה שהיו עולים יורדי
הים באניות עד לב השמים ויורדים עד תהומות מכח
הרוח ואעפ"כ לא נפלה טפה לארץ. יעלו שמים וגו'
פסוק הוא גבי יורדי הים בתהלים [לח]. שמעי' ביה
מלכא וקטליה ליה [לח] מלכא להראות לבני אדם והרגוהו
מפני שהיה מנלה סודם. ואית דאמרי ביה מלכא קיסר שהיה ירא שלא ימול מלכותו שהיה אותו
שד מאדם שבא על שידה, והיה דר בין האנשים :

לדידי חזי לי האי"ה הורמיו פירש"י שד הוא. בר

א אתה על שני גשרים שהצו את
גדר ששמו דונג והיו שתי חיות
דהיינו פריה על כל גשר ועליה
אוכף וסרגא והשד היה מדלג מזה
לזה וזו לזו ומחויק שתי כוסות
מלאות ביין בידו ומרוקן בבת
אחת מזה לזה ולא נשף אפילו
טיפה לארץ אע"פ שהיה אותו
יום רוח סערה עד שבים היו
האניות עולות עד לב השמים
ויורדות עד תהום ושמע מלך
השדים שנגלה השד לבני אדם
וגילה בזה סודם והרג אותו וש
אומרים שחשש שקא ממנו
המלוכה כי היה מלכא שבא על
שידה
ב. בתשכס - רשב"ם
ג. מנהדרין לט.
ד. בתשכס - לתתאי
ה. בתשכס - ומיחו
ו. בתשכס - אורי

א כלל דרוש על לכן עשנשה בע"ה
ענין נילוח הליקוטים שנטבע הכוב
להשקן לשקו מוכח גם הרע
(הלפת נגס) הנלחם בו להשקן אל
הקושה, ולפעמים ח"ו להשקן, וענין
קלקעו על תורה ולא ע"ה"ה את ללן
לכן אחי תאמי - כי ע"ה פנים לתורה.
א"י היתחורשות יש לגשר עיין
פרש"י ומבודות שם ועיין מצודות
על מיכה א' טו
א. מתרצו נחמק תיבת יעקב.
ב. ע"ש בפסוק טו שהוא לשון
ה' תיבה הכי אחי אתה
ג. תהלים לא ט
ד. וכן הגרסא בדפוס' ומתורצו -
הש"ת
ה. גם בדפוס' זווג, ומתורצו - זיווג
ו. הכוונה שהוזהר ביחתי כנפל
בפרשת אמור. ועיין גם ספר
המפורש לרבי שלמה מרוב
בביאורו לברכת אצר גם וכו'.

א. שיר השירים ב' ו' ו' ח' ג'
ב. פתח אליהו
ג. עיין פירוש רמזים לרמ"ק
ד. שער ח' פירק כא שער כוונות
ה. ברכת השחר הגותן לשכוי בינה
ו. ועיין לקמן תורה מא
ז. ספר הליקוטים כי תשע ע"ה
ח. ויקח מידם
ט. מסכת דרך ארץ פ"ב יומא כג.
י. גיטין לו:
יא. בדפוס' ומעלה, ובתקפא מקו' ו
יב. והוסיף הוא בסוגריו.
יג. * תהלים כו
יד. עין תורה כ' אות ב'
טו. בדפים שלנו דף מד.
טז. בתרלו - היה
יז. חגיגה יב.
יח. * תיקונים דף י.
יט. פסקא ב'
כ. משנה גיטין ט' ח'

ל. גם בדפוס' ותורלו - משפתיים,
א. ומתורלו - השפתיים
ב. עיין סוף תורה סב בהשמטות
ג. ד"ה ג"ו שייך לעיל
ד. * שיר השירים ב'
ה. הפירוש עיין תורה קפה ותורה
ז. וזהו תלות מדרש נעלם דף
קלד: א"ת היודאים אלא היודים,
ח. הערות במאמר רבב"ח - א - גם
בדפוס' ותורלו - נקיש, ומתורלו -
ונקט. ב - תרגום עפ"י רשב"ם
אמר רבב"ח נראה לי שד בן
שידה ששמה ליל-ה, והוא היה
רך על שיני חומת העיר מחווא,
והראו לו כדי שידע צדקת
הקב"ה ששומר העיר מהשדים
ועוד שידע שלא לצאת לדרך
יחידי, והיה השד רץ על החומה
כל כך מהר יותר ממחירות הסוס
שין למטה, פעם אחת ראתי

תורה אור
 אסתר א (ו) והשקות בקלי
 זקב וכלים מפלים שונים ויין
 מלכות דב כידי הפלך:
 תהלים קד (טו) ויין ושמח
 לבב אגוש להצהיל פנים
 משמן ולחם לבב אגוש
 יסעו:
 שיר השירים ב (א) אני
 הנבצלת השיוון שושנת
 הקקקים:
 תהלים קמה (א) תהלה לדוד
 ארוממך אלוני הפלך
 ואברקה שוך לעולם ועד:
 איוב ד (יח) הן בעקרי לא
 ואמין ובעקאביו ישים תהלה:
 תהלים נב (ג) מה תהלה
 ברוחה הגבור חסד אל כל
 היום:
 תהלים פט (טז) אשרי העם
 יודיע תרועה יקום גבור
 שפוך יחלכון:
 תהלים עו (יג) יבצר רוח
 נגידים נורא לפלכי ארץ:
 משלי כח (כ) איש אמונות
 רב גברות ואץ להעשיר לא
 יתקן:
 תהלים פא (ג) שאז ימך
 ותנו תף כבוד נעים עם נבלי:
 משלי כו (ט) שמן וקטרת
 ישפח לב ופתך ירעה מצעת
 נפש:
 דברים וזאת הברכה לג (ו)
 יורו משפטך לעיני ותרדך
 לישאל ישימו קטרה באפך
 וכליל על מנחתך:
 בראשית ג (יט) בועת אפך
 תאכל לחם עד שובך אל
 האדמה כי מפנה לקחת פי
 צפר אמה ואל צפר תשוב:
 ישעיהו ב (כ) ביום ההוא
 ישליך האדם את איליו
 כספו ואת איליו יהבו אשר
 עשו לו להשתמחות לחפר
 פרות וקלעלים:

ליליתא, זה ת"ח שד יהודאין, וזה בר ליליתא, כמובא במדרש (שוחר טוב תהלים יט) איך ידע משה בין יום לילה כשהיה ברקיע, ומובא, כשלמד עמו תורה שבע"פ ידע שהוא לילה. וזה בר ליליתא, שעיקר הלמדן מתורה שבע"פ. והנה **רהיט אקופא דשורא**, זה צדיק הדור. שת"ח שד יהודאין רודף את הצדיק הדור שנמשל להומה, כמאמר הו"ל (כ"ב ו' ע"א)^א ת"ח אין צריך לנמירותא ע"ש. ו**רהיט פרשא**, פירש"י לפי תומו, **פרשא**, זה התנא שהידש זאת התורה ופירשה אותה יפה, והוציא: לאור תעלומה. גם אותו רודף, אבל לפי תומו. כי ת"ח שד יהודי, אינו מכוין לרדוף את התנא, וזאת הרדיפה נעשה ממילא. **כי רכיב סוסיא מתתאי**, כי הלמדן ע"י שלומד תורת התנא, עי"ז מחזיר נפשו של התנא לתוך גופו של התנא. החזרת נפש לגוף, כמו רכיבת הסוס, שהסוס מפילה לו (י). וזה מתתאי, כי התחתונים גורמים בלימודם להרכיב נפש התנא על סוסו, על גופו, כמי"ש שפתותיו דובכות וכו'. אבל ולא יכול לו, שהתנא לא יכול לסבול נשיותו, כי נבילה טובה הימנו, ו**נערתות נשיות שונא**, והתנא בורה ממנו : ואם יקשה לך, איך הוא אינו מחזיר תורתו של התנא ללמדן למוטב, ואדרבא שנתוסף לו גדלות ביותר. ואיך בא זה, שמתורה הקדושה של התנא, יכול הלמדן להכשל. ותירץ ע"ז, **זימנא חדא הוי מסרגין ליה תרתי חיותא**, כי לפעמים התנא נופל לאיזה שגיא דקה מן הדקה, כדי שעיי"ז ימשיך לעולם תרתי חיותא. כי יש שני מיני חיות, חיות רוחני, **אורך ימים בימינה**. וחיות גשמי, **בשמאלה עושר וכבוד**. והתנא מחמת דביקותו העצומה בחיות הרוחני, אינו מתיר א"ע ח"ו מכל וכל מחיות הרוחני. ומחמת שהוא נפל לבחי' הלימוד ונשלא לשמה, בשביל חיות גשמי. **קיימון אתרי גשרי דדונג, ושזור מהאי להאי**, כמו אדם שעומד על גשר של שעוה, ואינו יכול לעמוד, קופץ על גשר השני. ומחמת שגם השני של שעוה, קופץ על הראשונה. קופץ מהאי להאי, כן התנא עיקר לימודו תמיד לשמה. ומחמת שצריך להמשיך חיות גשמי לעולם, מפילין אותו ללימוד שלא לשמה, אזי נוסלין ממנו לימוד בחי' לשמה, ושזור מלשמה לשלא לשמה. ומחמת קדושתו ופרישותו, שזור וקופץ מלשמה לשמה ללשמה. כי זאת הבחי' אצלו כמו גשר של דונג, שאין יכולים לעמוד עליו. שזור לתוך לשמה, ומלשמה מחמת הכרה למובת העולם, שזור מהגשר הזאת, שהיא" אצלו עכשיו כמו גשר של דונג, ושזור מזה לזה, ומזה לזה. ועיי"ז יש בתורתו בחי' **ופושעים יכשלו בהם** : התיקון לכל הנ"ל, **ונקיט תרי כסא דחמורא בידי**, כי יש שני בחי' יין, בחי' תורה שבע"פ, בחי' **יין מלכות רב** (אסתר א'). ובחי' בינה לבא שמחת הלב, **ויין ישמה לבב נ'**, גם הוא בחי' יין. ומורק מהאי להאי, שימשיך קו ירוק, מהאי להאי, בבחי' **זירק את הניכוי כנ"ל**. וזה חיבוק, שיקבל באהבה את הרדיפה, וישמה ביסורין. עיי"ז

השכינה שהיא" תורה שבע"פ היא בכחי' חיבוק, בכחי' [י] **אני כהבצלת**, ירוקה כהבצלת, שיהיה החיבוק בשלימות. וזה **ולא נטפא מינייהו לארעא**, ואותו היום **יעלו שמים ירדו תהומות** [י] הנה, היינו שהשכינה ירדה בין תרין צדיקא, צדיק עליון זה בחי' **יעלו שמים**. **ירדו תהומות**, זה בחי' צדיק תחתון. זה בחי' נשיקין, בחי' **נוטפות מור עובר כנ"ל**. ועל ידי מה נעשית בחי' נשיקין, בחי' **נוטפות מור עובר**, ע"י החכמה כנ"ל. וזה **ושמע מלכותא וקמליה**, היינו שישכיל וישמע את התורה שבע"פ הנקרא מלכות פה [י]. וישכיל מצירופיו היוצאים מת"ח שד יהודי, ישמע וישכיל בשעה ששומע החירופין והגידופים" היוצאים מפה ת"ח שד יהודי, ישמע תורה שבע"פ. עיי"ז קמליה, כי עיקר חיות של הקליפות והשדיק"י אינם אלא מניצוצי השכינה"י [י], כל זמן שהיא אינה בשלימות"י ויש לה איזה חסרון, אזי יש להם חיות. כשמעלין אותה לבחי' חכמה, ששם עיקר בניינה [י], כיוכשנבנית בשלימות, עיי"ז וקמליה לשד יהודי :
וז"פ תהלה לדוד [י]. תהלה לשון עירבוב"ה, כמי"ש (איוב ד') **ובמלאכיו ישים תהלה** [י]. דוד, זה בחי' תורה שבע"פ. היינו כשהתורה שבע"פ נופלת"י ונתערבב לצירופים אחרים כנ"ל. **ארוממך** כ"ה **אלוקי המלך**, התרוממות שלה, עיי' **אלוקיך**, בחי' **חסד אל כל חיוב**, (תהלים נב) **המלך**, לבחי' בינה לבא. שהלב בנפש כמלך במלחמה (ספר יצירה פ"ו [י]). **ואברכה שמך**, היינו אח"כ מעלה את התורה שבע"פ לבחי' חכמה כנ"ל הנקרא ברוך ע"ש ריבוי דברכאן. כי החכמה היא מקור הברכה (י').

יג (תהלים פט) **אשרי העם יודעי תרועה וכו' .**

א להמשיך השגחה שלימה, א"א אלא עד שישבר תאוות ממון. ושבירתה הוא ע"י צדקה. כי איתא בזהר (פינחס דף רכז ע"א [י]) רוחא נחית לשכך המימא דליבא, וכד נחית רוחא לבא מקבל ליה כהדוה דנגנא דליואי [י]. רוחא, זה בחי' צדקה, שהיא" רוח נדיבה [י], על ידו מקררין המימות תאוות ממון. וזה בחי' (תהלים ע"ו) **יבצור רוח נגידים**, שהרוח ממעט תאוות הנגידות והעשירות. נגנא דליואי, זה בחי' משא ומתן באמונה, ששמה בחלקו [י] ואינו **אין להעשיר** [י]. כי הנגינה זה המשא ומתן [י], כמי"ש (שם פא) **שאו זמרה ותנו תוף**. חדוה, זה ששמה בחלקו : וזה בחי' קטרת [י], שמקשר הימום הלב עם הרוח. וזה (משלי כז) **קטרת ישמה לב**, וזה בחי' (דברים לג) **ישימו קטרה באפך**, שע"י בחי' קטרת הנ"ל, נתבטל בחי' (בראשית ג) **בועת אפך תאכל**. וזה בחי' התגלות משיח, שאז"כ יתבטל חמדת הממון [י], כמי"ש (ישעיה ב') **כיום החוה ישליך האדם את איליו כספו ואיליו**

א"כ בתקפא (בראשית לג) ובתשכס תוקן
 ב"ב בתרל"ז שאז
 ב"ג ספורי מעשיות סוף מעשה יב מבעל תפילה
 ב"ד בתקפא (ישעיה ג) ובתשכס תוקן

ב"ב נאמרה בראש השנה שנת תקס"ד שחל אז ביום שבת וביום ראשון. ולא נודע לנו שיהיה השייכים לטאמר זה (פל"ח) תורה זו לשון רבינו ז"ל (כמבואר בתורה יד סוף אות יא) א עיין בסוף הספר כל התורה הואת מכת"י רבינו ז"ל בעצמו בנוסח אחר. (ושם העיר מוהר"ג שהנדרס כאן הוא לשונו שנכתב ע"י אחר מפני שאמר בלש"ק) (ועיין פל"ח תורה יב אות ב' שלפון רכינו עתה נעלמו אל ע"י אחר שנתגס לא נמשך לשון רכינו, ויש לחלק בין שלמי בלויים והכונה חתם לבין שלמי בלש"ק) (עיין פל"ח כאן אות יא ושיש"ק ח"ה אות כא שבגראה בכוננה שינה רבינו הנדרס כאן ממה שכתב בעצמו).
 ב"ג ע"פ שם [יעיי"ש שריבנו כאן שינה מלשונו]
 ב"ד תרגום- הרוח יורד להחליש המימות הלב וכאשר יורד הרוח הלב מקבלו בחדוה של ניגון הלויים
 ב"ה גם בדפוס תורלד ותורלד- שהיא ותורלד- שהוא
 ב"ו לשה"כ תהלים נא יד
 ב"ז אבות ד' א'
 ב"ח לשה"כ משלי כח כ'
 ב"ט עיין לק"ה שותפין ג' ה'
 כ"ו יומא כו. קטרת מעשרת עשירות דקדושה.

כ"א בתרל"ז- הקדושה, ובלוה"ת שם - השכינה
 כ"ב פרי עץ חיים שער ק"ש פ"ג, ילקוט ראובני בראשית אות תקג, עסק המלך טו יח.
 כ"א בתרל"ז בשלמות, ובלוה"ת שם - בשלימות
 כ"ב כנ"ל אות ד' ע"ש.
 כ"ג בתרל"ז כשנבנית
 כ"ד תהלים קמה א'.
 כ"ה בתרל"ז ערבוב, ובלוה"ת שם - ערבוב
 כ"ו זה פירוש רבינו שם באיוב כנראה עפ"י קהלת ב' ב' לשחוק אמרתיו מהולל ועפ"י ישעיה א' כב סבאך מהולל בין
 כ"ז בתרל"ז נפלה
 כ"ח בתרל"ז- אלהי
 כ"ט בתרל"ז- אלהי
 ל משנה ד'
 כ"א עיין **זהר תרומה קסב. האזינו רפט. ובתיקון ע'** [דף קכ:]
 ג **ופרשת בשלח** [טו לג]

א" בתקפא (כ"ב ח' ע"ב) ובתשכס תוקן
 ב" בתשכ"ט פיר"ש
 ב"ג בתרל"ז ח' ציא
ע"י זחר [ע"מ] **פנחס רכח ע"ב**
 ב" הכל הנוקדים נשיקתו וצ"ע אולי נשיקתיו
 ב" מהוהר"ת בתקפא
 ג בתרל"ז- מפילים
 ה גם בדפוס תורלד- שהיא, ותורלד- שהוא
 ו בתרל"ז נמשך תיבת יש
 ז תהלים קד טו
 ח מתורצו נשמת תיבת להאי
 ט בתרל"ז- שהיא
 י שה"ש ב' א'
 י" גם בדפוס תורלד - כהבצלת, ותורלד - תבצלת (כלשון הפסוק)
 י"א לשה"כ תהלים קו כו
 י"ב פתח אליהו
 י"ג בתרל"ז והגידופין
 י"ד בתרל"ז- חסר תיבת והשדין, ובלוה"ת שם תוקן.

מאמר תהלה לדוד

מספח"ק ליקוטי מוהר"ן

סלילי תשעב
ה אייר תשעג

לשון רבנו ז"ל

זמן אמירת התורה

תורה יב נאמרה בצרכל צצצת
נחמו צקיץ שנת תקס"ג

פתיחה

אחרי שדיבר בתורה יב מענין הדיבור המאיר לתשובה ע"י ענוה ושמירת הברית, שמאיר לו שם שד-י, ודי לו באלוקותו ית', וזוכה ע"י דבורי התורה לתשובה שלימה, וע"י לתבונות התורה לעמקה, וכשח"ו אינו שומר הברית ומתגאה אזי אין לו כלים לדיבור אמיתי. בתורה זו מבאר רבינו איך להיפך ממש, מי שלומד תורה, ובפרט גמרא בלא דעת, אלא להתייחר ולקנטר, נקרא ת"ח שד יהודי, על שם יצרו הרע שמתגבר עליו, וממנו מקבל ביאורי תורתו, ואזי לא רק שהתורה לא מחזירה אותו בתשובה, אלא מקבל ממנה פה לחרף ולגדף את הצדיק יסוד עולם דייקא. ומבאר שכיוון שהחכמה שוכנת בקליפת הערמה, לכן הלומד שלא לשמה נתפס לחיצוניות, ומתגברת בו הערמוניות לרעה. ועוד כי לצורך פרנסת העולם, יש בכוונה שמאל בתורה, ושמאל זה נעשה מכשול למי שלומד בלא דעת, שמפילו למצא חסרון בתנא שחדש אותה, וע"י מתגבר יצרו ונעשה לו פה לבזות את הצדיק הדור.

זה הנושא בקיצור נמרץ ומתבארים בה פסוקים מתחילת פרשת ויצא בענין יעקב רחל ולבן. ובענין מי שאומרים הלכה בשמו שפתיו דובבות בקבר.

לקוטי הלכות

י"ד ח"ב דף ט: תלמוד תורה א אות אחת
י"ד ח"ב דף ט: תלמוד תורה ג אותיות (ג) עפ"י מה שבאר לעיל באות ב שהקושי להבין סוגיא והקושי למוד לשמה הכל בא מבחי' השמאל שבתורה עפ"י מבאר חטא משה כי היה צריך להמשיך מים שזה פרנסה לעדה והיה צריך להמשיך מבחי' שמאל של התורה והתורה שבע"פ היא הצור משה סבר שכיוון שהוא כ"כ קדוש א"א לו ליפול לשמאלה של תורה כדי להמשיך פרנסה אלא ע"י הכאה כפי שצוה בחורב והיה טעות כי מאחר שכבר נתעורר בחי' שמאל בחורב ע"י כאן בקדש כבר לא היה צריך אלא לעורר שמאל דק מאד ולהמתיק אותו בימין כפי שיתבאר לקמן באות ה
(ד) מבאר שקריעת ים סוף בעצמה גם הייתה בחי' המשכת תורה ונפילה לשמאל כי קריעת י"ס היא קריעת ים החכמה דיינו להמשיך חכמה וחיודשי תורה שבע"פ כי הקריעה בגשמיות היא רק תוצאה של קריעה ברוחניות שעשו יבשה וסלקו כל חכמת עצמם כדי שלזכות לחכמת התורה אבל לצורך פרנסה נפלו קצת לשמאל שזה מה שנאמר עליהם סרו מן הדרך אלה ואלה עובדי ע"ז וע"י זכו שוב לפרנסה של ביזת הים
מוהר"ן מבאר כאן שפרעה היה בחי' לבן בחי' התחש"י שהתורה שבע"פ דיינו הדיבור והשכינה היה אצלו בגלות ומכח זה קיבל כח לדבר גנות על צדיקו של עולם ואמר מי ה' וכו' ומשה שנכנס אצלו זה בחי' התורה שמנסה להחזירו בתשובה ולגלות לו האמת שיש השי, והוא הבעל בית על ישראל והעולם אבל הוא לא רוצה להתדבק בימינה אלא בשמאלה ונעשה לו פה לומר מי ה' שאשמע בקולו וצ"ע איזה שמאל היה בשמה רבינו שו נתפס פרעה ואולי כי זה שישמאל שהם בחי' הדיבור היה בגלות זה היה בחי' שמאל שנראה כאילו אין מושיע לישראל וזהו שכתוב בתיקונים שהעבודה קשה היא בחי' קושי הלימוד תורה כמובא שם שה קש ולבנים הם הקושי ללבן הלכה וישראל שנעשו עבדים זה בחי' השמאל שבתורה זה היה רק כדי להמשיך להם פרנסה כמש" שבאמת יצאו ברכוש גדול ששאלה אשה משכנתה וכו' (ה) ולכאורה קשה הלא עיקר המזונות והפרנסה הוא משמאל. בחי' ששמאלה עושר וכבוד כנ"ל. ואיך אמר כאן. שהמזונות ממזל העליון שהוא עתיקא. הלא שם אין שום שמאל כלל. אך באמת עיקר שורש השפע של עשירות ופרנסה הוא רק שם בבחי' עתיקא שהוא מזל אבל שם בשרשו אין שייך לקרותו בשם עשירות כי שם כולא ימין ושם השפע הקדושה כולא חד ואין בה שום ציור ושם גם השפע של עשירות הוא רק תורה אור צח ומצוחצח ולמטה כשנמשך השפע אזי כשנמשך השפע לימין ולשמאל אזי נצטיר השפע בשמאל לעשירות ופרנסה. ומחמת זה צריך הצדיק ליפול לבחי' שמאל בשביל פרנסה. אבל תיכף כשיפול לבחי' שמאל תוכל הס"א להתגבר ויתאחז בו ח"ו ואזי זה וזה לא יתקיים בידו. כי אח"כ ישללו הם בעצמם השפע ממנו. ולא ישאר בידו מאומה. וע"כ באמת קשה מאד להשיג פרנסה בבחי' קשין מזונותיו כק"ס כנ"ל. וע"כ א"א להשיג פרנסה דקדושה לעולם. כ"א כשהוא צדיק גדול כ"כ עד שיכול לעלות עד עתיקא קדישא. וזה הצדיק שזוכה לבחי' זו הוא יכול להכלל שמאל בימין כי אע"פ שהוא נופל לשמאל הוא יודע שבאמת גם השמאל הוא ימין כי הוא יודע שורש ימין ושמאל בשרשם שהוא עתיקא. ששם כולא חד כולא ימינא. ושם עיקר שורש השפעה.
וע"כ זה הצדיק אינו יורד לשמאל כ"א לצייר השפע שם לעשירות. אבל אח"כ תיכף הוא חוזר משמאל לימין וכולל שמאל בימין. וממשיך תורה ופרנסה לעולם בקדושה גדולה. כי הוא מוציא כל העשירות משמאל לימין. בבחי' ואחרי כן יצאו ברכוש גדול.
(ז) אע"פ שבהכרח ליפול קצת מעט לבחי' שמאלה הוא רק דק מן הדק. אבל כשיעסוק בשביל ממון ממש לקבל שכר על הלימוד בזה יתאחזו מאד ח"ו. וזהו לא יתקיים בידו כנ"ל. ע"כ צריך ללמוד רק בחנם והפרנסה ממילא תבא. ע"י הצדיק הדור האמתי שזוכה להמשיך הפרנסה ממזל העליון. (ח) ביאור לעולם ילמד שלא לשמה שמתוך זה יבוא ללמוד לשמה

י"ד ח"ב דף רסח: ראשית הגז ה כ אותיות מבאר ענין "וישק יעקב לרחל" שהעלה את בחי' רחל שהיא התורה שבע"פ מבית לבן (שכידוע שהוא לבן הארמי דנבילה טובה הימנו) שהוא הת"ח ש"י הדובר על הצדיק, וכמובא ברש"י שנשק ליעקב לחפש מרגליות בפיו כי סובר שתורת הצדיק היא בשביל ממון כי סובר ש"אחיו הוא ברמאות", ויעקב מיד בבואו כשנשק לרחל העלה אותה את התורה שבע"פ שבגלות אצל לבן לבחי' נשיקין, ואחרי שבע ענינים לבחי' זיווג הגוף דהיינו אהבי ציבור כתי' כל ה' מיות, וכל עבודתו אצל לבן הייתה לברר ולהעלות בחי' תורה שבע"פ מבית לבן וכן כל הפרשה נדרשת לפי התורה הזו, ע"ש.

שם אות ג כי כל העסק של יעקב עם לבן הארמי מתחלה ועד סוף הכל הי' בענין בירור ההלכות הנ"ל לבטל ההתנגדות של המתנגדים והחולקים שמשם כל קלקול הדורות וחורבן ביהמ"ק ואריכות הגלות בע"ה שהכל על ידי מחלוקת ושנאת חנם שע"ז נחרב הביהמ"ק ועדיין מתארך הגלות בע"ה. וכל המחלוקת נמשך מההתנגדות שנמשך ע"י שלומדים שלא לשמה רק בשביל ממון וכבוד עד שרואים בהתורה רק בחי' השמאל וכו' עד שנעשה להם פה לדבר עתק בגאווה על הצדיקי אמת וכשרי הדור כ"ש שם שביאר כל זה על הפרשה של וישק יעקב לרחל וכו' ויגד יעקב לרחל וכו'. ומה נוכל להבין רמזים שכל שאר הפרשה נאמרה על זה ועל כל טרח יעקב לברר כל העשירות מלבן דייקא. כי כל נפילתו של החולק והמתנגד בחי' לבן הוא מחמת העשירות שנמשך משמאל של התורה כנ"ל.

עוד מבאר שם אותיות ה' ו' ל' מעשה האתון של בלעם שם אות ח ט' מעשה עשו ויעקב ומדוע רצה יצחק לברך את עשו דווקא אות יב מעשה פנחס וזמרי אות יג מעשה יהודה ותמר אות יד מעשה המלאך שבא ליהושע אות טו משטי בני לברר ההלכות אות יז עד כ הלכות נדוי וחרם

שיחות השייך לתורה זו

מאמר "תהלה לדוד" (- ליקו"מ ח"א, תורה י"ב) נאמר בשבת נחמו שנת תקס"ג הַנְּזָר-לְעֵיל, והמתיק בתוכו פירוש הפסוק: "נחמו נחמו עמי" וכו'. נחמו, נחמו, היינו: תרין צדיקים: צדיק עליון וצדיק תחתון וכו' כמבואר בלשון החברים. אך אחר-כך כשנתן להעתיק את המאמר הזה מכתיבת ידו וְזָרְנוּ-לְבָרְכָהּ, כי מאמר זה הוא לשון רבינו וְזָרְנוּ-לְבָרְכָהּ, כנדפס אצל המאמר בתחילתו, השמיט פירוש הפסוק "נחמו נחמו" הַנְּזָר-לְעֵיל, ו-ה' יודע כוונתו וְזָרְנוּ-לְבָרְכָהּ: (- פל"ח תו' זו אות א'; מובא בשיש"ק ח"א, סעיף ר"א).

שיחות הר"ן, סימן ע"ו - שייך למאמר "תהילה לדוד" סימן י"ב למה שנאמר "ועל זה צריך הלמדן לידע וכו' שהצדיק בגן עדן ציית לקליה" וכו', עיין שם. ובשביל זה טוב ללמוד פוסק עם הבאר הגולה כדי להזכיר שם התנא או הפוסק שחידש זה הדין כדי לדבק רוחו ברוחו של הצדיק שחידש זה הדין כמבואר שם, עיין שם:

חיי מוהר"ן, סעיף ל"ה - איש אחד היה אצלו בימי נעוריו של אותו האיש פה ברסלב, ואז נתקשר מאוד לרבינו וְזָרְנוּ-לְבָרְכָהּ בתשוקה גדולה, ושמע אז מרבינו וְזָרְנוּ-לְבָרְכָהּ דברי תורה נפלאים היינו התורה "תהילה לדוד" וכו' (- ליקוטי מוהר"ן ח"א, סימן י"ב), ועוד דיבורים נפלאים. ואמר לו רבינו וְזָרְנוּ-לְבָרְכָהּ אני יודע שבימים הבאים לא תיסע אצלי ולא תהיה מקורב שלי (וכן היה שאחר-כך לא היה עוד אצל רבינו וְזָרְנוּ-לְבָרְכָהּ), אך אף-על-פי-כן יועיל לך מה שטעמת עתה מעט מדברי. ואמר לו אז הפסוק (משלי לא, ט): "טעמה כי טובה סחרה" תיכף כשטועמין התורה של הצדיק, שוב "לא יכבה בלילה נרה", הנדפס בליקוטי א' סימן רפ"ה:

שיחות מוהר"ן אות ד - עכשו בעתים הללו קשה מאד מאד שיהיה מעות לאיש כשר. כי צריך שיהיה לו ירידה גדולה מאד, חס ושלום, עד שישגי מעות. ואפלו אחר הירידה חס ושלום מעבודתו יתברך עדין לאו כל אחד משיג מעות. כי גם הרשעים וקלי עולם לאו כל אחד משיג מעות, אבל איש כשר באמת רחוק מאד שיהיה לו עשירות: כי דע, שמיום שחרב בית המקדש נפל העשירות בעמקי הקלפות בבחינת: "ותרד פלאים", (איכה א ט) פלאים אותיות אלפים. הינו שהאלפים של עשירות ירד פלאים, דהינו ירידה גדולה ונפלאה. על כן בהכרח שיהיה לו חס ושלום ירידה גדולה מאד קדם שבא לעשירות דהינו אלפים מזומנים ועדין הוא ספק כנ"ל. אבל איש כשר באמת קשה לו מאד שיהיה לו עשירות, ואף על פי שנמצאים גם צדיקים ואנשים כשרים שיש להם מעות, אבל הוא כבוד וקשה מאד מאד. וגם העשירות שיש להם לצדיקים הוא מוזיק להם לעבודתם. גם באמת, אף על פי שיש להם מעט עשירות, אבל אף על פי כן אין להם עשירות גדול מזומן כמו שיש להקלי עולם שיש להם אלפים ורבבות אדומים מזומנים, כי עכשו קשה וכבד מאד שיהיה להכשרים עשירות כנ"ל:

וכמו שאומרים בשם רבי נחמן זקני זכרוננו לברכה (ח) שאמר על מה שאמרו רבותינו, זכרונם לברכה (שבת סג): "אריך ימים בימינה" ואמרו רבותינו, זכרונם לברכה, אריך ימים איכא עשר וכבוד ליכא? ואמרו כל שכן עשר וכבוד! ואמר רבי נחמן זכר צדיק לברכה שהוא רק כל שכן, הינו שבודאי הוא קל וחומר וכל שכן שראוי שיהיה להם עשר וכבוד אבל לא בפרוש. כי אף על פי כן אין להם מזומנים כמה אלפים אדומים, וכנ"ל (ט):

חיי מוהר"ן סימן תצג - לענין הקושיות שדרך העולם להקשות קושיות הרבה על הצדיקים ובפרט עליו שהיו מקשים קושיות הרבה, ענה ואמר בדרך צחות - "הלא על-ידי הקושיות שמקשים עלינו יש לנו פרנסה ועשירות". כי העשירות והפרנסה של הצדיקים העוסקים בתורה לשמה הוא רק על-ידי קושיות. כי רבותינו וְזָרְנוּ-לְבָרְכָהּ אמרו אורך ימים בימינה ובשמאלה עושר וכבוד. והקשו: בימינה אורך ימים איכא עושר וכבוד ליכא. והשיבו: כל שכן עושר וכבוד. נמצא שעל-ידי הקושיא דייקא נמשך העושר והכבוד להצדיקים המיימינים בתורה לשמה. כי אם לא היו רבותינו וְזָרְנוּ-לְבָרְכָהּ מקשים קושיא זו לא היה שום עושר וכבוד להצדיקים כפשוטו של מקרא שנראה שבימינה היא רק אורך ימים אבל על-ידי הקושיא שהקשו אורך ימים איכא עושר וכבוד ליכא על-ידי זה נמשך העושר והכבוד להצדיקים כמו שתרצו שם כל שכן עושר וכבוד. נמצא שעל-ידי הקושיות דייקא יש להצדיקים פרנסה כי עיקר העושר והכבוד להצדיקים על-ידי קושיות:

שם סימן תצד - ואף-על-פי שדברים אלו אמר בדרך צחות שקורין ווערטיל אבל באמת דברים בגו. ויש בענין זה עמקות גדול וסוד עמוק מאוד כי כל הדיבורים שלו, אפילו דברי צחות שלו שאומר שקורין ווערטילך, יש בכלם סודות עצומות נוראות ועמוקות מאוד. ואפילו אדם פשוט שיש לו שכל אמיתי קצת יכול להבין בהם קצת רמזים נפלאים ונוראים. (אמר המעתיק (הרב מטשערין וְזָרְנוּ-לְבָרְכָהּ): עיין תורה י"ב, במאמר "תהלה לדוד", ובליקוטי הלכות תלמוד תורה הלכה ג, (המיוסדת על התורה הזאת), ותבין קצת דברי צחות הַנְּזָר-לְעֵיל):

שם סימן תצה - וכבר סיפר שהבעש"ט וְזָרְנוּ-לְבָרְכָהּ אמר פעם אחת ווערטיל והיו מחייבין בעולם האצילות. היינו שהביא שמחה גם בעולם האצילות עד שגם היו מחייבין על-ידי הווערטיל שלו:

תורה יב אות ג' וכוונת הפל"ח - [אָבֵל דַּע, שְׁהִתְנָא הָיָה צָדִיק גְּמוּר, וְתוֹרָתוֹ וְזָכָה מִבְּלֵי פְסֻלָּת; וּמָה שְׁנִרְאָה בָּהּ מְשֻׁמְעוֹת עֲרֻמוּמִיּוֹת, זֶה, כִּי כָּל הָעוֹלָם מְקַבְּלִים פְּרִנְסָתָם מִשְׁמַאלָה, כְּמוֹ שְׁכָתוּב (משלי ג, טז): "מִשְׁמַאלָה עוֹשֵׁר וְכָבוֹד" בְּשִׁבְלֵי זֶה נִפְל הִתְנָא בְּשַׁעַת אֲמִירַת תּוֹרָתוֹ לְאִיזָה שְׁגִינְיָה דְקָה כְּחוֹט הַשְׁעָרָה, לְבַחֲנֵת שְׁמַאלָה, כְּדִי שְׁעַל - יְדֵי זֶה וְקַבֵּל שְׁפַע וּפְרִנְסָה לְעוֹלָם, וְלְהַמְשִׁיךְ לָהֶם עוֹשֵׁר וְכָבוֹד, כְּמוֹ שְׁכָתוּב: "מִשְׁמַאלָה עוֹשֵׁר וְכָבוֹד".]

פרפראות להכמה אות ג' - הקושיא בזה מפורסמת, כי הלא אמרו רז"ל (שבת דף סג): "אמר רב ששת מאי דכתיב אורך ימים בימינה בשמאלה עושר וכבוד, אלא בימינה אורך ימים איכא, עושר וכבוד ליכא". ופירש רש"י: "בתמיה, כיון דאיכא אורך ימים, כל-שכן עושר וכבוד, אלא למיימינים בה אורך ימים איכא, כל שכן עושר וכבוד" וכו', נמצא הרי מבואר בדברי רבותינו זכרונם-לברכה שגם בימינה כל-שכן דאיכא עושר וכבוד, ואם-כן למה צריך הצדיק ליפול כחוט השערה לבחינת שמאלה בשביל להמשיך עושר וכבוד, מאחר שגם בימינה של תורה איכא עושר וכבוד. ושמעתי מפי אדוני אבי זקני וְזָרְנוּ-לְבָרְכָהּ (- רבי אהרן הרב מברסלב) שהקשה זאת לפני רבינו וְזָרְנוּ-לְבָרְכָהּ, וגם אמר על

זה תירוץ לפני רבינו זכרון-לברכה, וקלסיה (= ושבו) רבינו זכרון-לברכה, אך שכחתי כל הענין. ולכאורה נראה לעניות דעתי, שהתירוץ על זה מבואר בדברי רבינו זכרון-לברכה באות זה אחר כך במה שכתב "ויספר ללבן את הדברים האלה" (בראשית כט, יג), פירש רש"י: "שלא בא אלא מתוך אונס אחיו, ושנטל ממנו ממונו" וכו', פירוש שלא בא לבחינה הזאת שיסבול תורתו משמעות ערמימות אלא מתוך אונס אחיו, ושנטל ממנו ממונו כדי בשמאלה עושר וכבוד, ולכאורה תיבת "מתוך אונס אחיו" אינו מבואר כלל, אך הענין הוא, כי עכשיו בזמן הגלות בזמן התגברות שליטת עשו וכו', הם נוטלין כל השפע, וישראל ניוזנין רק מתמצית כמבואר בזה"ק (ח"ב דף קנב:), ועיקר אחיזתם הוא מסטרא דשמאלה כידוע, ועל-כן אי אפשר עכשיו להמשיך שפע עושר וכבוד, רק משמאלה של תורה ולא מימינה, (והדבר מובן ממילא קצת, ואי אפשר להאריך בזה), וזה מדוקדק בדבריהם זכרונם-לברכה שלא בא אלא מתוך אונס אחיו ושנטל ממנו ממונו, היינו שנטל הוא כל השפע שלו, ובשביל זה מוכרח הצדיק עכשיו ליפול קצת לבחינת שמאלה דייקא, בכדי להמשיך משם שפע גשמיות של עושר וכבוד:

שיש"ק ח"ו אות שעא – שמעתי מהרב החסיד רבי יחיאל מיכל דורפמן שליט"א בטעם הדבר שאמרו חכמינו זכרונם-לברכה (הובא בדברי רבינו זכרון-לברכה בתורה י"ב): "תלמיד חכם שלומד להתיהר ולקנטר, נבלה טובה הימנו". כי נבלה אף שמטרחת עומדת במקומה ואינה מפשטת ומפורת טרחונה, אולם התלמיד חכם הזה המתיהר והמקנטר מפיץ להלן הלאה והלאה טרחונו.

ובאופן אחר שמעתי עוד: שהנבלה המונחת גלייה מודיעה ומכרזת מעצמה על נבלותה בפני כל, וממילא מתרחקים ממנה, מה שאין כן התלמיד חכם מכסה נבלותו באיצטלא דרבנן, ומטעה ומרמה את הבריות, ועל-כן נבילה טובה הימנו:

סיכום התורה לפי אותיותיה

באות א' מבאר שיש צדיק עליון בחי' יעקב ויש צדיק תחתון בחי' למדן כשר ויש למדן רשע בחי' לבן וכשלמדן כשר לומד בפיו דברי תורה של התנא העליון בשם אמרם, מתעורר ובא רוחו של התנא ונושק עימו, ואזי התורה שבע"פ שלומד היא בין תרי צדיקיא יושבת ועי"ז נעשה כאילו התנא חוזר לחיים בבחי' שפתותיו דובבות בקבר. אבל כשהלמדן הוא רשע שלומד בלא דעת אזי לא באה רוח התנא אליו כי נעדרות נשיקות שונא וגם כיון שלא אומר את החדוש בשם אמרו לא דובבות שפתי התנא בקבר ויש לו צער גדול מזה שמפסיד ממנו הלמדן להיות חי בשני עולמות.

באות ב' מבאר מדוע התורה של הצדיק עליון שכולה קדש ואמת אינה מחזירה את הלמדן בתשובה ומבאר כיון שיש בה בחי' שמאל, שנעשה למכשול למי שלומד בלא דעת.

באות ג' מבאר כיצד יתכן שבתורה של הצדיק השלם יש שמאל, דהיינו אפשרות שיסבול תורתו גם משמעות שתיהפך למכשול. ומבאר שלצורך פרנסה לעולם מפילין את התנא לכחוט השערה של שלא לשמה דהיינו לשמאל שמשם הפרנסה ועי"ז נעשה שמאל בתורה.

עוד מבאר שוב לדעת קודם בשעה שלומד תורה מי התנא שחדש אותה כי עי"ז בא רוחו של התנא ומזהיר אותו מהשמאל שבתורה ע"י שמבאר לו שהוא רק מחמת אונס הצורך לפרנסה ומאיר לו כיצד לחדש ימיו בתשובה.

באות ד' מבאר מה שאמר בתחילת התורה שזה מכוון גדול מהש"י מדוע דווקא למדנים דהיינו לומדי גמ' הם ביותר מחרפים ומבזים את הצדיק, ומבאר שזה כיון שע"י שלמדו בלא דעת כנ"ל נפלה אצלם התורה דהיינו השכינה בגלות ונהפכו אצלם צירופיה לדברי עתק ובוו על הצדיק. ולהעלותה משם צריך צדיק שבכוחו לקבל את הביזיונות האלה באהבה ושמחה ועוד גם שישכיל וידע איזה הלכות נהפכו לביזיונות, והביאור בזה כיון שעלית המלכות למקומה הכוונה לייחוד עימו ית' דהיינו יחוד קב"ה ושכינתיה, ותחילה צריך להעלותה לבחי' חיבוק ואח"כ לנישוק ואזי נעשה גם יחוד השלם. והצדיק ע"י שמקבל הייסורים באהבה (בחי' ימין) ושמחה (שהיא בלב דהיינו אל הבינה) מעלה אותה לחיבוק עימו ית'. וע"י החכמה שמשכיל כנ"ל מעלה אותה לבחי' נישוק.

הקדמה

בתורה זו מבאר רבינו מדוע לומדי גמרא ופוסקים יש להם יצה"ר לבזות את הצדיק הגדול שבדור.

קושיא זו מתחזקת עוד יותר במה שמבאר רבנו שדייקא מכח התורה נעשה להם הערמוניות לחרף. ועוד שבכוונה יש בתורה צד שמאל שהוא מכשול לפושעים הלומדים בלא דעת, שזו הסיבה שהתורה לא מחזירה אותם בתשובה, אלא אדרבה מוצאים בה סיבה לבזות את התנא שחדש אותה.

והטעם לזה כי לצורך פרנסת העולם מפיל הקב"ה את התנא לכחוט השערה של לימוד שלא לשמה ועי"ז כבר יש בתורתו אפשרות לסבול משמעות ערמוניות למי שלומד בלא דעת.

ולפי זה יותר קשה מדוע מחרפים דווקא את הצדיקים הרי מוצאים ערמוניות ושמאל בתורה של התנא שעפ"ר מדובר שכבר נפטר, ומדוע נעשה להם עי"ז יצר גדול לחרף דייקא את הצדיק הדור.

עוד מבאר רבנו כיצד למדן כשר לומד תורה ואיזה תועלת ונחת רוח עושה בלימודו לתנא שחדש התורה ועוד כיצד התנא מאיר לו כיצד לחזור בתשובה ולחדש ימיו ובוה מתבאר עוד יותר רשעותו של הלמדן

שלומד בלא דעת, דהיינו בלא שום חיבור אליו ית', אלא להתייחר ולקנטר, ועד כמה פוגם ומפיל את השכינה שהיא תורה שבע"פ בגלות גם בלא שיחרף ויבוז את הצדיק. וכל שכן כשמוסיף ומדבר עתק בגאווה ובוז על הצדיק.

עוד מבאר שרק צדיק גדול מאד שבכוחו לקבל ביוזנות באהבה ובשמחה ועוד גם שיועד מאיזה צרופי תורה שבע"פ נעשו הביזיונות וחרופים שמחרפים אותו, רק צדיק כזה יכול להוציא את המלכות מהגלות שבת"ח שד יהודי. ועל כן בכוונה עושה הקב"ה שיהיה לת"ח שד יהודי יצה"ר גדול לבזות דווקא את הצדיק הדור הגדול החי, כי עי"ז כשיקבל הצדיק באהבה ושמחה את הייסורים, וישכיל מאיזה צרופי תורה שבע"פ נעשו, יעלה את המלכות ממנו לייחוד קב"ה ושכינתיה, ועוד גם כשיאמר החידוש בשם אומריו, יגרום לתנא שיהיו שפתיו דובבות בקבר.

בתורה זו מדבר רבנו מהתועלת שבמחלוקת על הצדיק ותועלת שיש שמאל בתורה רק

רבנו מבאר שכיוון שצריך פרנסה לעולם, כי אם אין קמח אין תורה (אבות). לכן כשתנא מחדש בתורה הקב"ה מפיל אותו כחוט השעה לבחי' שמאל דהיינו לבחי' דקה של שלא לשמה, ועי"ז נמשך פרנסה לעולם. ובחי' הדקה הזו גורמת לת"ח שלומו של לא לשמה לבזות את הצדיק כנ"ל ואזי כשהצדיק יודע מאיזה הלכות עשה פה לרשע הוא מוציא ממנו את תורה הזו ומתקנה.

נמצא שרק ע"י שהלמדנים מחרפים את הצדיק הגדול דייקא, עי"ז יש תיקון לפגם בתורה שעשה הקב"ה לצורך פרנסת העולם, שיהיה שמאל ומכשול בתורה, וגרם שעי"ז יהיו למדנים שיפילו את השכינה בגלות.

הביאור הליקוטים מוסיף שע"י שמוציא את השכינה מפי הלמדן הרשע מוציא בזה עוד ניצוצות שנפלו אצלו גם קודם^א.

קשר התורה

נראה שעניין הקושר כל תורה זו כאחד היא מלחמת יעקב ולבן, דהיינו בחי' יעקב הנלחם בכל הדורות לתקן ולבנות את השכינה הקדושה היא רחל, הבת הקטנה השוכנת בין הקליפות ונופלת בפיהם של כל מיני לבן, ולתקן גם שבירת הכלים שקודם הבריאה וגם שבירתם שע"י הלומדים שאינם הגונים, דהיינו נגד לבן הוא הת"ח ש"י קליפת נגה הערמומית שנראה כלפי חוץ צדיק ולבן (בחי' האי גלא דמתחוי כצוציתא חיוורא המבואר בתורה א' והיא קליפת המתלבש המצוות, ובפרט בענין המחלוקת על הצדיק ש"מצוה" אצלם להרגו ולהשמידו ולאבדו) ואין עיצה לגלות את הלמדן הרשע אלא ע"י שמפילים את הצדיק לשמאל קצת, כדי שע"י הלמדן הרשע יצא לחלוק עליו ואזי ניתן יהיה להוציא את השכינתא בגלותא שאצלו ועוד כל ניצוצות השכינה שאצלו שבלע מכבר ולתקנה.

עד כאן הקדמה

(לשון רבינו ז"ל)

(תהלים קמה) יב וי תהלה לדוד ארוממך וכו'.

אות א

מה שאנו רואים, שע"פ הרוב הלומדים דהיינו תלמידי חכמים דייקא חולקים על הצדיקים,

ודוברים על הצדיק עתק דהיינו שבודים עליו דברים רעים שאין בו אפילו משהו^א/מהם, כגון משה רבינו שמבואר בתורה עב תנינא שהיה פרוש מהתאוה הידועה בתכלית ואעפ"כ רבים מישראל חשדו בו באשת איש **בגאווה** (דהיינו פגם הברית כמבואר בתורה יא ג' ותורה קל) **ובזו** [ו']/ה' עיין תורה כח/א, **זהו מכוון גדול מאת הש"י**^א.

^א ועיין תורה ח' תנינא עה"פ חיל בלע ויקיאנו שהסט"א כשגורמים לה להקיא את הקדושה שבלעה מקיאה עוד גם כל מה שכבר היה בלוע אצלה גם קודם שהתגברה כל כך על הקדושה.

אמנם בתורות אחרות ביאר רבנו עוד תועלת כגון לצורך הבחירה ולהרחיק רשעים, וגם לתועלת הצדיק כמבואר במקום אחר עה"פ "צופה רשע לצדיק" לשון ציפוי ומגן, שע"י המחלוקת מסתלקים ממנו המקטרגים, ועוד ביאר בכמה מקומות גודל מעלת המחלוקת להרים את האדם למדרגות גבוהות. שע"י שופט את עצמו ובה' לשפלות.

^ב נאמרה בשבת נחמו שנת תקסג בברסלב

^ג עתק לשון דבר שנעתק ומופלג מאיתנו. ואע"פ דאיתא במועד קטן יח: אין אדם נחשד אא"כ עשאו וכו' ואם לא כולו מקצתו. עיין בעש"ט עה"ת פרת קרח אות ה- כגון דא צריך לאודע לחברים העוסקים ביחודו של עולם, אף על פי שאמרו בגמרא (מ"ק ד"ח ע"ב) אין אדם נחשד וכו', זהו כשהוא שלא מחמת אויבים ושונאים, אבל אויבים דאפקו לקלא, לית ביה מששא, אף בדבר שלא הרחר בשום גלגול, הרשעים יקטרגו על צדיק ויאמרו, כמו שעשו לרבינו אלקי קדוש מורנו ורבינו אור שבעת הימים הבעש"ט ותלמידו רבינו דוב בער וכיוצא:

^ד לשה"כ תהלים לא יט

ועתה מקדים הקדמה ארוכה להבין המכוון הגדול של הש"י בזה ובאות ד' יבאר העניין בפירוש עפ"י הקדמה זו וקיצור העניין הוא **כי יש בחי' יעקב ולבן** דהיינו יש צדיק עליון שכבר נסתלק לעולמו שחידש תורה שבע"פ ויש ת"ח שלומד אותה שלא לשמה, ועי"ז מקבל עי"ז כח ויצה"ר לבנות את הצדיק האמיתי החי בדורו ובוה דייקא יש תיקון לתורה שבע"פ הוה שהיא השכינה שנפלה אצלם בגלות כי ע"י שהצדיק מקבל הביזיונות באהבה ושמחה וגם יודע מאיזה הלכות נעשו הביזיונות עי"ז מעלה את השכינה מפה הלמדן ליחוד עם הקב"ה וגורם שעשועים גדולים להקב"ה עי"ז (לק"ע מחלוקת ז), ועוד גם גורם לצדיק עליון שיהיו שפתותיו דובבות בקבר/י עוד עי"ן בסוף ביאור הרב"ח וקטלה לשד יהודי משמע שע"י שהצדיק מוציא השכינה מהגלות שבפה הלמדן, אזי כיון שאין לשד יהודי יניקה מהקדושה הוא מת. וצ"ע האם הכוונה כפשוטו כיון שלא חפץ להעלות נגה לקדושה אזי מת ממש או כיון שמת היצה"ר שבו אזי חוזר בתשובה.

יעקב, הוא הצדיק המחפש חידושי דאורייתא, ולומד תורתו לשמה, וטובו גנוז ושמור וצפון לעתיד/ט, כמו שאמרו רז"ל למחר לקבל שכרם {ערובין כב/א}. וע"ש ששכרו לבסוף, על שם זה נקרא יעקב, לשון עקב וסוף, שכרו לבסוף/יא וכיון שכל מחשבותיו בחייו היו רק על העתיד לבא, לכן כל חידושי תורתו גנוז בהם טובו הוה, שמעוררים את הלומד אותם לעשות כל מעשיו לשם שמים ועוה"ב. ולקמן באות ב' יבאר מדוע א"כ גם לבן לא חוזר בתשובה ע"י שלומד תורה של יעקב. ומבאר טעם שיש שמאל בתורה, ונראה שכאן כבר רמוז קצת לבאר מדוע נמשך אל השמאל שבה דייקא כי מידיעת ההפכים נלמד שלבן הפך יעקב רוצה שכרו דווקא עכשיו בעוה"ז, לכן לומד להתייחר דייקא דהיינו לקבל כבוד בעוה"ז :

ולבן, הוא ת"ח ש"ד/יב יהודי (יג) וי"ד/טו דהיינו כי כל יהודי יש לו יצ"ט מלאך קדוש ויצה"ר ש-ד יהודי/טו. להבדיל מ-ד גוי/יז שהוא רע גמור, ש-ד יהודי/יח הוא מקליפת נגה/טו, שיש בכח האדם

^ה נקט לשון הכתוב תהילים לא (יט) תאלמנה שפתי שקר הדברות על צדיק עתק בגאון ובו:

פרש"י - (יט) הדוברות על צדיק עתק - שאומרות לשאול עלי דוד מבקש רעתך. **עתק - סרה דבר שאינו כמו ויעתק משם (בראשית י"ב),** ודונש פתר אותו לשון דבר גדול וקשה כמו עתק וגם גברו חיל (איוב כ"א), הון עתק (משלי ח'), ולמכסה עתק (ישעיה כ"ג) (סא"א):

^א עי"ן תורה כח אות א' - המתנגדים המכונים והמקורפים יראי השם זה מחמת שמקבלים תורה מתלמידי חכמים שדין יהודאין. כי תלמידי חכמים שדין יהודאין הם מקבלים תורתם מהשדין, שיש להם תורה נפולה מאלפין נפולים. ובאלפין אלו כתיב בשלמה (מלכים א' ה'): "וידבר שלשת אלפים משל ויהי שירו חמשה ואלף". כי שלמה זכה להם בקדשה, אבל תלמידי חכמים שדין יהודאין מקבלין מהם דרך הקלפות. ובשביל זה כל דבורם דרך משל ומליצה וטעמים נפלאים, כי שרשה מאלו אלפין הנ"ל: "ואלו התלמידי חכמים, נאמר עליהם (ישעיה ז'): "המעט מהם הלאות אנשים כי תלאו גם אלקים". כי מיגעים אנשים שבאים לשמע דרושם ותורתם, ואנשים חושבים שיבאו לאיזהו תועלת על ידם, הנינו שיבאו לדעת את ה' איך לעבד. והם האנשים אין משיגים שום תועלת, כי תורתם של אלו התלמידי חכמים אין לה כח להרריף את האדם בדרך הטוב, כי מבישא לא הוי טבא. ולא עוד, כי תלאו גם אלקים פאלו לואה הקדוש ברוך הוא מלעזר לעובדים אותו. נמצא שעל ידי זה אלו בני אדם נופלים בכפירות גדולות, וחושבים, חס ושלום, "לא יראא ולא יבין אלקים במעשה בני אדם". על ידי זה "את יראי ה' לא יכבדו", ומקורפים ומבישים אותם. ובשביל זה בושה נקרא עבודה זרה, כמו שכתוב (הושע ט'): "וינזרו לבשת", כי הבושה והחרוף נעשה מהכפירות:

^א מ"ק - ונראה שכוונת רבינו שוה מכוון גדול הכוונה שוה תיקון גדול דהיינו שהפגם עצמו הוא התיקון כי רק ע"י הדיבורי עתק האלו אזי אפשר לחזור ולתקן את הפגם גדול הוה של השמאל שבתורה כי הצדיק ע"י שמקבל את היסורים באהבה וכו' כמבואר באות ד' איך שמתקן ומחזיר את קלקול צרופי ההלכות שנעשו לגידוף הוא מחזיר אותם לבחי' הלכות דהיינו בנין השכינה עד לבחי' יחוד עד שממש מה שהלמדן תחש"י מנע מהתנא להשפיע לשכינה עכשיו הוא חוזר ומהגידוף עצמו מחזיר אותו להלכה ולומד אותו בשם התנא שחידש ומעלה מ"ן לשכינה ונעשה שפתי התנא דובבות בקבר ונעשה יחוד דגופא פב"פ לשכינה. וזהו המכוון הגדול דהיינו שאע"פ שלצורך הפרנסה יש שמאל ופגם בשכינה דייקא הפושעים יכשלו במ על ידם נעשה תיקון לזה כי ע"י שמחפשים הצדיק הוא יכול להחזיר ולבנות השכינה וליחד אותה ולתקנה.

^ה ענין זה יתבאר באריכות לקמן וקיצור העניין (כפי שביאר הבני יששכר) הוא שבעוה"ב אין שום אפשרות לעלות מדרגה אלא רק מכח מעשים בעוה"ז וע"י שאדם כשר לומד תורת הנפטר נחשב כמו שהנפטר בעצמו לומד בעוה"ז וזוכה עי"ז לעוד חלוקה דרבנן דהיינו כלים להשגות בעוה"ב ומכח זה עולה מדרגות. וזה עניין כל מה שעושים לעילוי נשמת הנפטר הכוונה כנ"ל שבעוה"ז נעשה איזה דבר שבקדושה לכבודו עי"ז נעשה לו עוד כלים להשגות בעוה"ב.

^ט מ"ק - וזה בחי' ויהיה בעניו כימים אחדים עי"ן תורה סא תנינא כי כשקשור בדעתו לעתיד לבחי' עוה"ב אזי הוא מעל הזמן ' ערובין כב. - "לא יאחר לשנאו" אמר רבי אילא לשונאיו הוא ולא יאחר אבל יאחר לצדיקים גמורים והיינו דאמר רבי יהושע בן לוי מאי דכתיב אשר אנכי מצוין היום לעשותם ולא למחר לעשותם היום לעשותם למחר לקבל שכרם. אמר רבי חגי ואיתימא רבי שמאל בר נחמני מאי דכתיב "ארך אפים" ארך אף מבעי ליה אלא ארך אפים לצדיקים ארך אפים לרשעים: פרש"י - ולא למחר לעשותם - שלאחר מיתה לעתיד לבוא, אם בא לקיים מצות אינו מועיל, דמי שטרח בערב שבת יאכל בשבת, כדאמר במסכת עבודה זרה:

^א וכתיב ביעקב איש תם יושב אהלים ועי"ן שיש"ק ח"ו אות רנ - אָמְרו אַנְשֵׁי-שְׁלוֹמֵנו בְּצַחוֹת עַל מַה שְׂאוּמְרִים בְּהַגְדָה יָתֵם מַה הוּא אוֹמֵר, שְׂאוּמְרִים אוֹתוֹ בְּקוֹל וּבְהַדְגָשָׁה בְּתַבַּת תָּמִם, כִּי תָמִם = הָתֵם בְּלִשׁוֹן תְּרוּגוּם, וְכֵן בְּלִשׁוֹן רוּסְיָא הוּא "שָׁם", וְהֵינּוּ לְרַמֵּז עַל עוֹלָם הַבָּא וְהֵינּוּ "שָׁם מַה הוּא אוֹמֵר", וְמַה וְאֵיךְ יִצְדִיק דִּינוֹ לְעֵתִיד. וְהֵינּוּ תָמִם, מַה הוּא אוֹמֵר.

^ב צ"ע מדוע מוהר"ן כתב ש"ד כאילו שזה ראשי תיבות. שרצה לומר שאין הכוונה שהוא ש-ד ממש שהרי הוא יהודי אלא שנתעבר בו ש-ד מחמת רשעותו.

^ג עי"ן זרה פנחס רנ: קב"ה מאי עביד מהווא דורנא למלכא דאכיל על פתורא דקרבין על פתוריה מכל מין ומין סלת ובינוני ופסולת ואיהו פליג מפתוריה לכל מארי סעודתא לכל חד כדקא יאות על ידי ממנן דיליה. ומהווא נהמא דאיהו סלת דמלכא אכיל איהו מני למיהב לאינון דרחמינן גביה הה"ד את קרבני לחמי לאשי ריח נחזי דהיינו אשי יי ונחלתו יאכלון (ודא הוא ההוא דאתמר ביה לכו

לחמי בלחמי ושתי בין מסכתי) היא איהו מסטרא דאילנא דחיי. אבל מסטרא דעץ הדעת טוב ורע מני למיהב בינוני למלאכים ופסולת לשדין ומויקין דאינון משמשיין לסוטרין ולפרשיין דמלכא. שממשיים את את הסוסים של הפגשים של המלך וזה לומר את המלאכים שהם הפגשים והגליחים של המלך ב"ה.

הנמשל הוא כי כמה מיני מעשים יש צבני ישראל של לויקים ובינונים ורשעים והנה ז"ל מקבל מן השפע הנמשך ע"י מעשיהם של הלויקים הנקראים אשי ה' שהם צנים למקום לכן מזה לתת להם מזה השפע והה השפע הוא מלך עולם האלילות אבל משפע הבינוני שהוא מלך מלאך מט"ט לוייה מזה לתת למלאכים ומשפע הפסולת שהוא מלך הסי' לעשיה מזה לתת לקדים ולמזיקים שהם מלך קליפת נוגה והם קרוצים אל הקדושה לכן הם משמשים את המלאכים כלקמן ואוף הכי דפרשין דמלכא הוא מארי משנה דאינון קדושים כמלאכים משמשיין לון שדים יהודאי כמנזר נגמ' חולין קה: הוא נזי שילא שנייה נכ פפא פקשי' שהיה משמו דאינון רשימין באות שדי (ס"א באת י') שמוספה להם האלה מיוד של השם שד-י להויות על קרנאם לקדושה ואית שדין ומויקין מסטרא דמסאבו מנ' קליפת טמאות דאתקריאו שדים עכ"ם וזה לעומת זה עשה האלקים. ובגין דא אמרו מארי מתניתין כמנזר מניה טו. דאינון ג' מינין מינייהו. חד מין דלהון כמלאכי השרת כי משמשים תלמידי חכמים שהם ממלאכי שרת ומין תניינא כבני אדם הם הנינונים ומין תליתאי כבעירין והם השדים הטמאים ואית בהון חכימין באורייתא דבכתב ודבעל פה. אתקריי והם נקלאים יוסף שידא נזר נגמ' עיונין מנ. ופחסיס קי. על שם דאוליד ליה שד ולא למגנא אמרו מארי מתניתין נגמ' מניה טו: אם הרב דומה למלאך יי' צבאות תורה יבקשו מפיהו. לן הו שמועיס לפעמים דנזי תורה מאלו השדים הנזמים למלאכי השת. ואשמדאי מלכא הוא וכל משפחתיה הא אוקימנא דאינון שדין יהודאין דאתכפין באורייתא שנגעיס נכח התורה ובשמהן דאורייתא. כמסופר נגמ' גיטין סח. שנייה כן יויעת אמר לאשמדאי שמה דמך עלך וכנע אליו

י' עיין בעש"ט עה"ת פרשת קרח אות ג' שהשונאים הם מרוחו של הצדיק ועי"ש הערת המקור חיים אות ד' בשם ספר נתיב מצותיך נתיב התורה שביב א' אות י"ג כתב חז"ל - לית בכו מאן דיתער לגבה לרצאה לה לגבי בעלה. צוחין בכל יומא ולילה באורייתא דבעל פה בכמה קושיין בלא לב ולב, וצוחין בה ככלבין, כגוונא דגינהם (תיקונים שבס"ס וזהו חדש דק"ג ע"ד) והם הם שדין יהודאין שתורתן מהשפה ולחוץ כדואג ואחיותפלי, והם הם הרודפין ומצערין הצדיקים בכל מיני ליצנות ודחול, כמו שהיה בימי מרון, ועד דיום, והם הם המעכבין הגאולה, שעושין כל מיני שחוק מדברי הצדיקים, והמלעיג על דברי חכמים שבכל דור נופל וכו', ועוד רשעים העומדים בכל עת על הצדיקים, דורשי יחודו יתברך שמו באור אש להבת שלהבת יה, עד שמרן אלקי הרב ישראל בן אליעזר [הבעל שם טוב וי"ע] אמר, שנשמתו לא רצתה לירד לזה העולם, מפני הנחשים השרפים שיש בכל דור, שלא יוכל לקום מפניהם חלילה, שלא יחלישו דעתו כל כך עד שיתבטל חלילה, ונתנו לו ששים גבורים נשמות צדיקים לשמרו ואחד מהם היה הגאון מאיר נתיבים וכדומה.

ואתה בני תבין הענין, כי אין שונא לאדם יותר מיצרו, והענין מבואר בדברי מרן האר"י בשער הצלם, כי כל ניצוץ שיוצא מן הקליפות מן הצלם רע, צריך שיהיה מקודם בבחינת צלם, צורה שאינה מתוקנת עדיין, ונתקן על ידי תורה ומצות ואחר כך חוזר לסוד נשמה פנימיות, וזהו (עי' בוהר תצוה דקפ"ד ע"א) למנדע טוב ולמנדע רע ולמיהדר גרמיה לטוב, והיצר הרע של אדם שהוא שד, הוא גם כן קומה שלימה, אלא שיש בו טוב ורע, והצדיק מתקנו ועושה ממנו יצר טוב מלאך קדוש, ואחר כך חוזר הכל לבחינת נשמה, הכל קשר אחד, יצרים שבאדם עם הנפש ווח ונשמה, הכל אחדות אחד להתענג בנועם השם יתברך, ולכל נשמה גבוה וקדושה יש הרבה נשמות וניצוצין, יש שהם עדיין שדין יהודאין בבחינת יצר הרע, ויש שהם בבחינת יצר טוב, ויש שהם משורש נפשו ורוחו ונשמתו, ועל הצדיק מוטל לתקן הכל להחזירם למוטב, וכשהצדיק מתקן יצרו הרע לגמרי עד שחוזר למלאך קדוש, אזי יש בו כח לתקן גם אותן שדין יהודאין, אבל מחמת שונא צדיק בארץ אשר יעשה טוב דהיינו סור מרע את הרע ועשה אותו מלאך טוב [עיין לעיל פ' תרומה בהגה ה' ואי אפשר כל שכן שהוא חי שיתקן לגמרי, ולכן מתגרין בו אותן שדין יהודאין מקנאתו על שהוא מתוקן והם עדיין בחשכות ומוליהו קא חזי להו. ולכן עצה היעוצה לצדיק, כשיעמדו עליו גלי הים ישתוק ויקבל בשמחה, כי הרבה טובות עושין לו, ובוה שמחלישין דעתו שומרין את הצדיק, שלא יהיה שום יניקה לקליפות מאור תורתו ויחודים שלו, כי כמה ענינים מסר לנו האר"י שלא יתגרו הקליפות ברוחניות, שהם גם כן מקנאין על האדם ורוצים להפילו, עד שאמר מרן הריב"ש טוב דא שווער איך איך שיש איש אחד בעולם ושומע תורה לא מפי מלאך ולא מפי שרף אלא מפי הקדוש ברוך הוא בעצמו ומתיירא בכל עת ורגע שלא יפילו אותו לנוקבא דתהומא רבה ר"ל, [עיין לקמן פ' נצבים אות י"ב ואת י"ד]. כי אתה תסבור אחי שהמלחמה גדולה שיש לאדם בעולם הזה, הוא, שלא יהיה נואף או גנב וכיוצא, והו הנקל לתינוק קטן לכבוש, אלא עיקר המלחמה להמתיק החשכות והמסכים, ולקבל יסורין באהבה, ולזכר מדותיהם מדות טובות הכנעה ולהנצל מגאוה שהוא עבודה ורה ממש, וכיוצא מן המדות טובות, ולדרוש ולחקור לאהיר על נפשו דבקות ארבה ואור אלוהי, ואדם עומד בסכנה שכנשכה חלילה במעט גאוה ופנייה נופל לנוקבא דתהומא רבה ר"ל, ואתה אחי ראה כמה טובות עושין לך המצירים והשונאים המצערין אותך ומחלישין דעתך, כי אז תלך לבטח דרכך, ודורונות יהיה לך לשלוח להם, וכן מרן הקדוש הריב"ש טוב נהג שבכל כחו עשה טובות לשונאיו להעלותם, ואתה אחי אם תתגרה בהם להמיתם ולהענישם, זהו הנקל, אבל את נפשך קללת וחלק נפשך המתה, ולכן העצה שתיקה בלב שמוח, ובכל כחך תבקש מאל יתברך לתקנם ותאהוב אותם כבבת עין, אבל יש רע גמור וממילא יהיה כלה ואבד, אבל זה לא נמטר לך חלילה אלא לבחון לבות וכליות.

י' תלמיד חכם שד יהודי ר"ת תחשי" - ועיין זוהר ח"ב דף קמו: עה"פ ועורות תחשים מבאר המתוק מדבש שהם סוד וי"ן שנוגה דאצילות והם נאחזים בקדושה קצת מצד חציים הפנימי שהוא צד הטוב דנגה ואינם נאחזים לגמרי מצד חציים החיצון שהוא הרע דנגה (רמ"ק מ"ק ומפרשים) עוד מבאר שם את הפסוק ופלגשו ושמה ראומה ותלד גם היא את טבח ואת גחם ואת תחש ואת מעכה. ומבאר שם שראומה היא הגר שצברה נתן בה את כל פסולת החסד שהיה בו ואחר שגרש אותה לקח אותה אחיו נחור ופלגשו ומכח פסולת החסד הג"ל הולידה לנחור את תחש שהוא פסולת החסד. וידוע שחסד היא מדת ההשפעה ועל כן בצד הקליפה היא ניאוף נמצא התחשי" הג"ל לבד שהוא קליפת נגה יש בו גם חסד דקליפה דהיינו פגם הברית שעל כן הוא שונא את הצדיק דייקא כי צדיק הו אמאן דנטר ברית. ועי"ז נמשך אחר צד הרע שבנגה ונעשה לומד עמ"י להתייהר ולקנטר (שגם זה מצד פגם הברית כמבואר בתורה יא אות ג' ותורה קל שניאוף ופגם הברית בחי' אחת)

תחש הוא בריה שנבראה לשעתו (לחד מ"ד) כדי לכסות בכסויה דהיינו עורה את אהל מועד. וד' כסויים היו לו שש משור ועורות עיזים ואילים מאדמים ועורות תחשים (י"א שהיו רק ג' כסויים). והם הכסויים על בחי' הדעת והארת השכל בעולם ועל המקום שממנו תצא תורה והלכה לישראל, ואהל מועד מקבל מהצדיק כמ"ש "ויבוא משה אל אהל מועד" (זהו פיקודי ועיין תורה סו ח"ב) ואולי נקרא תחש לרמוז לבחי' התחשי" הג"ל שמכסה ומעלים אור הדעת והצדיק בעולם ומהפך הלכות לחירוים. ואולי כיסוי התחש באוהל מועד הוא בחי' צמצום הדעת הקדוש כדי שלא יהיה ריבוי אור, אלא שמבחי' הצמצום הזה יונק התחשי" ומגביר היין להסתרה והעלמה על הצדיק והאמת.

י' עיין חסד לאברהם - מעין ז' נהר ט' - ויש לכלל אדם ואדם יצה"ר שהוא נקרא שד אחד בגופו המחטיאו, שד ודאי, כי יצה"ר והשדים מחצב שלהם אחד, והנה יצה"ר זה לפי המחצב שלו מאיזה קליפה, כן הוא הכנתו לענייני העולם, ולכן יש בני אדם שחומרם זך מוכן לשכל, ויש שחומרם עכור, הכל לפי בחינת יצה"ר מאיזה קליפה:

י' עיין שער הכוונות סוכות דרוש ז' מבואר שם שאין לשדים גוף כיון שנולדים מו"ל בלא נוק' והם שדים ונגעים מויקי עלמא. אמנם בוהר פנחס רנג. מבואר שיש חילוק ומדרגות בהם ועיין שיחת שדים לר' צדוק שמויקי עלמא הם נבראים מו"ל של עכ"ם, ואילו שד יהודי מו"ל של ישראל. ומשמע שבחי' שד יהודי עצמו יש כמה בחינות כי יש יוסף שידא שמסופר בגמ' ומשמע שלא מויק כלל להיפך עור לחכמים וכן כאן המשמשים למארי דמשנה משמע שהם טובים.

מ"ק - ונ"ל ששד יהודי שהוא קליפת נוגה כמה שיהיה טוב אבל הרי הוא לא מלאך אלא שד לכן צריך לומר שזה תלוי בלמדן עצמו שאם לומד לשם שמים אזי משמש אותו שד יהודי טוב ואם לומד לא לשם שמים אזי משמש אותו שד יהודי לא כל כך טוב כנ"ל.

להעלותו לקדושה ע"י למוד תורה לשמה דהיינו על מנת לחזור בתשובה ולהרבות כבוד שמים, אבל תלמיד חכם שלומד שלא לשמה, דהיינו **שתורתו להתייחר ולקנטר**^א דהיינו שלא רק שלומד שלא לשמה, אלא שלומד שלא מתוך רצון לשוב בתשובה כלל/כ"א, אלא להתגאות ולבוות אחרים שהוא חכם מהם, ע"י מגביר כח היצה"ר שבו, לכן מכונה ש-ד יהודי, ולפעמים הוא ירא שמים גדול שמדקדק במצוות הרבה ורק על הצדיק חולק ומחרף וכועס תמיד בגאווה ובוז, כדמצינו בקרח ודתן ואבירם שחלקו על משה רבנו. **ות"ח כזה נבילה**^ב **טובה הימנו** (מ"ר ויקרא א עיין עמ"כ [כ"ג])^ג משמעות המדרש שם

וזהו חדש אחרי מות מו"ט א כתוב בשעתא דאתי בן נש לעולם נותן בו הקב"ה ג' שמות שם אמיתי ושם אחר משד יהודי שנקרא חול ושם אחר שנקרא חושך וזהו שכתוב "ראה נתתי לפניך היום את החיים ואת הטוב ואת המוות ואת הרע" כי חיים הם משם הויה, וטוב הוא טוב העוה"ו, ומוות ורע הם קליפת עשו וישמעאל. וטוב הוא בחי' שד יהודי בחי' קליפת נוגה. וכן משמע בתורה לקמן שלפעמים תורת הצדיק כן מטה אותו לימין ע"ש אות ג' בפירושו רבינו על יוספר ללכן את הדברים האלה ועיין בביאור הליקוטים שם.

^ד עיין חסד לאברהם - מעין ז' - נהר ט' - ודע כי יש בקליפה בעצמה בלי הצטרפות הקדושה אליה, יש בה קצת הכנה והכל לפי מחצב יצה"ר, כי יש שיצה"ר מוכן לקבל כל חכמה וחשק בה, ויש שיצה"ר גס ועב וחושק התאוות הגשמיות והמדות המכוערות, וזה שפירשו רז"ל בענין השדים הפשוטים שהם נחצבים מהקליפות ואין הרכבתם בבני אדם ועב"ז יש בהם חכמים, וזה יראה שמשורש הקליפה בעצמה יש בתכונתה טבע וחשק בידיעה: וכשיתגלגל יצה"ר באדם מקליפה זו בקל יהפכהו להתחכם בתורה ויהיה ת"ח בתורה מפני דקותו וקורבתו אל הידיעה, ואם לא יחפוץ לעסוק בתורה ובענייני הקדושה לפחות יתחכם בחכמת חיצונית, בתכונה וכיוצא, שהם דברים טבעיים ידע בהם להתגאות בפני בני אדם, שהרי לא יפתוהו יצה"ר אלא בעסק החכמה, וזה מפני שמחצב היצה"ר ממחצב הדק החושק בחכמה:

ודע שיש ג' בחינות בשדים עצמם, תלמידי חכמים ובבני אדם הבלתי שבים הפילוסופים תוכניים וכיוצא, ובשבים הדבקים בנשמה ת"ח העוסקים בתורת ה', והיצ"ר נהפך מנחש למטה דהיינו מטטרון כנזכר. ויש אחרים שבשדים עצמם הם כבהמה שאינם רודפים אלא אחר ההיזק והקלקול ואינם יודעים מאומה, זה לסיבת היות מחצב שלהם רע, ומפחיתות ועביות המחצב שלהם אינם חושקים בכל חכמה רק רודפים אחר המאכל והמשתה והמשגל וכיוצא. וכשמתגלגל יצה"ר מבחינה זו בבני אדם יש בהם ב' בחינות, הא' השבים בתשובה והם ת"ח קשה העיון וההבנה, גסים בשכלם, טורחים טורח מרובה להשיג דבר מועט, והם כחמורים נושאים סבל עבודתם כמשה כבד, עד שמשרבים הקליפה הגסה מעליהם, וטורחים כמה טרחות להטוהר מכמה מדות מגונות שבהם, ויש שאינם שבים והם עמי הארץ שמדומתים רעות שונאים התורה והעוסקים בה, ואינם אזהבים עסק חכמה, בעלי מדות מגונות, חושקים המאכל והמשתה והמשגל והם שרץ ובנותיהם שקץ. אמנם בחינת השבים היא כמו שזכרנו. וזמ"ל:

^ה עיין ליקוטי הלכות יין נסך ד' ו' עיקר כח היצה"ר להחטיא את האדם הוא ע"י שמתלבש במצוות וזה נמשך ע"י שד יהודי כמ"ש בזהר שיש שדין יהודאין והם יונקים מבחי' נגה שהוא בחי' עץ הדעת טוב ורע שמשם נמשך הטעותים וכל הבלבולים שבעולם כי הם מבחי' להט החרב המתהפכת לכמה גוונים בלי שיעור וכו'.

^ו צ"ע בשלמא להתייחר מובן שכוונתו ללמוד כדי לקבל כבוד אבל לקנטר מדוע מה הריוח שלו בזה. והביאור שמעתי פעם בעניין ג' דברים שקראו להם חז"ל הרע בה' הידיעה והם עין הרע ויצה"ר ולשון הרע. וביאר הריצ"ח מדוע לשון הרע כל כך רע כי הלשון הרע הוא מה שרוצה להשפיל את חבריו שבמקום לעסוק בהגבחת עצמו רוצה להיות גבוה ע"י השפלת חבריו וזה צד הרע שבעצם רע בה' הידיעה. הכי נמי זה הלומד כדי לקנטר דהיינו שלא מספיק לו שיהיה מעלתו מצד ידיעת התורה אלא גם רוצה להראות שכל האחרים פחותים ממנו בזה **כדמצינו בדואג האדומי** שמבואר בגמ' שתורתו מהשפה ולחוץ דהיינו להתייחר ואמנם נעשה ראש סנהדרין ואעפ"כ לא הסתפק בזה עוד גם נקרא אדומי שמאדים פני כל בהלכה שכל מי שהיה נושא ונותן עימו היה מסלקו בתשובותיו (מדרש שוחר טוב נב ד'), דהיינו שבגודל חריפותו היה מקשה קושיות חזקות רק כדי להראות לשני שהוא פחות ממנו והיינו לקנטר. נמצא שאע"פ שתחש"י הוא קליפת נגה אבל כאן מדובר שהרע שבנגע התגבר עליו מאד ולא ניכר הטוב, אמנם לקמן אות ג' יתבאר שכשלומד את תורת התנא אוי נופלים בו הרהורי תשובה אלא שמתגבר עליהם אח"כ הרע שבו.

^ז כפי שנתבאר באריכות בתורה ג' בפל"ח שם עפ"י התוס' בפסחים נ: שהקשו סתירה בגמ' שבברכות יז. אמר רבא הלומד שלא לשמה מוטב שלא נברא ואין אומר בפסחים נ: מוטב שילמד שלא לשמה שמתוך שלא לשמה יבוא ללמוד לשמה. ואור"י דהתם (בברכות יז) מייירי כגון שלומד כדי להתייחר ולקנטר את חבריו בהלכה ואינו לומד ע"מ לעשות לכן מוטב לו שלא נברא אבל בפסחים מדובר שאין מתכוין לרעה אלא מתוך עצלות. והביאור עיין בתורה קנט שללמוד לשמה היא מדרגה גבוהה וקשה וצריך להיות ראוי לה, לכן מי שרוצה ללמוד לשמה לאוקמה שכנתה מעפרה או עכ"פ לומד עמ"י לחזור בתשובה ולהתקרב אליו ית, אוי אפילו שלא מצליח כיון שפנימיות מחשבתו לשוב, עליו נאמר לעולם ילמד אדם שלא לשמה וכו', אבל מי שהוא זקן וכסיל, שסובר שהוא כבר צדיק ואין לו צורך לשוב בתשובה, זה הוא הלומד רק עמ"י להתייחר ולקנטר.

זו היא עצם ההגדרה של ת"ח ש"י. **אבל למעשה** העניין מאד מורכב וקשה להבנה, כי מצינו צדיקים עצומים שכל מעשיהם לשם שמים ואע"פ כן בעניין של ביטול לצדיק נכשלו ועוד גם חרפו וביזו אותו ורדפו אותו וכן מצינו בכל הדורות. ואין לנו להיכנס בחקירות בזה ולא לעיין בזה ולא להביט על אחרים כלל, אלא רק להתפלל שלא ניהיה מהם ומחסדיהם, אלא נזכה לאמונת חכמים פשוטה ולהיות מהנלוים לצדיק ודבקים בו בלא להסתכל לחוץ כלל.

^ח עיין מי הנחל נקט נבלה מלשון נבל גלגול לכן הארמי הנ"ל ועיין לק"ה ראשית הגז הלכה ה אות ב' ד' וכן רמזו לקמן בביאה"ל

^ט ויקרא רבה א' טו ובפ"י מתנות כהונה שם. ועיין גם באבות דרבי נתן יא ב'.

^י מ"ק - **נבלה טובה הימנו** - עיין במדרש ויקרא רבה פ"א אות טו ויקרא אל משה וידבר ה"י מכאן אמרו כל ת"ח שאין בו דעת נבלה טובה הימנו, תדע לך שכן, צא ולמד ממה רבינו אבי החכמה אבי הנביאים שהוציא ישראל ממצרים וכו' ולא נכנס לפני ולפנים עד שקרא לו השי"ת.

ופירש **המתנות כהונה** שם - לכאורה צ"ל נבלה טובה הימנו. ולגרסתנו יש לומר כי מאחר שאין בו שיקול הדעת ורוח נכון הנה הוא מכחש ועושה פלסתר תורת אלוהיו אשר בקרבו, אשר היא הבסיס ועיקר צורתו האנושית אשר עליה בשם אדם יקרא ובלעדה הוא נשאר על חומרותו חומר ולא אדם וכו' ע"ש. "וככל שצורת הכלי דקה וגבוהה במעלה, באבדונה ובהפרדה נשאר חומר הנושאו יותר גרוע ושפילה"

משמע שענווה היא שיקול הדעת ורוח נכון ובסיס לצורה האנושית שנותנת לו שם אדם וכיוון שלזה נברא לכן כשחר אוי גם במעלת חי אינו, אלא גרוע מדי שמת ללא תיקון של שחיטה שמשמטא במגע ובמשא.

איתא **באבות דרבי נתן פרק יא אות ב'** "ושנא את הרבנות" כיצד מלמד שלא יניח אדם עטרה מעצמו בראשו אבל אחרים יניחו לו שנאמר במשלי "ההלך זר ולא פיך" אמר רבי עקיבא כל המגביה עצמו על דברי תורה למה הוא דומה לנבלה מושלכת בדרך כל

שתלמיד חכם שאין בו ענוה ושפלות של משה רבינו, להבין שאפילו אדם שהגיע לשלמות המעלות, אעפ"כ צריך להרגיש בוש נוראה ממנו ית', בכל רגע, ולהרגיש שאינו ראוי להיות מהנכנסים למשכן ה'. כדמצינו במשה רבנו שלא נכנס למשכן, אע"פ שנצטוו להכנס, עד שקרא לו הש"י שיכנס. ורבינו לומד משם שכל פגם הדעת דהיינו הענוה/כ"ו אצל ת"ח, גם עליו נאמר כנ"ל שנבלה טובה ממנו, וע"כ צריך להתרחק ממנו ומהריח היוצא ממנו כמו מנבילה. ועיין תורה מג שדבור של רשע בר דעת הם הבליים ואייריים ארסיים שמוליד ניאוף אצל השומע אותו, וכן מבואר בשיחות הר"ן את קו ובליקוטי עצות אמת ואמונה אות נ', אמנם שם מדבר מתלמידי חכמים שאין להם אמונה בה, אבל כבר נבאר בשיחות הר"ן את לח/י שהמדברים סרה על הצדיק באמת רצונם לדבר על הש"י אלא שבשמים. ועפ"ז כתב בליקוטי עצות ערך צדיק את קיט שהמדבר על הצדיק כמדבר על הש"י, וכ"ש מי שאין בו דעת כנ"ל אמונתו חלשה מאד :

וז"ה ידוע שאינו נקרא ת"ח, אלא ע"י תורה שבע"פ. כי זה שיודע ללמוד חומש, אינו נקרא ת"ח, אלא זה שהוא בקי בגמ' ופוסקים. וכשלומד בלא דעת/כ"ו דהיינו בלא חיבור אליו ית'/כ"ו, דהיינו בלא רצון לשוב ע"י לימוד בתשובה, נקרא לבן הארמי דהיינו הרמאי/כ"ו, ע"ש על שם

עובר ושב מניח ידו על חוטמו ומתרחק ממנה והולך שנאמר "אם נבלת בהתנשא אם זמותה יד לפה", אמר לו בן עזי דרשהו מעינינו (דהיינו לטובה) וכו', רבי יוסי אומר רד מטה למעלה וכו'.

(ועיין תורה ב' בסוף ריח בחי' טהרה בחי' שמירת הברית, משמע שהתחש"י חשיב כנבלה שריחה רע זה בגלל פגה"ב) ועיין תורה ב' חוטם בחי' יראת שמים כמ"ש והריחו ביראת ה' ואולי לזה מרמו רבי עקיבא שבגלל שאין בו יראת שמים לכן מגביה עצמו ולכן גורם למי שסמוך לו פגם ביראת שמים לכן ראוי להרחיק ממנו ועל ידו לסתום את האף שלא להיות מושפע ממנו.

מהר"ל דיסקין – נבלה טובה כי הנבלה אבדה נפשה הבהמית באונס אבל הוא מאבד בידים נפש השכלית.

נראה שמה שגרוע בנבלה לומדים מר"ע שהזיקה, לא רק בנגיעה, אלא גם למרחוק, וזוהו ת"ח שאין בו דעת גרוע יותר כי צריך לשמור ממנו יותר מרחק.

וצריך להבין כוונת המדרש "מכאן אמרו" דהיינו ממה שמשה לא נכנס מעצמו עד שיקרא לו, כי איך משמע מכאן שכל כך גרוע מי שאינו בר דעת כמשה רבינו.

הקשה **השפת אמת** הרי הענן מלא את המשכן וא"כ לא יכל משה לבא כמ"ש בסוף שמות. ותיירץ שזה שמשה תפס שהמשכן מלא זה עיקר הדעת דהיינו ענוותנותו, לא להכנס אף שהיה גדול מכלם ולכאורה מי ראוי אם לא הוא וכמובא שהענו מכיר ערכו, אעפ"כ הרגיש שהמשכן מלא כבוד ה' ואינו יכול להכנס.

ועיין **היכל הברכה** שפירש עפ"י הידוע שמשה בעלה דמטרונייתא ועד העלות הענן היא מתקשטת בתורה ומצוות של בני ישראל ואין ראוי לבא או אלא בהעלות הענן שאז טרו הקליפות.

ובמדרש למדו מכאן שאין ראוי להיכנס לבית חברו אלא כשמוזמין. – וז"ל – וכן בגמ' ערבי פסחים אמר רשב"י ג' הקב"ה שונאן ואני איני אוהבן וא' מהם הוא הנכנס לביתו בלי להקיש בדלת קודם.

וזהו שרבינו אמר בתורה עב ח"ב איך מעיז לחטוף תפילין ולהניח על ראשו בלי בוש כי כל מצווה היא בחי' כניסה לקודש פנימה וצריך להרגיש שהענן מלא את המשכן.

וצ"ע מה שרבינו מדגיש הענין שנבלה טובה הימנו משמע שיש לדימוי הזה חשיבות, ואולי כנ"ל לענין שמירת מרחק כמו מריח רע וכנ"ל עפ"י תורה מג שדיבור של רשע גורם ניאוף לשומע ומבואר שם בתורה שהדיבור של בלעם גרם ניאוף לא טבעי כלל בכל ישראל וכן משמע ברמב"ן ע"י"ש.

ועוד לרמוז למדרש שיש בו ק"ו אם משה שהיו לו כל המעלות ולא היה גדול ממנו כ"ש כל אחד אחר שלא יחשוב שראוי, ועיקר הדעת הוא לדעת שהשי"ת "נמצא מאד" (תהילים) וכלפיו לא מועיל שום מעלה להחשב משהו וכ"ש לדבר על אחרים.

עוד אפשר שרבינו בחר בנבלה לרמוז לבחי' לבן ונבל הכרמלי שהיה גלגולו ששניהם חלקו על צדיק הדור יעקב ודוד.

עיין **ביאור הליקוטים** (קטע שמיני ד"ה והמלחמה) – ובכל דור ודור, עומד עלינו קליפת הלבן המוב"פ, המבקש לעקור את הכל. כי נביל' הוא [כמובא מזה בדברי מהר"ת שעל התורה הזאת בשם האריז"ל] ונבילה שהיא בהמה מתה, אינה מסרחת בריחות רעות כמוהו. כי הוא תכלית ההיפך זה לעומת זה מבחינת יעקב, הזוכה לאורך ימים בהחיות הרוחני, גם אחר מיתתו. כי גם אז, נחור נפשו לגופו, להתענג מזיו השכינה, בנישוק שפתותיו שושנים המוב"פ, וגם ביווג הדודאים נתנו ריח טוב וערב לאין גבול עיין היטב בפנים.

עוד פירוש מדוע נבלה טובה ממנו ראיתי בגליון עלים לתרופה בשם מרגייתא טבא המובא בליקוט האורים כי צרעת באה על גסות הלב כמבואר בערכין והמתגאה חכמתו מסתלקת כמבואר בפסחים, נמצא ת"ח שאין בו דעה מסתמא זה שבגלל הגאות הסתלקה ממנו חכמתו וענשו צרעת כנ"ל, וצרעת חמורה מטומאת נבילה כמבואר במסכת כלים פ"א במדרגות הטומאה צרעת חמורה מנבילה וזהו שאמר נבילה טובה ממנו כי נבלה אע"פ שגם היא מטמאה במשא, אבל פחות חמורה מצרעת בזה שלא מטמאה באהל.

^{כ"ו} הדעת לשון חבור אליו ית' ומתבטא בהרגשת ענוה ושפלות מרוב השגת רוממותו ית' וקטנות עצמו. (כן משמעות דברי רבנו בתורה עב תנינא ומפורש בספר מאירת עינים לרבי נחום טברסקי פ' בראשית) ועיין ערכי הכנויים לרמ"ק (הפרדס פרק כג) ערך ענוה היא בתפארת ובה מתעלם הדעת.

^{כ"ז} שיחות מוהר"ן – אות לח – "שתו בשמים פיהם ולשונם תהלך בארץ". (תהלים עג ט) כי עכשו נתפשט האפיקורסות שהותרה הרצועה לדבר סרה על כל הצדיקים ועל כל יראי ה'. והוא כמו מי שפושט לשונו נגד כל העולם שאינו משגיח על כל העולם. ובאמת זה האפיקורסות הוא נגד השם יתברך בעצמו, אך שהם בושים לדבר בפיהם על השם יתברך על כן הם מהפכין אפיקורסות שלהם לדבר על העולם. וזהו "שתו בשמים פיהם", שבאמת מה שמדברים בפיהם הוא באמת למעלה בשמים, כי עקר דבריהם נגד השם יתברך כביכול כנוזר לעיל, אך "לשונם תהלך בארץ", שמחמת שבושים לדבר בפיהם נגדו יתברך, על כן לשונם תהלך בארץ שפושטין לשונם נגד העולם כנ"ל. אבל באמת "שתו בשמים פיהם" כנ"ל:

^{כ"ח} צ"ע דלעיל אמר שלומד עמ"נ לקנטר שזה ממש רשעות ורוע גדול וכאן אומר שרק לומד בלא דעת דהיינו בלא חיבור אליו ית', ונראה לבאר שכאן מבאר כיצד מתחילה נפילתו וזה ע"י שלומד בלא דעת ע"ז נכנס בו הערמומיות שבתורה וע"ז נופל יותר ללמוד עמ"נ לקנטר. עוד יש לומר כמבואר במקום אחר שהענוה היא הביטוי של דעת נמצא שלימוד בלא דעת היינו לימוד להתייחר, ומה שגם מקנטר זה סניף של עמ"נ להתייחר כי רוצה להראות לכולם שלא מבינים עמ"נ שימצא הוא המבין הגדול..

^{כ"ט} וכיוון שתורה שבע"פ היא השכינה כמבואר לקמן נמצא שהלומד בלא דעת מפיל את השכינה בגלות וע"ז מתהפכים הצרופים ונעשה לו פה לדבר עתק בגאווה ובוז על הצדיק כמבואר לקמן.

ערמימיות ורמאות **שנכנס בו** כי ערמומיות/ל^א/י^ב היא כח חשיבה מגושם שיש באדם לחשוב ולתכנן כמה מהלכים קדימה, וכח חשיבה זה מפותח ביותר אצל הרמאים, כי רמאות א"א אלא ע"י שתחילה מראה עצמו שהכל בסדר ורק כמה מהלכים אח"כ מכשיל את האדם ברמאותו. וכשאדם לומד תורה מתחזק אצלו כח הזה לחשוב ולתכנן כמה מהלכים קדימה, וזה צורך גדול בלימוד התורה, אבל מי שלא חפץ לשוב ע"י התורה אזי כח זה נהפך אצלו לרעה, כי נעשה מוכשר עוד יותר לרמאות, ועל כן היצה"ר לרמאות מתגבר אצלו. וכשהוא ת"ח אזי עוד יותר יודע להוכיח מהגמ' ופוסקים רשעות הצדיק, ולדבר עתק בגאווה ובוז על הצדיק, בתקיפות גדולה שגם זה מתכונת הערמומיות לשון ערימה/ל^ב. **ושונא ורודף את שני הצדיקים, צדיק עליון** כפי שיתבאר שכיון שלומד לא לשמה ואומר חדושי הצדיק בשם עצמו גורם ייסורים לצדיק העליון שחדש את התורה כי מונע ממנו שתהינה שפתותיו דובבות בקבר ועוד שמפיל תורתו דהיינו השכינה לגלות בפיו. **וצדיק תחתון** כפשוטו שמבזה ומחרף אותו תמיד, וטעם שדווקא רודף את הצדיק יותר מאחרים, נ"ל כיון שצדיק מאן דנטר ברית, ות"ח ש"י לומד להתייהר כנ"ל דהיינו גאווה, ומבואר לעיל בתורה יא אות ג' שניאוף וגאווה עניין אחד הם, וכיון שהוא פגום בברית, שונא גם את מי שהוא מרכבה ומתוקן ביותר בברית.

עתה יבאר כיצד דייקא ע"י שהוא תלמיד חכם שלומד גמרא עי"ז דייקא מקבל כח לרדוף את הצדיקים הנ"ל **כי שכינתא תורה שבע"פ בין תריין צדיקא לגיבתה** [ל"ד] השכינה יושבת בין שני צדיקים, **כמ"ש בזהר (ויצא דף קנג ע"ב)/ויוחי רמה:ל^ז/** על הפסוק **צדיקים ירשו ארץ** [ל"ז], מבאר

^ט כמבואר בב"ר סג ד'

^ל **ערמומיות** מה היא? הגדרת המושג ערמה נראה שהכונה – לכח חשיבה הבסיסי ביותר שיש לאדם עוד קודם למדמה לכן נקרא גם שכל היולאני (מהר"ל) ועל ידי שכל זה האדם יודע לרמאות ולהערים על בני אדם בלי שישימו לב לכן תרגומו לפעמים בנכילו ולפעמים בחכמתא, **והמלבי"ם פירש שהוא כח בנפש לשקול כל דבר טרם העשותו** הפך ה"פתי מאמין לכל דבר וערום יבין לאשורו" דהיינו שבוחן את הדבר תחילה. (נראה שזהו שאמרו חז"ל איזהו חכם הרואה את הנולד נמצא שאני חכמה שכנתי ערמה דהיינו הכח לראות את הנולד בחכמה דהיינו לראות כמה מהלכים קדימה שוכן בכח הזה הבסיסי שהוא הכח לשקול דבר טרם העשותו) מהר"ל כתב על בינה יתירה שבאשה שהיא שכל היולאני וכתב שהיולאני הוא הערמה. וצ"ע בזה כי ערמה באה עם החכמה ואילו הבינה יתירה יש בה דייקא בלא חכמה שע"כ אסור למדה חכמה. ונראה כוונתו שיש לה מטבעה ערמה שאינה מויקה אבל כיון שחכמה משכנה בערמה אזי עם לומדת חכמה מתגבר בה ביותר הערמה עד שנעשית רמאית מאד כי טבעה מקבל את הערמה ולא אל החכמה השוכנת בה. בעיקר העניין להבין מדוע הערמה מתגברת דווקא ע"י החכמה נראה לבאר כי השכל העיוני מוכרח לשכל הגופני שהיא הערמה (מהר"ל) לכן בלימוד החכמה בהכרח להשתמש בערמה כדי לברר את החכמה עד שיתפוס אותה בכלי השכל העיוני, לכן מתגבר כח הערמה בלימוד החכמה דייקא, וזה דווקא בלימוד הגמרא שהוא בדרך חקירה ופולפול להבין עומק כוונת החומש, אבל בלמוד חומש לבד אין חקירה כל כך אלא לימוד בקיאות בלבד. המקורות לל זה עיין בסוף התורה הוספה לאות א'

^{לא} מ"ק – **ערמומיות** – כי תורה שבע"פ הוא הכח שניתן לאדם לברר ולהבין את התורה שבכתב וכח זה הוא כח של חריפות ופולפול והבנת דברים שעל ידו ניתן להרחיב דברים בחי' נוקבא שעושה מטיפה אחת קומה שלימה וזהו ע"י כח הבינה שיכול מפסוק אחד בגון "והיו לטוטפות בין עיניך" להוציא ספרים שלימים של הלכות. וכן בכח זה בעצמו יכול להכיר בכלי ערמומיות של היצה"ר.

וכשלומד לשמה אזי משתמש בכח זה שמקבל ע"י הלימוד תורה שבע"פ רק לקדושה דהיינו לחדש בתורה שבע"פ ולהתגבר על היצה"ר ולהכיר רמאותו וכן להיות עומד על דעתו כנגדו שלא להיגרר אחריו.

אבל בשלומד שלא לשמה אזי להיפך היצה"ר מתגבר יותר דייקא ע"י הכח הזה של הערמומיות, והתורה לא מועילה אלא להיפך נוסף לו ערמומיות על ידה, שנעשה יותר עומד על דעתו וחרף להצדיק מעשיו הרעים ולהרשיע אחרים. וזהו "אני חכמה שכנתי ערמה" שחכמת התורה שוכנת בתוך ערמה, דהיינו שהקליפה של החכמה היא הערמה, שדייקא על ידי הערמה זוכה לחדש בתורה דהיינו להשיג יותר חכמה שהיא יותר הבנת רצון הבורא בכל דבר אבל המכוון הוא הפרי שוודי החכמה שהוא כח מה, מה אני, כח הביטול להשי"ת שיש בכל חתיכת תורה שזהו כל עבודתינו בתורה, ומצוות הוא לעשות כלי לחתיכת אלוקות בעוה"ז וכל כלי ולבוש כזה הוא יהיה העוה"ב שלנו ע"י שיופשו וישאר האלוקות שעל ידו יהיה הנועם. אבל כח מה דהיינו ביטול הוא אור אין סוף שאינו מתגלה אלא על ידי איזה כלי כגון תורה או מצוות ששם מתגלה הביטול להשי"ת, והאלוקות הן היא חכמה דהיינו עוד השגת אלוקות שמביאה לביטול להשיג מה כוחי.

אבל בשלומד שלא לשמה אזי כח ההבנה הזה והפולפול והחריפות שזוכה ע"י התורה הוא בעצמו גורם לו להיות גאווה שזה נקרא ערמומיות כיוון שבכוחו הוא נעשה עומד על דעתו כי קודם היה פתי ולא סמך על עצמו כל כך והאמין לאחרים ועכשיו שנעשה למדן נעשה ערום ומבין וסומך על עצמו ואינו מתפתה לאחרים אבל כשלא משתמש בכח הזה לקדושה אזי הכח הזה בעצמו גורם לו לבטחון עצמי יותר מדאי לפעור פיו ולדבר על אחרים ובפרט על גדולים וצדיקים שהם יותר סותרים את מהותו דהיינו הגאווה ומציאותם כיראי שמים היא כתוכחה שאינה נסבלת אצלו וכדי להצדיק עצמו יותר מדבר עליהם. והגאות בעצמה שנופל בה היא ממה שלא קשור לפנימיות שהיא החכמה אלא לחיצוניות שהיא הערמומיות שמקסה אותה ומוזה בא גם שבצדיק רואה רק חיצוניות ולא את הפנימיות. ומבואר שעוד יותר כי גם מוצא בתורת הצדיק ראיות לסברתו שיש שמאל בצדיק כמו שנמצא אצל הרבה שמוציאים היתר וראיות לתאוותם בתורת הצדיק.

ובאמת דיבור לשון הרע על כל אדם בעצם הוא דיבור על בחי' הצדיק כיוון שלשון הרע פירושו שמוצא נקודת חולשה או אפילו רעה אצל השני ועל ידי שמדבר בה מחשיב אותה ומחשיך ומכסה את כל הטוב שנמצא באותו אדם דהיינו הבחי' צדיק שבו.

^{לב} שמעתי מהריצ"ח (צ"ב ע"ב) שערמה גם לשון ערימה כמ"ש נערמו מים נצבו כל נד והתרגום חכימו מיא נמצא שדייקא מים שטבעם התמסרות והגררות נהפכו בכח התקיפות שלמדו מיוסף הצדיק שלא נגרר אחר תאוותו (כדאיתא במדרש "הים ראה וינוס" דהיינו שראה את "יונס יוסף") וזה בחי' שכל הערמה שנכנס במים ונעשה בהם תקיפות ועו נצבו כמו נד. וזה עניין התקיפות שיש לערמומי לעמוד ולחרף צדיקים ולדבר עליהם עתק בגאווה ובוז.

^{לד} גם בדפ"ר ותולדי יתבה, מתולדי יתבא

^{לז} עיין תורה רז

^{לה} **זהר ויצא דף קנג: – רחל אולידת תריין צדיקים והכי אתחזי** רחל הולידה שני צדיקים וכן ראונו לה, **דהא שמטת בין תרי צדיקי יתבא לעלמין** (ה"פ ח"ט) כי הכי המלטת הגקללת שמתה וזכנת בין שני צדיקים לעולם דקתיב **צדיקים ירשו ארץ** פי' צ' צדיקים יורשים את המלטת הגקללת ארץ, ולאו הס

הזוהר **צדיקים** לשון רבים **תרי משמע** כי מיעוט רבים שנים. **ושני צדיקים אלו הם, זה הצדיק שחידש זאת התורה שבע"פ, זה צדיק עליון. וצדיק התחתון, זה שלומד החידושין.**

צ' הצדיקים **צדיק לעילא** יסוד של ז"א שלמעלה שהוא יוסף, ו**צדיק לתתא** וזנימין הוא לדיק למטה והוא סוד רוחא דשכנא זה ז"א ביסוד למלכות ביחוד הראשון, וזה הרוח הוא הגשם של המלכות שעיקרה ביסודה ומהפסטה בכל גופה, וזה הרוח הוא הראש הממונה על הצדיקים שבעולם הזה שיעלו מ"ן ע"י הרוחם ועבודתם במלכות ומעשים טובים, והמלכות מתקשטת על ידי מ"ן אלו, ומעלה אותם לז"א, ולאמר כי **צדיק לעילא מניה נגדן מיין עלאין** מהיסוד של ז"א שלמעלה, ממנו נמשכים ויורדים המים העליונים למלכות בסוד מ"ד, **צדיק לתתא** שהוא סוד זנימין שהוא בחי' הרוחא שביסוד לטובא, **מניה נבעא נוקבא מ"א לגבי דכורא בתיאובתא שלים** על ידו טובעת ומעלה הטובא מ"ן לז"א בתשוקה שלימה, הרי שיש למלכות **צדיק מסטרא דא וצדיק מסטרא דא** לדיק מצד מעלה שהוא יוסף בחי' היסוד לז"א ולדיק מצד מטה שהוא זנימין סוד הרוח רוחא, כי **כמה דדכורא לעילא יתיב בין תרי נוקבי** כמו שז"א למעלה יושב בין שתי נקבות בין בינה למלכות, ר"ל ז"א מקבל מבינה ומשפיע למלכות, **הכי נמי נוקבא לתתא יתיב בין תרי צדיקי** כמו כן הטובא לז"א למטה יושב בין שני צדיקים שהם סוד יוסף וזנימין, ור"ל שמקבלת מיסוד לז"א את טפות המ"ד ע"י זנימין מעלה את המ"ן של הצדיקים שבעולם הזה, **ועל דא יוסף ובנימין תרין צדיקין גינהו** ועל כן יוסף וזנימין שניהם נקראים צדיקים, **יוסף זכה למהוי צדיק לעילא בגין דנטר את קיימא** יוסף זכה להיות לדיק למעלה לפי ששמר את אות ברית קודש ועמד בנסיון באשת פוטיפר, כי ע"ז זכה לעלות ביסוד לז"א למעלה מרחל אמו, **בנימין איהו צדיק לתתא** וזנימין הוא לדיק למטה מהטעם שפרש לקמו, **לאתעטרא שמתה בין תרי צדיקי** כדי שתתעטר המלכות שהיא סוד השמטה בין שני צדיקים, והיינו בין **יוסף הצדיק ובנימין הצדיק**. (ולפי זה פירוש הפסוק, **צדיקים ירשו ארץ פ' הצדיק דלעילא יורש את המ"ן שמעלה לו המלכות, וצדיק דלתתא יורש את השפע שמקבלת המלכות**). (רמ"ק ורמ"ג ומד"כ)

י' זוהר ויחי דף רמה: – ולאמר עוד **כהאי גוונא** כמו שהתעוררות האהבה היא ע"י נשמות הצדיקים, כמו כן **תיאובתא דנוקבא למשדי מיין תתאין לקבל מיין עלאין** התשוקה של המלכות להעלות מ"ן כנגד המ"ד בשעת היחוד עצמו **לאו איהו אלא בנשמתהון דצדיקא** אינה אלא ע"י נשמות הצדיקים העולות בה בסוד מ"ו, **זכאין אינון צדיקא בהאי עלמא ובעלמא דאתי** אשרי להצדיקים בעולם הזה ובעולם הבא, **דעלייהו קיימין עלאין ותתאין** שעליהם עומדים ועל ידם מתברכים העליונים והתחתונים, **ועל דא ועל כן וצדיק יסוד עולם כתיב סתם** שאפשר לפרשו על לדיק העליון לאילנות שנקרא יסוד עולם והיינו יסוד של המלכות הנקראת עולם לפי שהוא משפיע בה ומוסד אותה, וכן אפשר לפרשו על לדיק התחתון והיינו על נשמות הצדיקים שהם גם כן יסודי העולם שהוא המלכות לפי שעולות בה בסוד מ"ו. ומפרש **ורוא דכלא** והסוד של הכל הוא, שמש"כ **צדיק, איהו יסודא דלעילא** הוא היסוד העליון לז"א הנקרא לדיק, **ואיהו יסודא לתתא** והוא יסוד התחתון שהם נשמות הצדיקים שבעולם הזה, **ובגסת ישראל אתכלילת מצדיק מלעילא ומתתא** הרי המלכות נכללת מצדיק העליון המוריד בה מ"ד ומצדיק התחתון המעלה בה מ"ו, ומפרש **צדיק מהאי סטרא** היסוד לז"א הוא מצד מעלה, **וצדיק מהאי סטרא** נשמת הדיק שבעולם הזה הוא מצד מטה, ושניהם **רתין לה יורשים אותה הדיא** הוא **דתיב, צדיקים ירשו ארץ ומפרש ירשו ארץ ודיא** הם יורשים את המלכות הנקראת ארץ.

ותורה שבע"פ, היינו שכינתא כי השכינה היא אלקותו ית' הנמוכה השוכנת עמנו והיא תורה שבע"פ דהיינו אותו חלק בתורה שמסר הקב"ה לחכמי ישראל לדרוש ולחדש ולפרש את התורה שבכתב כפי השגתם, ואיתא בזוהר שהקב"ה והתורה אחד נמצא שמסירת התורה היא מסירת אלקותו ית' בבחי' הנגלית והנמוכה שלו דהיינו השכינה כנ"ל, **כמ"ש [א] בהקדמת הזוהר הנקראת פתח אליהו מלכות פה/ו ותורה שבע"פ קרינן לה.**

וכשהשכינה הנקרא תורה שבע"פ, באה בתוך ת"ח שד יהודי דהיינו כשהוא לומד תורה שבע"פ, **זה נקרא גלות השכינה** שכיון שהוא לומד בלא דעת כנ"ל, דהיינו בלא חיבור להקב"ה הרי שבלימודו הוא מנתק את התורה שבע"פ שהיא השכינה כנ"ל, מהקב"ה, וזו גלות. **ואז יש לו פה/ו לדבר על צדיק עתק וכו'** כפי שנתבאר לעיל שכיון שמשכן החכמה בערמה לכן הלומד שלא לשמה מתגברת בו הערמה להיות כשרון לרמאות ומתגבר יצרו לדבר על הצדיקים דייקא/ו וכפי שיתבאר לקמן בהקדמה לאות ד/הי.

וכשאדם' לומד בקדושה ובטהרה איזה דין ופסק שחידש איזה תנא או צדיק אחר, עי"ז נעשה בחי' נשיקין (ו')/ח' בין הצדיק העליון שחדש את ההלכה בחייו ונסתלק, לבין הצדיק החי הלומד אותה בעוה"ז וכפי שיבאר לקמן. ונשיקין, זה בחי' התדבקות רוחא ברוחא [ב] ורוח הצדיק העליון

* בפתח אליהו

² המלכות מתייחסת לפה דייקא כי בפה מתגלה מחשבת האדם נמצא שהפה הוא המדרגה האחרונה בחינת המלכות שהיא המדרגה האחרונה שבספירות ובה מתגלות הספירות כי היא בחי' נוק' שבה מתגלה האורות הנעלמים העליונים ממנה. וכך הוא הדבור פה שבאדם.

³ עין לעיל תורה יא אות ב' שאצל צדיק אזי להפך ממש שכשנופל אפילו מעט לאיזה מחשבת גאוה אזי אין לו פה לדבר כלל.

¹ עיין תורה רו - כל הדבורים הם בחינת גבורות כמו שכתוב (תהלים קמ"ה): "וגבורתך ידברו", וכמו שכתוב בפתחים שהיה גבורות שבעת בוקעין ויוצאין בפה ונעשה מהם ה' מוצאות פה, נמצא שכל הדבורים הם בחינת גבורות, וצריך להמתיקם, וההמתיקה הוא על ידי למוד התורה ודבורים טובים שמדברים, על ידי זה ממתיקין הדבורים שהם בחינת הגבורות: ודע שלפעמים יוצאין גבורות קשות, ורמזא ללך, והם באים בזה העולם לגדולי הדור מחמת שיש להם דעת גדול, על פן כשיצאין, חס ושלום, גבורות קשות, באים בדת הגדולים, וישם בוקעין ויוצאין מהפה, ונעשה מהם דבורים כנ"ל. ואזי הדבורים הם בחינת גבורות קשות, וצריך לראות להמתיקם, וכשאין ממתיקים הגבורות הקשות, חס ושלום, מחמת שאין להם כח להמתיקם או שהם אז במדרגה קטנה שאי אפשר להמתיקם, מחמת שפגמו או באיזה פגם וחסא, כי אפלו צדיקים וגדולים לפעמים הם פוגמים ושוגים באיזה דבר, "כי אין צדיק בארץ וכו' (קהלת ז), ומחמת שהם אז בבחינה זו, אינם ממתיקים הגבורות הקשות שהם הדבורים, ואזי כשאינם ממתיקים הדבורים שהם גבורות קשות, אזי מתחילין לדבר באלו הדבורים דבורים רעים על הכלל או על הפרט, או שמדברים על צדיק הדור ואזי כל הדבורים שלהם שהם גבורות קשות באים ונופלים על צדיק הדור, חס ושלום: (ק"ו חס הלמן הוא שפלו לו הנעים האלה הוא שזע נר דעת שזוה"ל לא מנסה כלל להמתיקם אזי מדבר עתק וכו' וגלוה על האליה הדור כמבואר אלנו בתורה יז)

והצדיק הדור צריך לראות להמתיק אלו הגבורות קשות שהם הדבורים הנז'ל, ועל ידי שהוא דן אותם לכף זכות בזה שמדברים עליו, (כמבואר אלנו בתורה יז אות ז) נמצא שהוא משה בלפי חסד וזכה ממתיקם, או על ידי שמקבל הדיבורים שהם מדברים עליו, מקבלם באהבה, על ידי זה הוא ממתיק גם פן דבורים שלהם שהם הגבורות הקשות כנ"ל. אבל אם אין כח, חס ושלום, בצדיק הדור להמתיקם, אזי יוכל לכל ממדרגתו מאד, חס ושלום, על ידי אלו הגבורות הנז'ל שבאים עליו, או שיתלק, חס ושלום, על ידי זה, ואז על ידי הסתלקותו נשמתו ממתיקת אלו הגבורות הקשות הנז'ל, ומזה היה הסתלקות הבעל שם טוב, כי אמר שיתלק ממעשה הש"צ ימח שמו, כי אצל הש"צ ימח שמו היו כמה גדולי הדור ולומדים מפלגים שהטעה אותם במפרסם, והם יצאו מן הכלל ודברו רעות על כלל תורה שבעל פה, וזה היה מחמת שבא להם גבורות קשות ולא המתיקו אותם מחמת בחינת הנז'ל, ועל פן דברו דבורים רעים על הכלל, ואלו הדבורים נפלו על גדול הדור, והבעל שם טוב זכרוננו לברכה, הוא היה או הגדול הדור, ומזה נסתלק, וכמו שאומרים בשם הבעל שם טוב, זכרוננו לברכה, שאמר: שנעשו לו שני נקבים בלבו על ידי המעשה של הש"צ ימח שמו. ומזה נסתלק וכו'ל:

כי בשמדברים על תורה שבעל פה, או בשמדברים על הצדיק הדור בעצמו, הוא דבר אחר ממש, **פי עקר תורה שבעל פה הוא תלוי בצדיק הדור, כמו שכתוב (זוהר ויצא קנג): 'שכינתא בין מרין צדיקאי ויתבא', שהוא התורה שבעל פה פמוכא במקום אחר (עין בהתורה תהלה לרוד בסימן י"ב).** וכן התלמיד חכם הוא בעצמו התורה, כמו שאמר רבותינו, זכרוננו לברכה (מכות כב): 'כמה טפשאוי וכו' דקמי מקמי אורייתא וכו', אבל כשהצדיק ממתיק דבורים שלהם, אזי הוא חוזר ועושה מהדבורים תורה פמוכא במקום אחר (שם בסימן י"ב): ואזי עושה תורת חסד, הינו ללמד לאחרים, כמו שאמר רבותינו, זכרוננו לברכה (סנהדרין טז): על פסוק: 'ותורת חסד על לשונך' וזה הלומד על מנת ללמודה, כי בודאי כשהצדיק אלו אפטר לו ללמד אחרים עמה, ונמצא שהוא תורת חסד, וזוה ממתיקם:

¹¹ שם מבואר שהלכה עצמה שלמד אותה דייקא הוא מהפך לגידוף ודייקא זה המכוון הגדול שדיבר עליו רבינו בהתחלה כי רק עי"ז יכול הצדיק לחזור ולתקן הפגם הזה ע"י שחזור ומהפך הגידוף להלכה

¹ גם בדפורי תרלד ותרלו - וכשאדם ומתרוצו - וכשהאדם

¹ **עייני זחר פנחס דף רכ. אתא האי טולא ונשיק ליה** [אתא ההוא טולא ויתבי ונשיק ליה] עי"ש אור יקר שם שער י סימן ז

¹¹ זוהר פנחס דף רכ. - "אתא ההוא טולא ויתבי ונשיק ליה" וכו'. "פנו אתר לרבי פנחס בן יאיר דאיהו גביינו דתנינן בכל אתר דצדיקאי אתחדש ביה מלתא דאורייתא כד איהו בההוא עלמא פקיד לההוא אתר ואיתי לגביה".

ופירש שם הרמ"ק באור יקר שם - כי המקום נתקדש ע"י התורה שלומדים בו ואותה קדושה אצולה מנשמתו של זה שחידש אותה, ואם גם הם חידשו שחידש אזי עוד יותר, והקדושה אחוזה במציאות נשמתו וכו' עי"ש וכביכול מציאות ניצוץ נשמתו שם, ואם יהיה ממש אותה המימרא ואותם דברים שהוא חידש שם או יוסיף הענין קדושה על קדושה והצדיק ירוץ שם דהא קימ"ל כי שפתותיו דובבות בקבר ונשמתו מתעוררת ורצה אל מקום חידושו ומוצא שם אלו שהם אותם שעוררוהו וכו', והיינו טולא (דהיינו צילו של רבי פנחס בן יאיר) דנשיק ליה שנתחדש ונתגלה להם יותר, מפני שהם עסקו בדבריו ממש.

ומשמע שם שעוד יותר במקום שחידש חידושו ובפרט בזמנים ידועים, מסתמא יום השנה לפטירתו.

¹² עץ חיים שער לט דרוש ט

המתעורר ובא ומתלבש בהלכה שחדש/יא עם רוח הבל פיו של הצדיק התחתון הלומד את החדוש הזה. כי הפסק הזה שחידש הצדיק העליון, הוא דיבורו של התנא ולעניין זה גם כתב כדבור/יב. ודיבור הוא החיות, כמ"ש בכריאת האדם (בראשית ב/י) ויפח באפיו נשמת חיים ויהי האדם לנפש חיה, ותרגומו לרוח ממללא דהיינו כח הדבור הוא הנפש חיה שבאדם/י ו שנפח בו הש"י ומאן דנפח מתוכו ועצמו נפח כמבואר שם ברמב"ן/טו נמצא שכח הדבור הוא כח אלוקי/טו. ורוח ממללא, היינו הנפש חיה, הוא"י באה מתורה שבע"פ, כמ"ש (שם א/י) תוצא הארץ נפש חיה דהיינו ארץ עליונה

¹ עיין עץ חיים – שער לט דרוש ט – ועתה נבאר ענין זווג דנשיקין הנה כבר נת"ל בדרוש ג' אך יש ב' מיני זווגים הא' הוא זווג העליון רחני ונקרא זווג דנשיקין והב' הוא זווג תחתון גופני דיסוד ביסוד וב' הווגים האלו הם נעשים למעלה ואין זווג בעולם שלא יקדים אליו זווג העליון דנשיקין והנה ענין זווג זה נרמז בפי' תרומה דקמ"ו על פסוק ישקני מנשיקות פיהו דלית ריחמו דביקתא דרוחא ברוחא בר נשיקה וכו' נשיקו דרחימותא אתפשט לד' רוחין כו' ומאן איהו אהבה כו'. ובמ"ש כאן יתבאר לך פי' המאמר הזה שם ותחלה צריך שתדע שיש חילוק בין מ"י של זווג תחתון אל הנשיקין כי המ"י הם בחינת א' שהדבור נותן בה מ"ד והיא מעלת מ"י אבל הנשיקין הם כפולים לכך נעשה מהם ארבע רוחין והם תרין דרכורא ותרין דנוקבא. שהם מתערבין של זה בזה ושל זה בזה כמ"ש בע"ה. ונבאר תחלה מה הוא ענין הנשיקין והוא שהווג תחתון נקרא זווג גופני ויש בו ממשות שהיא טפת הורע ופברט עם מ"ש כמ"א טפת החסדים שהוכר מוריע אינה נמשכת ממוח הדעת עצמו רק מאותו התפשטות של הי"ח המתפשטים בליק, ומיעוטן הם אותן הבאים מדעת עצמו ואלו י' טפין שורק יוסף מבין צפרני ידיו כנוכר אצלנו ונמצא שווג התחתון עיקר הוא מו"ת אבל זווג העליון דנשיקין הוא מהג' העליונים שבו שמודווגים עם ג"ר שבה כמ"ש בע"ה והענין שכל נשיקה הוא מבחי' הבל הפה היוצא מן הריאה אל הגרון שהוא בינה כנוכר שכל הו' הבלים מבינה שהיא הגרון נפקו נמצא שבהם הוא מו"ת אמנם אותו אור שהיה נמשך מאותן הג"ר שבראש אל הגוף קודם שיכנסו בפנימיות הגוף שבו"ת יוצא דרך פה לחוץ בסוד הבל וכנגדו י' חיבות בפסוק ישקני מנשיקות פיהו וגו' וביאר הדבר שהנה חו"ב ד"א הם דוגמת או"א ממש והם מודווגים בסיום ג"ר ע"י הדעת המחברם ואמנם סוד חיבור זה הוא בתוך הפה כנוכר אצלנו שהח"ך הוא חכמה והגרון הוא אמו והלשון הוא הדעת המווגן ושם מודווגים יחד וכבר נתבאר זה במ"א והנה אע"פ שאלו הם הזכר והנקבה הבל הבל א' כלבד והוא שהנה הכל הוא בו"א עצמו וגם שהם או"א כחודא נפקין ומכ"ש חו"ב ד"א דכולם נחשבים בחי' זכר ועד"ו יש גם כן בפה הנקבה בחי"ב שלה ואלו הם תרין רוחין א' זכר ואחד נקבה וכמ"ש פרשה תרומה דלית ריחמו דביקתא רוחא ברוחא בר נשיקו שהנה זווג התחתון הוא אדרכותא גופא בגופא גופני בסוד טפת ורע כמ"ל אך זווג זה הוא רוחניות בלבד רוחא ברוחא שהם רוחא דהבל הפה דיליה בהבל רוחא דפה דיליה. ועתה נבאר איך כל א' מאלו התרין רוחין נחלק לשנים כמ"ש בפי' תרומה ד' רוחין אינן בנשיקה וכל חד וחד כלול בחבריה כו' פי' שהווג התחתון אינו נכפל הנ"ל שהיה הוא נותן מ"ד והיא מ"י אבל כאן הוא הווג כפול שכמו שהוכר נשק פה הנוקבא גם היא נשקת פה הזכר. ונמצא שבנשיקות הזכר יש בו ב' בחי' א' היא ההבל עצמו שנמשך ע"י הנשיקה והוא שורש ההבל עצמו והב' מה שנתערב עם ההבל של הנוקבא תוך פיה ונעשה בחי' נקבה ושרשו הוא זכר וכעד"ו הנשיקות הנוק' אל הזכר שהרי כשנשקת אותו בהכרח נשאר בה שורש הבל של הנשיקה והב' מה שנתערב עם הבל של הזכר שניתן בו מפי הנוקבא אליו ונעשה בחי' זכר ושרשו היא נוקבא והרי נתבאר ענין ד' רוחין דאית בנשיקין.

² עיין לקמן בביאור הרבב"ח ד"ה כי רכיב סוסיא מתותיא, שם משמע שרוח התנא חוזר לגופו קבאר, ונ"ל ששם הוא משל לעניין שפתותיו דובבות בקבר דלקמן יתבאר שאינו כפשוטו ממש, ובאן עיקר כנ"ל שרוחו מתלבש בדברי תורתו הנלמדים ע"י צדיק תחתון. וכביאר הרמ"ק לעיל על זוהר פנחס רכ.

³ עיין תורה קעג שהכי נמי כתב הוא בחי' דיבור דהיינו נפש כמו הדבור שהוא בחי' נפשי יצאה בדברו. ועיין הקדמה לתורה נה שהיא תורה שנכתבה ולא נאמרה ע"י רבנו.

⁴ בראשית ב (ז) וַיִּצַר יְהוָה אֱלֹהִים אֶת הָאָדָם עֶפְרָן מִן הָאֲדָמָה וַיִּפַּח בְּאִפּוֹ נְשָמַת חַיִּים וַיְהִי הָאָדָם לְנֶפֶשׁ חַיָּה: תרגום אונקלוס – (ז) וברא יי אלהים ית אדם עפרא מן אדמתא ונפח באנפוהי נשמתא דחיי והות באדם לרוח ממללא: **ועיין רמב"ן** – (ז) ויפח באפיו נשמת חיים ירמוז לנו הכתוב הזה מעלת הנפש יסודה וסודה, כי הזכיר בה שם מלא, ואמר כי הוא נפח באפיו נשמת חיים, להודיע כי לא באה בו מן היסודות כאשר רמוז בפש התנועה (לעיל א כ). גם לא בהשתלשלות מן השכלים הנבדלים, אבל היא רוח השם הגדול, מפיו דעת ותבונה, כי הנופח באפי אחר מנשמתו יתן בו וזהו שנאמר (איוב לב ח) ונשמת שדי תבינם: כי היא מיסוד הבינה בדרך אמת ואמונה, והוא מאמרם בספרי (ריש פרשת מטות) נדרים כנשבע בחיי המלך, שבועות כנשבע במלך עצמו, אף על פי שאין ראייה לדבר זכר לדבר חי זה וזי נפש וגומר (מ"ב ד ל) ובמדדו של רבי חנוניא רבי הקנה (ספר הבדיוט אות נו) מאי יושבנפ, מלמד שיום השבת מקיים כל הנפשות, שנאמר וינפח ומכאן תבין דברת שבועת אלהים והמשכיל יבין:

⁵ צ"ע מדוע לא הביא את הפסוק נפשי יצאה בדברו כמו שהביא במכה מקומות אחרים. עיין תורה קעג הדבור הוא הנפש בעצמו כמ"ש ונפשי יצאה וכו'. כעשר מקומות שרינו מביא פסוק זה בלקוטי מוהר"ן. לא, לו, מו, נא, עה, עח, פא, קעג, קעה, רצח תנינא. ונראה הטעם כיון שכאן מדבר מרוח דייקא שהיא למעלה מנפש כי היא חיות גבוהה יותר בחי' מוחין וצ"ע.

⁶ כלשון הרמב"ן – אבל היא רוח השם הגדול, מפיו דעת ותבונה, כי הנופח באפי אחר מנשמתו יתן בו וזהו שנאמר (איוב לב ח) ונשמת שדי תבינם:

עוד עיין בזה מה שביארנו בתורה ח' אות ג' עניין הרוח חיים שהיא מילוי החסרונות בחי' דעת קנית מה חסרת שהיא מנשימת הקב"ה שנמשכת בתוכו ע"י האנחה מבינה עילאה.

⁷ ואפילו בגוי שגם הוא נקרא מדבר. ולהבין עומק סוד הדיבור עיין בספר טל אורות (לרבי יעקב מאיר) ח"א פ"ג עפ"י הסוד ומבואר שם שכח הדיבור אינו ענין טכני בלבד כדעת המחקרים שה' מוצאות הפה שהם לשון שפתים ח"ך גרון שינים מחתכות את הקול. אלא הוא ענין אלוקי בכח הרצון של הנשמה אשר האותיות נעלמים בנשמה כזיו השמש בשמש ומשתלשל יוירד בבחי' אורות וכלים למחשבה יוירד לה' מוצאות המחשבה ולה' מוצאות הפה ונעשים בבחי' חומר צורה דהיינו הבל הלב ואור הנשמה וגם הבל הלב הוא אש מים רוח רוחני המתלבש באמ"ר הגשמי וכו' ע"ש. כי אם לא כן מדוע אדם הנברא ע"י ספר היצירה אין לו כח הדיבור ע"ש.

⁸ גם בדפוס תולד תולד תוצו - הוא ובתשכ"ט - היא

⁹ בראשית א (כד) וַיֹּאמֶר אֱלֹהִים תּוֹצֵא הָאָרֶץ נֶפֶשׁ חַיָּה לְמִינָהּ בְּהֵמָה וְרֶמֶשׂ וְחַיְתוֹ אֲרֶץ לְמִינָהּ וַיְהִי כֵן: ועיין רבנו בחיי – (כד) תוצא הארץ נפש חיה. דרשו חו"ל (בראשית רבה ז, ה) זה רוחו של אדם הראשון, ואמר זה על הנפש הבהמית שבאדם שאין לה חלק עם העליונים אלא היא חוזרת לעפר תיכף במות הגוף כרוח הבהמה, שכתוב בה (קהלת ג, כא) ורוח הבהמה היוורת היא למטה לארץ, או הכוונה על נפש החכמה ויהיה פירוש הארץ הנוכרת בפסוק ראשון שהיא ארץ החיים:

ועיין זוהר ויקרא דף יט. – **בְּהֵמָה שְׂעֵתָא נְחִית עֲנַנָּא חַד, וְדָחָא לְקָל אֵינִין רַחֲמֵין** באותה שעה ירד ענן אחד (מסילת המלכות). ודחה את כל אותם הרוחות שהיו מסבכים את האדם, וּבְשַׂעֲתָא דָּא כְּתִיב וְעַל שַׂעָה זו נאמר וַיֹּאמֶר אֱלֹהִים" שהיא הבינה, תּוֹצֵא הָאָרֶץ" שהיא המלכות, נֶפֶשׁ חַיָּה" היא נפשו של אדם הראשון שהיתה כלולה מזכר ונקבה, וְהָא אֱוִקִימָנָא דְנוֹקְבָא אֲתַעְפַּרְתָּ מִן דְּכֻרָא" והרי ביארנו שהנוקבא שהיא המלכות קבלה את נפש האדם מו"א ונתעברה מן ההוא נֶפֶשׁ דְּאָדָם מן נפש ההיא של אדם הראשון, וְהָיָא אֲפִיקָתָּ הָהוּא רֻחָא לְנִשְׁבָּא בֵּיתָּ בְּאָדָם והמלכות הוציאה את הרוח ההוא לנשכ אותו באדם, כְּלִיל מְתֻרִין סְטֵרִין פְּדָקָא חָזִי והיה כלול משני צדדים מזכר ונקבה כראוי, הֵדָא הוּא דְּכֻרָא וַיִּפַּח בְּאִפּוֹ נְשָמַת חַיִּים וַיְהִי הָאָדָם לְנֶפֶשׁ חַיָּה דהיינו לְנֶפֶשׁ חַיָּה מִמֶּשׁ פִּי מְבַחִי נֶפֶשׁ דְּדו"א ומבחי' נפש דמלכות, כי שניהם נקראים חיה, וַיִּמָּן דְּאֲסֵתְפֶּךָ בְּהָא וּמִי שִׁמְטֶתְפֶּךָ בִּזְהָ, אם נפש אדם היתה מו"א או ממלכות, בְּגִין דְּלָא יַדַּע אֵי חַיָּה זֵו הָיָא חַיָּה תְתָאָה או חַיָּה דְשָׁמָה יִשְׂרָאֵל לפי שאינו יודע אם חיה זו היא חיה תחתונה ממלכות, או חיה ששמה ישראל, כלומר שהיא מו"א, דהיינו או מְדַכְרָא או מְנוֹקְבָא או מו"א או ממלכות, אֲבָל הדבר מבואר, כִּי לָא כְּתִיב לְנֶפֶשׁ הַחַיָּה כלומר בתוספת ה', המורה על חיה הידועה, אֲלָא כתוב לְנֶפֶשׁ חַיָּה סָתֵם בלי ה', דְּמִשְׁמַע פְּלָא שמשמע שנפש זו היתה כלולה מכולם, בין מו"א ובין ממלכות, ולכן נבראו אדם וחיה דו פרצופים כדמפרש ואזיל.

שהיא בינה משם יוצא תורה שבע"פ והרוח ממללא של דבור קדוש/יט (אבל מארץ תחתונה דהיינו מלכות יוצא נפש חיה כפשוטו של מקרא/כ) כנ"ל. עיין לקמן אות ד' יתבאר שתורה שבע"פ באה מצור עליון בחי' צור לבבי דהיינו בינה עילאה/כא וכמבואר היטב בתורה כ' שהכאת משה את הצור היה להוציא ביאורי התורה דהיינו תורה בע"פ/כב. וכן הרוח ממללא שנופח הש"י ביהודי שמדבר דבור קדוש מעצמו נופח בו בבחי' מפיו דעת ותבונה כנ"ל ברמב"ן, תבונה דייקא דהיינו בינה.

נמצא בשעה שמחדש התנא איזה חידוש, ומדבר זה החידוש, זה הדיבור בעצמו, היא בחי' התורה שבע"פ שחידש, כי משם מוצאה מבחי' צור לבבי כנ"ל, דהיינו שהחדש אינו המצאה שלו אלא המשכה שממשיך מלב עליון שהיא הצור שבו שרש התורה שבע"פ וכמבואר בתורה כ', כמ"ש תוצא הארץ נפש חיה ארץ עליונה שהיא בינה, דהיינו שהוא חלקו בתורה דהיינו מנשמתו שמגלה בבחי' הוא היה אומר שדרשו בעלי המוסר שאת עצמו הוא אומר.

נמצא עכשיו כשלומדים את החידוש הזה, וכשמכניסין הלימוד והחידוש בתוך פה, נמצא שמדבקין רוח הצדיק, שחידש זה החידוש שבא ומתלבש בדברי החדוש, עם רוח ממללא, היינו עם הדיבור הלומד זה החידוש עכשיו כי כשלומדים כאן בעוה"ז תורה שחדש צדיק עליון, בא ומתלבש רוח הצדיק העליון בדיבור תורתו/כג ומתחבר לרוח פיו של הצדיק התחתון הלומד בפיו את דבר התורה. וזאת ההתדבקות רוחא ברוחא, נקרא נשיקין (כד/כד), נמצא כשלומדין איזה הלכה

^ט אע"פ שמדבר מרוח ממללא שהיא הנפש חיה שנופח הקב"ה בכל מדבר אפילו גוי, כאן רוצה לומר שדיבור קדוש הוא בא מתורה שבע"פ אבל לא כל דיבור, ונ"ל החילוק שגוי וכן ישראל המדבר דברים בטלים או תורה שלא לשמה אזי כח דבורו הוא מהויפח הראשון שנעשה באדם הראשון. אבל ישראל המדבר בקדושה היא נפיעה חדשה שנופח הקב"ה בו מעצמו בבחי' מאמר רבי חנינא בן דוסא (ברכות לד:) אם שגורה תפלתי בפי יודע אני שהיא מקובלת, (שגורה פירוש שלוחה כמ"ש "שגר אלפיך" דהיינו ולד הכבש נשלח מהרחם לחוץ כמבואר בפרש"י שם) דהיינו כשהדבור שלוח ממנו ית' דהיינו שהקב"ה מדבר מגורו וכמבואר בתורה מח שדבור בבחי' כל עצמותי הוא דבור ה' ממש שמדבר מגורו. ועיין לעיל תורה יא אות ב' שע"כ שמי שנכנס בלבו אפילו מעט גאון כבר אין לו כלי דבור קדוש ואינו יכול לדבר, וכמעשה דלוי בר טיסי עי"ש.

^כ במדרש ובוהר פרשו שפסוק זה מדבר ברוחו של אדם הראשון שיצאה מהארת המלכות (כי ארץ בחי' מלכות), והכי נמי יש לומר שנפשות ישראל בתחילת הוצאתם מקליפת לבן הארמי ע"י יעקב אבינו צדיק תחתון שהיה לבן מחרף ואומר שממון בפיו והוא רמאי כמוהו, ותחילה היו בתוך התורה שבע"פ שנפלה בגלות אצל לבן ויעקב אבינו הוציאן משם תחילה בבחי' "נפש חיה" דהיינו כבשים וצאן לבן שיעקב אבינו רעה וטיפל ושמר עליו בבית לבן. ורק אח"כ הוציא אותן בבחי' נפשות ישראל יב שבטים מבנות לבן רחל ולאה והשפחות שהן בחי' מלכות תורה שבע"פ, (כמבואר לקמן שרחל תורה שבע"פ)

ועיין **ביאור הליקוטים** תחילת קטע חמישי מההתחלה. – ומתהלתה וערובה של המלכות המוב"פ, נתערבו ונחלפו כמה וכמה ניצוצי נפשותיהם, לצאת ולהיות בבחינת בהמות וחיות ממש, [העיקר בבחינת הרחלים והכבשים, כמובא מזה בהלכות ראשית הגז, שעל התורה הזאת]. שלפי זה מבואר יותר ענין הכתוב הנ"ל, תוצא הארץ נפש חיה המוב"פ, לענין נפשות ישראל, כי כל זה מערבוה וגלותה הנ"ל, שהתחיל מקודם בריאת העולם, על ידי הדיבור של השם יתברך בעצמו, שהיה בו משמעות המיעוט והערבוב. שבאמת גם זה היה מכוון גדול מאת השם יתברך [כמובא מזה במקום אחר ועיין היטב בפנים], כי על ידי זה יצא אל הפועל בחינת השמאל [של קומתה] המוב"פ, **שסוף כל סוף, תאיר ותתמלא יותר על ידי זה.**

ותורה שבע"פ שייכת רק לישראל שרק ישראל מסר להם הקב"ה את התורה לחדש ולבאר בה כפי השגתם. על כן רק כשהתחילו נפשות ישראל לצאת מהעלם אל הגילוי שזה התחיל ב"ב השבטים שהוציא יעקב אבינו מבית לבן הארמי כי אצלו היתה השכינה ומלכות ה' בגלות. ולקמן יבאר רבינו שרחל אמנו היא בחי' תורה שבע"פ וממנה צריך היה לצאת עם ישראל ואמנם ממנה יצאו עיקר צדיק עליון ותחתון כמבואר בוהר שיוסף ובנימין הם צדיק תחתון ועליון

^{כא} עיין רבינו בחי' על פסוק זה תוצא הארץ נפש חיה שמבאר שני ביאורים בזה או דקאי אנפש בהמית והארץ התחתונה או על נפש החכמה והארץ העליונה ארץ החיים. עי"ש.

^{כב} ועיין מזה גם בלק"ה ת"ת הלכה ג' (על תורה זו) אות ג' –

^{כג} כנ"ל ברמ"ק על זר פנחס רכ. ועיין לקמן ד"ה יהי כשמוע לבן שמע יעקב בן אחותו וירץ לקראתו ויחבק לו וינשק לו ויביאהו אל ביתו וכו' ושם מבאר רבנו שבינתו של יעקב הוא התורה שחידש. דהיינו שכשלומדן כשר לומד חידוש תורה של צדיק עליון הוא מביא את רוח הצדיק עליון לתוך חידוש התורה (ועי"ש ששם לבן הוא ת"ח כשר)

^{כד} **זהר משפטים ככד: תרומה קמו. פקודי רנו:**

^{כה} זוהר משפטים ככד: – הנה אגבי שולח מלאך לפגוע וגו' כלי לפרש פסוק זה, רבי יצחק פתח הקדים לפרש מש"כ יצקני מנשיקות פיהו וגו' שפירושו אמרה פגסת ישראל שהיא השכינה לז"א יצקני מנשיקות פיהו, ושאל מאי טעמא יצקני למה כתוב יצקני כי נשיקה אינה יחוד גמור, יאהבני מבצעי ליה יאהבני היה לכיף לומר שמורה על היחוד, אמאי יצקני למה כתוב יצקני, ומתוך אלא הכי תנינן מאי נשיקות אלא כך למנו מהו ענין הנשיקות, ואמר אדבקותא דרוחא ברוחא התדבקות רוח כרוח, כי ע"י הנשיקה פה אל פה מתדבקים ב' רוחות של ז"א זה עם זה, דבגיגי כף נשיקה בפה שבשכל זה ענין הנשיקה הוא צפה דהא פומא אפקותא ומקורא דרוחא הוא כי הפה הוא המוצא והמקור של הרוח, ועל דא נשיקין ברוחא ברוחא אחרא הוא מתדבק ברוחא ברוחא דלא ברוחא ברוחא ודבקין רוחא ברוחא ודבקים ז"א רוח כרוח כסוד יחוד נשיקין דלא מתפארין דא מן דא שאינם נפרדים זה מזה.

ועל דא מאן דנשיק נשיקה ועל כן מי שנסמחו יאלה נשיקה, מתדבק ברוחא אחרא הוא מתדבק ברוחא אחר ברוחא דלא מתפאר מניה ברוחא ברוחא נפרד ממנו היינו רוח השכינה, כי הנשיקים נשאים נבוקים לעולם בשכינה, (בסוד מש"כ (הכלל יב ז) והרוח תשוב אל האלהים אשר נתנה, ושם אלהים הוא המלכות), והיינו אקרי נשיקה ועל כן נקראת מיתת נשיקה שהיא בחי' נשיקות, ועל דא אמרה פגסת ישראל ועל כן אמרה השכינה לז"א יצקני מנשיקות פיהו להיינו לאדבקא רוחא ברוחא דלא יתפריש דא מן דא כלי להצדיק רוח שלי עם רוח שלך שלא נפרד זה מזה לעולם.

שחידשו התנאים, עי"ז נתדבק רוח התנא עם רוח הלומד, ודומה כאלו נושק א"ע עם התנא.

אבל ת"ח שד יהודי, כשלומד גמרא או פסק דין, עליו כתוב (משלי כז/יב) נעדרות נשיקות שונא נעדרות פרש"י מרובות, והינם כמשא לצדיק/יב. כי התנא אינו יכול לסבול רוחו של ת"ח שד יהודאי, כי מי יכול לסבול לנשק א"ע עם נבילה, כ"ש שנבילה טובה הימנו לכן לא באה רוח הצדיק עליון להתלבש בדברי תורתו כשהם נלמדים ע"י ת"ח ש"י ולא נעשה זיווג נשיקין ולא דובבות שפתי הצדיק עליון בקבר כפי שיתבאר :

וזה תרומה דף קמו סוף ע"א (עם ביאור המתוק מדבש) – להבין מאמר הבא נקדים בקיצור מש"כ הראי"ל בע"ה שער ט"ל דרוש ט', כי ענין הנשיקין הם סוד יחוד חו"צ דז"א עלמנו מניה וביה, וכן הוא יחוד חו"צ לטובא עלמנה מנה ובה, וזה נקרא יחוד עליון דג"ר, והוא ע"י החיך שהוא החכמה וע"י הגרון שהוא הבינה, והלשון הוא הדעת המיוחדת, ועל ידי יחוד זה יוצא הכל ורוח, לכן מוצא זה הרוח הוא בפה של ז"ן, וכשנושקים זה את זה מתדבק הרוח שלו עם הרוח שלה ורוח שלה עם רוח שלו כלקמן.

ועוד איתא שם, כי כשז"א נושק את הנוקבא מתעוררים בפיו ההכלים שילאו מיחוד החו"צ שלו, ורוח אחד נשאר בתוך פיו, והוא שורש ההכל עלמנו שנמשך מהג"ר שלו, הב' הוא ההכל שנכנס בתוך הפה של הנוקבא ומתערב עם ההכל שבפיה ונעשה בחי' נוקבא ושרשה מז"א, וכן על דרך זה יש ב' בחינות כשהנוקבא נושקת את ז"א, בחי' א' ההכל שנשאר בתוך פיה והוא שורש ההכל, וב' ההכל היוצא מתוך פיה ונכנס לתוך פה דז"א ומתערב עם ההכל שלו ונעשה בחי' דכר, הכי ד' רוחין שהם ד' הכלים שיש ביחוד נשיקין שמתדבקים יחד בעת היחוד.

וזה שאמר דבר אחר פירוש אחר על מש"כ ישקני מנשיקות פיהו ושאל מאי קא תמא שלמה מלפא דאיהו אעיל מלי דרחימו בין עלמא עלמא לעלמא תתא מה ראה שלמה המלך שהוא הביא ועורר דברי אהבה בין עולם העליון שהוא ז"א לבין עולם התחתון שהוא המלכות, ונשיקותא דתושבתא דרחימו דאעיל ביניהו ישקני איהו ומה ראה שתחילת השבח של אהבה שהביא ביניהם הוא סוד הנשיקין, ור"ל מה היתה כונת שלמה המלך בדברי אהבה הנזכרים בשיר השירים. ומתוך אלא הוא אוקמוה וקבי איהו אלל כר העמידו החכמים ענין זה וכך הוא, דלית רחימו דדביקות רוחא [דף קמו:] ברוחא בר נשיקה כי אין אהבה של דבקות הרוח דז"א ברוח לטובא אלל ע"י נשיקה, ונשיקה בפומא והנשיקה היא בפה בסוד יחוד חו"צ וגרון, דאיהו מבוטא ברוחא ומפגנו דיליה שהוא מצדו ומקור של הרוח והמוטא שלו, וכך נשיקין דא דז"א וכשז"ן נושקים זה לזה, מתדבקין רוחין אלין באלין והו' חד מתדבקים הרוחות אלו עם אלו ונעשים בחי' אחת, ר"ל שמתדבק הכל הפה דז"א עם הכל הפה של הנוקבא וב' ההכלים נעשים בחי' אחת, וכדין איהו רחימו חד ואז ז"ן הם באהבה אחת.

וזה פקודי דף רנו. (עם ביאור המתוק מדבש) – בהמשך המאמר הבא נזכר מלת רוח על כל פרט, לפי שאנו עומדים עתה בהיכל הרצון שהוא היכל הת"ת הנקרא רוח, לכן מכנה כאן את כל הפרטופים וכל המשכות המוחין בשם רוח.

וחזר לענין הראשון, ואמר קשוטא דכל הגי היקלין הקא מתקשרין הקשר של כל היכלות של עולם הבריאה מתקשרים כאן בהיכל הרצון, על ידי היחוד הנעשה שם, ומפרש דבריו כי בהיכל זה יש רוח, דקיימא לקבלא רוח דאיהו לתתא רוח העומד להעלות ולקבל רוח שהיא רחל הגמלאה למטה בהיכל אהבה, והיא רוחא דאיהו לעילא וזה הרוח שהוא למעלה בהיכל הרצון, קיימא לקבלא רוח עלילא הוא עומד לקבל רוח העליון שהוא הארת המוחין לאימא, דכל רוחין קיימין ביה שכל הרוחות שהם הרו"ק דז"א קיימים ומושרשים בו, ומפרש מי הוא הרוח העומד בהיכל הרצון, ואמר דא איהו יעקב דאיהו רוח אמצעייתא דכל רוחין וכו' יעקב שהוא רוח אמצעי של כל הרוחות שהם הרו"ק, ואיהו נטיל האי היקלא שתיקא והוא הלוכה את היכל הששי שהוא היכל הרצון הזה ושולט בו, באינן נשיקין על ידי היחוד נשיקין עם רחל, כלי לאתדבקא רוחא ברוחא להתדבק רוח התחתון של רחל ברוח העליון של יעקב, במה דאת אמר כמו שנאמר שרכל אומרת ליעקב ישקני מנשיקות פיהו בסוד יחוד נשיקין. ואמר כי וכל נשיקה איהו לאתדבקא רוחא ברוחא, תתא בעלמא כל נשיקה היא להתדבק רוח ברוח, והיינו רוח התחתון בעליון, ובאלין נשיקין אסתלק רוחא דלתתא לאתדבקא ברוחא דלעילא וכלו הנשיקין מתעלה רוח שלמטה שהוא רחל להתדבק ברוח שלמעלה שהוא יעקב, וכך מתדבקין רוחא ברוחא וכשמתדבקים רוח ברוח בסוד יחוד נשיקין, פדין רוחא עלילא סתימא אז רוח העליון הסתום שהוא הארת המוחין לאימא שהולדו לז"א על ידי קריאת שמע, שארי על האי רוחא דאמצעייתא שורה על רוח האמצעי שהוא יעקב, ועד לא אתער לאתדבקא רוחא ברוחא ועד שלא נתעורר יעקב להתדבק רוח ברוח, עד אז רוחא עלילא לא שריא על רוחא דאמצעייתא רוח העליון של הארת אימא אינו שורה על יעקב שהוא רוח האמצעי. (שער' ומק"מ ומפרשים)

י' (משלי כו) נאמנים פצעי אוהב ונעדרות נשיקות שונא:

מצודות דוד – (ו) נאמנים – האוהב הפוצע לאהובו למען יישר לכת הנה הפצעים הם נאמנים המה כי עשו שליחותם והועילו לזה כי בעבורם ייטיב דרכו אבל מן השונא אפי' הנשיקות מרובות המה והנם למשא הואיל ואין בהם תועלת: רש"י תענית דף כ. – ונעדרות נשיקות שונא – נעדרות לשון הפך, כדאמרין במסכת סוכה (יד, א) ויעתר לו, מה עתר זה מהפך את התבואה פורקא בלעז, אי נמי נעדרות לשון רבוי וייתור, אינקרי"ש בלעז, כמו העתרתם עלי דבריכם (יחזקאל לה):

י"ב כמבואר בוזהו משפטים קכד: הנ"ל – רבי יהודה אמר, פתיב וישק יעקב לרחל וישא את קולו ויבך שאל אמאי קא בכה מה היתה סיבת כתיבו של יעקב, ומתוך אלא באתדבקותא ברוחא בה לא כיל לבא למסבל ובכה אלל מחמת גודל התעוררות האהבה כשמתדבק רוחו בה לא היה יכול לבו לסבול את גודל האהבה וזכה, ואי תימא איהו ואם תאמר הלא כתוב גם נעשו וישקוהו ויבכו וכי גם שם היתה ביניהם אהבה ודבקות, והכי תנינן אמאי נקוד וישקוהו ללמדו למה נקוד על מלת וישקוהו, אלא דלא אתדבק ביה רוחא פלל אלל בל להורות שלא נתדבק בו רוחו כלל, ועל דא כתיב ונעדרות נשיקות שונא (פי' נשיקות של שונא דמות מרובות והנם למשא על האדם, רש"י), ושאל מאי ונעדרות נשיקות שונא מה פירושו, ואמר מה פירושו מאן דנשיק ברחבינותא אלל מי שנושק באהבה, מתדבק רוחיה ברוחיה דבביקותא ונעדרות מתדבק רוחו ברוחו כדביקות של אהבה, ומאן דלא נשיק ברחבינותא ומי שאינו נושק באהבה, לאו דבביקותא הוא אלא ונעדרות אינו כדבקות אלל ונעדרות, ושאל מאי נעדרות מה פירושו, ואמר שהוא מלשון ריבוי וגדולה, והיינו גסותא דלא דביק רוחיה בהווא נשיקה גסות שמתגלה עליו ושונאהו ואז אינו מתדבק רוחו ברוחו כדבקות ביה פלל ואינו מתדבק בו כלל, ובגיני כן פתיב וכשכיל זה כתוב ישקני מנשיקות פיהו בסוד יחוד נשיקין, דהוא דבקותא רוחא ברוחא שהוא דבקות רוח ברוח.

ואפילו/ב"ח צדיקים שכבר הלכו לעולמם, וכשאנו לומדין תורותיהן. עי"ז נתדבק רוחם ברוחינו, כמו שאמרו חז"ל (יבמות צז) [ב"ט/ל] שפתותיהם דובבות בקבר/לא^א שאין הכוונה

כ"צ"ע הלשון ואפילו משמע כל שכן כשלומדים תורה של צדיק חי שנעשה עי"ז ויווג נשיקין, ובחי שפתותיו דובבות וצ"ע הרי אינו בקבר. וראיתי באיור ספר בשם הנצי"ב ששפתותיו דובבות שייך גם בצדיק חי וצ"ע הכוונה בזה. ונ"ל לחדש בזה ביאור שנראה לי אמיתי, עפ"י המבואר בסוף תורה פב תנינא שמושה רבנו היה מוצא בפחות שבישראל אלוקות שע"ז יתקשר עימו וסמך ליה שם שגם כשעלה למדגות גבוהו ביותר מצא אלוקות משמע שזה תלוי בזה שדייקא ע"י שהיה במדרגה גבוהה מאד לכן מאידך גם קישר עצמו לפחות שבישראל דייקא. ועיין בעש"ט עה"ת בראשית אות קכא ובבאר מים חיים שם אות ק'. (בשם מדרש פנחס בשם רבי גדליה מליניץ בשם רבו המוכיח (רבי יעקב יוסף מפולנאה תלמיד הבעש"ט) שמתמא שמע זאת ממנו.) צדיק קטן אוהב רשע קטן וצדיק גדול אוהב גם רשע גדול ומשיח ילמד זכות גם על רשע גמור. (וכן ראינו בחוש אצל הרב רא"ב) ונ"ל לבאר בזה כי הצדיק מחשבתו תמיד בעוה"ב כנ"ל שיעקב נקרא על שם העקב והסוף דהיינו עוה"ב, ואיתא בתורה כא בשם הבעש"ט היכן שאדם חושב שם הוא נמצא. נמצא שהצדיק בחייו הוא בעוה"ב, דהיינו בעולם האמת, נמצא שהבחירה שלו מועטת כי הכניע את יצרו, (ועיין תורה מט תנינא מעלה גדולה כשיש יצה"ר לאדם. ועיין תורה פג תנינא שהצדיק בחי' שבת כי נתבטל יצרו) ועל כן עבודתו את הש"י יש בה בחי' שהקב"ה עובד את עצמו, נמצא שהוא כבר בחי' שנתלק מצוה"ז. אבל ע"י שמקשר עצמו עם רשע אזי כמו מתעבר בו ועובד את הש"י עם יצרו של הרשע כי כלמה שעושה הרשע טוב זה מכוחו של הצדיק נמצא שנעשה בחי' בחי' שפתיו דובבות בקבר. והכי נמי כשאנו לומדים תורתו אזי נעשה כן כי אנו עם יצה"ר ומתלבש בנו לעורר אותנו לעבוה"ש, נמצא שעל ידנו הצדיק חי בשני עולמים. עוד יש להעיר דלקמן אומר שהצדיק עליון לא סובל את הרשע כמ"ש נערתות נשיקות שונא, ואילו צדיק חי מבואר כנ"ל שאוהב את הרשע. ולכאורה אפשר לחלק שרשע שהצדיק אוהב הוא רשע למקום אבל אוהב את הצדיק, ואילו נערתות נשיקות שונא הכוונה ללמדן ששונא את הצדיק, אבל לא נראה שהרי הלמדן רודף את הצדיק עליון רק לפי תומו ואינו שונא ממש אלא את הצדיק התחתון. וכן צדיק תחתון אינו שונא את הרשע שחולק עליו אלא אדרבה משתדל לאהוב אותו ולקרבו ולתקנו. וצ"ע.

^{כט} עיין מהרש"א שם וירושלמי שקלים פ"ב וקרבן העדה שם ובעש"ט עה"ת פרשת שלח אות א'

ל יבמות צז: – אול ר' אלעזר אמר לשמעתא ולא מדרשא ולא אמרה משמיה דר' יוחנן שמע רבי יוחנן איקפד. ורבי יוחנן מ"ט קפיד כולי האי דאמר רב מאי דכתיב (תהילים טא-ה) אגורה באהלך עולמים וכי אפשר לו לאדם לגור בשני עולמים אלא אמר דוד לפני הקדוש ברוך הוא רבונו של עולם יהי רצון [צז]. שיאמרו דבר שמועה מפי בעוה"ז דאמר רבי יוחנן משום רבי שמעון בן יוחי כל ת"ח שאומרים דבר שמועה מפיו בעולם הזה שפתותיו דובבות בקבר אמר ר' יצחק בן זעירא ואיתימא שמעון נזירא מאי קראה (שיר השירים ז-ז) וחכך כיון הטוב הולך לדודי למישרים דובב שפתי ישנים ככומר של ענבים מה כומר של ענבים כיון שמניח אדם אצבעו עליו מיד דובב אף תלמידי חכמים כיון שאומרים דבר שמועה מפיהם בעוה"ז שפתותיהם דובבות בקבר:

ועיין מהרש"א שם וזה לשונו: ועיין בזה בדברי בעל עין יעקב ובעל יפה מראה שהאריכו בזה וכתבו שהוא רחוק מההיקש כי שפתי המת איך יתנועעו וכי וכ"ש אחר עבור זמן וישוּב אל עפר וכו' עי"ש ואני אומר כי אין רחוק מן השכל כי הענין מבואר כי הדיבור כח הנשמה ע"י כלי הגוף וכל דיבור משובח מליד כח רוחני בדומה משובח, ובאומרו בשם אומרו אותו כח רוחני שנולד כבר הוא מעורר מולידיו בב' עולמות, הנשמה בעוה"ב וכלי הדיבור שהם השפתיים בעוה"ז, גם כי הם בקבר כבר ומביא הדמיון מין הטוב המונח בכור הוא רחש ודובב ע"י כח האצבע המעוררו כן השפתיים גם כי מונחים בכור שחת רוחשים ע"י כח המעוררו ודו"ק.

והמהר"ל שם כתב: תורה לא שייך בה מיתה וכשאומרים הלכה משמו אזי הוא מתחבר אל החיים ע"י התורה שהיא חיים ונמשך חיים לכח הדברי שהוא נפש שבקבר.

בכורות לא. – רבי אידי סרסיה דרב ששת הוה שמעה מיניה אול אמרה בי מדרשא ולא אמרה משמיה שמע רב ששת איקפד אמר מאן דעקיף ליעקציה עקרבא ורב ששת מאי נפקא ליה מינה דאמר רב יהודה אמר רב מאי דכתיב (תהילים טא-ה) אגורה באהלך עולמים וכי איפשר לאדם לגור בשני עולמים אלא אמר דוד רבונו של עולם יאמרו דבר שמועה מפי בעולם הזה דאמר ר' יוחנן משום ר' שמעון בן יוחי כל תלמיד חכם שאומרים דבר שמועה מפיו בעולם הזה שפתותיו דובבות בקבר ואמר רבי יצחק בר זעירי מאי קראה (שיר השירים ז-ז) וחכך כיון הטוב הולך לדודי למישרים דובב שפתי ישנים ככומר של ענבים מה כומר של ענבים כיון דאדם נוגע בו דובב אף תלמידי חכמים כיון שאדם אומר דבר שמועה מפיו דובבות שפתיו בקבר

ועיין **ירושלמי שקלים סוף פ"ב** אף דוד ביקש עליה רחמים שנאמר "אגורה באהלך עולמים אחסה בסתר כנפוך סלה" וכי עלתה על דעתו של דוד שיהא חי וקים לעולמים אלא כך אמר דוד לפני הקב"ה רבש"ע אצוה שיהיו דברי נאמרין בבתי כנסיות ובבתי מדרשות. שמעון בן נזירא בשם ר' יצחק אמר כל ת"ח שאומרים דברי הלכה מפיו בעוה"ז שפתיו רוחשות עמו בקבר שנאמר "חכך כיון הטוב וגו' דובב שפתי ישנים", מה כומר של ענבים זה כיוון שמניח אדם אצבעו עליו מיד דובב אף שפתותיהם של צדיקים כיוון שאומרים דבר הלכה מפיהם של צדיקים שפתותיהן מרחשות עמהן בקבר. (עד כאן הוא גם הלשון בגמ' יבמות צז אבל שם הלשון דובבות במקום מרחשות) ושואלת הגמרא שם: מה הנאה לז' בר נזירא אמר כהדין דשתי קונדיטון. רבי יצחק אמר כהדין דשתי חמר עתיק אע"ג דשתי ליה טעמי בפומא. רב גידל אמר האומר שמועה בשם אומרה יראה בעל השמועה כאילו עומד לנגדו שנאמר "אך בצלם יתהלך איש".

ועיין **קורבן העדה** שם דהחילוק בין קונדיטון לחמר עתיק הוא אם כל אדם כשאומרים שמועתו בשמו מרחשן שפתותיו או דווקא מי שגם היה צדיק ועשה מעשים טובים כמו יין קונדיטון שמוסיפים בו תבלינים ועי"ז הוא נותן טעם טוב.

עיין בזהר פנחס דף כ. וביאור הרמ"ק שם (הובא לעיל בעניין הנשיקין)

ועיין מדרש תנחומא (ורשא) כי תשא סימן ג' – זה נאמר גם על דצני הגה ולל רק דצני הלכה.

פתח רבי תנחומא בר אבא מתוקה שנת העובד אם מעט אם הרבה יאכל והשבע לעשיר איננו מניח לו לישון (קהלת ה).....אמר להם בעשירי תורה אני מדבר ולא בעשירי ממון, כיצד היה אדם גדול ועשיר בתורה למד תלמידים הרבה ורביץ תורה ברבים ושבע מן התורה אף על פי שהוא מת אין התלמידים שהעמיד מניחין לו לישון אלא יושבין ועוסקין תלמידיו בתורה ובתלמוד ובהלכה ואגדות ואומרים תלמידיו הלכות ושמועות משמו ומזכירין שמו בכל שעה ואין מניחין אותו לישון בקבר, וכן אמר רשב"ל אמר רבי עקיבא וכן אמר רשב"י אין תלמידיו מניחין אותו לישון בקבר שנאמר (שה"ש =שיר השירים= ז) דובב שפתי ישנים, הוי והשבע לעשיר איננו מניח לו לישון.

ועיין **חיד"א בספרו פני דוד** עה"ת פרשת חקת אות ג' – זה נאמר לא רק על מחשך ההלכה אלא גם על האומר צנמו ונלאה צנמו לא סוכי כן. (ג) זאת התורה אדם כי ימות באהל כל הבא אל האהל וכל אשר באהל יטמא שבעת ימים. הרב פנים מאירות בראשון בראשו בהקדמתו פירש זאת התורה יש לה מעלה אדם כי ימות אף שמת הוא באהל בית המדרש דאומרים שמועה מפיו ושפתותיו דובבות בקבר עד כאן דבריו ז"ל. ויראה לפרש שארית הכתוב על פי זה הדנה מוכח מהש"ס דאף האומר שמועה מפי חכם שאמר משם אחר והאחר מאחר כלם שפתותיהם דובבות. ואמרו בירושלמי דשקלים פ"ב כהדין דשתי קונדיטון ויש מי שאמר כהדין דשתי חמר עתיקא ופירש הרב קרבן העדה דמי שהמשיך שפתותיו דובבות כהדין דשתי קונדיטון שהוא יין עם בשמים סבר דלזכות לזו צריך תורה ומעשים טובים. ומ"ד כהדין דשתי חמר עתיקא סבר דתורה לחוד סגי עכ"ז ויש לי קצת להכריע כמ"ד כשתי חמר עתיקא ממ"ש בפ' חלק דא"ל הקדוש ברוך הוא לדוד הע"ה שיאמרו שמועה מפי דואג בבית המדרש ולא רצה דהע"ה והרי דואג לא היה לו מעי"ט והיה בעל לה"י דשקול כע"ז ג"ע ש"ד ועבירה מכבה מצוה מלבד דרצח לכהנים ועוד דאז"ל דמספר לה"ר עושה חליפין וכיוותיו

בגשמיות שהרי עפ"ר חזרו שפתים להיות עפר אלא שחזור ובא רוחו של הצדיק אל גופו דהיינו דברי תורתו/כ² הנלמדים (שהם כמו קסטא דחיותא שלו דהיינו קברו) ונעשה כאילו הצדיק חוזר לחיות בעוה"ז, **וזה ע"י בחי' נשיקה** רוחא ברוחא כנ"ל רוח דבורו של הלומד עם רוחו של הצדיק שחידש את התורה שלומד :

עתה יבאר כיצד סוד הנשיקין הנ"ל רמוז בפסוק וישק יעקב לרחל, ותחילה מבאר למה רמוז יעקב ולמה רומזת רחל, ואח"כ חוזר ומביא את הפסוק הזה לבאר למה בכה יעקב אבינו.
צ"ע שכאן מבואר דבר חדש שהרי יעקב הוא התנא שחידש ונושק עצמו עם התורה שבע"פ עצמה ולא עם התנא שחידש משמע שלא רק הלומד את תורת התנא נושק עמו אלא גם התנא שמחדש נושק עם התורה שבע"פ עצמה וצ"ע איזה רוח פה יש לה

בעירות הנדבר ואלו היה מתרצה דוד הע"ה היו אומרים שמועה משמו דמשמע דאחזיק למעלת שפתותיו דובבות. ויש לדחות. ועתה נבא לדרכנו כל הבא אל האהל כלומר לא תסבור דלמעלת שפתותיו דובבות שאמרתי אדם כי ימות הוא באהל (כמו שפי' הרב הנו') צריך שיהיה החידוש בתורה מדעתו והלכה זו העלה מפי עצמו אמרה היולדה והמחויקה לא היא אלא כל הבא אל האהל הגם שאינו מחדש רק אומר מפי אחרים שהוא בא אל האהל לבד ולא חידש רק נתעסק באהל התורה הוא זוכה למעלה זו ושפתותיו דובבות. וכל אשר באהל גם מי שאין לו מעשים טובים וז"ש כל אשר באהל הכל לאתויי מי שאין לו מ"ט וזהו משמעות נמי כל אשר באהל בין יש לו מ"ט בין אין לו אשר באהל תורה סגי. וכי תימא מאחר דאחרי מות בעל תורה חיה יחיה למה ימות ובפרט העוסק בתורה לשמה. לז"א יטמא ז' ימים כלומר בעודו בעה"ז שבעה עשרות ימים ר"ל שנים והם ע' שנים הוא טמא בעה"ז והמות יפירי הטומאה ודטבא ליה עביד ליטור לאור באור החיים:

עוד ראיתי בשם ספר **פנים מאירות** שכתב שבדיעבד אע"פ שלא מוכיר שם החכם שחדש את המימרא כיון דקמי שמיא גלי אזי שפתיו דובבות בקבר. וכן היערות דבש ח"א דרוש טו. וכן בספר חסידים שסו. והחיד"א בספרו שם הגדולים. אבל מרבנו לא משמע כך.
עוד עיין **תורה קמה** שע"י תאוה למחלוקת מאבד אדם את שמו ועי"ז לא זוכה שיאמרו שמועותיו בשמו אלא בכינוי ואינו מועיל כמו שמצינו בסוף גמ' הוריות בר"מ שנקרא אחרים. ורבינו דורש שם מאמר חז"ל "אין אדם מת וחצי תאוותו בידו" חצי לשון הפסוק "רובו בעלי חיצים" דהיינו בעלי מחלוקת, וזהו אין אדם מת אלא חי בשני עולמות ע"י שאומרים שמועותיו בשמו אבל זה רק אם תאוותו לחצי היינו למחלוקת היא בידו דהיינו שאוחז תאוותו למחלוקת בידו.

ועיין **בעש"ט עה"ת** פ' שלח אות א' – ויעלו בנגב ויבוא עד חברון. פירש רש"י שכלב הלך ונשתטח על קברי אבות עיין שם, ובדורות האחרונים, כשולמדים דברי שום תנא וחכם מדברי הקדמונים, שהדבר ההוא הוא חיות ומוחין שלו, והאדם הלומד ומדבר דבריו, מדבק ומכניס חיות ומוחין שלו לתוך הדיבורים, ונקרא אתדבקות רוחא ברוחא, ולכך מחיה אותו, שמכניס החיות בהדברים, שלכך אמרו (יבמות צ"ז א) שפתותיו דובבות בקבר, ואפשר לומר כי זהו בחינת השתטחות על קברי צדיקים, כי דיבורי הצדיק שם הוא קבור וטמון החיות שלו כאמור, וזה הלומד, בהכנסו עם החיות ומוחין שלו לתוך החיות ומוחין של הצדיק שטמן בדבריו, נקרא אתדבקות רוחא ברוחא, ושפתותיו דובבות בקבר, כנודע זה מדברי הבעל שם טוב שנשמתו בגנוי מרומים, ונקרא בחינה זו השתטחות על קברי הצדיקים שהן דבריהם שלומד ומוכיר היום הלומד ולכך מחיה מוחין של אותו הצדיק, והבן: (מאור עינים בריש ליקוטי מסכת שבת)
עוד ראיתי בשם ספר **ברית אברהם** פ' בראשית שדן לגבי התומך בלומדי תורה אם זוכה גם לשפתיו דובבות וכתב לחלק בין מי שתמך בו מתחילתו עד שהלומד נקרא על שם תומכו כמו במשנה שמעון אחי עזריא לבין כל תומך אחר כיששכר וזבולון שכיון שלא מוכירים שמו לא זוכה לשפתיו דובבות אע"פ שבשכר הלימוד הם שוים.

^{כא} עיין **בני יששכר** מאמרי חודש כסלו – טבת מאמר ב – אור תורה אות נ' – בנבואת זכריה [ג ז] בהפטרות שבת חנוכה, נאמר הנבואה ליהושע בן יהוצדק ונתתי לך מהלכים בין העומדים האלה, הנה פירשו בזה המלאך נקרא עומד, שעומד תמיד במדרגה אחת, מה שאין כן הצדיק כל מה שמוסיף אומץ בתורה ועבודה ומצות הולך ממדרגה למדרגה נקרא מהלך, ופירשו בזה הפסוק הנ"ל שהבטיחו ליהושע בן יהוצדק שיהיה מהלך בין העומדים הם המלאכים, אבל אע"פ יקשה מהו הלשון ונתתי לך מהלכים, הנה ליה למהימר ותהיה מהלך בין וכו', אבל אומרו ונתתי לך מהלכים משמע מהלכים אחרים וזלתי.

והנראה לפרש עפ"י מה שאמרו בגמרא [יבמות צו ב] שהקפיד ר' יוחנן על תלמידו ר' אלעזר שלא אמר שמועה מפיו, והקשה שם מאי [טעמא קפיד] כולי האי, ותיירצו דעל דבר זה ביקש דוד גם כן אגורה באהלך עולמים [תהלים סא ה] בשתי עולמות, דכשיאמרו שמועה מפיו שפתותיו דובבות בקבר כדכתיב [שה"ש ז ו] דובב שפתי ישנים, עיין שם בגמ', והנה מהראוי לדעת מהו הנאה להנפטר אשר שפתותיו דובבות (הגם שאמרו שם בגמ' ככומר של ענבים, אינו מוכן, עיין שם ברש"י ובתוספות).

והנראה דהנה כתיב היום לעשותם [דברים ז יא], ודרשו בו היום לעשותם ולמחר לקבל שכרם [ע"ז ג], ממילא כל מה שהאדם מרבה ללמוד תורה בעולם הזה אזי יתרבה שכרו לעולם הבא בגן עדן, ובצאתו מן העולם הזה יתן למיתן שכר כפי רבות תורתו, אבל אין לו עוד קווי שיתרבה שכרו יותר (הגם שבעולם הבא בגן עדן גם כן הנשמות לומדים תורה ומחדשים רזין דאורייתא, אין זוה תוספת שכרו, ויתרבה שלומדים בגן עדן בלא גוף של עולם העשיה הנה אדרבא זה הוא שכר הרוחני של הנשמות [ע"י תיקו"ז קא], וזכים לחוות בנועם י"ז זיו השכינה בהשגת רזין דאורייתא, ואין על ידי לימוד זה תוספת שכר בכל פעם, רק מה שלומד האדם בהיותו בגוף ניתוסף שכרו בכל פעם), ועל כן כל ימי חי האדם בעולם הזה נקרא מהלך, מה שאין כן בצאתו מן העולם הזה נשאר עומד, שאין לו עוד קווי שיתעלה במדרגה בכל פעם ויתוסף שכרו, רק כפי הנפסק עליו בעת צאתו בזה המעמד נשאר עומד.

והנה בגמרא [שבת נח:]: אמרו על הווג והעינבל (הוא פעמון שמקשקש ומשמיע קול) שהוא טמא היינו מקבל טומאה, ואפקא לה מן כל דבר אשר יבא באש [במדבר לא כג] אפילו דיבור יבא באש, רצ"ל אפילו כלי שאינו ראוי להשתמש רק לדיבור היינו שמשמיע קול, מיקרי כלי, ואמרו כשניטל הפנימי המקשקש החיצון טמא עדיין דעדיין כלי הוא, ואמרו בגמרא למאי חזי, ואמרו שם [נט א] (הוא ג"כ אליבא דר' יוחנן) לפי שמקנא שכן ראוי להקישו על גבי כלי חרס עיין שם ברש"י, ומיקרי עושה מעין מלאכתו הראשונה, הגם שעושה מלאכתו על ידי דבר אחר מיקרי עושה מעין מלאכתו כלי עליו, נמצא בבידן דידן, הנוף כל מה שמדבר בתורה בעולם הזה ע"י הנשמה הפנימית אשר בתוכו מוסיף אומץ בכל פעם, אבל כשניטל הפנימית שוב אינו ראוי לדיבור, והנה כשתלמידיו אומרים שמועות מפיו הנה שפתותיו דובבות ומיקרי עושה מעין מלאכתו הראשונה על ידי דבר אחר וכלי מיקרי, נמצא מיקרי בכל פעם שהגוף לומד ממש בדיבור בעולם הזה וניתוסף לו בכל פעם שכרו בעולם הבא ויתעלה בכל פעם רוחו ונשמתו בגן עדן, וזה הוא שנתחבט עליו דוד המלך ע"ה, אגורה באהלך עולמים, שיאמרו שמועות מפיו, (ולזה הקפיד מאד ר' יוחנן על שלא אמרו שמועות מפיו), וזה שהבטיח ליהושע בן יהוצדק ונתתי לך מהלכים (בעולם הבא היינו תלמידיך בעולם הזה שעדיין הם מהלכים נתתי אותם לך היינו גם אתה מהלך על ידם כשתהיה) בין העומדים האלה (אעפ"כ כשיאמרו תלמידיך המהלכים שמועות מפך תהיה גם אתה מהלך ונסוע ממדרגה למדרגה) הבן הדבר.

^{כב} דברי תורתו הם בחי' גופו כמבואר בבעש"ט עה"ת הנ"ל וכן מבואר לקמן בביאור הרב"ח שדברי תורתו הם ביתו ועיין תורה קצב ששכלו ודעתו ונשמתו בדברי תורתו ע"ש.

וצ"ע משמע שישק יעקב לרחל זה בחי' שחידש או תורה ומיד בכה שרוב הלומדים את התורה הזו לא יהיו הגונים ולכן לא יחזור גם אחר פטירתו להתחבר ברחל בבחי' שפתיו דובבות
וצ"ע האם הכוונה שכל תנא שמחדש תורה הוא בבחי' נושק ומשפיע לשכינה
והאם הכוונה שאח"כ כשלומד צדיק תחתון את החידוש הזה אזי הנשיקין שנעשים הם בחי' התעוררות של הנשיקין הראשונים שבשעת החידוש תורה

וזזה בחי' הכתוב בפרשת ויצא שכשהגיע יעקב לחרן וראה את רחל בת לבן (בראשית כט) וישק

יעקב לרחל, וישא קולו ויברך/לג'. פי' רש"י שצפה ברוח הקודש שאינה נכנסה ליד עמו

לקבורה דהיינו אע"פ שהרועים שהיו שם נדמה להם כמעשה של קל שבקלים, אבל האמת יעקב כלל לא התכווין לרחל הגשמית אלא ראה בה את פרצוף רחל (המבואר בכתבי האריז"ל) שהיא השכינה, וידע שגם הוא בעצמו בחי' פרצוף יעקב המבואר שם והתכווין לזיווג הנשיקין המבואר שם, ולא רק שלא היה בזה שום גשמיות, אלא עוד שזכה לרוח הקודש עי"ז וראה מה שיהיה לעתיד. עוד נראה שהנשיקין היה עי' בחי' שגזז מרחל שהיא בחי' השכינה חידוש הלכה/ל"ו כדלקמן.

ומבאר רבנו כיצד רמזו בזה עניין הנ"ל כי **רחל בחי' תורה שבע"פ, ל"ו שהוא כרחל לפני גוזזיה [ל"ז]** כלשון ישעיהו הנביא/ל"ח שלעתיד הגויים ישבחו את ישראל שהם כמו רחל דהיינו כבשה/ל"ט שמניחה לגזוז ממנה צמרה, ובתיקוני הזוהר/מ"ב נדרש פסוק זה לרמוז **שהכל** הלומדים אותה הם כמו **גוזזין ופוסקין**

ל"ג עיין ביאור הליקוטים בתחילת אות ד' מבאר את הפרשה הזו עפ"י לק"ה ראשית הגו ה' מוישק עד שיצא והוציא את כלל ישראל מלבן.

ל"ד גם בדפוס ותרלז - נכנסה, ומתורלו - נכנסת

ל"ה בראשית (כט יא) וישק יעקב לרחל וישא את קלו ויברך: (יב) ויגד יעקב לרחל פי אחי אביה הוא וכי בן רבקה הוא ותרץ ותגד לאביה: (יג) ויהי כשמע לבן את שמע יעקב בן אחותו ויחבק לו וינשק לו ויביאהו אל ביתו ויספר ללבן את כל הדברים האלה:
וצ"ע אולי וישא קולו או ויגד וכו' הם דברי חידוש הלכה שגזז ממנה אז והם הדברים ששמע לבן כמ"ש וישמע את שמע דהיינו ששמע את השמועה שאמר גם ויגד הוא לשון זיווג בחי' ברית כמבואר בתורה כ'. וכנ"ל שהגיוה מרחל היא בחי' שמשפיע לה, ועיין מגילה יג: וב"ב כג. - ויגד יעקב לרחל כי אחי אביה הוא וכי אחי אביה הוא והלא בן אחות אביה הוא אלא אמר לה מינסבא לי אמרה ליה אין מיהו אבא רמאה הוא ולא יכלת ליה אמר לה אחי אבא ברמאות אמרה ליה ומי שרי לצדיקי לסגויי ברמיותא אמר לה אין עם נבר תתבר ועם עקש תתפל. ואולי אפ"ל שכאן כשאמר כי אחי אביה הוא חידוש הלכה שמוטר לשקר לרמאי.

ל"ו גם בתורלו - שהוא, בדפוס ומתורלו - שהיא

ל"ז לשה"כ ישעיהו נג ד' ועיין תיקון כא דף מו.

ל"ח הפרק שם מדבר על זמן הגאולה שהגויים יתמחו שדווקא על העם הזה שהכירו אותו כשפל ביותר עליו נגלה ה' ית' בנסים גדולים כאלה, כי ישראל נדמו להם כיונק בוזי בלא תואר ולא הדר נבוה וחדל אישים וידוע חולי ונראה היה שהקב"ה מסתיר פניו מהם ועי"כ לא החשבנו את ישראל כי סברנו שהקב"ה מואס בהם. ועתה יתברר לנו שהאמת שרייקא הוא הנבחר וסובל מחטאינו ועי" סבלו נתכפר לנו. וטעם שטעינו כי היינו כצאן הזה שכשאחת סוטה מהדרך כולן טועות אחריה. ואנחנו עוד גרועים יותר שכולנו טעינו גם מעצמינו, ועל זה נתייסרו ישראל לכפר לנו. אבל ישראל היו מקבלים את העיניים בשתיקה כשה המובל לטבח וכבשה שגוזזים צמרה ממנה ששוקת ולא פותחת פיה להתלונן. וזהו - נגש והוא נענה ולא יפתח פיו כשה לטבח יובל וכרחל לפני גוזזיה נאלמה ולא יפתח פיו:

מצדודות דוד (ז) נגש והוא נענה - בעבור זה היה נלחץ לקחת עשרו או היה הוא נענה בעינוי הגוף אם דל הוא ואין ידו משגת. ולא יפתח פיו - להתלונן ולהתרעם על הדבר כי פחד פן יסיפו סרה. כשה לטבח יובל - והיה כשה המובא אל הטבח וכרחל העומדת לפני הגוזז צמרה שהרחל היא נאלמה ולא תצעק בקולה והשה לא יפתח פיו וכן לא התלונן המעונה הנמשל לשה המובל לטבח ולא התרעם המנוגש הנמשל לרחל הגוזזה:

ל"ט כמ"ש שאמר יעקב ללבן (בראשית לא לח) זה עשרים שנה אנכי עמך רחילך ועיך לא שיכלו. ועיין משנה ב"ק ט' א' - הגוזל עצים, ועשן בללים, צמר, ועשן בגדים, משלם בשעת הגזלה. גזל פרה מעברת, ויגד, רחל טעונה, וגזזה, משלם דמי פרה העומדת לילד, דמי רחל העומדת לגזוז. גזל פרה, ונתעברה אצלו ויגד, רחל, ונטענה אצלו וגזזה, משלם בשעת הגזלה. זה הפלל, כל הגזלנים משלמים בשעת הגזלה:

מ"ב תיקון כא דף מו. - דע שכל מקום שנזכר במאמרים הנכונים ענין "הלכה", הכונה על מאמר תנא או אמורא שש"ס שיש לפלפל בו להקשות ולהרץ, עד שיואלת ממנו הלכה פסוקה.

פסק אתקריאת השכינה נקראת פסק הלכה מפמה גוונין מכמה אופנים, אית בגי נשא דמשתדלין באורייתא דבעל פה לשמיה כי יש כני חלם שעוסקים בתורה שבעל פה לשמה, וכונתם לתקון השכינה הנקראת תורה שבעל פה, ואינן בעלי אומנות לגבה והם כמו בעלי אומנים הכונים אותה, (ס"ג הגר"ה) ופסקין בה אבנין שטרין ופלעין תקיפין ומוכנים בה אכנים כהרים וסלעים חזקים, ככחינת קול חוצה להבות אש, ור"ל שמקשים בתורה שבעל פה קושיות חזקות, ולבתר דפסקין לון ואחר שחלבו והקשו בה קושיות, מתקנין לון בכמה פרוקין מתקנים ומתקנים אותם ככמה תרופים, ועלייהו אתמר ועליהם נאמר אבנים שלמות בתנה ומפרש ועבדין בהון פמה בגנין למלקא ולמטרוניתא לדיירא בינייהו ועושים וכוונתם כהם כמה בנינים להמלך והמלכה דהיינו לזו"ו, שידורו כיניהם כסוד היחוד. (הגר"ה וכו')

ואית פסקות ויש פסקי הלכות שש"ס, דאינן לבושין דמטרוניתא שכהם מתקנים לבושים להמלכה שהיא המלכות, וחתכין לון לבמה שטרין ומוכנים אותם לכמה לדיים, ור"ל שמקשים בהם כמה קושיות, ולבתר מתקנין לון בכמה פרוקין ואחר כך מתקנים ומיישבים אותם ככמה תרופים, וכזה גורמים לאתחזקה בהון מטרוניתא קדם מלקא שהמלכות תמרהה מקושטת כעליות מ"ן לפני המלך ז"ל לטורח היחוד, בהחזא זמנא כחותו הזמן אומר ז"ל וראיתיה את המלכות מקושטת, לטורח עולם כני לזכור שיהיחד הכרית שהיא היסוד עם "עולם" שהיא המלכות, ואמר ואלין אינן לבושין דכהנא ואלו לבושי המלכות הם כנגד הלבושים של הכהן, דהיינו דאינן שהם ארבע בגדי לבן כנגד ד' אומיות השם הוי"ה, וארבע בגדי זהב כנגד ד' אומיות השם אל"ף, שמחידים את אלו השני שמות על ידי לימוד פסקי הלכות. (וי"מ וכו')

ואית פסקות ויש פסקי הלכות, מאלין מארי תריסין מאלו בעלי מלחמה המחזיקים במגוינים ומנחמים זה את זה בהלכה, דקא אתיין לבי מדרשא שכלים לכית המדרש ללחום כמלחמתה של תורה, דפסקין וחתכין בהון בלישנהון שפוסקים ומוכנים בהם כלשונם, דהיינו כלימודם וכפפולוס, דאינן פרומחין וסייפין שהם כרמחים וחרבות להרוג בהם את החיוניים, (ס"ג הגר"ה וכו' להלכה) ואלין אינן פרוקין תקיפין ואלו הם כפרקים חזקים הרוככים על סוסים, דמגיחין קרבא בימא ובקשתא שעושים מלחמה כים וכיכשה, ומפרש דאינן אורייתא דכתב שהם התורה שכתב שזו"ל שיש בו שני ספירות שהם סוד שבעה ימים, ואורייתא דבעל פה ותורה שבעל פה שכללכות שהיא כחיות יכשה, לנעל מהם כחות החיוניים המעכבים את יחודם. (וי"מ וכו')

ממנה הלכות כי בלימודם תורה שבע"פ מחדשים בה ומוציאים ממנה חדושי תורה שזה כמו גזיות הצמר מהכבשים/מ"א, **והם** החדושי תורה **נעשים לבושין** לתקן את המלכות ככלה לחתן כמבואר בתקוני הזהר הנ"ל, ומביא רבנו רביה לדברי התקונים הנ"ל שההלכות נעשים לבושין **כמ"ש (משלי כז) מ"ב** **כבשים ללבושין** הפשט שצמר הכבשים ממנו עושים לבושים ורבינו דורש כנ"ל שהצמר רמו להלכות שמוציא מתורה שבע"פ המכונה רחל דהיינו כבשה, והראיה שלבוש רומז להלכה **כמו שכתוב (ישעיה ג) מ"ג** **שמלה לך קצין תהיה לנו** שמלה לשון לבוש דהיינו הלכה כנ"ל כמבואר שם בדברי הנביא ישעיהו שיבוא יום שיחפשו מי שיוודע קצת הלכה כדי לעשותו מושל עליהם.

עתה יבאר מדוע בכה יעקב אבינו דווקא בשעה שנשק לרחל

כשארם כשר לומד תורת התנא, אזי התנא נושק אותו, והוא נושק התנא, וגורם תענוג גדול להתנא, כמ"ש שפתותיו דובבת מ"ד בקבר וכו' שפתותיו דייקא דהיינו נשיקין. **וזה בחי' וישק יעקב הוא התנא** צדיק עליון. **לרחל, היא התורה שבע"פ שחידש** הצדיק עליון, ע"י **שנשק ודיבק את רוחו, ברוח הקודש שבשכינה** דהיינו האופן שהתנא מחדש בתורה זה ע"י שמדבק רוחו ברוח הקדש שבשכינה, וכנ"ל (ע"פ ותוצא הארץ נפש חיה) שהחדוש הוא דבורו של התנא דהיינו רוח ממללא של הצדיק, בא מהתורה שבע"פ שהיא השכינה (בחי' לב עליון) שממנה גוזזים הלכות כנ"ל. **ויברך, ועל כן בכה יעקב כיון שצפה ברוח הקודש שלו, שהוציא מפיו, והכניס בתוך התורה שבע"פ** דהיינו כי החדוש שמחדש התנא הוא ע"י רוח הקדש (דהיינו תורה שבע"פ שממשיך מלב עליון בחי' שכינה מדברת מגורו כנ"ל) וכשמדבר אותו מכניסו למלכות פה תורה שבע"פ, נמצא שהחידוש של התנא הוא רוח הקדש שממשיך מלב עליון מבינה אל המלכות פה דהיינו לגילוי/מ"ה, וברוח הקדש הזו צפה **וראה שבגלות הזה** שבו אנו נמצאים/מ"ו כבר כמעט אלפים שנה דהיינו אחרי חורבן בית שני/מ"ו, **ע"פ הרוב**

עיין באר לחי רואי – פסק אתקריאת מכמה גוונים – עיין רע"מ פרשת צו דף כז: שהת"ח הלומדים תורה ומקשים קושיות ומתמצים הוא בדרך החייתיים האומנים העושים מלבושים להכלה לקשטה שמחתיבין ופסקין לה בכמה פסקות ולבחר מתקניין לון ומפיקין לון בכמה פרוקין כל אומן ואומן לפום אורחיה וכן הוא בלימוד התורה הקדושה.

עוד עיי"ש שמבאר שהג' סוגי אומנים המבוארים כאן הם לומדי המשנה להבין טעמיה ולתרץ הקושיות שבה והם בחי' בנאים שבונים בחי' בית לשכינה ויש לומדי הקבלה שהם בחי' חוטים המתקנים ד' בגדי כלה כנגד ד' אותיות הוי"ה ויש המפללים בתורה שבע"פ שהם בחי' לוחמים הלוחמים ומכניעים את הקליפות בחי' שומרי בית המלך והכל נצרך לבית המלך עיין בבאלי"ר בפנים כמה מראי מקומות בזה בענין זה ואני קצרתי מאד וצ"ע אולי אפשר לרמוז בסוג השלישי שמכונים פרשים על סוסים למה שנוכר לקמן בביאור הרב"ח ענין שפתיו דובבות שזה בחי' חיבור הסוס ורוכבו וצ"ע

מ"א עיין לק"ה ראשית הגז הלכה ה' מבואר שגיות הכבשים כפשוטו הוא גם בחי' גיות הלכות מהשכינה ולכן ניתן דייקא לכהן איש החסד כדי שיהיה בבחי' לימוד לשמה להטות לימין של תורה כי דייקא בכבשים יש חשש נטיה לשמאל כי כתוב בהן שמעשירות את בעליהן הרי שהן מצד עצמן בחי' עשירות שהוא בשמאל ולכן דייקא בזמן גיות הצאן היה העימות עם לבן שאז ברח ממנו יעקב וכן לדוד עם נבל שהוא לגול לבן היה דייקא בזמן גיות הצאן וכן בכל דור ע"י הלימוד דייקא נעשה פה ללבן לדבר נגד הצדיק הדור. ועיין עוד שם הלכה ב עפ"י תורה נד והלכה ג' עפ"י תורה ז תניא

מ"ב משלי כז (כו) כְּבָשִׁים לְלְבוּשָׁה וּמְחִיר שָׂדֶה עֲתוּדִים:

מצודות דוד – (כו) כבשים – גיות הכבשים יהיה לצורך מלבושך והעתודים יהיו לך בערך שדה כי כמו תבואת השדה נקצרת בכל שנה ושנה והארץ לעולם עומדת כן גיות העתודים תתמיד והעתודים קיימים ומעברין נקבותיהם ומולידים ולדות הרבה ואף המה קיימים לבעליהם:

מ"ג ישעיהו ג' (ו) כִּי יִתְפַּשׂ אִישׁ בְּאָהֳיוּ בֵּית אָבִיו שְׂמֹלֶה לְכַּח קָצִין תִּהְיֶה לָנוּ וְהַמְכָּשֶׁלֶה הַזֶּאת תַּחַת יָדָךְ: (ז) יֵשָׂא בַיּוֹם הַהוּא לְאָמֹר לֹא אָהֳיָה חֶבֶשׁ וּבְבִיתִי אֵין לָחֶם וְאֵין שְׂמֹלֶה לֹא תִשְׁמַנִּי קָצִין עִם:

פרש"י – (ו) כי יתפש איש באחיו – כאשר יתפש איש בבית אביו לאמר עשיר אתה בתורה ומחזורת היא בידך כשמלה. קצין תהיה לנו – ותלמדנו. והמכשלה הזאת – שאנו נכשלים בה באיסור או בהיתר בטומאה או בטהרה תחת ידיך הוא שאתה יודע להורות לנו, דבר אחר שמלה לך להלביש ערום והמכשלה (פיילנצ"א בלע"ז) מחסרוננו שאני מחוסר לחם תחת ידיך להספיקני ולכך קצין תהיה לנו והוא משיב בביתי אין לחם ואין שמלה ומה טיבי לקצין:

(ז) ישא ביום ההוא – אין ישא אלא לשון שבועה הוא ישבע להם לא אהיה חובש לא אהיה מחובשי בית המדרש ובביתי אין לחם ושמלה אין בידי לא טעם משנה ולא טעם אגדה, דבר אחר לפי פשוטו לא אהיה חובש לא אהיה שופט שהוא חובש את הנונים בבית הסוהר:

מ"ד בדפ"ר ותקפא – דובבת, בתולד ומתולד – דובבות

מ"ה וכשהוא כתוב בספר האותיות שבסר הן בחי' קסטא דחיותא דהיינו בחי' קבר הצדיק, וכשלומד הלמדן את החידוש אזי נמשך לקסטא דחיותא זו רוח התנא ונעשה בחי' דובבות שפתיו בקבר שעי"ו הוא כמו חי בשני עולמים כנ"ל. ומובא שהבעש"ט למד בזהר וצפה על ידי ברוח הקדש ונראה דהיינו רוח הקדש שהכניס התנא במלכות פה כנ"ל ונשאר רושם וקיסטא דחיותא מהרוח הקדש הזו, וצדיק יכול לעורר אותה ביותר ולצפות בה למרחוק.

מ"ו נ"ל כיון שנקט רבינו הגלות הזה הוי כמורה באצבע על עכשיו. אבל צ"ע בזה. כי מצינו שחלקו על משה רבינו וביוזו אותו רבים ולמדנים גדולים, ומסתמא היה כמבואר כאן שמצאו ערמוניות בתורתו כנ"ל, אמנם באמת בעקבתא דמשיחא גברה הסתרה ונתמעט הדעת מאד ורבים גדולים שלומדים בלא דעת כמו שכותב המהר"ח בהקמה לשער ההקדמה בתחילת ע"ח, וצ"ע.

מ"ז זה היה בשנת ב' אלפים קפ"ה וחורבן בית שני היה בשנת ג' אלפים תתכ"ח. נמצא שיעקב אבינו בכה מה שיהיה בגלות שתיהיה אחרי אלף שש מאות ארבעים ושלש שנים.

הלומדים אינם הגונים/מ"ח, נמצא שע"י למודם שילמדו, לא תכנס רוח הקודש של רחל, דהיינו של תורה שבע"פ שחידש התנא, לקבורה דהיינו לגופו שהם דברי תורתו, ועי"ז גורם שאין שפתותיו דובבת^{מט} בקבר, כי אין זיווג נשיקין הנ"ל ע"י לימודו של רשע, ועל ידי זה שצפה יעקב כל זה ויבך על גלותו/ג'. אולי אפ"ל עפ"י הנ"ל, שבכה בפרט על החידוש הזה שעכשיו גזו שמותר לשקר לרמאי ובכה על זה שהתלמידים שאינם הגונים ילמדו מכאן לשקר גם במקום שאסור ועיין ספר המידות מהבל פיו של השקרן נברא היצד"ר.

ועוד/נ"א, שלפעמים הלמדן אומר איזה חידוש בשם עצמו, ולא בשם התנא, נמצא שע"י אינו נכנס עם התנא לקבורה אפילו ע"י מי ששומע את החידוש הזה מהלמדן, כי אין הלמדן אומר בשם אומרו [נב]/ג"ג ואזי נשכח מהעולם שחידוש זה נתחדש ע"י התנא ושום אדם לא אומר בשם אומרו :

אות ב

רבינו מבאר כאן שיש בתורת הצדיק בחי' פושעים יכשלו במ וצ"ע דאיתא בתורה ז' שדברי הצדיק כלה זרע קדש משמע בלא שמאל וכן מבואר בתורה קצב שתורתו בלא תערובת כלל ועיין לקמן אות ג' שרק נראה בתורתו משמעות ערמומיות ולא שבאמת יש בה וצ"ע שהרי לקמן מבאר שהפילו את התנא ללימוד שלא לשמה ועי"ז נעשה בה שמאל וצ"ל שלא הפילו ממש אלא לבחי' נדמה והתחשי" ע"י מדמה פגום נתפס לנדמה דווקא דהיינו לערמה שהיא משכן החכמה דהיינו חיצוניות.

ואם יקשה לך, הלא תיכף כשלומד הלמדן החידוש של הצדיק היה לו לחזור בתשובה/נ"ד, ואיך מניח התורה שבע"פ את הלמדן לילך ברשעתו: תשובה ע"ז רמוז בתורה, בהכתוב ויגד יעקב לרחל, כי אחי אביה הוא, וכי בן רבקה הוא. פירוש, בשעה שהגיד הצדיק התורה שבע"פ, הגיד אותה בבחינות (הושע יד)/נ"ה כי ישרים דרכי ה' צדיקים ילכו במ, ופושעים יכשלו במ דהיינו אע"פ שהיא דרך ישרה

^{מח} כמבואר בהקדמת המהר"ח לשער ההקדמות ונדפס בתחילת העץ חיים שתמה מדוע מתארכת הגלות והבין הטעם כיון שרוב הלומדים ואפילו ראשי ישיבות לומדים לכבוד עצמם וכו' עי"ש.

^{מט} בדפוס ותקופה - דובבת, בתולד ומתולד - דובבות

^נ צ"ע מדוע גלותו לכאורה צ"ל גלותה. ואולי כי גלותה ממנו היא גם גלותו ממנה.

^{נא} צ"ע מאי ועוד הרי כיון שנערתות נשיקות שונא לכן אין זיווג נשיקין וממילא כבר לא דובבות שפתיו בקבר ואיזה חסרון נוסף יש במה שלא אומר בשם אומרו. ואולי רוצה הכוונה כי אם היה אומר בשם אומרו אזי אע"פ שבעצמו לא היה גורם לשפתותיו דובבות אבל מי שהיה שומע ממנו ואומר בשם אומרו היה כן גורם לשפתותיו של הצדיק דובבות בקבר וע"י שלא אמר בשם אומרו אזי נמנע מהצדיק גם זה.

^{נב} * עיין סנהדרין ז': [גם עיין תורה קמה ויבמות צו ובכורות לא, גם עיין מגילה טו. וסוף מסכת כלה, וספר חרדים פרק מז א', וב"ק צו: ד"ה לא תחליף גברא, שו"ת חת"ס או"ח קסד, ועיין יומא טו. ר"י בשם חר דבי רבי ינאי, (דעת הנצי"ב ועוד ששפתיו דובבות שייך גם בצדיק חן] מה שמצאתי בשם הנצי"ב ששפתותיו דובבות בקבר שייך גם בצדיק חזי עיין לעיל ד"ה ואפילו צדיקים שכבר הלכו לעולמם עיין מה שכתבתי בזה בהערה שם.

^{נג} סנהדרין ז': -מן הכתובים דכתיב וחכך כיון הטוב הולך לדודי למישרים דובב שפתי ישנים ודילמא רחושי מרחשן שפוטתיה בעלמא כרבי יוחנן דאמר רבי יוחנן משום רבי שמעון בן יהוצדק כל מי שנאמר הלה בשמו בעולם הזה שפתותיו דובבות בקבר שנאמר דובב שפתי ישנים עד שאמר להם מקרא זה אשר נשבע ה' לאבותיכם לתת להם לכם לא נאמר אלא להם מיכן לתחיית המתים מן התורה

פרש"י - דובב - פרונימי"ש בלעז, כלומר נעות ומתנודדות שפתי ישני עפר, מכלל שיחיו:

מרחשן שפוטתיה בעלמא - שפתותיהן נעות מעט בתוך הקבר אבל אין חיו ויוצאין לאויר העולם, וכו' יוחנן וכו':

וצ"ע הלשון ביבמות צו שאומרים דבר שמועה מפיו וכן הלשון בבכורות לא

^{נד} עיין לקוטי עצות תשובה אות יא שם הלשון מה שיש כמה לומדים תורה הרבה ואינם חוזרים בתשובה ואדרבה חולקים על הצדיקים זה מחמת וכו'. וצ"ע מה שכתב שיש כמה משמע שהם מועטים ואילו לעיל בתחילת התורה אמר שעפי רוב הלומדים חולקים על הצדיקים. ונראה לחלק ששם אמר שמכלל החולקים על הצדיקים אזי הלומדים הם הרוב אבל כאן אומר שמכלל הלומדים תורה רק מייעוט נעשה רשע שחולק על הצדיקים.

^{נה} הושע יד (י) מי חכם ויבן אלה נבון וידעם כי ישרים דרכי יקוק וצדיקים ילכו במ ופושעים יכשלו במ:

ועיין מלבי"ם - מי חכם. החכמה היא המקובלת, והבינה היא מה שאדם מוציא דבר מתוך דבר, ויכול האדם להבין מתוך בינתו גם בדברים שאין לו קבלה מרבתי, כמו ההיקשים השכליים שיעשה האדם עפ"י הדברים הבנויים על המושכלות ראשונות והמוחשיות, אמנם בדבר שאין לשכל מבוא בהם, כמו לדעת הנגות ה' והשגחתו וכל עניני האלהות א"א שבינם האדם משכל אם לא יש לו הקדמות מקובלות שקבל בדרכי החכמה כמו הפנת התוריות והאמונות שקבל מפי הנביאים, ואז יוכל להבין דבר מתוך דבר מדברים שקבל בחקי החכמה, וז"ש מי חכם ויבן את אלה. וכבר התבאר אצלנו שאין על חקי החכמה מופתי הדעת, כי גדר הדעת הוא דבר שיש לו בו ידיעה ברורה, כמו דברים שהשיג בחושי, אבל חוקי החכמה לא ידעם מעצמו רק מי שהוא נבון וחקר בחקי החכמה להבין דבר מתוך דבר הוא יגיע במ לכלל דעת שידע ידיעה ברורה, ועי"א נבון וידעם והוא כי ישרים דרכי ה', שכל התלונות שמתלוננים על ההשגחה ממה שראים צדיק ורע לו ורשע וטוב לו שידמה לנו רוע הסדר בהנהגה ושאיין השגחה ושכר ועונש, מי שהוא מקובל בחקי החכמה שה' משגיח ושדרכיו טוב וחסד ורחמים או יבין וידע שדרכי ה' מצד עצמם המה ישרים, ושרוע הסדר הנדמה לנו הוא מצד המונהגים, שהפושעים יכשלו בהדרכים הישרים מצד שלא ייטיבו צעדיהם בדרך הישר ובכ"ז אין חסרון בהדרך, רק בהחלבים שאינם מישרים צעדיהם ללכת בדרכי ישר, אבל הצדיקים הם ילכו ולא יכשלו, ואמר זה נגד המתלוננים על הגלות ועל עונשי ה' את עמו שנראה כאילו עזבם אל המקרה וההפקר, שהחכמים והמבינים ידעו שהכל הוא בהשגחה ודרכי ה' ישרים צדיק וישר הוא:

באמת הפושע נכשל בה במכשולות שנדמה לו¹⁰. וזה רמוז בדרשת חז"ל על הפסוק **כי אחי אביה הוא** דהיינו **ברמאות** [1], דהיינו **בבחי' ופושעים יכשלו במ**. וזה הכוונה **וכי בן רבקה הוא** דהיינו **הכשירה, וזה בחי' צדיקים ילכו בה**¹¹:

ולא די בזה אלא עוד, ותרץ ותגד לאביה, היינו זאת הבחי' של ופושעים יכשלו בה¹²:
בא לו ללמדן בנקל יותר, כי חכמת התורה מלובשת בערמה כמ"ש חז"ל (סוטה כא ע"ב) / אני חכמה שכנתי ערמה [13]. נמצא **כי כשאדם לומד תורה נכנס בו ערמימיות**¹⁴ היא כח החשיבה מגושם שיש באדם לחשוב ולתכנן כמה מהלכים קדימה, וכח חשיבה זה מפותח ביותר אצל הרמאים כי רמאות א"א אלא ע"י שתחילה מראה עצמו שהכל בסדר ורק כמה מהלכים אח"כ מכשיל את האדם ברמאותו. וכשאדם לומד תורה מתחזק אצלו כח הזה לחשוב ולתכנן כמה מהלכים קדימה, וזה צורך גדול בלימוד התורה, אבל מי שלא חפץ לשוב ע"י התורה אזי כח זה נהפך אצלו לרעה כי נעשה מוכשר עוד יותר לרמאות, ועל כן היצה"ר לרמאות מתגבר אצלו. וכשהוא ת"ח אזי עוד יותר יודע להוכיח מהגמ' ופוסקים רשעות הצדיק ולדבר עתק בגאווה ובוז על הצדיק בתקיפות יותר שגם זה מתכוננת הערמוניות לשון ערימה¹⁵. ועיין לעיל בתחילת התורה הארכנו בזה¹⁶. וזה שכתוב **ותרץ**, הוא רמוז לזה שהשמאל שבתורה בא לו בנקל **כאדם שרץ במהירות ובנקל** ואע"פ שבאמת תורת התנא היא כולה רק כשרות ואילו הערמוניות שבה היא שנדמה ע"י שניתן מקום לסבול שני משמעות כמבואר לקמן, אעפ"כ הנדמה

¹⁰ לכאורה צ"ע כי לפי רבינו לצורך הפרנסה דרכי ה' יש בהם כבר סיבת מכשול מצד עצמם ולכאורה אין זה יושר.

ונראה לתרץ שיש שני סוגי יושר דהיינו שהאמת לאמיתה היא שרק הדרך להקב"ה היא הישרה אבל יש עוד סוג יושר והוא שהיושר מחייב בחירה ובבחירה אזי היושר הוא שיהיו שתי דרכים שוות דהיינו שהחילוק הוא שדרך היושר האמיתי היא בעצמה מוליכה את הולך בה ישר אבל דרך היושר של הבחירה היא שהאדם ההולך הוא זה שצריך לשמור על היושר ואעפ"כ מפלאי הבחירה היא שהקב"ה עשה גם את דרך הבחירה ישרה לגמרי ורק הכניס בה דמיון כאילו יש עוד דרך והבחירה היא להתפתות או לא לדמיון הזה.

¹¹ פרש"י בראשית כס יב ומגילה יג: וב"ב קכג.

¹² בדפדפ"ר ובתקפא – בה בתולד ומתולד – במ (ועיין תורה לו דן נ: ודף נא. גם שם גרס בה במקום במ ושם בתולד לא תיקון)

¹³ בדפדפ"ר ובתקפא – בה בתולד ומתולד – במ

¹⁴ סוטה דף כא: אומר בן עזאי חייב אדם ללמד את וכו' ר' אליעזר אומר כל המלמד את בתו תורה מלמדה תיפלות: תיפלות ס"ד אלא אימא כאילו למדה תיפלות. א"ר אבהו מאי טעמא דר"א דכתיב אני חכמה שכנתי ערמה כיון שנכנסה באדם נכנסה עמו ערמונית.

ורבנן האי אני חכמה מאי עבדי ליה מיבעי ליה לכדברי יוסי בר' חנינא דא"ר יוסי בר' חנינא אין דברי תורה מתקיימין אלא במי שמעמיד עצמו ערום עליון שנאמר אני חכמה שכנתי ערמה א"ר יוחנן אין דברי תורה מתקיימין אלא במי שמשים עצמו כמי שאינו שנאמר והחכמה מאין תמצא: פרש"י – כאילו – שמתוכה היא מבינה ערמונית ועושה דבריה בהצנע:

הביאור נראה דלקמן שטעם שלמדן נעשה ערמוני להרע כיון שלומד בלא דעת וכ"ש אשה שמצד טבעה דעתה קלה. ודווקא כגון גמרא אוסר ללמדן ששם יש ערמוניות לצורך הלימוד אבל תורה שצריכות ללמוד אין בה חשש זה.

¹⁵ משלי ה יב

¹⁶ צ"ע דלקמן באות ג' מבאר שהמכשול הוא השמאל שיש בתורה מחמת שהפילו את התנא למעט מהמעט של לימוד שלא לשמה לצורך הפרנסה לעולם, וכאן מבואר שהוא מחמת שהחכמה שוכנת בערמה. משמע שאם לא היה שמאל בתורה אזי היא לא הייתה שוכנת בערמה. ויש לומר כי אם לא היה שמאל בתורה אזי הייתה נתפסת בלא טורח ובלא קושיא ואזי לא היה צריך ערמה כי הערמה היא הכח לעמוד ולהיות מאן דאמר המבאר דברי תורה אבל כל הצורך לתרץ קושיות ולבאר מעצמי זה רק בגלל שיש שמאל בתורה. וכן מבואר גם בלק"ה תלמוד תורה ג' ג'.

¹⁷ שמעתי מהריצ"ח (83 צ"ב) שערמה גם לשון ערימה כמ"ש נערמו מים נצבו כל נד והתרגום חכימו מיא נמצא שדייקא מים שטבעם התמטרות והגררות נהפכו בכח התקיפות שלמדו מיוסף הצדיק שלא נגרר אחר תאותו (כדאיתא במדרש "הים ראה וינס" דהיינו שראה את "יונס יוסף") וזה בחי' שכח הערמה נכנס במים ונעשה בהם תקיפות ועו נצבו כמו נד. וזה ענין התקיפות שיש לערמוני לעמוד ולחרף צדיקים ולדבר עליהם עתק בגאווה ובוז.

¹⁸ ואני מוסיף כאן עוד מה שלא הבאנו לעיל. עיין ספורנו על הפסוק "והנחש היה ערום" ז"ל "כי כח הדמיוני המוביל תמונת התענוגים אל הכח המתאוה היה חזק בהם יותר מבשאר החיות כאמרם ז"ל כל הגדול מחבירו יצרו גדול". משמע מדבריו שהערמוניות הוא מדמה שאינו מבורר וע"י שנתפס לחיצוניות נעשה מוביל אל כח המתאוה תאוה גשמית ומואס בשכל.

עוד עיין סוטה דף כא: היכי דמי רשע ערום?

אמר רבי יוחנן זה המטעים דבריו לדיין קודם שיבא בעל דין חברו פקטי – למשקצנו כלל הדין שעי זכותו לנצו של זה קשן לסלקו והכי ערמונו

ר' אבהו אומר זה הנותן דינר לפני להשלים לו מאתים וזו דתנן מי שיש לו מאתים וזו לא יטול לקט שכחה ופאה ומעשר עני היה לו מאתים חסר דינר אפילו אלף נותנין לו כאחת הרי זה יטול

רבי אסי אמר רבי יוחנן זה המשיא עצה למכור בנכסים מועטין דאמר רבי אסי א"ר יוחנן יתומים שקדמו ומכרו בנכסים מועטין מה שמכרו מכרו.

אבי אמר זה המשיא עצה למכור בנכסים כרבן שמעון בן גמליאל דתניא נכסי לך ואחריך לפלוני וירד הראשון ומכר ואכל השני מוציא מיד הלוקחות דברי רבי רבן שמעון בן גמליאל אומר אין לשני אלא מה ששייר ראשון רב יוסף בר חמא אמר רב ששת זה המכריע אחרים באורחותיו פקטי – המכריע אחרים באורחותיו – לאו ועשו כמוני ולטו דלכתי לא נחמו זה אלא להלכות עלמו כחסידי צעני הנחיות ואין תוטו כבו אלא שלא ילקחו אחיו לנזק צמעותיו:

רבי זריקא אמר רב הונא זה המיקל לעצמו ומחמיר לאחרים

עולא אמר זה שקרא ושנה ולא שימש תלמידי חכמים:

יש כאן שבע דעות מהו רשע ערום, חמש ראשונות הן שמתכנן רשע וכנ"ל בביאור המלבי"ם וצ"ע ב' אחרונים מדוע נקרא ערום גם צ"ע לשון ערום דהיינו הקשר בין ערמה לערום שפי' מופשט מלבוש

הזה הוא טוב ומסתיר את הכשרות לפושעים שהולכים אחר המדמה. וזהו **ותגד לאביה** דהיינו **שהתורה** בחי' רחל **הוא** ס"ה **מגדת להלמדן** בחי' לכן אביה/ס"ו **ערמימיות** דהיינו שבנקל בא ונדמה לו להלמדן שלומד בלא דעת/ס"ז, כאילו גם התנא אמר תורתו בערמומיות. ס"ח **(וזהו ותרג' ותגד) לאביה** דהיינו **שהערמימיות בא בנקל ובמהירות יותר לאדם.**

כי זה הכלל תמיד **הקדושה צריך סיוע מלעילא/ס"ט, כמ"ש (ע"א נ"ה.)** **הבא לטהר מסייעין לו** ועל כן צריך להמתין כמבואר בתורה ו', על כן הלומד בדעת דהיינו שרוצה ע"י הלימוד לחזור בתשובה צריך התמדה ועקשנות עד שיזכה לסייעתא דשמיא. **אבל** הלומד בלא דעת דהיינו בלא כוונה לחזור בתשובה אזי **הערמימיות/ע"ב** דהיינו שכל להיות ערמומי, זה כוונת הגמ' **פותחין**, דהיינו כמו שפרשו התוס' על גמרא זו בשבת קד/ע"ג **יש לו פתחים הרבה/ע"ד (ע"ה)** לצאת בהם מהקדושה אל הטומאה **ובא לו בנקל [ע"ו]** ובמהירות:

אות ג

ואם יקשה לך, אם התנא היה צדיק גמור, איך בא זה הדבר, שאומר תורתו שיכול לסבול/ע"ו שני משמעות דהיינו שבאמת תורתו כולה רק טוב אבל היא סובלת בתוכה גם אפשרות לדמות כאילו יש בה משמעות רע, **משמעות טוב, דהיינו צדיקים ילכו במ** דהיינו שהלומד לשם שמים כדי לחזור בתשובה מוצא בה דרך תשובה, **ומשמעות להיפוך, דהיינו ופושעים יכשלו במ** דהיינו שהלומד בלא דעת אלא להתייהר ולקנטר נדמה לו שיש בה ערמומיות ועקמומיות. **אבל דע, שהתנא היה צדיק גמור, ותורתו זכה מבלי פסולת** כמבואר בתורה ו' עצת הצדיק כלה זרע אמת, ובתורה קצב הדבור שיוצא מפי הצדיק הוא רק אמת ואין בו שום תערובת. **ומה שנראה** דהיינו שרק נראה ונדמה למי שהמדמה שלו פגום ונתפס תמיד לחיצוניות ולכן רואה **בה משמעו' ערמימיות/ע"ח,**

ס"ה גם בדפוס - הוא, ובתולד ותולדו - היא

ס"ז צ"ע באיזה בחי' לבד מהפשט לכן הוא אבי רחל

ס"ט מדכתיב פושעים יכשלו בה משמע שהם כבר פושעים קודם שנכשלו וצ"ע שכאן משמע שהערמומיות שבתורה היא שגורמת להם. גם צ"ע דמשמע לקמן שהערמומיות היא השמאל שבתורה שיתבאר לקמן באות ג' וצ"ע כי השמאל הוא בחי' לימוד שלא לשמה ואילו הערמומיות היא החריפות לרמאות, ונראה לבאר שהשמאל דהיינו הלומד שלא לשמה הוא שגרם לתורה שלא תיהיה באה בשפע השגה אלא בדרך של עבודה קשה ללבן סוגיא ע"י קושיא ותירוץ (שזה בחי' הכאת הצור של משה כמבואר בלק"ה ת"ת ג' ע"ש) ועל כן ההכרח שהיא תתלבש בתוך ערמומיות שהיא הכלי לליבון סוגיא. אלא שפושעים שאינם חפצים בלימוד עמ"נ לשוב בתשובה הם יכשלו בערמומיות שנעשית אצלם כלי לרמאות, ותקיפות לבנות את הצדיק.

ס"ח הוספת מורנית בתקפא, ואינו בלוח השמטות מדפוס

ס"ט אולי מזה נשתלשל בגשמיות שנקל יותר ליפול מלעלות כי לרדת עוזרת משיכת הארציות

ע' ובתורה ט' ציין ליומא לה ובתורה קיב גם למנחות כט: ועיין גם שבת קד:

ע"א עבודה זרה דף נה. - אמר ליה רבא בר רב יצחק לרב יהודה האיכא בית עבודת כוכבים באתרין דכי מצטריך עלמא למטרא מתחזי להו בחלמא ואמר להו שחטו לי גברא ואיתי מטרא שחטו לה גברא ואני מטרא אמר ליה השתא אי הוי שכיבנא לא אמרי לכו הא מלחא דאמר רב מאי דכתיב אשר חלק ה' אלהיך אותם לכל העמים מלמד שהחליקן בדברים כדי לטורדן מן העולם והיינו דאמר ריש לקיש מאי דכתיב אם ללצים הוא יליץ ולענוים יתן חן בא לטמא פותחין לו בא לטהר מסייעין אותו:

ע"ב אבל ערמומיות פותחין לו - גרסת הגמ' הבא לטמא פותחין לו, ורבנו נקט ערמימיות לומר שהיא הטומאה

ע"ג שבת דף קד. ומאי טעמא כרעיה דקו"ף תלויה דאי הדר ביה ליעייל וליעול בהך מסייע ליה לריש לקיש דאמר ריש לקיש מאי דכתיב אם ללצים הוא יליץ ולענוים יתן חן בא לטמא פותחין לו בא לטהר מסייעים אותו.

ועי"ש תוספות - אית דגרסי בא לטמא פותחין לו - כלומר יש לו פתחים ליכנס. בא לטהר מסייעין אותו שפותחין לו פתח ליכנס והיינו דומיא דלעיל דשביק ליה פתח ליכנס. ולהנהו דגרסי בא לטמא פותחין לו צריך לומר דמסייעין אותו הוי טפי מפותחין:

ע"ד צ"ע מה הרבותא בהרבה פותחין הרי הרוצה לצאת יוצא מאחד וא"צ הרבה כדי לצאת. ונראה הכוונה להרבה תירוצים יש לו להתיר לעצמו הטומאה.

ע"ה עיין שבת קד. תוס' ד"ה אית [פרסד רמונים שער כב פ"ד] [ועיין תורה ט' ותורה קיב שם כתב רבינו יש לי פתחין הרבה]

ע"ו עיין זוהר ח"ב קכח: לטומאה א"צ השתדלות אבל לטהרה צריך הרבה וכולי האי ואולי

ע"ז יכול לסבול שני משמעות, פירוש שאע"פ שלקמן מבאר שהצדיק נפל לשגיאה דקה של לימוד שלא לשמה כדי להמשיך פרנסה לעולם ועי"ז נעשה בחי' שמאל בתורתו, אין הכוונה, שמאל ממש, כי באמת אין בדברי הצדיק שום עקמומיות כמבואר לקמן ולא שום תערובת כלל כמבואר בתורה קצב וכולה זרע אמת כמבואר בתורה ו', ולכן נקט לשון שאמר תורתו באופן שיכול לסבול משמעות כאילו יש בה עקמומיות, ולקמן נקט לשון שנראה בה משמעות ערמומיות, והכוונה, שבאמת אין בה שום עקמומיות ורק ללמדן רשע שהוא קליפת נגה וע"י שהמדמה שלו פגום נמשך לראות הכל דבר את החיצוניות, לכן גם בתורה של הצדיק רואה את החיצוניות דהיינו את משכן החכמה ולא את החכמה, וכמ"ש אני חכמה שכנתי ערמה, דהיינו שחכמת התורה הזכה שוכנת בתוך דמיון של ערמה, שע"ז יש מקום לרשע שיהיה נדמה לו שיש בה ערמוניות. וזה בחי' שבבריאת העולם צמצם אלוקותו ועשה חלל פנוי ובו ברא עולם, ובאמת החלל הוא רק דמיון, שנתן מקום לטעות ולחשוב שיש איהו מקום שאין בו אלוקותו האין סופית. ואיש ישראלי צריך להסתכל בשכל והפנימיות שבכל דבר ולראות את החכמה שבו ולהתעלם מהחיצוניות המלבשת אותו כמבואר בתחילת הספר בתורה א'.

ע"ח גם בדפוס ותולד - ערמימיות. בתולד - לא ברור, ומתורצו - ערמוניות

הסיבה לזה שיש אפשרות כזו בתורה של הצדיק זה, כי כל העולם מקבלים פרנסתם משמאלה של התורה/ע"ט, כמ"ש (משלי ג')/פ משמאלה עושר וכבוד/פא [פ] ואע"פ שמבואר בגמ' שבת סג:א/י שכ"ש שבימינה יש עושר וכבוד. וקשה אם כן למה צריך הצדיק ליפול כחוט השערה לבחינת שמאלה, בשביל להמשיך עושר וכבוד, ביאר הפל"ח אות ג'/י שעתה בגלות שליטת עשו דהיינו השמאל לכן ההכרח לקבל מהשמאל. עוד עי"ש אות ה'/י שכדי שיתגשם השפע לעשירות גשמי/י מוכרח שיהיה שמאל בתורה (כי ממנה כל השפע לעולם). **בשביל זה, נפל ולקמן (בביאור הרב"ח) יתבאר שמשמים**

ע"ט עיין לק"ה ת"ת ד' ה' (מועתק לקמן)

פ משלי ג' (טו) יקרה היא מפנינים (מפנינים) וְכָל חַפְצֵיךָ לֹא יִשׁוּוּ בָּהּ: (טז) אַרְךָ יָמִים בְּיָמֶינָהּ בְּשִׂמְאֹלָהּ עֹשֶׂר וְכָבוֹד: (יז) דְּרָכֶיךָ דַּרְכֵי נְעָם וְכָל נְתִיבוֹתֶיךָ שְׁלוֹם:

רש"י - (טו) בימינה - למימינים בה ועוסקים בה לשמה אורך ימים וכ"ש עושר וכבוד ולמשמאלים בה שעוסקי בה שלא לשמה מ"מ עושר וכבוד יש:

פא אע"פ דאיתא באבות איהו עשיר השמח בחלקו וכן כבוד יש בצד הקדושה כבוד אלקים כמבואר בתורה ו', אבל כאן כיון שמדבר בשמאלה של תורה ולצורך פרנסה מוכרח שהכוונה לעושר גשמי וכבוד מלכים.

צ"ע בשלמא עושר היינו פרנסה אבל כבוד מה צורך בו עד שמשמים מפילין את התנא לשמאל כדי להביאו לעולם. וצ"ל שעיקר הכוונה הוא העושר וכיון שיש שמאל לצורך הפרנסה אזי הכבוד ממילא בא עימו כיון שגם הוא בשמאל כמ"ש בפסוק.

עיין הגר"א על הפסוק הזה שמהתורה מקבל כל אדם את חפצו הלומד לשמה היינו הרוצה אורך ימים היינו עוה"ב מקבל, והלומד שלא לשמה היינו שרוצה כבוד ועושר מקבל.

פב עיין בבא בתרא כה: שבת סג. ועיין פל"ח אות ג'

פג וכן פריש"י על הפסוק ומקורו בשבת סג. אמר רבא בר רב שיאל ואמרי לה אמר רב יוסף בר חמא אמר רב ששת מאי דכתיב אורך ימים בבימינה בשמאלה עושר וכבוד אלא בימינה ארך ימים איכא עושר וכבוד ליכא אלא למימינין בה אורך ימים איכא וכל שכן עושר וכבוד למשמאלים בה עושר וכבוד איכא אורך ימים ליכא.

פרש"י - למימינין - של תורה, שמפשפשין טעמיהן בדקדוק ובוררין, כימין המיומנת למלאכה:

עושר וכבוד ליכא - בתמיהה כיון דאיכא אורך ימים, כל שכן עושר וכבוד: צ"ע מועד הוא ק"ו, ומסתמא כיון שצריך פרנסה שאם אין קמה אין תורה, וכבוד היינו כבוד אלקים ולא כבוד מלכים, אמנם צ"ע כי כבוד אלקים הוא צימין ולא צשמאל.

למשמאלין בה - שאין יגיעים בה כל צרכן, אי נמי מימינין בה עוסקין לשמה, משמאלים שלא לשמה:

צ"ע לפיכך לאשון לימין זוכים רק ציגיעה גדולה להבין הסוגיא, ולפיכך שני האיגעה היא לטוין לשם שמים.

עיין **לקוטי הלכות** שכותב שהיגיעה היא כדי ללמוד לשמה דהיינו שהשמאל שבתורה הוא הגורם שלא ללמוד לשמה

לק"ה תלמוד תורה הלכה ג אות ב - ועי"כ אסור לקבל שכר על לימוד התורה כי צריך לעמוד בתורה ביגיעה גדולה כשרו"ל אדם כי ימות באוהל אין התורה מתקיימת אלא במי שממית עצמו עליה. וכמ"ש אם בחקותי תלכו ע"מ שתהי' עמלים בתורה, עמלים דייקא ועיקר העמל והיגיעה שצריכין לעמוד ולהתייגע הרבה בתורה הוא רק בשביל לברר עסק התורה שיהי' הלימוד לשמה לעשות נחת רוח ליוצרו ית' ולא יהי' לימודו ח"ו בשביל תועלת עצמו להתייחר ולקנטר ח"ו. ולא יעשם עטרה להתגדל בהם ולא קרדום לחפור בה וכו' (אבות פ"ה).. וכו' עי"ש באריכות.

פד **ותירץ הפל"ח** - ושמעתי מפי אדוני אבי זקני ז"ל (וכי אהן הכז של נסלנ) שהקשה זאת לפני רבינו ז"ל, וגם אמר על זה תירוץ לפני רבינו ז"ל וקלטיה רבינו ז"ל, אך שכחתי כל הענין ולכאורה נראה לעניות דעתי שהתירוץ על זה מבואר בדברי רבינו ז"ל באות זה אחר כך במה שכתב ויספר לו את הדברים האלה, פירש רש"י שלא בא אלא מתוך אונס אחיו ושנטל ממנו ממונו וכו', פירש שלא בא לבחי' הזאת שיסבול תורתו משמעות ערמימות אלא מתוך אונס אחיו, ושנטל ממנו ממונו כדי בשמאלה עושר וכבוד, ולכאורה תיבת מתוך אונס אחיו אינו מבואר כלל, אך הענין הוא כי עכשיו בומן הגלות בזמן התגברות שליטת עשו וכו', הם נוטלין כל השפע וישראל ניוונין רק מתמצית כמבואר בזה"ק, ועיקר אחיותם הוא מסטרא דשמאלה כידוע ועל כן אי אפשר עכשיו להמשיך שפע עושר וכבוד, רק משמאלה של תורה ולא מימינה (והדבר מובן ממילא קצת ואי אפשר להאריך בזה), וזה מודוקק בדבריהם ז"ל שלא בא אלא מתוך אונס אחיו ושנטל ממנו ממונו, היינו שנטל הוא כל השפע שלו, ובשביל זה מוכרח הצדיק עכשיו ליפול קצת לבחינת שמאלה דייקא, בכדי להמשיך משם שפע גשמיות של עושר וכבוד.

עוד שם באות ד' מבאר יותר - ויש עוד סמך וסעד לדברינו אלה ממה שאמר רבינו ז"ל, (בשיחות הר"ן אות ד') שמיום שחרב בית המקדש נפל העשירות בעמקי הקליפות, בבחינת תורד פלאים אותיות אלפים וכו', ועל כן קשה לאיש כשר באמת שיהיה לו עשירות גדול מאלפים הרבה מזומנים וכו' והביא שם מה שאמר זקינו הקדוש וכו' מוהר"ר נחמן ז"ל על מאמר רז"ל כל שכן עושר וכבוד, ואמר ר' נחמן ז"ל שהוא רק כל שכן, אבל לא בפירוש, כי אף על פי שהוא כל שכן אין להם מזומנים וכו'. מבואר להדיא שאף על פי שבוודאי גם בימינה כל שכן דאיכא עושר וכבוד, אף על פי כן עכשיו שנפל העשירות קשה מאוד שיהיה להמימינים בה גם עשירות רב מזומן. אם כן יש לומר שמפני כך מוכרח הצדיק עכשיו ליפול לבחינת שמאלה דייקא בכדי להמשיך עושר וכבוד לישראל במזומן קצת גם כן כנ"ל:

פה עיין פל"ח אות ה' - לבאר הדברים ביותר קצת, נראה על פי מה שהביא רבינו ז"ל במאמר לשמש סימן מ"ט, כי באורייתא של עכשיו יש ימין ושמאל ובשמאלה עושר וכבוד, אבל בעתיקא לית שמאל ולית עושר תמן (ועיין אידרא נשא דף קכ"ט לית שמאלה בהאי עתיקא סתימאה כולא ימינה וכו') ולכאורה גם שם יש להקשות כנ"ל, הא גם בימינה כל שכן דאיכא עושר וכבוד אך המובן משם הוא כי אף על פי שבוודאי יכולין להמשיך משם שפע גשמיות במכל שכן, אך הווכה למדריגת ימין אינו עולה על מחשבתו כלל שיהיה חפץ בשפע גשמיות, מאחר שיכול להמשיך משם שפע רוחניות של אורך ימים, שאין להשפע גשמיות שום ערך כלל כנגד אור השפע רוחניות, על כן הוא ממשיך משם רק שפע רוחניות, וגם השפע גשמיות של עושר וכבוד מחליף שם על שפע רוחניות וגם זה מובן בדברי רבינו ז"ל בכמה מקומות במאמר צוית צדק סימן כ"ג ובמאמר סוד כוונת המילה סימן ס"ג ובסימן ר"מ ד"ה כל השפעות ועל כן מוכרח הצדיק ליפול כחוט השערה לבחינת שמאלה, בכדי להמשיך משם שפע גשמיות כנ"ל ועיין בליקוטי הלכות הלכות תלמוד תורה הלכה ג' מבאר שם, שעיקר שורש השפע של עשירות ופרנסה נמשך גם כן רק מבחינת עתיקא שנקרא מולא ששם כולא ימינה כנ"ל, אך שם כולא חד ואין בהשפע שום ציור כלל, וגם שפע העשירות הוא רק אור צח ומצוחצח, ולמטה כשנמשך השפע לימין ולשמאל או נצטייר השפע בשמאל לעשירות ופרנסה, ומזמת זה צריך הצדיק ליפול לבחינת שמאלה בכדי לצייר השפע שם לעשירות אבל אז כשנפול לבחינת שמאל תוכל הסטרא אחרא להתגבר חס ושלו, ולהתאחו בהשפע ולהמשיך לעצמם כל השפע חס ושלו, על כן צריך לחזור תיכף משמאל לימין ולאכללא שמאל בימינה, ואז ממשיך הפרנסה לעולם בקדושה גדולה ע"ש שהאריך בזה בדברים נפלאים:

פז ג"ל כוונתו שזה שעצמו שליטת עשו מה שבני אדם חפצים בגשמיות אבל כשאין שליטה לעשו אזי העושר הוא כחז"ל אוהו עשיר השמח בחלקו דהיינו מדת ההסתפקות, שמקבלים מהתורה (עיין תורה נד אות ג' [דף סא טו טור ב]).

מפילין את התנא בשעת אמירת תורתו, לאיזה שגיאה דקה כחוט השערה [פ] של בחי' לימוד שלא לשמה/פ"ו, דהיינו לבחי' שמאלה. [צ] כדי שעי"ז/צ"א בחי' שמאלה, יקבל שפע ופרנסתו לעולם בפשטות הכוונה שע"י השמאל שבתורה יושפע פרנסה גשמית לעולם, וכן מועתק בפל"ח כמבואר בהערות הרב קרמר, [צב]/צ"ג אבל לשון רבנו משמע שתחילה השפע בא לשמאל ועי"ז לעולם ועיין בפל"ח אות ה' כי השפע בשרשו הוא רוחניות במקום שאין שם שמאל ובהשתלשלות להתגשם בעוה"ז צריך תחילה להורידו לבחי' שמאל ולהמשיך להם עושר וכבוד/צ"ד מהשמאל, כמ"ש

¹⁹ לשה"כ שופטים כ' ו' עפרש"י שם

^{פח} כמבואר בפל"ח אות ח' שהכוונה שמשמים מפילין במחשבת הצדיק להקשות אם בשמאלה עושר וכבוד כ"ש בימינה כמבואר קושיא זו בגמ' שבת טג. אבל הצדיק בעצמו לא חפץ כלל בזה אלא רק בבחי' אורך ימים בימינה. עי"ש בפל"ח.

וצ"ע מדוע צריך להפיל את המיימנים שבה לשמאל הרי יש משמאלין בה שמהם יש מספיק פרנסה וצ"ע איך מועיל שלא להמשיך פרנסה הרי כל שפע הבא מלמעלה הוא ע"י עלית מ"ן ואיזה מ"ן הם כשלומד שלא לשמה התירוץ מבואר בלק"ה ת"ת ג' אות ד ואתה שבאמת משמאלה לגמרי אין פרנסה כלל ולא כמו שנראה בפשטות מופשט הפסוק עי"ש ועיין תורה ב' תנינא אות ג' שע"י הלכות שמחדשים הת"ח נמשך חסד ועי"ז השלמת חסרון הממון לתמכי אורייתא וא"כ משמע שמדימין נמשך הממון ואולי מכאן ראייה שדווקא שמאל של המיימנים ממנו נמשך ממון לעולם

ועיין תורה כג ובלק"ה שם מדוע לתאוות ממון צריך לצעוק קמ קלין כפול מכל לידה ומבאר כי שורש הממון בעתיק ותחילה צריך להמשיך בימין ואח"כ מימין לשמאל וא"כ צ"ע איך משמאלה עושר וכבוד איך השמאל מגיע לעתיק ונראה לתרץ דהתם מדבר בממון כשר שבא עם המוחין שלו בבחי' איזהו בחי' השמאל אבל ממון של שמאלה של תורה הוא בחי' יש עושר השמור לרעתו בחי' ממון חסר שיש לו מנה רוצה מאתים

^{פט} ועיין תורה קנט שתורה לשמה כראוי עולה למעלה ונעשה ממנה שפע גשמיות ורוחניות, כי כח האש שבה עולה להחיות עולמות עליונים וכח המים שבה יורד להחיות עוה"ז בפרנסה. אבל תורה שלא לשמה לא עולה כלל אלא נעשה מהאש ומים שבה טל ומתפור בזה העולם ונעשה ממנו ג' דברים לפי ג' מדרגות בני"א – לצדיקים טל תורה חידושי תורה ולבינונים חידוש חשק לתורה ולמי שלא קשור לתורה נעשה אצלו חשק לטל מלאכות.

וצ"ע א"כ האם כח המים בתורה הוא בחי' ההפלה לשמאל או שיש כאן בחי' אחרת דלכאורה כח המים ואש שיש בתורה זה בעצם התורה שכתוב הלא כה דברי כאש וכתוב שנמשלה למים שיודת למקום נמוך במי שמשפיל עצמו וצ"ע דמשמע שם שכח המים לבדו ממשיך פרנסה לעולם ואילו בלק"ה ת"ת ג' אות ד' ה' מבואר שזו עבודה קשה מאד שרק צדיקים גדולים יכולים לעמוד בה להמשיך הפרנסה מהשמאל עי"ש.

^צ * כדי שעי"ו יקבל שפע ופרנסה כך מועתק בפל"ח

^{צא} לשון רבנו צ"ע דלכאורה תיבת זה מיותרת.

^{צב} לק"ה ת"ת ג' ד'

^{צג} עיין פרפראות לחכמה אות ה' – אך לבאר הדברים ביותר קצת, נראה על פי מה שהביא רבינו ז"ל במאמר לשמש סימן מ"ט, כי באורייתא של עכשיו יש ימין ושמאל ובשמאלה עושר וכבוד, אבל בעתיקא לית שמאל ולית עושר תמן (ועיין אידרא נשא דף קכ"ט לית שמאלה בהאי עתיקא סתימאה כולא ימינה וכו') ולכאורה גם שם יש להקשות כנ"ל, הא גם בימינא כל שכן דאיכא עושר וכבוד אך המובן משם הוא כי אף על פי שבוודאי יכולין להמשיך משם שפע גשמיות במכל שכן, אך הווכה למדריגת ימין אינו עולה על מחשבתו כלל שיהיה חפץ בשפע גשמיות, מאחר שיכול להמשיך משם שפע רוחניות של אורך ימים, שאין להשפע גשמיות שום ערך כלל כנגד אור השפע רוחניות, על כן הוא ממשיך משם רק שפע רוחניות, וגם השפע גשמיות של עושר וכבוד מחליף שם על שפע רוחניות וגם זה מובן בדברי רבינו ז"ל בכמה מקומות במאמר תורה כ"ג ותורה סג ובתורה ר"מ ד"ה ח השפעות, ועל כן מוכרח הצדיק ליפול לחוש השערה לבחינת שמאלה, בכדי להמשיך משם שפע גשמיות כנ"ל. ועיין בליקוטי הלכות שער ע"ב מבאר שם, שעיקר כוח השפע של עשירות ופרנסה נמשך גם כן רק מבחינת עתיקא שנקרא מזולא ששם כולא ימינא כנ"ל, אך שם כולא חד ואין בהשפע שום ציור כלל, וגם שפע העשירות הוא רק אור צח ומצוחצח, ולמטה כשנמשך השפע לימין ולשמאל או נצטייר השפע בשמאל לעשירות ופרנסה, ומחמת זה צריך הצדיק ליפול לבחינת שמאלה בכדי לצייר השפע שם לעשירות אבל או כשנופל לבחינת שמאל תוכל הסטרא אחרא להתגבר חס ושולום, ולהתאחו בהשפע ולהמשיך לעצמם כל השפע חס ושולום, על כן צריך לחזור תיכף משמאל לימין ולאכלאל שמאל בימינא, ואז ממשיך הפרנסה לעולם בקדושה גדולה ע"ש שהאריך בזה בדברים נפלאים:

^{צד} עיין לק"ה ת"ת הלכה ג' סוף אות ד' ואתה ה' מבאר איך הצדיק ממשיך פרנסה מהשמאל כי בשמאל לגמרי אין פרנסה ועוד הרי כתוב שמווני תלוי במזל וכתוב שפרנסה קשה כקריעת ים סוף

לק"ה ת"ת ג' סוף אות ד' – פי באמת אף על פי שהפרנסה נמשך מבחינת שמאלה אף על פי כן אי אפשר להמשיך הפרנסה פי אם כשנוכלל שמאל בימין. שמשם נמשכין כל ההשפעות מכלליית שמאלה בימינא כידוע, פי כשנופל חס ושולום, לבחינת שמאל לגמרי בודאי לא יהיה לו פרנסה כלל, פי משמאל אחיות הסטרא אחרא, שהוא אלקים אחרים שעל ידם נתעבב השפע, כמו שכתוב, וסרתם ועבדתם אלקים אחרים ועצר את השמים ולא יהיה מטר וכו'. פי אין צריך לפל לבחינת שמאל רק לציר השפע שם, כי שם נצטייר השפע העליונה שאין בה שום ציור. נצטיירת שם לבחינת עשירות ופרנסה, אצל אחר כך צריך תכף לחזור לימין ולכלל שמאל בימין כדי שייכל להמשיך העשירות והפרנסה לעולם, פי עקר הפרנסה על ידי ימין, שהוא בחינת חסד, כמו שכתוב, (תהלים קלו) נתן להם לכל בשר פי לעולם חסדו:

שם אות ה' – וזהו מה שאמרו רבותינו זכרונם לברכה, בני חיי ומוזני לאו בזכותא תליא מלתא פי אם במזל תליא מלתא. ואיתא בזהר הקדוש, דהיינו במזל העליון שהוא בחינת עתיקא שם תלויים המוונות. ולכאורה קשה הלא עקר המוונות והפרנסה הוא משמאל, בחינת משמאלה עשר וכבוד כנ"ל. ואיך אמר כאן שהמוונות ממזל העליון, שהוא עתיקא, הלא שם אין שום שמאל כלל. וכמו שאיתא בזהר הקדוש האי עתיקא כלל ימינא לית שמאל לית עשר תמן. ואיך אמר כאן שהמוונות והעשירות משם דיקא? אף אמת עקר שרש השפע של עשירות ופרנסה הוא רק שם בבחינת עתיקא שהוא מזל, אצל שם בשרשו אין שרש לקרותו בשם עשירות, כי שם כלל ימין ושם השפע הקדשה כלל חד ואין בה שום ציור. ושם גם השפע של עשירות הוא רק תורה אור צח ומצוחצח. ולמטה כשנמשך השפע און כשנמשך השפע לימין ולשמאל און נצטייר השפע בשמאל לעשירות ופרנסה. ומחמת זה צריך הצדיק לפל לבחינת שמאל בשביל פרנסה, אצל תכף כשיפול לבחינת שמאל תוכל הסטרא אחרא להתגבר ונתאחו בו חס ושולום. ואין זה לא יתקיים בידו, כי הוא המסית הוא המקטרג וכו', כי אחר כך ישללו הם בעצמם השפע ממנו ולא יאשר בידו מאומה. בבחינת וסרתם וכו'. ועצר את השמים וכו' בבחינת (קהלת א) מה יתרון לאדם בכל עמלו שעמלו תחת השמש, דהיינו תלפי התורה, כמו שפרש רש"י שם, הינו כשאינו עוסק לשמא. וכונתו בתורה בשביל הנאת עצמו באשר בא בן ילק ומואומה לא ישא בעמלו ומה יתרון לו שיעמלו לרוח, פי העמל שעמל בתורה שלא לשמה לא די שלא יבה לכתרה של תורה. גם לפרנסה לא יבה וכל ימיו כעס ומכאובים, כי נאשר הפרנסה אצלם חס ושולום, ומואומה לא ישא בעמלו כנ"ל. ואם יעסק בתורה רק לשמה בלי שום שגיאה אפלו ידקח מה הדיקה גם בן לא יהיה לו פרנסה, כי עקר הפרנסה משמאלה.

ועל כן באמת קשה מאד להשיג פרנסה בבחינת קשין מוונותיו כקריעת ים סוף כנ"ל. ועל כן אי אפשר להשיג ולהמשיך פרנסה דקדשה לעולם. פי אם כשהוא צדיק גדול כל כך עד שייכול לעלות עד עתיקא קדישא, שהוא בחינת המזל העליון ששם שרש כל ההשפעות כנ"ל. ושם כלל ימינא ואין שם שום חלוק בין ימין לשמאל וזה הצדיק שזוכה לבחינה זו הוא יכול להכלל שמאל בימין, פי אף על פי שהוא נופל לשמאל הוא יודע שבאמת גם השמאל הוא ימין, פי הוא יודע שרש ימין ושמאל בשרשם שהוא עתיקא. ששם כלל חד כלל ימינא. ושם עקר שרש ההשפעה. ועל כן זה הצדיק אינו יורד לשמאל כי אם לציר השפע שם לעשירות, אצל אחר כך תכף הוא חוזר משמאל לימין וכלל שמאל בימין וממשיך תורה ופרנסה לעולם בקדושה גדולה, פי הוא

משמאלה עושר וכבוד וכל השפע לעולם הוא ע"י התורה, לכן רק ע"י שיש בחי' שמאל בתורה אפשר שימשך לעולם שפע גשמי.

אבל מצד התנא, אין נפתל ועקש נצ"ח/צ"א דהיינו שאין בתורתו שום עקמומיות ותערובת. ועל כן הרוצה ללמוד בדעת ולחזור בתשובה ע"י לימודו צריך לגרום זיווג רוח ברוח עם התנא שחדש את התורה וע"ז צריך הלמדן לידע קודם לימודו, שבשעה שיושב ללמוד, הצדיק שבג"ע ציית לקליה נצ"ח מקשיב לקול לימודו, כמ"ש (שיר השירים ח') היושבת בגנים חברים מקשיבים לקולך נצ"ח דהיינו כנסת ישראל היושבת ולומדת תורה אזי צדיקים שבגן עדן מקשיבים/צ"א לקול הלימוד (וכמו בא בזוהר לך לך דף צב ע"א) ק"ו דהיינו מיד כשלומד הלמדן פסק של התנא אזי התנא מקשיב לקולו, כי להקשיב תמיד התנא מקשיב, אבל רק כשלומד לשם שמים וגם אומר הפסק בשם אומרו, ומקשר עצמו לצדיק הזה (כמבואר לקמן) א"א אזי בא ונושק עימו ומאיר לו כיצד לשוב בתשובה, כפי שיתבאר לקמן, לכן טוב/ק"ו דהיינו שחשוב מאד שיידע הלמדן מי חדש פסק זה ויאמר אותו בשם אומרו (ק"א). **וזה ויהי**

מוציא כל העשירות משמאל ליימין. בבחינת אחריו בן יצאו ברכש גדול. וכמו שכתוב, אם בחקתי תלכו. על מנת שתהיו עמלים בתורה. עמלים דיקא כנ"ל לעמל לברך ולגרש אציות הקלפות הנאחזין בשמאל מן העסק התורה וכו' כנ"ל, אזי ונתתי גשמיכם בעתם, כי עקר הפרנסה על ידי זה כנ"ל: וזהו שנקרא בקריעת ים סוף, מה תצעק אלי. ואיתא בזהר הקדוש, בעתיקא תליא מלתא, הינו שאי אפשר לזכות לקריעת ים סוף, דהיינו לעבר ים החכמה בשלום ולהמשיך פרנסה. בחינת קשין מוונותיו וכו' ולהציל מן המים הידונים שהם הקלפות והפניות כי אם על ידי בחינת עתיקא שהוא כלא ימינא. שעל ידי זה נכלל שמאל ביימין, שעל ידי זה זוכין לפרנסה דקדושה שהוא בחינת קריעת ים סוף כנ"ל.
צ"ח לשה"כ משלי ח' ח'

צ"ח משלי פרק ח (ח) בצדק כל אמרי פי אין בהם נפתל ועקש:

פרש"י וכן המצודות ציון (ח) נפתל – עקמומיות כמו ועם עקש תפתל (תהלים י"ח): והגר"א פירש שבתורה אין ערוב דברים זרים עי"ש.

צ"ח עיין לקוטי עצות תלמוד תורה אות יג שגם צריך לקשר את עצמו עם התנא או הצדיק שחדש וגילה זאת התורה שלומד.

צ"ח צ"ע פשט הפסוק שהיושבת בגנים היא כנסת ישראל היושבת בגן התורה ולומדת ואילו לפי רבינו שהצדיק עליון בג"ע מקשיב לקולה משמע שהפסיק אחרי היושבת ורוצה לומר כשכנסת ישראל יושבת, דהיינו לומדת, אזי בגנים מקשיבים לקולה.

ואפשר שכוונת רבנו במה שהביא פסוק זה רק ללמוד ממנו שתנא מקשיב לקולו אבל היושבת בגנים מדובר בלמדן וכמבואר בתורה ח' אות ז' שכתוב בתקוני-זהר (תקוני י"ד, כ"ט): 'גן-דא אורייתא', פי התורה נקראת גן, ונשמות יש"אל המענינים ומבינים בהתורה הם בחינת עשבים ודשאין דאתרביאו בגן ומאין הם גדלים? הוא ממעין, דא חכמה, פמו שכתוב (שיר- השירים ד): "מעין גנים" ומהיכן מקבלין החכמה והשכל שהוא בחינת המעין? הוא מהתפלה,

צ"ח צ"ע כי בזהר משמע שדווקא בחצות מקשיבים ולפי רבנו משמע שמקשיבים תמיד. גם בזהר משמע שמקשיבים לכל תורה ואילו לפי רבינו כל צדיק מקשיב למי שלומד תורתו דייקא. ואולי באמת מחצות מקשיבים לכולם ותמיד מקשיבים ללומד תורתם ודווקא כשמזכיר שם, ואזי בא ורוחם נעשה נשיקין ומאירים כיצד לחדש ימיו ולשוב בתשובה כפי שיתבאר לקמן.

ק' זהר לך לך דף צב. וזיאוור המתוק מדג – בפלגות ליליא כד צפורין הם המלאכים מתערין סטרא דצפון אתער ברוחא קם בקיומיה שרביטא דבסטר דרום ובטש בההוא רוחא ושכיך ואתבסם, כדן אתער קב"ה בנמוסוי לאשתעשעא עם צדיקא בגנתא דעדן, אזי מתעורר הקב"ה לנהוג כנהגה להשתעשע עם האלקים בג"ע כי אין לו מנוח כביכול מעצמו על חרבו בית המקדש כי אם כשהוא משתעשע עם נשמותיהם של האלקים (ולפי האר"ל ענין השתעשע הוא סוד היחוד של יעקב ולאה שזמרת לילה) בההוא שעתא זכאה חולקיה דבר נש דקאים לאשתעשעא באורייתא כי עי"ש מתחבר עם האלקים שבג"ע כלותו ששעשע, דהא קב"ה וכל צדיקא המקדש מלך ביאר שכאן הכוונה לזעיר (יעקב) ורחל שאין להם יחוד אז, יורדים לבריא לג"ע עליון לשמוע קול העוסקים בתורה אחר חצות דבגנתא דעדן כלהו צייתין לקליה מלאך נלמד שצריך לעסוק בתורה כלילה בקול רם, הה"ד (שיר ח יג) היושבת בגנים חברים מקשיבים לקולך השמיעני שחלמל בקול רם, ולא עוד אלא דקב"ה משיך עליה חד חוטא דחסד כיוס ונגסם כו כלי להיות נשמר בעולם הזה, למהוי (ד"א ל"ג תדיר) נטיר בעלמא, דהא עלאין ותתאין נטירין ליה, הדא הוא דכתיב (תהלים מב ט) יומם יצוה יהו"ה חסדו ובלילה שירה עמי. דהיינו שהקב"ה אומר ע"י ששירי עימי אזי כיוס אמשיך עליו חוט של חסד א"ר חזקיה, כל מאן דאשתדל בהאי שעתא באורייתא, ודאי אית ליה חולקא תדיר בעלמא דאתי, כולה לומר אפילו צעורו צעורו? (וענין מה שאמרו חז"ל בנסות יז. עולמן תלמה בחיך).

אמר רבי יוסי שאל את רבי חזקיה מאי טעמא תדיר, צליה אופו ויבן שיט לו חלק צעורו צעורו צעורו. א"ל רבי חזקיה הכי אוליפנא, דכל פלגות ליליא כד קב"ה אתער בגנתא דעדן, כל אינון נטיען דגנתא הו"ק של המלכות אשתקין יתיר דהיינו יותר ממה שמקבלים מ"ק ד"א מההוא נחלא דאקרי [דף צב:] נחל קדומים מלך אצח נחל עדנים מלך אמל דלא פסקן מימיו לעלמין דהיינו אורי"ל ללא מתפרסין לעולם, כביכול ההוא דקאים ואשתדל באורייתא, כאילו ההוא נחלא אתרק על רישיה ואשקי ליה בגו אינון נטיען דבגנתא דעדן, דהיינו שהוא הראשון צעורו? המקבל את השפע העליון וממנו נשפעים כל התחתונים. (אמר רבי יוסי) ולא עוד אלא הואיל וכלהו צדיקא דבגו גנתא דעדן צייתין ליה, חולקא שויין ליה בההוא שקיו דנחלא, אשתכח דאית ליה חולקא תדיר בעלמא דאתי.

ק"א לקמן בריש דף טז: עה"פ עצמי ובשרי אתה דהיינו שיתקשר הלמדן עם התנא בהתקשרות גדול. וכן מבואר בליקוטי עצות תלמוד תורה אות יג. ומאי התקשרות עיין תורה ד' שהיא בחי' הסתכלות ועיין תורה קצב שצריך לצייר בדעתו דמות הצדיק ועיין תורה קלה שהתקשרות היא שיאהב את הצדיק. וכלל נ"ל לשון התקשרות מלשון קשר וחיבור דהיינו שירגיש קשור ומחובר לצדיק, בקשר עין השכל וקשר אהבה.

ק"ב כן לשון מוהר"ן בהשמטה, וצ"ע מדוע רק טוב הרי כשלא אומר בשם אומרו גורם צער לצדיק העליון ולא דובבות שפתיו בקבר כנ"ל בסוף אות א'.

ק"ג ובוהר פנחס יג. ובשביל זה טוב ללמוד פוסק עם באר הגולה כדי להזכיר שם התנא או הפוסק שחידש זה הדין כדי לדבק רוחו ברוחו של זה הצדיק שחידש זה הדין וכנ"ל עיין שיחות הר"ן ע'

הוספה זו כתב מוהר"ן בלוח ההשטות דפרי' ובתפא לא העתיקה אבל הביאה בליקוטי עצות תלמוד תורה אות טז. ומתולו הועתק כהערה למטה בהמשך למי' בוהר פנחס הנ"ל. ובתולד לא העתיקה כלל בתולד ריחו, בלוח השמטות דפרי' ומתצדו - רוחו

בתולד - לדבק ריחו, בלוח השמטות דפרי' ומתצדו - רוחו
בלוח השמטות דפרי' - שחידש זה הדין כמבואר שם ע"ש, מתולדו - שחידש הדין וכנ"ל.
צ"ע כי רוב באר הגולה הם שמות ספרים ולא מחברים וצ"ל שלפי הספר ידע המחבר ויאמר שמו בפיו. וצ"ע כי רוב הספרים שמביא הם כגון טור וש"ע שלא חידשו הדין אלא רק הכריעו כמו מי לפסוק. ועיין לעיל שיש בזה מחלוקת אם גם שפתי הומא בשם אמרו דובבות דעת החיד"א שכן עי"ש. אבל מרבינו משמע שלא וכמבואר בתורה קמה שאפילו כשמזכירו בכינוי לא מועיל. ולפ"ו צ"ע מה שאנו מזכירים מחברים על שם ספרם כגון החפץ חיים וחזו"א.

כשמוע לבן את שמע יעקב בן אחותו, היינו כשהלמדן יודע שמע יעקב, דהיינו שיעקב הוא בן אחותו, דהיינו בחי' כשרות, דהיינו שלמד ואמר זאת התורה בכשרות לשמה, ויעקב היינו התנא ציית לקליה : אזי וירץ לקראתו, ומחבק ומנשק לו התנא ללמדן/ק"י.
היינו שע"י לימודו של הלמדן, אזי מתדבק רוח התנא ברוחו של הלמדן, זה בחי' נשיקין: ועי"ז ויבא ק"י לשון הפסוק ויביאהו אל ביתו, דהיינו שמביא הלמדן את רוח התנא לתוך התורה שלומד עכשיו, כי שם ביתו/ק"י, כמ"ש [ק"י] תוצא הארץ נפש חיה שנתבאר לעיל באות ב' שרוח ממללא של הצדיק עליון היינו נפש חיה באה מתורה שבע"פ, דהיינו מארץ העליונה שהיא לב עליון שרש ביאורי התורה בבניה עילאה כמבואר גם בתורה כ', נמצא שביתו של רוח של הצדיק הוא בתורה שבע"פ שחידש שהרי משם היא באה (ועי"ש שביארנו שחידוש אמיתי של תנא הוא בחי' רוח ממללא חדשה שמשגר הקב"ה בפיו בבחי' שכינה מדברת מגרונו וכמבואר בתורה יא שתורה אמיתית יש לה כלי דיבור מיוחדים שהתנאי להם היא שפלות ושלימות בכבוד שמים).

וכשהלמדן לומד בכשרות אזי מתקיים בו בחי' **ויספר ללבן, דהיינו שיעקב סיפר ללבן, ויספר לשון ספיר ואור.** דהיינו שרוח התנא מאיר להלמדן, ומבאר לו את הדברים האלה, פירש"י ק"י שלא בא אלא מתוך אונס אחיו דהיינו ק"ט שנטל ממנו ממונו. פי' שרוח התנא מודיע להלמדן, שלא בא התנא לבחי' הזאת, שיסבול תורתו משמעות ערמימיות כנ"ל שהסיבה שנראה ונדמה למי שלומד בלא דעת שיש בה ערמומיות, אין זה אלא מתוך אונס אחיו/ק"י שנטל ממנו עפ"י הפשט הכוונה לעשו שללח את בנו אליפו להרוג את יעקב וכיון שיעקב גידל אותו ריחם עליו והסכים רק לקחת כל ממונו שיתקיים בו העני חשוב כמת. ורבנו מבאר שרשב"ח רמו בזה הסיבה שנדמה שיש שמאל וערמומיות בתורה של התנא זה רק מאונס בני עשו שעכשיו בגלות הם נוטלין השפע גשמיות וישראל נזונין רק מהתמצית שנשאר, וכיון שאחיותם היא בשמאל לכן א"א להמשיך היום בגלות שפע גשמי אלא ע"י שיש שמאל בתורה, לכן מפילין את התנא לבחי' שמאל כדי שיהיה בשמאלה עושר וכבוד, דהיינו כדי להמשיך להם שפע גשמיות. ואזי כשידע הלמדן כל זה, יאמר לבן אך עצמי ובשרי אתה,

ק"י כך נ"ל פשוט שאע"פ שהפשט בתורה מדובר בלבן רבנו דורש דקאי על יעקב התנא. ולפ"ז יבואר היטב מדוע שינה רבינו בהמשך וגרס ויבא במקום ויביאהו כי מדובר ביעקב שבא ולא בלבן שהביא את יעקב כפי הפשט.

ק"י גם בדפוס ותלד - ויבא ומתלד - ויביאהו (כלשון הפסוק וצ"ע נ"ל ששעה בזה המגיה ובכוונה שינה רבנו מלשון הפסוק)

ק"י כנ"ל בבעש"ט עה"ת פרשת שלח אות א' שהתנא כביכול קבור בדברי תורתו שהם בחי' קברו. עי"ש. עוד אולי רומז רבנו למבואר בחו"ל שתלמיד חכמים נקראים בנאים כמ"ש אל תקרי בניך אלא בוניך וכן במשנה מקוואות פ"ט משנה ו רבב חוצץ בבגד הבנאים לרבי יוסי אפילו רק מצד אחד ופירש הרע"ב בנאים הם הת"ח שעוסקים בבניינו של עולם

ק"י בראשית א' כד

ק"י מתרצו - פרש"י

ק"י בתלדו - ושנטל

ק"י עיין פל"ח אות ג' - מה שפירש שלא בא לבחי' הזאת שיסבול תורתו משמעות ערמימיות אלא מתוך אונס אחיו, ושנטל ממנו ממונו כדי בשמאלה עושר וכבוד, לכאורה תיבת מתוך אונס אחיו אינו מבואר כלל. אך הענין הוא כי עכשיו בזמן הגלות בזמן התגברות שליטת עשו וכו', הם נוטלין כל השפע וישראל נזונין רק מתמצית כמבואר בזה"ק, ועיקר אחיותם הוא מסטרא דשמאלה כידוע ועל כן אי אפשר עכשיו להמשיך שפע עושר וכבוד, רק משמאלה של תורה ולא מימינה (והדבר מובן ממילא קצת ואי אפשר להאריך בזה). וזה מדוקדק בדבריהם ז"ל שלא בא אלא מתוך אונס אחיו ושנטל ממנו ממונו, היינו שנטל הוא כל השפע שלו, ובשביל זה מוכרח הצדיק עכשיו ליפול קצת לבחינת שמאלה דייקא, בכדי להמשיך משם שפע גשמיות של עושר וכבוד. ועיין שם את ד' שמבאר יותר והעתקנו זאת לעיל.

דהיינו שיתקשר הלמדן עם התנא בהתקשרות גדול. וישב עמו חדש ימים, דהיינו ויתיישב בדבר עם רוח התנא, איך לחזור בתשובה [א] / [ב], לחדש ימיו שעברו בחשך, בבחי' (תהלים קג) / [ג] תתחדש כנשר נעורכי [ד] דהיינו כי עיקר התשובה היא תמיד להתחיל מחדש, כאילו עדיין לא התחיל מעולם לעבוד את השם ית' / [ה].

אבל ת"ח שד יהודי, אינו רואה כל אלה, ואינו שומע שמע יעקב' בן אחותו. ויאמר לו אחי אתה [ו], שלבן חושב ואומר שגם התנא לא אמר תורתו אלא בערמימיות, ואין בה שום צד כשרות, וחושב שהוא אחיו ברמאות, שכולו רמאות ח"ו, ואינו רוצה לחזור בתשובה, ודובר על צדיק עתק בגאווה ובוז [ז] כנ"ל בתחילת התורה שדייקא מכח התורה שבע"פ שלומד / [ח] נעשה לו פה לדבר על הצדיק, כי כיון שלומד בלא דעת אלא להתיהר ולקנטר נכנס בו בערמומיות שבתורה ועי"ז מהפך צרופי התורה לדברי עתק ובוז ודייקא על הצדיק האמת הגדול החי בדורו :

אות ד

עד כאן באות ג' ביאר רבנו מה שאמר בתחילת התורה שיש בזה כוונה גדולה משמים מדוע דווקא התלמידי חכמים מחרפים את הצדיק ומדברים עליו עתק בגאווה ובוז וביאר כיון שלומדים תורה שבע"פ שהיא מלובשת בערמומיות. ועתה יבאר מדוע מחרפים דווקא את הצדיק ומבאר שזה מכוון משמים כי עי"ז יש תקנה לתורה שנפלה עי"ז בגלות שאפשר להצדיק לעלותה ולגאול אותה מהם.

ומבאר רבינו שבדי להחזיר התורה דהיינו השכינה מהגלות אל מקומה דהיינו ליחוד עם הקב"ה, יש ג' שלבים והם חיבוק ונישוק וזיווג

חיבוק הוא ע"י שמקבל באהבה את היסורים שיש לו מדבורי העתק ובוז של הלמדן, אזי כיון שאהבה היא בחי' חסד בחי' ימין, אזי עי"ז נעשה בחי' ימינו תחבוקני. ועי"ז ששמח ביסורין אזי כיון ששמחה היא בלב בחי' יין המשמח שהוא בבניה ליבא, לכן עי"ז מעלה את המלכות דהיינו בחי' תורה שבע"פ לבחי' לב בחי' שמחת לב. וימין ולב הם בחי' חיבוק, דהיינו יד ימין שמקיף ומקרב את השכינה אל הלב.

ואח"כ ע"י שמשכיל הצדיק בחכמתו מאיזה הלכה נעשה הדיבור הזה של הבוז, מעלה הצדיק את השכינה עוד לבחי' נישוק, לבחי' שפתים בחי' נו"ה עליונים כמבואר בזהר שהזיווג לא יתכן אלא ע"י הארת החכמה בז"א שאז מאירים חסדים במלכות ועי"ז היא נבנית בשלימות ומוכנה לזיווג. אבל בבחי' חיבוק לבד דהיינו הארת הבינה בז"א אזי במלכות מאירים הגבורות. לכן רק ע"י שיש לו זאת החכמה שיודע לחזור ולצרף מדבורי העתק שהם שבירי אותיות ולהחזירין להלכה שבה פגם הלמדן וממנה קיבל כוחו לחרף, ואזי מאיר בה גם חסדים ומעלה את השכינה מבחי' חבצלת השרון דהיינו הארת הבינה בחי' חיבוק ימין לבחי' שושנת העמקים דהיינו הארת החכמה בחי' זיווג נשיקין.

ואז ע"י בחי' נשיקין דהיינו "שפתותיו שושנים" אזי מתעורר בחי' "נוטפות מור עובר" דהיינו זיווג דגופא, כי ע"י שמחזיר הצדיק את ערבוב ההלכה שנהפך לחרוף, מחזיר אותו להיות הלכה, אזי אומר אותה בשם התנא שחידש אותה, ועי"ז מתקן מה שמנע הלמדן תחש"י כי גורם שבא התנא ומשפיע בשכינה ושפתיו דובבות בקבר והשכינה בין תרי צדיקיא יתבא דהיינו הצדיק והתנא, ונעשה בחי' זיווג דגופא לשכינה.

נמצא שזה מכוון גדול מה שהלמדן הרשע מתגבר יצרור לחרף דווקא את הצדיק התחתון, כי עי"ז מתקן הצדיק את הפגם שנעשה ע"י שהפילו את הצדיק העליון ללימוד שלא לשמה לצורך הפרנסה לעולם, שע"י נעשה בתורתו בחי' פושעים יכשלו בהם, דהיינו פגם בתורה שבע"פ, שע"י השכינה בגלות בפיו של הלמדן, ועי"ז לא דובבות שפתי הצדיק בקבר. אבל ע"י שהלמדן מחרף את הצדיק תחתון, מעלה הצדיק את השכינה מהגלות

^א כילך חושק על לבן שנעשה בע"ת עיין ביאור הלקוטים שמטבע הטוב להמשך לגרשו מוכרח גם הרע (קליפת נגה) הגלוח בו להמשך אל הקדושה, ולפעמים ח"ו להפך. ועיין ריקני על התורה ואלא עה"פ את אלן לבן אחי אמו - כי ע' פנים לתורה.

^ב עיין תורה יא שכשלומד תורה בשפלות אזי התורה שמוציא בפיו מאירה לו היכן לעשות תשובה.

^ג תהילים פרק קג (ה) המשביע בטוב עיני תתחדש כנשר נעורכי:

רש"י - תתחדש כנשר נעורכי - כנשר הזה שמחדש כנפיו ונוצה משנה לשנה, ויש מדרש אגדה על מין נשר שכשמוקין חוזר לנערותו: רד"ק - תתחדש כנשר נעורכי, עם הבריאות מתחדש ומתחלף, כמו שכתוב (איוב לג, כה), רטפש בשרו מנער ישוב לימי עלומיו. ובאומרו כנשר, אומרים כי הנשר מתחלף מעשר לעשר שנים, וכן כתב רבי סעדיה גאון כי הנשר יעוף על כל העופות ויעלה מאד על פני רקיע השמים ויקרב לחום האש היסודי ויפיל עצמו בים מרוב חום ויתחדש ויעלה אבר וישוב לימי עלומיו, וכן כל עשר שנים עד מאה, וכשיגיע למאה יעלה כמנהגו ויפול בים וימות שם. ומה שנאמר תתחדש, לשון נקבה, טעמו על תולדות הנעורים שהיא הלידה והרטיבות, וכן אמר, רטפש בשרו מנער, שפירושו רטוב ופש:

^ד איהו התחדשות יש לנשר עיין פרש"י ונצורות סם ועיין מצודות על מיכה א' טו

^ה עיין בזה בתורה ס' אות ג' סוד הזקנה דקדושה סוד העיוור מז' בעטלערס.

^ו מתרצו נחמק תיבת יעקב.

^ז עי"ש בפסוק טו שהוא לשון תימה הכי אחי אתה

^ח תהלים לא יט

^ט מהתורה נעשה לו פה - ועיין פל"ח אות ט' שמבאר לפי דרכו שהשמאל שבתורה היא שמפילין במחשבת התנא את הקושיא עושר וכבוד בימינה ליבא? לכן מכח הקושיא הזו נעשה לו פה להקשות קושיות על הצדיק.

שבפיו לחיבוק ונישוק עד זיווג השלם שחזרת השכינה להיות בין תרי צדיקים ועי"ז דובבות שפתי הצדיק עליון בקבר ונעשה יחוד קב"ה ושכינתיה.
נמצא מה שיכול לעשות כל אדם ובפרט הצדיק ע"י לימוד תורה דהיינו לגרום לבחי' שכינה בין תרי צדיקא יתבא, זה והרבה יותר מזה עושה הצדיק ע"י שמקבל בזיונות באהבה ושמחה וחכמה. אלא שע"י קבלת הביזיונות באהבה עוד גם מתקן את הפגם שיש בתורת הצדיק עליון לצורך הפרנסה, מה שלא נעשה ע"י לימוד לבד.

ודע שזה מכוון מאת הש"י, שהקב"ה מפיל איזה צדיק גדול בפיו של הלמודן. היינו שהקב"ה נותן בלב הלמודן להיות דובר רעות על הצדיק, כדי שהצדיק יקח התורה שבע"פ, היינו השכינה מהגלות שבפה הלמודן שלשם הפיל אותה הלמודן הלומד בלא דעת אלא להתייחר ולקנטר, ע"י שנתקיים בו פושעים יכשלו במכשול השמאל שיש בתורה לצורך פרנסת העולם כנ"ל. ומעלה אותה לשרשה, ממדרגה למדרגה/י"א. מתחילה לבחי' חיבוק בחי' שביד ימינו מקרב אותה אל ליבו כפי שיתבאר, ואח"כ לבחי' נישוק דהיינו בחי' זיווג רוחין ברוחין כפי שיתבאר, ואח"כ לבחי' זווגי' דהיינו יחוד קב"ה ושכינתיה.

ובתחילה מעלה אותה לבחי' חיבוק כמ"ש (שיר השירים ב')/י"א אני חבצלת השרון שושנת העמקים, דהיינו בתחילה קודם הזיווג אזי השכינה היא ירוקה כחבצלת (עיין בזוהר ויחי דף רכא ע"א/י"א) שמובא שם גם בפרשת אמור דף קז ע"א) רומז שהשכינה מקבלת מבינה דהיינו בחי' חיבוק כפי שיתבאר,

¹ וכן הגרסא בדפדפ"ר ומתרו - השי"ת

² עיין ביאור הליקוטים אות ד' שהתיקון שנעשה ע"י הצדיק שמוציא את המלכות שנפלה בפיו של הלמודן הוא תיקון נפלא שמתקן ומעלה אותה עוד יותר ממה שהיתה כי מוציא עי"ז עוד ניצוצות שהיו בקליפות קודם שנפלה ועבשיו עם עלייתה עולים גם הם. כי באמת בלא שיש בזה תיקון עצום כנ"ל קשה מדוע מפיל הקב"ה את הצדיק השלם לטעות כזו שעל ידה נעשה שמאל ומכשול לפושעים עד שע"י נופלת השכינה בגלות. וזוה מבאר כיצד יעקב אבינו ע"י הירידה לבית לכן העלה ניצוצות נפלאים של האמהות וכנסת ישראל שנפלו שם. (וכבר נתבאר במקום אחר שזה כלל בכל ירידה צורך עליה שהעליה אינה למקום שנפל ממנו כי ע"י הירידה מלקט ניצוצות רבים שע"י העליה היא למקום גבוה הרבה ממה שהיתה)

עיין ביאור הליקוטים והנה, לכאורה יש להתפלא קצת בדבריו הקדושים. כי הלא מאחר שהתנא לטובת עצמו לא היה צריך כלל העושר והכבוד, איך שיך שלטובת העולם להמשיך להם עושר וכבוד, יורידו אותו מלמעלה בשגיאות שמאלה (לא לשמאל) עד שישתלשל מזה מכשול הפושעים, להוריד השכינה בגלות צירופיהם הרעים, עד שכביכול יצטרך השם יתברך בכוונה מכוונת, ליתן בלבבם, להוציא הצירופים הרעים בדברי חירופין על הצדיק הדור, עיין היטב בפנים:

ולרמז קצת בישוב הפליאה הזאת. נשימה נא את לבינו לאות ד', ובהכתובים שמבאר מקודם בענין יעקב ורחל ולכן. ואחר כך כתב: אבל תלמיד חכם שד יהודי וכו', ויאמר לו אחי אתה וכו', כדי שהצדיק יקח התורה שבע"פ, שהיא השכינה, מגלותה שאצל לכן, ומעלה אותה וכו', לבחינת זיווג וכו'. ומבואר להעמיק, מלשונו הקדוש, שמרמז על אודות שאר הכתובים שבענין יעקב הנ"ל, שהשתדל להוציא מלבן את האמהות שהיו בבחינת השכינה והארץ המוב"פ בידוע.

ועיקר עבודתו היתה בשביל רחל, שהיתה יותר בבחינתה כמובן בפנים.

וכל בירורם היה על ידי הקו הנמשך מבינה, ועבר מחסד עד מלכות כמובן בפנים, ודרך כל השבע ומדות וזשנים בידוע. ועל זה עסק גם במרעה הכבשים המוב"פ, עד שהעלה משם ניצוצי נפשותיהם, בבחינת חיבוק ונישוק וזיווג, שבסוד הדודאים המוב"פ. מרמז שהדולאים נזכרים כחוקה וזה אחר לילת הקצנטים כולם לזד מוסף ובנימין עסק בחי' שני הצדיקים יוסף עליון ובנימין תחתון

עד שיצאו מהם כל נפשות ישראל, שזה ענין הכתוב, תוצא הארץ נפש חיה המוב"פ:

נראה שהתיקון כאן לקושיהו לעיל למה לגרום כשציל פרנסת העולם לנפילת השכינה לגלות. מתקן ששקשחזר ומעלה אותה אזי לא רק מחזיר אותה למצבה הקודם אלא מעלה בזה נעלות הקדושה לנפין השכינה שהיא נקליפת מלא הבנייה

³ גם בדפדפ"ר זווג, ומתרו - זיווג

⁴ שיר השירים פרק ב (א) אני חבצלת השרון שושנת העמקים:

רש"י - חבצלת - היא שושנה. שושנת העמקים - נאה משושנת ההרים לפי שמרטבת תמיד שאין כח החמה שולט שם:

ועיין מצודות ציון על ישעיה פרק לה פסוק א עה"פ תפוח חבצלת - הוא הורד וכן חבצלת השרון (שיר השירים ב):

וכן פירש שם הרד"ק שחבצלת היא הוורד. ועיין תרגום על חבצלת להשרון שתרגם נרקום וכן פירש הערוך. ועיין ברכות מג: שיש נרקום גינה מברכים עליו עצי בשמים ונרקום מדבר עשבי בשמים. ובפרדס רמונים לרמ"ק כג ח' כתב שהיא גדלה על המים ומעלה ריח טוב.

⁵ זוהר ויחי דף רכא. - (עם צילוח המוחק מלכך) רבי שמעון פתח ואמר, (שיר ב א) אני חבצלת השרון שושנת העמקים, כמה חביבה כנסת ישראל קמי קב"ה, דקב"ה משבח לה כשמעלה לפניו מעשים טובים של בני ישראל, והיא משבחת ליה תדיר לעורר לטוב להשפיע לה תמיד, וכמה מלאכים משבחים ומזמרים אזמנית ליה המלכות תדיר לקב"ה, זכאה חולקיהון דישאל דאחידין ביה בעדבא דחולקא קדישא, כמה דכתיב (דברים לב ט) כי חלק יהוה עמו וגו'.

אני חבצלת השרון, דא כנסת ישראל דקיימא בשפירו דניי בגנתא דעדן עומת צביה ע"י שמקבלת מבינה הנקלחת גן עדן עליון, השרון לשון שירה, דהיא שרה ומשבחת למלכא עלאה ז"ל,

דבר אחר אני חבצלת השרון שזון מלשון שורין את הדיו, דבעיא לאתשקאה משקיו דנחלא עמיקא, מבועא דנחלין דהיינו מבינה שיא מקור של ז' ספיות המתונת עסק ז' נחלים, כמה דאת אמר (ישעיה לה ז) והיה השרב לאגם, (שם לג ט) (והיה השרון כערבה).

ונקלחת שושנת העמקים, דקיימא בעמיקתא דכלא דהיינו שמקבלת דם מאכא לך אמא, מאן אינון עמקים, כמה דאת אמר (תהלים קל א) ממעמקים קראתיך יהוה אלהי אלה ואמא נקלחת עמקים, חבצלת השרון, חבצלת, ששפעת ונקלחת מההוא אתר דשקיו דנחלין נפקין ולא פסקין לעלמין דהיינו מבינה, שושנת העמקים, שושנה מההוא אתר דאקרי עמיקא דכלא סתים מכל סטרין דהיינו שמקבלת גם מאכא שהוא סוד י' שהיא סתומה מכל ז' כי אין בה השנה.

תא חזי לתרין ארץ מכה אותה חלללת ושקנה אע"פ שהן נגזוין מחולפין אומר בקדמיתא ירוקא חבצלת, דטרפין דילה ירוקין, לבתר שושנת, סומקא בגוונין חוורין רמז שנתקן דליה בחסדים הלכנים, שושנה בשית טרפין רמז לשן קלות של השכינה, ועוד שקנה מלשון השתנה שושנת דאשתניאת מגוונא לגוונא ושניאת גוונא שפעמים מנהגת את העולם ע"י מיכאל חסד גוון לכן ולפעמים ע"י גבריאל נבונה גוון אלוס וכו"כ בשאר מלאכים.

שושנת, בקדמיתא חבצלת, בעדנא דבעיא לאזדווגא ביה במלכא דהיינו ז"ל אקרי חבצלת, בתר דאתדבקת ביה במלכא באינון נשיקין אקרי שושנת, בגין דכתיב (שיר ה יג) שפתותיו שושנים, שושנת העמקים, דהיא משנייא גוונא זמנין לטב וזמנין לרחמי זמנא לדינא.

וזה בחי' כמ"ש (מגילה יג/טו) אסתר ירקרוקת היתה/טו כי אסתר היא בחי' השכינה כמובא בחיי מוהר"ן סימן תקסג שבכל דור השכינה נקראת על שם צדקת הדור. ומה שאמרה הגמ' שהיתה ירקרוקת זה רמז לבינה שרומזת ללב (כמ"ש בפתח אליהו בינה ליבא ובה הלב מבין) וספירת הבינה רמוזה בצבע הירוק/טו והכוונה לצהוב כשעווה וזהב שגם הוא נקרא ירוק/טו, ונראה עפ"י הסוד רומז שבזמן של אסתר המלכה אזי אע"פ שהיה בזמן הגלות עלתה השכינה ע"י מרדכי ואסתר עד בחי' חיבוק. וזה בחי' חיבוק/טו כי חיבוק הוא שמקרב אותה אל ליבו ביד ימינו, כמ"ש וימינו תחבקני [כ].

והצדיק מעלה את השכינה לבינה דהיינו אל ליבו ע"י ששמח ביסורים שעושה לו הלמדן בדברי הבוז שדובר עליו כי השמחה בא מהלב, כמ"ש (תהלים ד') נתת שמחה בלבי. והלב הוא בינה [כא] כמבואר בפתח אליהו/כב בינה ליבא ובה הלב מבין, ששם יין המשמח [כג] דהיינו שמי ששותה יין כראוי

^{טו} מגילה יג. קרי לה הדסה וקרי לה אסתר תניא רבי מאיר אומר אסתר שמה ולמה נקרא שמה הדסה על שם הצדיקים שנקראו הדסים וכן הוא אומר והוא עומד בין ההדסים רבי יהודה אומר הדסה שמה ולמה נקראת שמה אסתר על שם שהיתה מסתרת דבריה שנאמר אין אסתר נגדת את עמה וגו' רבי נחמיה אומר הדסה שמה ולמה נקראת אסתר שהיו אומות העולם קורין אותה על שום אסתהר בן עזאי אומר אסתר לא ארוכה ולא קצרה היתה אלא בינונית כהדסה רבי יהושע בן קרחה אמר אסתר ירקרוקת היתה וחוט של חסד משוך עליה פירש"י – בין ההדסים אשר במצולה – בין הצדיקים שגלו לבלב, ובשכינה משתעי קרא: אסתהר – ירח, דהיינו יפה כלבנה:

ירקרוקת היתה – כהדסה זו: אלא חוט של חסד משוך עליה – מאת הקדוש ברוך הוא, לכך נראית יפה לאומות ולאחשוורוש:

צ"ע כי לפירש"י ירקרוקת הכוונה כהדסה דהיינו הדס שהוא ירוק כעשב השדה

עיינ תו"ש אסתר ב' אות סה על ויהי אומן את הדסה שמקשים שירוק אין באדם לכן מוכרח שהכוונה לירוק כזהב עוד מביא קושית הגר"א שכתוב והנערה יפת תאר ויפת מראה ומתרחץ שבאמת הייתה יפה אלא שמחמת הצער שנצטווה לבוא למלך נעשית ירקרוקת. ועיין מגילה דף טו. - תנו רבנן ארבע נשים יפיות היו בעולם שרה (ואביגיל רחב) [רחב ואביגיל] ואסתר ולמאן דאמר אסתר ירקרוקת היתה מפיק אסתר ומעייל ושת.

^{טו} עיין ספר המפואר – לרבי שלמה מולכו ז"ל – בביאור ברכת אשר צג וכו' – שושנת העמקים על שם שהכלה הכלולה בכל יופי נקראת בשם זה, וכמו שאמרה על עצמה (שה"ש ב, א) אני חבצלת השרון שושנת העמקים, וחבצלת היא הנקרא חבאק, והוא ירוק על שם אסתר ירקרוקת היתה (מגילה יג, א), השרון, שהיא מזמרת ושרה לפני המלך שלמה. דבר אחר אני חבצלת השרון שהיא עומדת לקבל מים חיים מהלבנון כענין שכתוב (ע"י ישעיה לה, ז) והיה השרון לאגם. שושנת העמקים יש בה ששה עלין כנגד הכלה שהיא כלולה משה קצוות. העמקים שהיא מהעומק העליון ושם היתה. ונקראת שושנה, מה שושנה זו משונה בגוניה לבן ואדום ומתהפכת מגוון זה לגוון זה, אף היא משונה במדותיה פעם דין פעם רחמים. ודע כי טעם שנקראת בתחלה חבצלת ואח"כ שושנה (כמ"ש במדרש שה"ש"ר שם) יש לה סוד והוא כי קודם התחברה עם המלך נקראת בן ולפיכך ירוקה, ואחר חוט של חסד משוך עליה בשבתה עם המלך, ואז נקראת שושנה בסוד (שה"ש ה, יג) שפתותי שושנים.

ועיין ספר חמדת ימים – שבת קדש פ"ה – חבצלת יסוד דמלכות קודם הזווג שאז קצוותיה ירוקים אסתר ירקרוקת כחבצלת, ונקראת השרון כי היא משוררת תמיד לבעלה ואח"כ נקראת שושנה כמ"ש בזהר פ' אמור ק"ו, בביאור הכתוב אני חבצלת השרון שושנת העמקים.

^{טז} עיין תקוני זוהר דף י'. – כל אבן דגוון דילה חוור נטילת מחסד, ואידי סגולה דיליה רחיומו, ורזא דמלה ואהבת עולם אהבתך על בן משכתך חסד, אבנא סומקא נטילת מן גבורה, וסגולה דילה למהוי אימתו מוטלת על בריין דעלמא, אבנא כלילא מתריין גוונין חוור וסומק איהו מעמודא דאמצעייתא, ירוק כזהב מסטרא דאימא עלאה, דאידי תשובה קו ירוק דאסתר כל עלמא: שמקף את ז"ו סקראים עולם. (ואולי אכן כו מסוגלת לתשובה)

וע"ש פירוש באר לחי רואי – ירוק כזהב מסטרא דאמא עלאה – היינו כמ"ש בע"ח סוף רק ב' משאר סדר האצילות למחר"ו כי זהב הוא בינה כמ"ש מצפון זהב יתנה ע"ש

דאיהו תשובה – עיין זהר ויקרא דף טו: וטז. דאמא עלאה אקרי תשובה ע"ש

קו ירוק דאסתר כל עלמא – עיין ע"ח פ"י משער מ"ג ומ"ד, ופ"ד משער סדר אבי"ע. ובפע"ח פ"ג שער תפילת ר"ה ופרק ח' משער הסליחותמה שכתב שם בביאור ענין הקו הירוק דאסתר כל עלמא באריכות.

^{טז} כמבואר בתוס' סוכה לא: ד"ה הירוק ככרתי. וכן מבואר בתיקונים דף י'. הנ"ל שירוק דבינה הוא צבע זהב. אבל שם בדף יא סוף ע"א מבאר שקו ירוק המקיף את העולם הוא ירוק כקליפת האגוז החיצונה וידוע שהיא ירוק ממש ולא צהוב. וכן משמע שם בדף מט. שמרה ירוקה היא בחי' בינה דקליפה בחי' קו ירוק המקיף את העולם וצ"ע.

^{טז} עיין שער מאמרי רשב"י – פירוש ספרא דצניעותא פ"א – והש' מפרש אמאי קארי לה זמנין חבצלת וזמנין שושנה וקאמר דבדקמיתא כחבצלת דענפין ירוקין והכוונה היא כי קודם הזווג יש חיבוק ונישוק והחיבוק הוא כשהזכר אוהו בה ממקומה שהוא למטה מן היסוד ומעלה אותה בין זרועותיה עד בינה שהוא סמוכה לזרועותיה ומשים שמאלו תחת לראשה (ע"ג) בסוד היין המשמח הבא מבינה לעורר הזווג ומ"ש לקמן בעדנא דבעיא לאצדווגא במלכא כי אין התעוררו' לזווג כי אם מצד השמאל הבא מבינה בסוד היין המשמח ולא המשכר והוא המעורר את אהבה ואז הם קצוותיה ירוקין שמקבלת מבינה שהיא קו ירוק כנודע וזמ"ש אסתר ירקרוקת היתה כו' ואז היא בעיני לאשקאה משקיו דנחלין בסוד עלייתה עד הבינה כדפרישית:

² *שיר השירים ב' ו' ח' ג'

^{כא} * פתח אליהו

^{כב} פתח אליהו הוא בתיקוני זוהר דף יז. בינה ליבא ובה הלב מבין וכתב המתוק מדכס שם הנה מוח הבינה שמקומה למעלה כלל שמאל צלע נגד החכמה כלל ימין מימם אותה כלל לפי שעיקר גילוי אורות הבינה מתגלים כלל כסוף גם כן כלל שמאל תחת מוח הבינה ובה הלך מבין. וכן איתא בברכות דף סא. הלב מבין

גם עיין תיקוני יג דף כח. ובבאר לחי רואי שם וגם מציין שם לע"ח פ"ד משער פרצופי ז"ו

עץ חיים – שער לא פרק ד מ"ק ענין הלב של אדם דו"א מה ענינו. – דע כי הלא נודע כי לב מבין נודע שהוא סוד בינה ובמ"א מצינו שהוא הת"ת ובמ"א מצינו שהוא במלכות והכל א' אמנם תחלת ענינו כי הלא נודע שכל האברים ראשים וחשובים הם בסוד הי"ס כנודע. אך הלב לא מצינו לו שום כינוי בשום ספירה כנודע כי הראש הם ג"ר והזרועות והגוף הם ג' אמצעיות והרגלים והיסוד הם ג"ת ואמנם מצינו שהלב בו חיות האדם תלוי. והענין כי הנה הנה"י דאבא מתלבשים תוך נה"י אמא וכולם מתלבשים תוך ז"א ואמנם עד מקום החזה עד שם כל האורות סתומים הם ושם בחזה מתגלגל כנודע ואמנם ההפגעה והארה הראשונה שיוצאים אלו האורות בכח במרוצה מתוך היסוד דאמא אשר תחלה היו שם צרים ונוגשים ודחוקים ועתה שיוצאים בהפגעה ראשונה מאירין באור נמרץ וגדול מאד שם תירף בצאתן ועושיין שם רשם גדול מאד ושם נרשמים האורות דא"ו"א כולם כאחד אור נפלא וחזק מאד וקרוב אל מעלת האור שהניחו במוחין אך ודאי שהוא יותר קטן ממנו כמעלה ואת הארה נקרא לב האדם לכן המוח האדם הוא עיקר האדם והלב שני לו כנודע. נמצא כי קיבוץ אותן האורות במקום יציאתן הראשונה שהוא בחזה אותו הקיבוץ המתרשם שם נעשה בחי' הלב ואין בו איברים ועצמות כי אינו רק

אזי זוכה לשמחה מהארת הבינה/כ"ב (וכמבואר גם בתורה מא/כ"ב), **שהוא עלמא סתימא** [כ"ב] בינה הוא עולם נסתר ומכוסה בחי' כתר דז"א לכן זוכים אליו לא ע"י מהלכי שכל אלא ע"י שמחת הלב (כי בהרגשת הלב אפשר שיאירו אורות גבוהים יותר/כ"ב) ממה שבמח שבו נתפס רק מהלכי שכל והם נמוכים יותר), **בחי' (שם קד) ויין ישמח לבב/כ"ב**.

והצדיק שנופל לתוך פה הלמדן, ע"י שהלמדן דובר עליו עתק. והוא מבין שאלו הדברים שהלמדן דובר עליו, הם צירופים מאותיות שבתורה שבע"פ. ומבין מאיזה הלכות נעשו הדיבורים אלו, ומקבל אותם בשמחה ובאהבה/כ"ב, כמו"ש חז"ל (שבת פח ע"ב) ל"א/לא הנעלבים וכו' שמחים ביסורים ועושים מאהבה ע"י מעלה את השכינה מהגלות לחיבוק ונישוק כפי שהולך ומבאר.

ואהבה שהצדיק מקבל את החרפה באהבה, זה בחי' חיבוק, כמו שכתוב וימינו תחבקני/לב/ל"א. וע"י השמחה ששמח ביסורין, (והוא) ל"ד מעלה לבחי' אני חבצלת השרון שכיון שהיא ירוקה רומזת לבינה ליבא, דהיינו לבחי' לב, ששם השמחה כמו"ש נתת שמחה בלבי נמצא שהאהבה שמקבל את היסורים היא בחי' יד ימין והשמחה היא לב וביחד האהבה והשמחה הם חיבוק דהיינו שבימין מביאה אל ליבו.

ואז הוא היינו המלכות כשהיא עולה לבינה ע"י בחי' חיבוק אזי היא בבחי' [להי/לו] צור לבבי, דהיינו שחוזרת לשרשה שבבחי' תורה שבע"פ הנקראת צור ששם שרש ביאורי התורה [ל"ד] כמבואר בתורה

דבר רוחני מאד כמו המוחין וז"ס הלב אמנם קריאתו בשם זה הוא כפי חשבון האורות המתקבצין שם והם הארות דא"א שהם ל"ב אורות.

²² עיין פרס רמונים לרמ"ק שער ח פרק כא שער כוונות ברכת השחר הנותן לשכוי בינה ועיין לקמן תורה מא

כ"ב השמחה היא במידות ולא במוחין אע"פ שבינה היא בחב"ד שבמח הכוונה לבחי' בינה המאירה במידות והוא בינה ליבא דהיינו בינה המאירה בלב. כי שמחה היא בחי' התפעלות בחי' חם ולח, שלא שייכת למוחין שהם בחי' קר ויבש

כ"ה ע"י שעיין מבוא לחכמת הקבלה ח"ב שער ו' פתח ו' – אשר ידוע בינה דינים מתערין מסטראה (והיא גופא רחמים). לכן שם סוד יין המשמח, פירוש יין – אודם של דין, ובכל זאת משמח. לכן בבינה סוד שמחת הלב כנודע בינה דרגא דלבא ובה הלב מבין, כמובא בפתיחת אליהו ז"ל.

גם עיין פתחי שערים לרבי יצחק חבר נתיב פרצופי לאה ורחל פתח ו' עניין העקביים דלאה ותיקונם.

¹² ספר הלקוטים כי תשא עה"פ ויקח מידם

כ"ו והוא שמצינו שאשה יר"ש יש לה הרגשות נכונות יותר מאיש כי היא בחי' לב

כ"ח עיין זוהר משפטים קכד: – ומש"כ פי טובים דודיה מין שאל מאי פעי הכא יין למה לריד להזכיר כלן יין, והא כתיב והי כחזו וגם אלה ביינן שגו וגו' פי צעזעז סככות היין סגו צלעתס, וכתיב יין ושכר אל תשת אתה ובנתיב הכי שהיין אינו טוב לעבודת השם, אם כן מאי טעמא הכא יין למה הולך להזכיר כלן יין, ומתוך רבי חייא אמר שהשכינה אומרת כי טובים דודיה שאלו הדבקות ענמה יותר מיינה דאורייתא מהארות שאני מקבלת מז"א שהוא סוד תורה שצנכת. רבי חזקיה אמר פליג ולאמר, כי דא דכתיב זה שכתוב ויין ישמח לבב אנוש פי' יין הוא שפע הנמשך מבינה המשמח את לב ז"א, ועל דא כתיב ועל זה כתוב שהשכינה אומרת לז"א פי טובים דודיה מין פי' מלך היין המשמח הנמשך כך מהבינה, ובהיותן ממשך לי מאותו היין, אז נגילה ונשמחה בך בסוד היחוד, וז"ש לחדוותא דלבא מין הכל לשמחת הלב של ז"א, מין דחדי לי יתיר מכלא מזה היין המשמח אותי יותר מכל השמחות, כי ע"י נגילה ושמחה בך.

כ"ט צ"ע שרבינו מקדים כאן שמחה לאהבה ועוד גם שבגמ' שמצטט מהפך את הסדר ומקדים שמחה אע"פ שהגמ' הקדימה אהבה לשמחה. וצ"ע מדוע שהרי מיד כשמבאר העניין מקדים רבינו לבאר תחילה עניין האהבה ואח"כ השמחה וכן הסדר שתחילה מקרב אותה בימין דהיינו אהבה אל ליבו דהיינו שמחה.

וכן בסוף התורה בביאור הפסוק מבאר אלקי המלך מבאר דהיינו חסד ולב דהיינו שקודם אהבה ואח"כ שמחה שע"י מעלה ללב שהוא המלך.

ולעומת זה עיין לקמן וירק את חניכיו וירק בחי' בינה בחי' שמחה וחניכיו בחי' אברהם בחי' חיבוק הרי שקודם השמחה לאהבה.

ועיין לקמן מה שהקשינו היכן מוזכר רבינו בסוד החיבוק שהוא בסוד המקיפים. ואולי תיתרץ קושיא בחבירתא.

³ בסכת דרך ארץ פי"ב יומא כג. גיטין לו:

ל"א שבת דף פח: – תנו רבנן עלובין ואינן עולבין שומעין חרפתן ואינן משיבין עושין מאהבה ושמחין ביסורין עליהן הכתוב אומר ואהביו כצאת השמש בגבורתו.

צ"ע כנ"ל שרבינו מצטט את הגמרא שלא כסדר אלא מקדים שמחה לאהבה.

כ"ב סוד החיבוק יתבאר יותר לקמן בביאור הזוהר אמור ק: ובפירוש הספרא דציניעותא שמציין שם וע"ש עכ"פ צ"ע ששם מבואר שהחיבוק הוא בסוד שמאלו תחת ראשי שמאל דייקא שהם הגבורות הממותקות בחי' יין המשמח ע"ש. וצ"ע שרבינו חוזר כמה פעמים כאן שהחיבוק בסוד ימינו תחבקני.

כ"ג צ"ע כי חיבוק הוא בחי' שמקיף את השכינה וכמבואר בכוונות האריז"ל לסוכה שתי דפנות ושלישית טפח מבאר שהם בחי' חיבוק בשני פרקי היד וכף היד שמקיף בהם את השכינה. וא"כ איזה בחי' מקיף יש בחסד. ואולי החסד רק מעורר בחי' יד ימין אבל המקיף הוא הבינה כידוע שאורות הבינה הם בחי' מקיף. וכן מבאר לקמן עה"פ וירק את חניכיו שבינה יוצא ממנה קו ירוק שמקיף את העולם. ואולי בזה יתבאר מדוע מקדים רבינו את השמחה לאהבה הפך הסדר הנכון של חיבוק כנ"ל כפי שהקשינו שם, והטעם כיון שגם האהבה היא יוצאת מהשמחת לב בבחי' ימינו תחבקני באהבה היוצאת מהלב ומקיפה את המלכות לקרב ביד ימינו אל לב. וצ"ע.

¹² בדפירי – ונעלה, ובתקפא מחק ו' והוסיף הוא בסוגרים.

ה"ה * תהלים עג כו

ל"ו תהילים פרק עג (כו) כָּלָה שְׁאֵרֵי וּלְבָבִי צוּר לְבָבִי וְחֻלְקֵי אֲלֹהִים לְעוֹלָם: וזו המלך מדכר מדכיקוהו צהקכ"ה דהיינו בחי' תיקון המלכות ע"י שממליך את הקצ"ה בכל לינו בחי' אור לצדי שהעלה את המלכות לבחי' לב

כ/לח, כמובא בתיקונים (תיקון כא דף מג ע"א) וליט"מ/ שהכאת משה רבנו בסלע/מא' היה כדי להוציא להם מימי ביאורי התורה כדאיתא שם אלמלא לא הכה משה רבינו ע"ה את הצור במי

ילקוט שמעוני ירמיהו פ"ד רמז רעא - אמר ר' חייא היכן מצינו שהקב"ה נקרא לבן של ישראל מן הדין קריא צור לבבי וחלקי אלהים לעולם ורבינו דורש שע"י השמחה ביסורין מעלה את התורה שבע"פ שהיא בחי' מלכות לבחי' שמחת לב לבחי' בינה ליבא דהיינו לבינה ששם שורש התורה שבע"פ

¹⁸ עין תורה כ' אות ב'

¹⁹ עיין תורה כ אות ו' ומי שרוצה להמשיך באורי התורה, צריך מתחלה להמשיך לעצמו דבורים חמים בגחלי אש כפ"ל. והדבור נמשך מלב העליון, בחינת (תהלים ע"ג) "צור לבבי": וצריך לשפך יסודו בתפלה לפני השם יתברך, ועל ידי תפלתו נכמרו רחמי השם יתברך עליו, ונפתח לב העליון, פי עקר הרחמים הוא בלב, ונשפע מלב העליון דבורים, ועל ידי הדבור ממשיר באורי התורה גם כן משם. ולב הנ"ל הוא בחינת סלע, שמשם הדבור, בבחינת (מגלה י"ח): 'מלי בסלע'. וסלע הוא בחינת צור, בבחינת (תהלים ק"ח): "פתח צור ויזובו מים", והוא בחינת לב, בחינת "צור לבבי", והלב נכמרו ברחמים ומשפיע דבורים חמים, בבחינת (שם ל"ט): "חם לבי בקרבי בהגיגי תבער אש דברתי בלשוני", ובלב הזה פתובים כל באורי התורה, בבחינת (משלי ג): "בתבם על לוח לבך". ומי שרוצה לקח איזה באור, צריך לו לקח מהלב הנ"ל בתפלה, בבקשה כפ"ל: ובשביל זה צריך כל אחד ממפרשי התורה, קדם שמתחיל לבאר איזה באור, צריך לו מתחלה לשפך תפלתו לפני השם יתברך, כדי לעורר לב העליון להשפיע עליו דבורים בגחלי אש, ואחר כך יתחיל לבאר, כי אחר כך נפתח הצור ויזובו מימי, היינו באורי התורה:

²⁰ בדפים שלנו דף נד.

²¹ מ תיקוני הוזהר תיקון בא דף מד. - ומה שכתוב והאיתנים מוסדי ארץ, אלין אינו תנאים אלו הם התנאים, ואלין תנאים איתנים בהפוך (דף מד ע"א) אתון כי אותיות תנאים בהפוך אותיות הם איתנים, ואינון נצח והוד כי התנאים מושגים בנצח והוד וז"ל וגם היסוד כלול עמסה, ונקראים איתני עולם לפי שכתורתם מסייעים לנצח הוד ויסוד וז"ל לבנות את קומת המלכות הנקראת עולם, והתנאים הם מבחינת מוחין דגלות דהוי"ת, הגורמים בתורתם ליחוד גדלות, ואמר כי והא איתן בהפוך אתון תנאים והנה מלת איתן בהפוך אותיות היא תנאים, דמסייע ליה בגלותא שמייע לו בגלות, כי התנאים שבנצח הוד ויסוד וז"ל, הם מסייעים בתורתם לז"ל לגלג ולתקן ולבנות את פלגא המלכות, ועל המלכות נאמר איתן מושבך פי' את יושבת תמיד ברחובי הנה"י וז"ל ומקבלת הארת היסוד שלו הנקרא גם כן איתן (בבבא שמיט פ"ג מד) ותשג באיתן קשתו, וישים בסלע קנה ואז המלכות נקראת בבחינת סלע עד שהתנאים בונים אותה בצלף סלע, ותחזור פכ"פ עם ז"ל כבוד היחוד. (שע"ר ח"מ)

והאי סלע לא נפיק מינה אלא טפין טפין ועיר שם ועיר שם וסלע זה לא ילא ממנו אלא טפות טפות מים מעט סס ומעט סס, כמאמר חז"ל (בבב"י יט ה) כשמשא הכה בסלע פעם ראשונה, לא ילאו מים רבים מהסלע אלא טפות טפות, וסודו הוא שמשא רבינו גרם אז יחוד של היסוד דקטנות, שהוא סוד המטה שנתחד עמו המלכות, לכן לא ילאה מן המלכות שהיא סוד תורה שבע"פ אלא מעט מעט, וז"ל שכל אחד משג רק כפי יגיעתו בתורה, וכמה מחלוקות על אלין טפין וכמה מחלוקות יס על אלו הטפות, וז"ל לפי שזולמות בבחינת קטנות שהם ידניים, לכן מתרבה המחלוקת על כל הלכה והלכה, ומאן גרים דא ומי הוא הגורם את המחלוקת, ואמר המורים ומפרש אלו הם דאתמר בהון שנאמר בהם (בבב"י בבב"י דף ע"ג), כל המורה הלכה בפני רבו חייב מיתה כי תלמוד הוא בבחינת קטנות, ומורה הלכה"ה שהיא סוד הכל"ה בעממה, על ידי זה גורם יחוד של היסוד דקטנות, לכן חייב מיתה לפי שגורם לחיות הקליפות במלכות, שהם דגא דמותא, אבל אם היה מביא את ההלכה בפני רבו שהוא בבחינת גדלות, אז היה גורם יחוד של יסוד דגלות שאין שם לחיות הקליפות.

ובגין דא ובשכיל זה נאמר שמעו נא המורים שהם התלמידים המורים הלכה בפני רבם, ובגין ייחוד ונכבילם נאמר שהם גרמו, כי (לפנינו בספרי) וירם משה את ידו ויד את הסלע במטהו פעמים וגרם יחוד של היסוד דקטנות, ועל ידי זה ילאו פעם ראשונה רק טפין טפין של מימי התורה, דאם לא דמחא בה שאם לא שהיה מכה בסלע, אלא היה מדבר אל הסלע, על ידי זה היה נעשה היחוד ביסוד של הגלות, והיה נמשך אור גדול בתורה שבע"פ, ואז לא הוו טרחין ישראל ותנאין ואמוראין באורייתא דבעל פה לא היו לריכוס לטרוח כלל וישראל והתנאים והאמוראים בתורה שבע"פ, שהיא בחינת המלכות דאיהי סלע שהיא סוד הסלע, ואז היו לומדים את התורה בלי שום טורח וקושיא ומחלוקת, כעין שהיה לעתיד לבא, כי כל קושיא ומחלוקת היא מלד הקליפות המתעוררות מלד הקטנות, אלא אתמר בו אלא נאמר בו ודברתם אל הסלע שהוא סוד יחוד של היסוד דגלות הנקרא דבור, ואז היה נמשך למלכות הארת מוחין דגלות, ונתן מימיו ואז היה נותן את מימי התורה שבע"פ רב בלא טורח, (ה"ג אג"ר) והיה מתקיים בהון ולא ילמדו עוד איש את רעהו וגו', כי כלס ידעו אותי למקטנט ועד גדולם, והוה נפיק מ"א והיו יולאים מימי התורה בלא קשיא ומחלוקת, ופסק ור"ל שהיה נובע מעין החכמה בלא הפסק, בגין דשכינתא דאתמר בה ולפי שנאמר בהשכינה הלא כה דברי באש נאם יהוה ר"ל על ידי דברים כאלו, דהיינו על ידי היסוד דגלות הנקרא דבור, לריכוס ליחודה עם בעלה הנקרא הו"ה, הוה שריא בפומיהון דישאל ואז היה השכינה שורה בפניהם של ישראל, לנלות להם סודות התורה מלד היחוד העליון של פה אל פה, דאיהי אורייתא דבעל פה כי המלכות נקראת תורה שבע"פ, וטעם הדבר דאיהי סלע כי היא סוד הסלע, שהיא אותיות ע"ל ס' והיינו דאינון שתין מסכתות שהם רומזים על ששים מסכתות של התורה שבע"פ, דהכי איהו סלע ע"ל ס' כי לכן היא נקראת סלע לפי שהיא מאירה בתורה שבע"פ פה. (ו"ו)

ומפרש עוד את פגם ההכאה, ואמר דשכינתא הוה נח על טנרא כי השכינה היתה נוחה על סלע הגשמי, דבכל אתר דבצי קדשא בריך הוא למעבד נס כי בכל מקום שהקב"ה רוצה לעשות נס, כמו כאן בבחינת מים רבים לכלל ישראל, שכינתא אקדמת לההוא אתר השכינה מקדימה לנוח בצוהו המוקום, כדי שזכחה יעשה הגם לישראל, ויבין דשכינתא הוה תמן וכיון שהשכינה היתה שם, לא הוה ליה למחאה בסלע לא היה לו למשה להכות בסלע, דקלנא הוה לשכינתא דהוה תמן כי היה קלון לשכינה שהיתה שם, (ה"ג אג"ר) דלא הוה לה חילא למיחב מ"א שהיה נראה כאילו לא היה לה כח לתת מים בלי הכאה, ודא איהו וזוה מה שאמרנו השכינה על אשר לא קדשתם אותי, ועוד כתוב יען לא האמתם בי להקדישני ועל ידי זה נגזר עליו שלא יכנס לארץ ישראל שהיא בחינת המלכות. (ו"ו ומפסקים)

ובגין דא ובשכיל שהכה משה בסלע, אסתלק שכינתא מן הסלע נסתלקה השכינה מן הסלע משום שהיה לה לקלון כזכר, דאיהי השכינה היא סוד אות י' מן מיטטרין פי' המלכות ללאילות שהיא כולה מעשר ספירות היא החיות ונשמת מלאך מט"ט, בסוד מש"כ (שמות כג טז) כי שמי בקרבנו, וכשהכה משה את הסלע גרם ליחוד של קטנות, אז נחצו הקליפות במט"ט, לכן חיותו הפנימית שהיא השכינה נסתלקה ממנו, ואשתאר מיטטרין ביישה וגשאר מט"ט יבשה, בסוד לחיות הקליפות שהם יבשות בלי לחלומית של קדושה.

עיין ביאור הבאר לחי רואי כאן -

ובגיניהו ויך משה את הסלע - כלומר שע"י התלמידים שהיו נשרשים בנשמתו שמנעו היחוד השלם שהיא במלכות דאצילות והיה רק בבריאה שהיא במטטרין ומה"ט הוצרך להכות את הסלע וכמ"ש בזהר בראשית דף כח: שבגיניהו שערב רב עבר משה מאמר הקב"ה והב בסלע דמחא ביה דאינון גרמו כל דא ע"ש והיינו שע"י נעשה יחוד דיסוד רק עם המלכות דבריאה שהוא במטטרין בסוד סלע המחלוקת וכדמפרש ואזיל.

דאם לא מחא בה וכו' - כלומר שאם היה היחוד השלם במלכות דאצילות סוד בריתא דמלכא שם בפיוסא בדברים סגי וכמ"ש ברע"ב פרשת כי תצא דף רעט.

לא הוה טרחין ישראל וכו' - והיינו כמ"ש רבינו בפרע"ח שער הנהגת הלימוד שענין העיון בנגלות התורה לברר הלכה הוא כדי לשבר הקליפה שהיא סוד הקושיות שבהלכה ולכן צריך שיטריח האדם את עצמו להקשות בכח להסיר הקש והתבן מהלכה"ה שהוא אותיות הכל"ה העליונה ע"ש ולזה אמר הכא כי לולא הערב רב לא היה תערובת הקליפה בהלכה ולא הצריכו לטרוח לברר הלכה לסלק ממנה הקליפה אבל ע"י הערב

מריבה כדאיתא בפרשת חקת לא הוי"ב צריכין לטרוח כ"כ בתורה שבע"פ^{מג} כי נצטווה לדבר אל הסלע דברי תחנונים ואם היה עושה כן היה נשפע להם מהסלע מי באר מרים דהיינו ביאורי התורה בלא טורח כלל דהיינו בלא שיצטרכו להכות בה להסיר הקליפות/מ"ד.

וזה בחי' מה שכתוב על אברהם אבינו קודם שיצא להציל את לוט (בראשית יד)/מ"ה וירק את חניכיו, כי נשמת משיח היתה אצל לוט/מ"ו והיא בחי' מלכות שנפלה בגלות אצל ארבעת המלכים ואברהם אבינו רצה להחזיר אותה למקומה והצליח להעלותה עד בחי' חיבוק ע"י שאברהם הוא איש חסד כמ"ש "חסד לאברהם" דהיינו בחי' ימין, בחי' חיבוק שהוא בימין כמ"ש וימינו תחבקני. וחיבוק הוא שמקרב בימינו את המלכות אל ליבו כנ"ל וזהו שכתוב וירק, זה בחי' קו הירוק הנ"ל, שנמשך מבינה שהיא בחי' לב כדאיתא בפתח אליהו בינה ליבא ובה הלב מבין, ומקיף את כל העולם (מ"ז/מזח"ן מ"ט/נ"א) דהיינו את השכינה/נ"א בחי' חיבוק כי המלכות נקראת עולם/נ"ב. וחניכיו, זה בחי' חסדים, כמובא במדרש [ב"ר

שנתערב נצוצי הקדושה בעמקי הקליפות כמ"ש בליקוטי תורה פרשת מקץ בפסוק לכו אל יוסף ע"כ הוצרך להכות סלע שהוא ענין הטרחה לבר הלכה ע"י קושיות ומחלוקת תנאים ואמוראים

הוה שריא בפומיהון דישראל - היינו דעיקר סוד התורה שבע"פ הוא דביבור פה ששם הוא השראת השכינה בסוד מלכות פה תורה שבע"פ קיינן ליה שלזה זכה משה בסוד פה אל פה אדבר בו וכמ"ל ריש תיקון יח דף לא: ע"ש ולזה אמר דשריא בפומיהון דישראל גם עתה כשלומדים התורה שבע"פ לשמה כראוי וכמ"ש ברע"מ פרשת פנחס דף רכט: ודברתם אל הסלע לעיניהם ונתן מימיו אלין דמשתדלין בה לשמה נפיק לון מיא דאורייתא מתיקון וכו' ואליו דלא משתדלין בה לשמה נפיק לון מיא מיריין דאתמר בהון וימררו את חיהם בעבודה קשה דא קושיא בחומר דא ק"ו ובלבנים דא בליבון הלכה ע"ש

מ"א צ"ע התיקונים מדבר מהסלע ורבינו מביא ממנו ראייה לצור ובתורה כק הבאתי ראייה מבית לחם יהודה על ע"ח פ"ו בשער לב שצור הוא בחי' לאה וסלע הוא בחי' רחל. ובפרט שרבו בתורה כאן בפירוש מדבר על צור לבבי דהיינו בינה וידוע שלאה עלמא דאתכסיא היא בבינה וא"כ לכאורה אין ראייה מהתיקונים שמדבר על סלע לדברי רבינו כאן שמדבר מצור דווקא.

ועיין בפרשה חקת במעשה הטעות של משה בקדש שלא נזכר שם צור אלא סלע והוציא טיפין טיפין ונעשה מזה באר בקדש ועיין פרשת בשלח פ"ו שבמעשה הבאת משה בצור בחורב מזכיר רק צור ולא סלע (וכתב שם המנ"ץ ש"ע"י ההכאה נמשכו נהרות עד רפידים ועיין תורה כ' שרבינו כותב שסלע הוא בחי' צור

אבל בבית לחם יהודה הנ"ל מבואר שיש חילוק ומבאר שם שזיווג יעקב ולאה הוליד דור המדבר ואחרי שנולדו דור המדבר היה הזיווג כדי להמשיך להם מים במדבר וזו הוציא להם מהצור וע"י הכאה דייקא והצור הוא בחי' לאה

אבל אחר שנפטר דור המדבר או נעשה המשכת המים ע"י זיווג יעקב ורחל ואז הוציא להם מים מהסלע דייקא שהוא בחי' רחל ומבואר כאן בסוף התיקונים הנ"ל שהסלע בחי' מלכות דבריה או יצירה בחי' סלע המחלוקת ואעפ"כ היה צריך לדבר אל הסלע היפך הסברא ולסמוך על נס שהיה צריך להעשות ע"י השכינה דיתבא על טיגרא בחי' יוד דמיטטרין וע"י ההכאה נסתלקה היוד הנ"ל בחי' השכינה ונעשה חילול ה' שלא נתקיים הציווי לדבר אל הסלע.

^{מב} בתולד - היה

^{מג} צ"ע מדוע הפגם בהוצאת מי באר מרים מהסלע השפיע וגרם לכל הדורות הוצאת ביאורי התורה מסלע עליון באותו אופן של קטנות מן הסלע במי מריבה בקדש.

^{מד} כדאיתא בשבחי האריז"ל שהשקה את מהר"ו כוס ממי מרים שבכנרת ועי"ז למד ממנו בשנה את כל כתבי האריז"ל מה שאנונים בכל הדורות לקח להם שנים רבות.

ועיין לק"ה תלמוד תורה ג' אות ג' שמבאר עניין ההכאה של משה בסלע זה בחי' השמאל שהפילו אותו. וז"ל שם - וזהו שאמרו רבותינו זכרונם לברכה, אלמלא לא הפך משה בצור לא הוי טרחי רבנן בשמעתא וכו', פמוכא. פי הצור הוא בחינת תורה שבע"פ פה, פמוכא. והפאת משה בצור זה בחינת שמאלה, שהוא בחינת הפאה. בחינת דינים וגבורות כידוע, ומחמת משמשה רבנו היה מכרח לפל לבחינת שמאלה בשביל פרנסה שהוא בחינת להשקות העדה ובעיקר להמשיך להם פרנסה ומחמת שידור ערערו עליו אז על דם בא לידי טעות והפך את הסלע במטהו פעמים, דהיינו שהתגבר ביותר בחינת שמאלה, פי ה' יתברך אמר לו, ודברתם אל הסלע, פי לא היה צריך לעורר בחינת שמאלה חס ושלום, בעבדא ממש, רק לדבר בנחת אל הסלע, שהוא תורה שבע"פ פה ואף על פי שצריך להמשיך מים וישפיע של פרנסה זה היה נמשך על ידי בחינת שמאלה דק מן הדין. ומחמת משמשה רבנו היה קדוש בתכלית הקדושה וכל פגותו היה לשם ה' לבר, על כן סבר שאי אפשר לו בשום אופן לפל לבחינת שמאלה בשביל פרנסה פי אם על ידי התגלות התורה היה באמת ההקרח להכות בצור כדי לעורר בחינת הפאה שהוא בחינת שמאלה כדי להמשיך מים לעדה, דהיינו פרנסה, אבל אחר כך שצבר נהגור בחינת שמאלה כשצריך לפרנסה צריכין דייקא להמתיק בחינת שמאלה ולצבילא שמאלא בימינה ואז דייקא ממשכין פרנסתה. ועל כן על ידי הפאת משה בצור נמשכין כל הקשיות והחמרות שבהקדושה, פי פלם נמשכין מבחינת השגיאה של הצדיק שהוא בחינת הפאת משה בצור, שהוא בחינת שמאלה שמכרח הצדיק האמת, שהוא בחינת משה לפל לשם בשביל פרנסה פני"ל. ועיין שם אות ב' שמבאר באריכות כיצד השמאל שבתורה היא סיבת הצורך ביגיעה גדולה להבין סוגיא בתורה שבע"פ.

^{מה} בראשית יד (יד) וישמע אברהם פי נשפה אחיו וירק את חניכיו ולידי ביתו שמנה עשר ושלש מאות וירדף עד דין:

^{מז} כידוע שממנו יצאו המואבים שמהם יצאה רות שמצאצאה יצא דוד המלך ממנו משיח בן דוד שיבא במהרה בימינו.

^{מח} חגיגה יב. תנא: תהו - קו ירוק שמקיף את כל העולם כולו, שממנו יצא חשך. שנאמר (תהלים י"ח) ישת חשך סתרו סביבותיו, בהו -

אלו אבנים המפולמות המשוקעות בתוהו, שמהן יוצאין מים, שנאמר (ישעיהו ל"ד) ונטה עליה קו תהו ואבני בהו.

^{מט} פרש"י - ישת חשך סביבותיו - למדת שקו החשך מקיף את השמים:

^{מס} תיקונים דף י.

^נ תיקון ה' דף י. - ירוק פנהב ולכן שגונה ירוק כזה, מסטרא דאימא עלאה שוכסה מלך אימא עלאה שהיא הבינה, דאייה תשובה כי היא נקלמת תשובה, כסוד תשובת הגוונים כסוד לוח חוזה, סאז היא מקפת על הכל, לכן קו ירוק דאחסר פל עלמא היא סוד קו ירוק המקיף את כל העולם, וז"ל שמקיף את ז"ן הנקראים עולם. (מ"ח וז"ל ומשלים)

^{נא} עיין ביאור הליקוטים (בתחילת ביאורו קטע שביעי) שהשכינה נקראת כל העולם על כן הצדיק אע"פ שכל רצונו רחוניות אבל לצורך העולם מניח שיפילו אותו לשמאל לצורך העולם וכן הקב"ה בבריאת העולם לצורך העולם נפל כביכול לשגיאת מיעוט הירח לצורך העולם וזה לשון הביאה"ל - כי כל אשר נמצא בעולם, הכל היה מן הארץ והשכינה כידוע, שמחמת זה נקראה בשם "כל העולם" וכמוכן בפנים בסוד החיבוק המרומם בהכתוב וירק את חניכיו וכו' שהוא קו הירוק, הנמשך מבינה, ומקיף את "כל העולם". שלפי כל זה תבין מרחוק בישוב פליאתינו הנ"ל, מה שמוכרחים הצדיקים להשתדל בטובת כלליות נפשות ישראל וכל העולם, המוכרחים להחיות הגשמי ופרנסת העושר והכבוד. כי אף על פי שמצד נשמתם, יעלו שמים כמוב"פ, כמו משה ברקיע ועיין היטב בפנים לבל ידיו מוכרחים כל כך לאכילה ושתייה. אבל עיקר השלימות, הוא כשנתאחדים בהארץ והעולם, שהיא עולם הזה, בבחינת השכינה כנ"ל, שעיקרה בבחינת השמאל והשגיאה המוב"פ כנ"ל, הנמשכת מהשגיאה הראשונה שבדיבור השם יתברך, שהיה בו משמעות המיעוט והערוב כידוע, ואף על פי כן היה באמת בזה מכוון גדול מאת השם יתברך, למסור וליתן אותה בהארץ לבני אדם דייקא, שהם יתקנו אותה וכומוכ"פ לענין העלאת

לך לך פ' מג [נ"ג] נ"ד לשון חניכתו [נ"ה] נ"ו, ששמן אברהם כשמו כי חניכתו פירושו שם לוי וכגון תלמידי אברהם, וכיון שנקראו על שם אברהם איש החסד רומזים גם הם לחסד דהיינו ימין בחי' וימינו תחבקני. וזהו וירק את חניכיו, ויקר היינו שקו הירוק מבחי' אני חבצלת בחי' המלכות כשמאיר בה הבינה/נ"ו היא ירוקה כחבצלת בחי' קו ירוק היוצא מבינה מקיף את העולם, בחי' אסתר ירקקותי"ח כנ"ל שאסתר המלכה בחי' השכינה וזכו היא ומרדכי להעלות את השכינה בגלות לבחי' חיבוק/נ"ט, זאת עלייה יש לשכינה, ע"י חיבוק ימין :

ועיקר בניינה של המלכות הוא ע"י חכמה [פ] בסוד הפסוק בחכמה יסד ארץ ובסוד דאיתא בזהר אבא יסד ברתא, הביאור בזה כשז"א מקבל הארת החכמה אזי המלכות מקבלת ממנו חסדים ואזי היא נבנית בשלימות ועולה לבחי' נישקין ומוכנה ליחוד השלם, וזה נעשה ע"י שהצדיק הגדול שהוא מרכבה לז"א מאיר בו החכמה ומשכיל בחכמתו להחזיר את הגידוף להלכה כנ"ל אזי הוא מאיר במלכות חסדים ועולה לבחי' נישוק ונשלמת קומתה ועומדת עימו פנים בפנים שאז ראויה לזווג (אבל בבחי' חיבוק דהיינו כשז"א מקבל מבינה גבורות ממותקות ומאיר במלכות אין זה מספיק ליחוד פנים בפנים), וזה רמוז במה שאמר אברהם לאבימלך כששאל אותו מדוע אמר על שרה שהיא אחותו כמו"ש [ס"א/ס"ב] כשירד אברהם אבינו מחמת הרעב לגרר וחשש שיהרגוהו ובקש משרה שתאמר שהוא אחיה וכששאל אבימלך את אברהם מדוע הטעה אותו אמר לו שחשש שיהרגוהו והוסיף לומר וגם אמנה אחותי בת אבי אך לא בת אמי וכו', ואז ותהי לי לאשה דהיינו שאמר לו שבאמת אין זה שקר כי מצד אביו היא אחותו, וביארו בזהר שיש כאן רמז במה שאמר "בת אבי היא ותהי לי לאשה" שכשהמלכות מקבלת מבחי' אמה דהיינו מבינה אזי לא ראויה לזיווג אבל כשמקבלת מהחכמה המכונה אבא אזי נעשית אשה דהיינו שאז היא ראויה לזווג סי' (כמובא בזהר אמור דף ק' ע"ב/ס"ד, ר' אבא שלח ליה לר' שמעון אמר אימתי זווגא דכנסת ישראל במלכא קדישא שלח ליה וגם אמנה וכו' ע"ש [ס"ה/ס"ו]). ואיתא בפירוש האר"ז"ל על

השכינה, שאף על פי שגם בתחילה מעלה אותה יעקב הצדיק בבחינת וישק וכו'. אבל אחר כך, דייקא בהתגברות לבן, ויאמר הכי אחי אתה וכו', מעלה אותם גם בבחינת הזיווג.

²² שער מאמרי רשב"י פרשת נח תוספתא בדרך נט: עה"פ נח נח. ובשער ההקדמות – דף סד עמוד א – בביאור סוד למה הבינה נקראת סמך, והתבונה מ"ם סתומה כנז"ל: – ...ונודע כי הנקבה נקראת עולם, בסוד מן העולם ועד העולם:

²³ פסקא ב'

²⁴ מדרש רבה בראשית פרשה מג פסקא ב – וירק את חניכיו – חניכיו בעלי חניכתו שמם אברם כשמו.

²⁵ משנה גיטין ט' ח'

²⁶ משנה גיטין פרק ט' ח' – כתב חניכתו וחניכתה, פשר, ופרש הברטנורא – חניכתו – שם לווי של משפחה:

²⁷ הכוונה שמאיר בז"א גבורות ממותקות מהבינה והוא מאיר אותן בה אזי עולה לבחי' חיבוק.

²⁸ דפירי ותקפא ותלוי ותוצו: ירקקות, בתרלד ומתשכס - ירקקות

²⁹ נראה שירקקות רומז גם לזה שהיתה במחשבתה תמיד דבוקה בעוה"ב שהוא בינה ששם הקו ירוק

³⁰ תקונים דף ט: ודף סא, זוהר ח"ג (רע"ט) דף רמ"ח, וזהר ח"ג דף רנו: ורנה. בחכמה יסד ארץ, אבא יסד ברתא. ושער הפסוקים משלי ג' יט.

³¹ * בראשית כ' יב

³² בראשית פרק כ (י) ויאמר אבימלך אל אברהם מה ראית כי עשית את הדבר הזה: (יא) ויאמר אברהם פי אמרתי רק אין יראת אלהים במקום הזה והרגוני על דבר אשתי: (יב) וגם אמנה אחותי בת אבי היא אך לא בת אמי ותהי לי לאשה:

³³ הערת מור"ח בתקפא

³⁴ וזהר אמור דף ק: – רבי אבא שלח ליה לרבי שמעון רבי אבא שלח לשלוח מרבי שמעון, אמר, אימתי זווגא דכנסת ישראל במלכא קדישא מתו הוא היחוד של כנסת ישראל שהיא המלכות, עם המלך הקדוש שהוא ז"ל, כלומר איזה בחינות מוחין צריך להיות לז"ל כדי שיוכל להתייחד עם המלכות, שלח ליה רבי שמעון לרבי אבא, תשובתו שאלתך נרמזה במה שכתוב וגם אמנה אחותי בת אבי היא אך לא בת אמי ותהי לי לאשה, כששמע רבי אבא תשובת רבי שמעון אתרגיש רבי אבא נתרגש רבי אבא, ארים קליה בכח והקים קולו וכוה, ואמר, רבי רבי בוצינא קדישא ווי ווי רבי רבי מאור הקדוש אוי אוי, ווי לעלמא כד תפוק מגייה אוי לעולם כשתלך ממנו, ווי לדרא דיהון בעלמא כד תסתלק מנהון ואוי לזור הוא שהיה בעולם כשתסתלק מהם, וישתארו יתמין מנה ויטארו יתומים ממך.

אמר ליה רבי חייא לרבי אבא שאל ממנו, האי דשלח לקבלך מאי קאמר מה השיב לך רבי שמעון בזה הפסוק ששלח לך, אמר לו רבי אבא, רמז לי בזה כי ודאי לאו זווגא דמלכא במטרוניתא ולאי שאין יחוד של המלך שהוא ז"ל עם המלכה שהיא המלכות, אלא בזמנא דנהרא מאבא עלאה חלל בזמן שז"ל מאיר מאבא עלאה, להיינו כשמקבל גם מוחין דאבא, כי רק המוחין דאבא דוחים את החיוניות ואז יוכל להיות יחוד פנ"פ, וכד אתנהרא מגייה קרינן ליה קדש (ה"י ד"י) וכשמאיר ז"ל מאבא, אנו קוראים אותו קדש כמו אבא, דהא מבי אבא נטלא האי כי מבית אבא הוא מקבל את המוחין, ובדין מזדווגי כהדא ולא ז"ל מתייחדים יחד פנ"פ, ומפני כן בגין דמלכא קדש אקרי לפי שהמלך שהוא ז"ל נקרא קדש, דכתיב קדש ישראל ליהוה וישראל היינו ז"ל, דנטיל מאת דאקרי קדש לפי שמקבל את המוחין ממנו שנקרא קדש שהוא אבא, בדין אז אומר ז"ל על המלכות אחותי בת אבי היא אך לא בת אמי דהיינו דהא מבי אבא שמה דא כי מבית אבא הוא סם הזה של אחותי, כי כשז"ל מקבל המוחין מאבא, אז גם המלכות מקבלת חסדים ממנו, ולכן היא נקראת אחותו של ז"ל, ולא מבי אימא אבל לא כשהיא בחי' אחות מבית אימא, דהיינו כשז"ל מקבל את המוחין מאימא והמלכות מקבלת את הגבורות, אז עדיין אין יחוד פנ"פ ועל דא ועל כן ותהי לי לאשה דהיינו לאודווגא כהדא להתייחד כאהד, בזמנא דא ולא בזמנא אחרת, זמן הזה ולא בזמן אחר, דהיינו בזמנא דנטלא מבי אבא בזמן שז"ל מקבל את המוחין מאבא, ולא בזמנא דנטלא מבי אימא ולא בזמן שמקבל את המוחין מאימא, ויום הכפורים אוכח, דתשמיש המטה אסור ויום הכפורים מוכיח שהמטה אסור בו, בגין דזווגא לא אשתכח לפי שאז לא נמצא יחוד ז"ל, דהא מבי אימא נטלא ולא מבי אבא כי אז אין ז"ל לוקח המוחין מאבא חלל מאימא, והמלכות מקבלת ממנה את הגבורות הממותקות. (ע"ש ומק"מ ומשפסוקים)

³⁵ ועין בשער מאמרי רשב"י פירוש לספד"צ פ"א ד"ה ודע כי חיבוק, ובפרסד רומזים שער ח' ספכ"א ובאר יקר פ' אמור סוף סימן ט'

ספרא דצניעותא בשער מאמרי רשב"י [ס"ז/ס"ח], **שהנשיקין הוא ס"ט ע"י החכמה**. דהיינו כשנתעוררים משפתיים" עליונים שהן נצח והוד עליונים, לבחי' זווג הנשיקין, דהיינו לבחי' התדבקות רוחא ברוחא, אזי נתעוררין גם נצח והוד ועמהם היסוד/ע"א תחתונים לזווג, **לאתדבקא גופא בגופא**.

ועתה יבאר כיצד כל זה נעשה ע"י הצדיק הדור שהוא בחי' מרכבה לז"א (כחז"ל צדיקים מרכבתו של מקום) נמצא כשהצדיק משכיל בחכמתו, ויודע מאיזה צירופין של תורה שבע"פ, נעשה אלו הצירופין שהלמדן דובר עליו. והצדיק לומד (בקול בשפתיו) אלו הצירופין, ועושה מהם צירוף הלכה [כ"ב] שהיה מקודם שנתקלקל דהיינו שחזור ולומד את ההלכה בשם התנא שחדש אותה לתקן הקלקול של התחשי"י. כשיש לו זאת החכמה, אזי ע"י החכמה הזאת, מאירה החכה בז"א וממנו חסדים למלכות שע"ז השכינה היא מבחינות שושנת העמקים [כ"ג], דהיינו מבחי' נשיקין, בחי' שפתותיו שושנים דהיינו זיווג השפתיים שעל ידו השכינה נקראת שושנה, בחי' נשיקין דהיינו בחי' **אתדבקות רוחא ברוחא**. ואז מתעורר גם זווגא דגופא בגופא, שהשכינה בין תרין צדיקא יתבא, דהיינו בין צדיק עליון שהוא התנא שחידש זאת התורה, ועכשיו כשלומדים אותה הוא משפיע בה, ובין צדיק התחתון, הלומד/ע"ב להתורה/ע"ה, ומעלה להשכינה מיון נוקבין [כ"ד] דהיינו רצון וכסופים לעשות נחת בלימודו להקב"ה ולהבין את דברי התורה של התנא, כדי שתתדבק רוצה לומר שע"י המיין נוקבין מתקשטת השכינה לפני בעלה (בחי' צדיק עליון) לעוררו להשפיע.

וזוה רמז בפסוק שפתותיו שושנים נוטפות מור עובר (ש"ה ה') דהיינו שע"י שפתותיו שושנים, דהיינו ע"י בחי' נשיקין, נעשה בחי' נוטפות מור עובר, לשון מעבר לעבר דהיינו זיווגא דגופא. היינו שנוסף להשכינה ריח טוב (ריח המור שהוא בושם ממני הקטורת) משני עברי, מצדיק עליון ומצדיק תחתון.

וזוה רמזו גם בפסוק (שם ז') **הדודאים נתנו ריח**, דהיינו ששני דודים [כ"ה], היינו שני הצדיקים, נתנו ריח :

כל המבואר בתורה זו רמז רבה בר בר חנה בגמ' בבא בתרא דף עג. בסיפור סתום. והרבה מפרשים ניסו כוחם לבאר דבריו, אולם רק רבינו מבאר הדברים בשם אמרם כפי שגילה לו רבב"ח בעצמו כמבואר בחי' מוהר"ן סימן ה'.

^{טו} עיין שער מאמרי רשב"י - פירוש ספרא דצניעותא - סמוך לסוף פ"א - והשתא מפרש אמאי קארי לה זמנין חבצלת זמנין שושנה וקאמר דבקדמייתא כחבצלת דענפיין ירוקין והכונה היא כי קודם הזווג יש חיבוק ונישוק והחיבוק הוא כשהזכר אוחד בה ממקומה שהוא למטה מן היסוד ומעלה אותה בין זרועותיו עד בינה שהוא סמוכה לזרועותיה ומשים שמאלו תחת לראשה בסוד היין המשמח הבא מבינה לעורר הזווג ומ"ש לקמן בעדנא דבעיא לאודווגא במלכא כי אין התעוררו' לזווג כי אם מצד השמאל הבא מבינה בסוד היין המשמח ולא המשכר והוא המעורר את אהבה ואז הם קצוותיה ירוקין שמקבלת מבינה שהיא קו ירוק כנודע ומ"ש אסתר ירקרקית היתה כו' ואז היא בעיא לאשקאה משקיו דנחלין בסוד עלייתה עד הבינה כדפרישית:

^{טז} שער מאמרי רשב"י פי' לספרא דצניעותא בסוף פ"א (מהדורת ירושלים תשי"ט דף לב ובמהדורת מנוקדת עם הגהות עמ' קמוז) - והנישוק על ידי חכמה

^{סח} עיין שער מאמרי רשב"י - פירוש ספרא דצניעותא - סמוך לסוף פרק א - ודע כי בחיבוק אין מקום לשלשה קצוות התחתונות שהם נד"י כי החיבוק בסוד הזרועות והגוף בסוד שמאלו תחת לראשי וימינו תחבקני ולפיכך לא הזכיר בחבצלת שית טרפיין אבל בנשיקין שנושקין זה לזה לאתדבקא רוחא ברוחא על ידי נצח והוד העליון והם השפתיים כנודע מתעוררים נצח והוד התחתונים לפעול פעולתם ואות ברית קדש נכנס במקומו ואז היא בשית טרפיין שש קצוות ותקרא שושנה על שם שש קצוותיה וי"ש שפתותיו שושנים בסוד הנשיקין והנה כאשר נצח והוד העליונים פועלים לאתדבקא רוחא ברוחא ע"י הנשיקין כנו' בפ' תרומה כן התחתונים פועלים לאתדבקא רוחא ברוחא כמעט איש ולויות ומ"ש לקמן בתר דאתדבקת ביה במלכא באינון נשיקין והנה החיבוק על ידי הבינה כדפרישית והנישוק על ידי חכמה כי אין זווג אלא מצד החכמה וכמ"ש בפ' אמור וגם אמנה אחותי בת אבי היא כו' כמבואר שם וכאשר יזווגו ויתמזג האדם שהוא המלכות עם הלוברן שהוא הת"ת אז היא כשושנה סומקא בגונון חיוורין:

^{סו} בתשכט - היא

^{טז} גם בדפיר ותולד - משפתיים, ומתולדו - השפתיים

^{עא} כידוע שכל זיווג הוא בסוד נצח והוד יסוד והביאור עפ"י חסידות שהיסוד הוא סוד ההקשרות והחיבור אבל הכח להוציא את השפע ממשפיע למקבל הוא בסוד הרגליין נצח והוד שהם בחי' כח ההליכה וההולכה דהיינו יציאה ממקום למקום.

^{עב} עיין סוף תורה סב בהשטת ד"ה ג"ו שייך לעיל

^{עג} * שיר השירים ב'

^{עד} משמע שבשחזור הצדיק ולומד את ההלכה הו', זה כבר זיווגא דגופא ולא נשיקין וצ"ע הרי באות א כתב שהלימוד הוא בחי' נשיקין ונראה שבשולמד נעשים שניהם כי עצם הלימוד ברוח ממללא זה אתדבקות רוחא ברוחא בחי' נשיקין, אבל בחי' ההשפעה של התנא והעלאת מ"ן של הצדיק זה בחי' זיווגא דגופא. וכנ"ל שהנשיקין מיד מעוררים בחי' זיווגא דגופא, ע"י שעולה הלימוד למעלה והתנא מאיר במלכות ללומד איך לתקן את מידת המלכות את הש"י על עצמו דהיינו לחדש ימיו בתשובה כנ"ל וישב עמו חדש ימים

^{עה} הלשון להתורה צ"ע

^{עו} הפירוש עיין תורה קפה ותורה עה

^{עז} זוהר תולדות מדרש נעלם דף קלד: א"ת הדודאים אלא הדודים,

והוא המעשה השלישי שסיפר רבב"ח בגמרא בבא בתרא דף עג. וזו גרסת תלמוד הבבלי – אמר רבה לדידי חזי לי הורמין בר לילית כי קא רהיט אקופיא דשורא דמחוזא ורהיט פרשא כי רכיב חיותא מתתאי ולא יכיל ליה זמנא חדא הוה מסרגאן ליה תרתי בודנייתי וקיימן אתרי גישרי דרונגג ושואר מהאי להאי ומהאי להאי ונקיט תרי מזגי דחמרא בידיה ומוריק מהאי להאי ומהאי להאי ולא נטפא ניטופתא לארעא ואותו היום (תהלים ק"ז) יעלו שמים ירדו תהומות הוה עד דשמעו בי מלכותא וקטלוהו

גרסת רבינו היא גרסת העין יעקב שם אות (ג) –

אמר רבה, (בר בר חנה) לדידי חזי לי הורמין בר ליליתא, (דהוה) [כי] קא רהיט אקופיא דשורא דמחוזא, ורהיט פרשא, כי רכיב (סוסיא) [חיותא] מתתאי, ולא יכיל ליה. זמנא חדא הוה מסרגאן ליה תרתי (חיותא) [בודנייתי], וקיימן אתרי גישרי (דרונגג), ושורר מהאי להאי ומהאי להאי, ונקיט תרי (כסי) [מזגי] דחמרא בידיה, ומוריק מהאי להאי [ומהאי להאי], ולא נטפא (מינייהו ניטפא) [נטופתא] לארעא, ואותו היום, (תהלים קז) "יעלו שמים ירדו תהומות" הוה, (ושמעת מלכותא) ועד דשמעו בי מלכותא, וקטליה:

וזה שאמר רבב"ח לדידי חזי לי הורמין בר ליליתא, דהוה קא רהיט אקופא דשורא דמחוזא, ורהיט פרשא כי רכיב סוסיא מתתאי, ולא יכיל ליה. זימנא חדא הוה מסרגין ליה תרתי חיותא, וקיימין אתרי גשרי דרונגג. ושורר מהאי להאי, ומהאי להאי. ונקיט תרי כסא דחמרא בידיה, ומוריק מהאי להאי, ולא נטפי מינייהו ניטפא לארעא. ואותו היום יעלו שמים ירדו תהומות הוה, ושמעת מלכותא וקטליה :

עח

רש"י ע"ט הורמין שד הוא כדאמרינן בסנהדרין [פ] / א^ב מפלגך ותתאי^ב דהורמין. אקופא דשורא על שיני החומה והאי עובדא להודיע צדקותיו של הקב"ה שמרחם על בריותיו ואינו נותן רשות לאלו להזיק וגם שלא לצאת בדרך יחידי. ורהיט פרשא. לפי תומו. ולא יכיל ליה שהיה השד רץ ביותר גמיהו הפרש לא היה מתכוין לכך. מסרגין שהיה אוכף וסרגא נתונין על הפרידות. תרי גשרי דרונגג. שם אותו נהר והיו רחוקים זה מזה, והשד מדלג מפרידה זו לפרידה זו. תרתי כסי דחמרא. שניה מלאי יין והוה מורק תרווייהו ביחד זה בתוך זה בהדי דקא משוור ואין נשפך אפי' טפה אחת ואע"פ שהיה אותו היום רוח סערה שהיו עולים יורדי הים באניות עד לב השמים ויורדים עד תהומות מכח הרוח ואע"כ^ב לא נפלה טפה לארץ. יעלו שמים וגו' פסוק הוא גבי יורדי הים בתהלים [פ]. שמעי' ביה מלכא וקטליה ליה^ב מלכא דשידא שאין דרכו^ב של שד להראות לבני אדם והרגוהו מפני שהיה מגלה סודם. ואית דאמרי ביה מלכא קיסר שהיה ירא שלא יטול מלכותו שהיה אותו שד מאדם שבא על שידה, והיה דר בין האנשים :

תרגום הגמרא עפ"י רשב"ם – אמר רבב"ח נראה לי שד בן שידה ששמה לילי-ת, והוא היה רץ על שיני חומת העיר מחוזא, והראו לו כדי שידע צדקת הקב"ה ששומר העיר מהשדים ועוד שידע שלא לצאת לדרך יחידי, והיה השד רץ על החומה כל כך מהר יותר ממהירות הסוס שרץ למטה, פעם אחת ראיתי אותו על שני גשרים

^{טז} הערות במאמר רבב"ח - א - גס בדפוס ותולד - ונקיט, ומתירו - ונקט.

^{טז} בתשכט - רשב"ם

^{טז} סנהדרין לט.

^{טז} סנהדרין לט. - אמר ליה ההוא אמגושא לאמימר מפלגך לעילאי דהורמין מפלגך לתתאי דאהורמין אמר ליה אם כן היכי שביק ליה אהורמין להורמין לעבורי מיא בארעיה

פרשי - אמגושא - מכשף, וידע אני על ידי כישוף דמחציך ולמעלה:

דהורמין - שד, כדאמר הורמין בר לילתא, בבא בתרא (עג, א):

דאהורמין - הקדוש ברוך הוא קרי הכי:

והיכי שביק ליה - (אמר לו היאך שביק) אהורמין להורמין לאעברא מיא סרוחים בארעיה, אם כן היאך מניח אהורמין להעביר מים בארצו, שכל מה שאדם מוכניס דרך פיו מוציא דרך הנקבים התחתונים:

תוספות - דהורמין - בקונטרס גרס קמא בלא אל"ף ובתרא באל"ף ור"ת גריס תרווייהו בלא אל"ף אלא קמא הורמין בוי"ן כמו (ב"ב דף ח. ושם) איפרא הורמין שהוא לשון חן מאת המקום איפרא כמו (ב"מ דף קט.) אפריון נמטייה ובתרא הורמין בנר"ן כמו הורמין בר לילתא (ב"ב דף עג.):

^{טז} בתשכט - לתתאי

^{טז} בתשכט - ומיהו

^{טז} בתשכט - אתרי

^{טז} בתולד - ואע"פ, ובלוח"ת שם - ואע"פ

^{טז} תהלים קז

^{טז} בתשכט מחק תיבת ליה

^{טז} בתולד - דרכה

שחצו את נהר ששמו דונג והיו שתי חיות דהיינו פרדה על כל גשר ועליה אוכף וסרגא והשד היה מדלג מזו לזו ומזו לזו ומחזיק שתי כוסות מלאות ביין בידו ומרוקן בבת אחת מזו לזו ולא נטף אפילו טיפה לארץ אע"פ שהיה אותו יום רוח סערה עד שבים היו האניות עולות עד לב השמים ויורדות עד התהום ושמע מלך השדים שנגלה השד לבני אדם וגילה בזה סודם והרג אותם ויש אומרים שחשש שיקח ממנו המלוכה כי היה מאדם שבא על שידה

ומבאר רבינו וְזֶה שְׁאֵמַר רַבָּה בַּר בַּר-חֲנָה: לְדִידֵי חֲזִי לִי הוֹרְמִיז בַּר לִילִיתָא בַר לִילִיתָא הַכוּוּנָה לַת"ח שֶׁנִּקְרָא כֵּן עַל שְׁלוּמֵד גְּמֵרָא שֶׁנִּקְרָאת לֵילָה וְשֵׁד הַכוּוּנָה שֶׁהִת"ח הִיָּה מִקְבֵּל בִּיאֹרֵי תוֹרַתוֹ מִשֵּׁד יְהוּדֵי דְהֵהוּ קָא רָהֵט אַקּוּפָא דְשׁוּרָא דְמַחוּזָא, וְהַתְחַשׁ"י הִנ"ל הִיָּה רוּדֵף אֶת הַצְדִּיק שֶׁנִּמְשַׁל לְחוּמָה לְיִשְׂרָאֵל וְרָהֵט פְּרָשָׁא וּלְפִי תוֹמוֹ רוּדֵף הַתְחַשׁ"י גַּם אֶת הַתְנַא שֶׁאֵת תוֹרַתוֹ לּוֹמֵד שֶׁנִּקְרָא פֶּרְשָׁא כִּי מִפֶּרֶשׁ אֶת הַתּוֹרָה שֶׁבִּכְתָּב כִּי רַכַּב סוּסִיָּא מִתְתַּנְּאִי כְּשֶׁלּוֹמְדִים הַתְחַתּוּנִים תּוֹרַת הַתְנַא חוּזֵר רוּחוֹ לְגוֹפּוֹ כְּרוּכָב עַל סוּס וְשִׁפְתָיו דוֹבְבוֹת בְּקֶבֶר, וְלֹא יִכִּיל לָהּ הַתְנַא לֹא יִכּוֹל לְסַבּוֹל נְשִׁיקַת הַלְמֵדוֹן תְּחַשׁ"י

ואם יקשה לך מדוע לא מחזירה התורה את התנא בתשובה התירוץ וְמִנְּאָא חֲדָא הָוִי מְסַרְגִּין לָהּ תְּרִיתֵי חַיּוֹתָא שְׁלַפְעִמִים נוֹפֵל הַתְנַא לְשִׁגְיָאָה דְקָה כְּדִי לְהַמְשִׁיךְ גַּם שִׁפְעָה גְּשָׁמִי אֲבָל הַתְנַא לֹא רוּצָה לְיַפּוֹל לְבַחֲ"י שְׁמַאֲלָה שֶׁל תּוֹרָה לְכֵן וְקִיָּמִין אֲתֵרִי גְּשָׁרֵי דְדוֹנֵג כְּשֶׁמְפִילִין אוֹתוֹ לְשִׁמְאָל הוּא נִמְצָא שֶׁם כִּמוֹ עַל גֶּשֶׁר דוֹנֵג שֶׁא"א לְעַמּוּד עֲלָיו לְכֵן חוּזֵר לִימִין אֲלֵא שְׁכִיּוֹן שְׁמִפִּילִין אוֹתוֹ מִיַּד חוּזֵר הָרִי שֶׁגַם הִימִין אֲצִלוֹ כִּמוֹ גֶּשֶׁר דוֹנֵג שֶׁא"א לְעַמּוּד עֲלָיו, וְשׁוּר מְהַאֵי לְהַאֵי וּמְהַאֵי לְהַאֵי,

והתיקון לזה הוא וְנִקְטַת תְּרֵי כְּסָא דְחַמְרָא בִּידָה תּוֹרָה שְׁבַע"פ נִקְרָאת יִין מַלְכוּת רַב וְשִׁמְחַת הַלֵּב בִּינָא לִיבָא נִקְרָאת יִין הַמְשַׁמַּח וְעַל יְדֵי וּמִוֶּרְק מְהַאֵי לְהַאֵי דִּהֵינּוּ שֶׁמְשַׁיֵּךְ קוֹ יְרוּק מִהַלֵּב לְתוֹרָה וּמִהַתּוֹרָה לְלֵב ע"י שֶׁמְקַבֵּל אֶת הַרְדִּיפָה בְּאֵהָבָה וְאֶת הַיְסוּרִים בְּשִׁמְחָה עוֹלָה הַשְׁכִּינָה לְבַחֲ"י חִיבּוּק, וְלֹא נְטָפִי מִנִּיהוּ נְטָפָא לְאַרְעָא דִּהֵינּוּ שְׁחוּזְרַת הַשְׁכִּינָה לְהַיּוֹת בֵּין שְׁנֵי הַצְדִּיקִים וּמְשַׁפִּיעִים דְרַכָּה זֶה לְזֶה בְּבַח"י שִׁפְתוֹתָיו מוֹר עוֹבֵר שִׁפְתוֹתָיו דִּיִּיקָא דִּהֵינּוּ נְשִׁיקִין וְאוֹתוֹ הַיּוֹם יַעֲלוּ שְׁמִים יִרְדוּ תְּהוּמוֹת הָוָה דִּהֵינּוּ שְׁחוּזְרַת הַשְׁכִּינָה לְהַיּוֹת בֵּין שְׁנֵי צְדִיקִים עֲלִיּוֹן הוּא בַחֲ"י יַעֲלוּ שְׁמִים וְהַתְחַתּוֹן הוּא בַחֲ"י יִרְדוּ תְּהוּמוֹת, ע"י וְשִׁמְעַת מַלְכוּתָא וְקַטְלָה דִּהֵינּוּ שְׁצַדִּיק תְּחַתּוֹן שׁוֹמֵעַ הַבּוֹיּוֹנוֹת שֶׁנַּעֲשׂוּ מִהַתּוֹרָה שְׁבַע"פ וּמְשַׁכֵּל בְּחַכְמָתוֹ מֵאִיזָה הַלְכוּת נִתְהַפְּכוּ וְעִי"ז מַעֲלָה אֶת הַשְׁכִּינָה לְזִיווּג נְשִׁיקִין, וְע"י הַחֲכָמָה נִבְנִית הַמַּלְכוּת וּמוֹכְנָה לְזִיווּג הַשְׁלֵם וְעִי"ז אֵין לְשֵׁד יְהוּדֵי חַיּוֹת הוּא מֵת. כִּי כָל חַיּוֹתוֹ מִהַשְׁמָאֵל שִׁישׁ בְּתוֹרָה שְׁבַע"פ דִּהֵינּוּ מִנְּצוּצֵי הַשְׁכִּינָה שֶׁאֵינֶם בְּשִׁלִּימוֹת.

לדידי חזי לי האיפס הורמיז פירש"י שד הוא. בר

ליליתא, זה ת"ח שד יהודאין. וזה בר ליליתא דהיינו שהת"ח נקרא בן לילה כי תורה שבע"פ כלפי תורה שבכתב נקראת לילה (עיין תורה ג), כמובא במדרש (שוחר טוב תהלים יט) איך ידע משה בין יום ללילה כשהיה ברקיע, ומובא, כשלמד עמו תורה שבע"פ ידע שהוא לילה. וזה בר ליליתא דהיינו שעל כן נקרא הת"ח בן לילה, וזה טעם שנקרא בן של תורה שבע"פ שעיקר הלמדן מתורה שבע"פ כנ"ל שמי שיודע רק חומש לא נקרא ת"ח. והוה רהיט השד היה רץ אקופא דשורא, על ראש חומת העיר זה צדיק הדור שחי באותו דור. דהיינו שת"ח שד יהודאין רודף את הצדיק הדור שנמשל לחומה, כמאמר חז"ל (ב"ב ז' ע"א א/ב) ת"ח אין צריך לנטירותא כי תורתם ומעשיהם הטובים של תלמידי חכמים הם שמירה לעיר כמו חומה ע"ש. ועוד גם ורהיט פרשא ורץ פרש (דהיינו רוכב על סוס) ולפי רבינו הכוונה שהלמדן רץ ורודף את הפרשא, פירש"י לפי תומו, פרשא, זה התנא צדיק עליון שחידש זאת התורה ופירשה אותה יפה, והוציא לאור תעלומה כי תורה שבע"פ מפרשת ומוציאה לאור תעלומות התורה שבכתב. גם אותו רודף הת"ח שד יהודי, אבל לפי תומו. כי ת"ח שד יהודי, אינו מכוין לרדוף את התנא. וזאת הרדיפה נעשה ממילא כיון שלומד בלא לדעת אלא להתייחר ולקנטר לא נעשה זיווג נשיקין ולא דובבות שפתי הצדיק ע"י לימודו. כי רכיב סוסיא מתתאי, כי הלמדן הכשר ע"י שלומד תורת התנא, ע"ז מחזיר נפשו של התנא לתוך גופו דהיינו דברי תורתו¹ והבלא דגרמי (קסטא דחיותא) דהיינו מעט חיות השורה בעצמותיו שבקברו² של התנא. החזרת נפש לגוף, היא כמו רכיבת הסוס, שהסוס טפילה לו³ להרכיב נפש התנא על סוסו, דהיינו על גופו, כמ"ש שפתותיו דובבות וכו'. וכל זה בלמדן כשר אבל למדן שד יהודי עליו נאמר אבל ולא יכיל לו שכיון שלומד בלא דעת לא מרכיב רוח התנא בגופו, כיון שהתנא לא יכול לסבול נשיקותו של הת"ח שד יהודי, כי נבילה טובה הימנו כיון שלומד בלא דעת כנ"ל, ועליו נאמר ונעתרות נשיקות שונא, והתנא צדיק עליון בורח ממנו והיינו דאמר לעיל שהת"ח שד יהודי רודף לפי תומו את הצדיק העליון, שאין הכוונה שרודף ממש בכוונה, אלא שגורם לו צער גדול שמפיל תורתו בגלות בפיו במקום לגרום שיהיו שפתיו דובבות וכו' :

ואם יקשה לך, איך הוא אינו מחזיר דהיינו תורתו של התנא ללמדן למוטב הרי הצדיק תורתו כולה זרע אמת ועל כן ראוי שכל הלומד אותה, היא תחזיר אותו בתשובה שלימה, ואדרבא הכיצד יתכן שלא רק שלא מחזירה את הלמדן בתשובה עוד גם שנתוסף לו על ידה גדלות ביותר. ואיך בא זה, שמתורה הקדושה של התנא, יכול הלמדן להכשל. ותירץ ע"ז רבב"ח, זימנא חדא הוי מסרגין ליה תרתי חיותא, פירוש כי לפעמים התנא נופל לאיזה שגיאה דקה מן הדקה של לימוד שלא לשמה, כדי שע"ז ימשיך לעולם תרתי חיותא. דהיינו כי יש שני מיני חיות, אחת חיות רוחני, כמו שכתוב אורך ימים בימינה. וחיות גשמי, כמו שכתוב בשמאלה עושר וכבוד. והתנא מחמת דביקותו העצומה בחיות הרוחני, אינו מתיר א"ע ח"ו מכל וכל מחיות הרוחני. אבל הקב"ה מפיל עוד לרגע מועט מאד ללימוד שלא לשמה ומחמת שהוא נפל לבחי'

¹ בתקפא (ב"ב ח' ע"ב) ובתשכט תוקן

² בבא בתרא ז: – רבי יהודה נשיאה רמא דשורא אדרבנן חייז ת"ח לשלם הולאות צנית החומה אמר ריש לקיש רבנן לא צריכי נטירותא דכתיב אספרם מחול ירבון אספרם למאן אילימא לצדיקים דנפשי מחלא השתא כולוהו ישראל כתיב בהו כחול אשר על שפת הים צדיקים עצמם מחול ירבון אלא הכי קאמר אספרם למעשיהם של צדיקים מחול ירבון וק"ו ומה חול שמועט מגין על הים מעשיהם של צדיקים שהם מרובים לא כל שכן שמגינים עליהם כי אתא לקמיה דרבי יוחנן אמר ליה מאי טעמא לא תימא ליה מזהא אני חומה ושדי כמגדלות אני חומה זו תורה ושדי כמגדלות [דף ח.]. אלו ת"ח ור"ל סבר לה כדדרש רבא אני חומה זו כנסת ישראל ושדי כמגדלות אלו בתי כנסיות ובתי מדרשות.

³ בתשכט - פירוש

⁴ בתולד-ה ציא

⁵ כמבואר בבעש"ט עה"ת פ' שלח אות א' שדברי תורתו של הצדיק הם בחי' קברו (כנ"ל באות א' דף טז.).

⁶ כנ"ל בשם מהר"ל על יבמות צו:

⁷ עיין זהר [דע"פ] פנחס ורח ע"ב

⁸ זוהר רע"מ פנחס רכח: – וזה שאמר כי מטטרון סוס דתפארת מט"ט הוא הסוס של תפארת הרוכב עליו, דביה כל ספיראן מתלבשין כי כמט"ט מתלבשים כל הספירות, פעם התפארת ופעם היסוד ופעם המלכות, ופעם כולם ביחד, והכי איהו פגופא לנשמתא וכך הוא מט"ט להס כגוף לנשמה, לכן ישתנה גם תפארת זו לפ"ת, כעין שמשנתה הגשמה מזל הגוף.

⁹ בכל הנוקדים נשיקתו וציע אולי נשיקותיו

הלימוד '[שלא לשמה], בשביל חיות גשמי. ועל כן הוא בבחי' קיימין אתרי גשרי דדונג, ושוור מהאי להאי, דהיינו שהצדיק העליון כשמחדש תורה הוא כמו אדם שעומד על גשר של שעוה, ואינו יכול לעמוד על הגשר, על כן הוא קופץ על גשר השני. ומחמת שגם השני של שעוה, קופץ על הראשונה. וכך קופץ מהאי להאי דהיינו מזה לזה, כן התנא עיקר לימודו תמיד לשמה. ומחמת שצריך להמשיך חיות גשמי לעולם, מפילין^א אותו ללימוד שלא לשמה, אזי נוטלין ממנו לימוד בחי' לשמה ע"י מחשבה זרה שמכניס במחשבתו כפי שיתבאר, ושוור מלשמה לשלא לשמה. ומחמת קדושתו ופרישותו שכל חפצו רק לשמה, על כן שוור וקופץ משלא לשמה ללשמה. כי זאת הבחי' של לימוד שלא לשמה הוא אצלו כמו גשר של דונג/י^ב, שאין יכולים לעמוד עליו/י^ג. על כן מיד שוור לתוך לשמה, ומלשמה מחמת הכרח לטובת העולם, שוור/י^ד מהגשר הזאת, שהיא^ה אצלו עכשיו כמו גשר של דונג, ושוור מזה לזה, ומזה לזה. ועיי"ז שמפילין אותו לרגע מועט של לימוד שלא לשמה כדי שיהיה בתורתו גם בחי' ובשמאלה עושר וכבוד, עיי"ז יש בתורתו בחי' ופושעים יכשלו בהם כי השמאל שבתורה נדמה לפושעים שהצדיק גם הוא לומד בערמומיות ושלא לשמה כמותם :

התיקון לכל הנ"ל, רמז רבב"ח בתיבות ונקיט תרי כסא דחמרא בידיו' (תרגום והחזיק שתי כוסות יין בידיו), פירוש כי יש^ט שני בחי' יין, בחי' תורה שבע"פ, שהיא בחי' יין מלכות רב (אסתר א'). ובחי' בינה לבא שמחת הלב, שהיא ויין ישמח ללב [י], גם הוא בחי' יין. נמצא ששתי כוסות יין רומז למלכות שהיא השכינה ולבינה שהיא בחי' לב ומורק מהאי להאי (תרגום ושופך מזו לזו), מורק רמז לקו ירוק שרומז לבינה והכוונה שימשיך קו ירוק, מהאי להאי^י, בבחי' מה שכתוב באברהם שקודם שיצא למלחמה להציל את לוט אזי וירק את חניכיו כנ"ל הפשט עפ"י המדרש הוא שהחזיר בתשובה את תלמידיו שבאו עימו וכמבואר בתורה יא, ולפי רבינו כאן הכוונה שתיקן את השכינה והעלה אותה עד לבחי' חיבוק וכפי שנתבאר לעיל שירק רומז לבינה וחניכיו לחסד דאברהם. וזה חיבוק כנ"ל שע"י בחי' אהבה שהיא חסד בחי' ימין מחבק הקב"ה את השכינה ומקרבה אל ליבו לבחי' בינה ליבא, וזה מעורר הצדיק התחתון ע"י שיקבל באהבה את הרדיפה שרודף אותו הת"ח שד יהודי, ואהבה בחי' חסד בחי' ימין בחי' ימינו תחבקני, וישמח ביסוריך שמיסר אותו בדברי עתק ובוז, ושמחה בחי' יין המשמח בחי' בינה ליבא. ואזי עיי"ז השכינה שהוא^ט תורה שבע"פ היא בבחי' חיבוק, בבחי' [ב] אני כחבצלת^{כא} דהיינו שהשכינה כשהיא בבחי' חיבוק אזי היא נקראת חבצלת, ירוקה כחבצלת רמז לבינה שהיא בחי' קו ירוק, דהיינו שיהיה החיבוק בשלימות.

וזה ולא נטפא מינייהו לארעא לארץ דייקא לא נטפא דהיינו לסט"א (ביאה"ק) אבל נטפא דרך השכינה מעבר לעבר בין צדיק עליון ותחתון, דהיינו ואותו היום יעלו שמים ירדו תהומות

^א מוהר"ת בתקפא
^ב בתרלד - מפילין

^ב צ"ע שנקט גשר של שעוה ולא גשר רעוע ואולי לרמוז שמדובר בתורה שכתוב בה תהילים יט מתוקים מדבש ותהילים קיט מה נמלצו אמרתך מדבש לפי דונג הוא הכלי שבו נעשה הדבש אלא שהדבש לא מתמצה מהדבורה אלא רק עובר דרכה אבל הדונג מתמצה ממנה ואולי הוא רמז שימין ושמאל שבתורה שניהם רק חיצוניות וכלי לפנימיות התורה שהיא הדבש ובה אין שמאל, כי חיצוניות החכמה היא הערמה כנ"ל כמ"ש אני חכמה שכנתי ערמה, וערמה בימין היא קדושה וצורך לימוד החכמה ובשמאל היא טומאה וגורמת לבזות צדיקים
^ג צ"ע נראה שכדי להלביש עניין המבואר בתורה בלשון רבב"ח קצת שינה רבינו מהמכוון, כי לעיל נתבאר שאל הלישמה קופץ הצדיק מעצמו כיון שלא רוצה בשלא לישמה, אבל אל השלא לישמה מפילין אותו. נמצא אליבא דאמת מה ששוואר מהאי להאי, אין הכוונה שמעצמו קופץ מכאן לכאן, אלא שהצדיק תמיד קופץ אל הלישמה ומיד דוחפים אותו ללא לישמה לצורך הפרנסה ומיד הוא חוזר וקופץ ללישמה ושוב דוחפים אותו לשלא לישמה. וצ"ע לפ"ז רק הגשר של שלא לישמה הוא כמו דונג שא"א לעמוד עליו כי הצדיק לא יכול ללמוד שלא לישמה, אבל הגשר של לישמה אינו של דונג שהרי מצד עצמו יכול לעמוד שם אלא שלא נותנים לו כי צריך פרנסה. עוד אולי אפשר לומר שעל כן קשה מאד ללמוד לישמה כי לצורך הפרנסה נקבע שתמיד דוחפים את הרוצה ללמוד לישמה אל שלא לישמה, ועל כן רק מי שכוחו גדול לחזור ללישמה מצליח ללמוד לישמה.

^ד צ"ע לעיל אמר שמפילין אותו וכאן משמע שקופץ מעצמו.

^ה גם בדפדפ"ר ותרגל - שהיא, ומתרגל - שהוא

^ו בתרלד נמוק תיבת יש

^ז תהילים קד טו

^ח מתרצו נשמת תיבת להאי

^ט בתרלד - שהיא

^י שה"ש ב' א'

^{כא} גם בדפדפ"ר ותרגל - כחבצלת, ומתרגל - חבצלת (כלשון הפסוק)

[כב] הוזה, היינו שהשכינה יושבה בין תרין צדיקיא, כי צדיק עליון זה בחי' יעלו שמים . ירדו תהומות, זה בחי' צדיק תחתון. נטפא מינייהו זה בחי' נשיקין, בחי' שפתותיו נוטפות מור עובר כנ"ל.

ועל ידי מה נעשית בחי' נשיקין, בחי' נוטפות מור עובר, ע"י החכמה שמשכיל הצדיק תחתון לשמוע הבזיונות מאיזה צרופי תורה נהפך ע"י הלמדן לדבורי עתק ובוו כנ"ל. וזה ושמע מלכותא וקטליה, היינו שישכיל וישמע את "מלכותא" דהיינו התורה שבע"פ הנקרא מלכות פה [כג] שנפלה לפה הלמדן. וישכיל מצירופיו היוצאים מת"ח שד יהודי, ישמע וישכיל בשעה ששומע החירופין והגידופים^{כד} היוצאים מפה ת"ח שד יהודי, ישמע תורה שבע"פ. עי"ז קטליה, כי עיקר חיות של הקליפות והשדין^{כה} אינם אלא מניצוצי השכינה^{כו} [כז], כל זמן שהיא אינה בשלימות^{כח} ויש לה איזה חסרון מחמת הלימוד שלא לשמה כנ"ל, אזי יש להם חיות. כשמעלין אותה לבחי' חכמה, ששם עיקר בניינה [כט] אזי נשלמת קומתה ואין בה חסרון, לוכשנבנית בשלימות, עי"ז וקטליה לשד יהודי דהיינו את היצה"ר של התלמיד חכם שביזה אותו כיון שאין לו יניקה מהשכינה שהיא התורה שבע"פ מתבטל כח יצרו הרע ואזי תלוי בו מסתבר שאם ירצה ישוב בנקל אלא שעפ"ר כיון שרגיל להגרר אחר יצרו מסתבר יותר שיפול לחלשות בלא חיות :

עתה חזר לבאר את הפסוק שבו פתח את התורה ובו רמוזה כל התורה הזו

וז"פ תהלה לדוד [לא]. תהלה לשון עירבובלב, כמ"ש (איוב ד')/ל^א ובמלאכיו ישים

תהלה [לד] דהיינו ערבוב כמ"ש שבאך מהול/לה^א במים/לו^א. דוד, זה בחי' תורה שבע"פ בחי' המלכות/לו^א, כידוע שדוד המלך תיקן את ספירת המלכות בשלימות עד שזכה להיות רגל רביעית במרכבה עלילה דהיינו מלכות ה' אחרונה שבשם ד' אותיות הויה. היינו שתהלה לדוד רומז כשהתורה שבע"פ נופלת^{לח} ונתערבב לצירופים אחרים ע"י שנופלת לפה הלמדן הרשע כנ"ל.

ארוממך לטאלוקי המלך, היינו התרוממות שלה של המלכות להוציאה מהגלות ולבנותה לקומה שלימה בלא חסרון, זה ע"י אלוקים, דהיינו בחי' חסד אל כל היום/מא^א, (תהלים נב) כי שם א-ל רומז לחסד, בחי' אהבה, בחי' ימין, בחי' וימינו תחבקני.

^{כב} לשה"כ תהלים קז כו

^{כג} פתח אליהו

^{כד} בתרלז- והגידופין

^{כה} בתרלז- חסר תיבת והשדין, ובלוה"ת שם תוקן.

^{כו} בתרלז- הקדושה, ובלוה"ת שם - השכינה

^{כז} פרי עץ חיים שער ק"ש פ"ג, ילקוט ראובני בראשית אות תקג, עמק המלך טו יח.

^{כח} בתרלז- בשלימות, ובלוה"ת שם - בשלימות

^{כט} כנ"ל אות ד' עי"ש.

^ל בתרלז- כשנבנית

^{לא} תהלים קמה א'.

^{לב} בתרלז- ערבוב, ובלוה"ת שם - עירבוב

^{לג} צ"ע רש"י פרש לשון הוללות ומלבי"ם לשון יהל אור וי"מ הוללות וסכלות.

^{לד} זה פירוש רבינו שם באיוב כנראה עפ"י קהלת ב' ב' לשחוק אמרתי מהולל ועפ"י ישעיה א' כב סבאך מהולל בין

^{לה} צ"ע מאיזה שרש נקרא המוהל את התינוק להכניסו בברית המילה.

^{לו} ישעיה פרק א (כב) כספך היה לטיגים - שהיו עושיין מעות נחשת ומצפין אותן בכסף להונות בהם. סבאך מהולל מים - משקים שלכם מעורבים

במים כדאיתא בפסיקתא, מהולל מעורב ואין לו דמיון במקרא ומ"א פותר לשחוק אמרתי מהולל (קהלת ב' ב') מעורבב:

^{לי} עיין ביאור הליקוטים קטע רביעי וחמישי ד"ה והנה - והנה, בהאות ד' נראה מבואר לכל מעיין, שסמך עצמו בדבריו הקדושים על מה שמובא מהם בשאר ספרי אמת, וכל דבריו הקדושים על אודות ספירת המלכות דוד המוב"פ (שבנוגה הלבנה כידוע) שהיא התורה שבעל פה והשכינה, שכל נפשות ישראל יוצאות מאתה (וגם נפש הצדיק העליון באה משם, אך נשמתו מעולה עוד במעלה יתירה כידוע), כי אורייתא וישראל כולא חד, והנפשות האלה, הן הן ההלכות הנגזרות מאתה המובא בפנים מגיזי ההלכות.

וגם היא בעצמה, כל שלימות לבנונית אורה, (הוא) בבירור וכמה ניצוצי נפשותיהם, לצאת ולהיות בבחינת בהמות וחיות ממש, (והעיקר בבחינת

ומתהלתה וערבוה המוב"פ, נתערבבו ונחלפו כמה וכמה ניצוצי נפשותיהם, שלפי זה מבואר יותר ענין הכתוב הנ"ל, תוצא הארץ הרחלים והכבשים, כמובא מזה בהלכות ראשית הגז הלכה ה, שעל התורה הזאת. שלפי זה מבואר יותר ענין הכתוב הנ"ל, תוצא הארץ נפש חיה המוב"פ, לענין נפשות ישראל, כי כל זה מערבוה וגלותה הנ"ל, שהתחיל מקודם בריאת העולם, על ידי הדיבור של השם יתברך בעצמו, שהיה בו משמעות המיעוט והערבוב. שבאמת גם זה היה מכוון גדול מאת השם יתברך (כמובא מזה במקום אחר ועיין היטב בפנים), כי על ידי זה יצא אל הפועל בחינת השמאל (של קומתה) המוב"פ, שסוף כל סוף, תאיר ותתמלא יותר על ידי זה.

^{לח} בתרלז- נפלה

^{לט} בתרלז- אלהי

המלך, רומז לבחי' בינה לבא דהיינו לבינא שהיא בחי' לב כמ"ש בפתח אליהו בינא ליבא ובה הלב מביין. ונקרא מלך כיון שהלב בנפש כמלך במלחמה (ספר יצירה פ"ו [מב]).

ואברכה שמך, רמז לזיווג הנשיקין היינו כי אח"כ מעלה את התורה שבע"פ לבחי' חכמה כנ"ל לחכמה הנקרא ברוך ע"ש ריבוי דברכאן. כי החכמה, היא מקור הברכה (מג) / מ"ד ועל כן ע"י החכמה מתברכת ונבנית המלכות, ונעשית קומה שלימה בלא חסרון ואזי אין יניקה לת"ח ש"י ומת הש"י כנ"ל, דהיינו שמת יצר הרע ואזי בנקל יותר לו לשוב בתשובה ואם מסרב אזי מת כי כבר אין לו חיות מהסט"א :

²⁰ בתולד- אלהי

²¹ עיין פל"ח אות יג – שם בסוף המאמר התרוממות שלה על ידי אלקי בחינת חסד אל כל היום וכו' ולבאורה אינו מובן, ויש לפרש על פי הידוע ומבואר בכתבים ומובן גם בזוה"ק פרשה לך לך צ"ד (ובסבא משפטים דף צ"ו צ"ז ובפירוש הרמ"ז שם), כי שם אלוה שרשו הוא שם אל שהוא בחינת חסד אל כל היום, שנעשה לבוש לאותיות וא"ו ה"א ושם אל יוצא משם ס"ג שבבינה, עיין בספר ערכי הכינויים לרי"צ ז"ל ועיין בשערי גן עדן שער האותיות בענין שם אל שסוד חסד אל כל היום, כי על ידו נשלם אותיות ו"ה שבשם הוי"ה ואותיות מ"י שבשם אלקים, וע"ש גם כן מסוד שם אלוה הנ"ל נמצא מבואר כי שורש שם זה הקדוש הוא מבחינת חסד אל וכו' כנ"ל ועל פי המסורה כתוב כאן שם זה בוא"ו ה"א:

²² משנה ד'

²³ עיין זהר תרומה קסב. האזינו רפט. ובתיקון ע' [דף קכ:] ובבחי' פרשת ויחי [מה ג] ופרשת בשלח [טו לג]

²⁴ עיין זהר תרומה קסב. – ועתה מפרט את המשכות המוחין לל"ה, ואמר כי ויחא דא סוד זה הוא כי מלת ברוך של כבוד שם וכו', דא ויחא דנקודא עלאה וכו' הסוד של נקודה העליונה שהיא החכמה, דאיהו ברוך שהיא נקראת כבוד לפי שהיא מקור הנכונות, דכל ברכאן נבעין מתמן שכל הנכונות נובעות משם, ואי תימא עלמא דאיתי אקרי ברוך ואם תאמר שעולם הבא שהוא סוד הבינה נקראת כבוד כי על ידה מתגלות הנכונות לזו"ן והוא העיקר, ואמר לאו הכי אין הדבר כך, דהא נקודה עלאה איהו דבר כי הנקודה העליונה שהיא החכמה היא בחי' זכר שהוא המקור והמשפיע, עלמא דאיתי נוקבא אבל הבינה היא בחי' הנוקבא של החכמה שהיא כלי וזית קבול להנכונות, לכן איהו ברוך ואיהו ברכה החכמה נקראת כבוד ובינה נקראת ברכה, והיא לשון כניכה המקבלת את המים, ומפני ברוך דבר הוא החכמה המשפיע, ברכה נוקבא היא הבינה המקבלת השפע, ועל דא ברוך איהו נקודה עלאה ועל כן כבוד הוא סוד החכמה שלמה מקבלת עתה.

עיין אור יקר תרומה סימן יח עמוד סא – ברוך דא רזא וכו' – הינו החכמה והטעם שנקרא ברוך שהוא מקור הברכות ואם היות שהכתר מקור אמיתי הוא נעלם ואינו משפיע אלא ע"י החכמה שהיא נקודה כדפ"ו ואם תאמר אם אחר גילוי הברכות אתה א"כ נייחס שם זה לבינה שממנה גילוי הברכות לספירות ולזה אמר שאינו שיש ברוך מקור ויש ברכה כלי בית קיבול לברכות ולמעלה החכמה מקור והבינה בריכה בריכה) ומטה היסוד מקור והמלכות ברכה בענין שי' נק' ברוך מעלה ומטה וה' נקבה ברכה מעלה ומטה ומפני שזכר ונקבה לא יצדק בעצם למעלה מצד עצמם זה לזה יצדק, וזהו שאמר נקודה עלאה איהו דבר וכו'